

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

THEOPHRASTI CHARACTERES.

MARCUS ANTONINUS.

EPICETUS. SIMPLICIUS. CEBES.

MAXIMUS TYRIUS.

EXCUSEZ-NOUS FIRMIN DIDOT FRATRES, VIA JACOB, 56.

us

THEOPHRASTI

CHARACTERES,

MARCI ANTONINI COMMENTARII,

EPICTETI

DISSERTATIONES AB ARRIANO LITERIS MANDATÆ,

FRAGMENTA ET ENCHIRIDION

CUM COMMENTARIO SIMPLICIL,

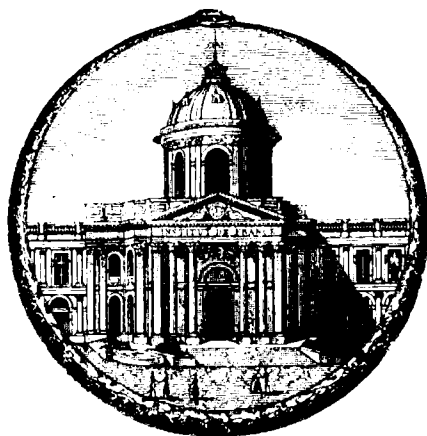
CEBETIS TABULA,

MAXIMI TYRII DISSERTATIONES.

GRÆCE ET LATINE CUM INDICIBUS.

THEOPHRASTI CHARACTERES XV ET MAXIMUM TYRIUM
EX ANTIQUISSIMIS CODICIBUS ACCURATE EXCUSSIS EMENDAVIT

FRED. DÜBNER.

PARISIIS,

EDITORE AMBROSIO FIRMIN DIDOT,

INSTITUTI REGII FRANCÆ TYPOGRAPHO.

M DCCC XL.

PRÆFATIO.

Comprehenduntur in hoc volumine scriptores aliquot de philosophia morali. Quibus THEOPHRASTI *Notationes morum* præmitti non ab re fore putavit eruditissimus auctor Collectionis. Difficillima est autem, etiam post opem a doctissimis et sagacissimis viris certatim allatam, hodieque harum reliquiarum conditio. Nam et singula in codicibus adeo corrupta feruntur, ut multa nondum potuerint satis probabiliter emendari; et de descriptionis totius forma genuina nemo ita disseruit, ut in plenam persuasionem traharis. Equidem, ut verbo dicam quod sentio, pleraque Theophrasti esse arbitror, ipsius etiam verbis dicta, ex opere ῥητορικῶν χαρακτήρων excerpta ab *rhetoribus*. Non est enim de nihilo, quod horum characterum particulæ, tam inter se diversæ, omnes tamen inventæ sunt in codicibus rhetorum Græcorum *). Rutilius de χαρακτηρισμῶ : *Quemadmodum pictor coloribus figuras describit, sic orator hoc schemate aut vitia aut virtutes eorum, de quibus loquitur, deformat*. En igitur χαρακτηρισμοῦ specimina Theophrastea, quæ rhetores quidni proposuerint discipulis ad hanc partem artis informandam? ut Gorgias, quem transtulit Rutilius, non oratoris, sed philosophi Peripatetici exemplo χαρακτηρισμὸν explicabat. Quam rem si reputasset Astius, non librarium finxisset Palatinorum incrementorum scriptorem; neque Fossius, egregius vir, tam multa ἀφ' ἀμάξης in errorem illum coniecisset. Jam vero quum ex indicio, quod significavi, probabile fiat per rhetorum manus delatas ad nos esse reliquias libri Theophrastei (jam Stobæi ætate, ut credere par est, deperditi), sequitur non tantum abesse ab his characteribus interpolationis suspicionem, quantum removet Fossius. Idem tamen præclare vindicavit additamenta Palatina et magnam partem

*) Conf. L. de Sinner, *Notice sur la vie et les ouvrages de Diamant Coray*, p. 7, not. 14.

reliquis dignitate paria esse evicit. Ceterum, ut dixi, verba ipsa Theophrasti superesse puto, valde depravata et aliquot locis interpolata; plurima autem omissa esse et disjecta ab epitomatoribus, adeo ut *ordinem* notarum in notationibus singulis non ita temere tribuam Theophrasto. Verum de hac re quæ dicenda habeo, in aliud tempus remitto: nunc de editione nostra exponendum est.

Quum multi satis pro arbitrio versati essent in his characteribus, hanc mihi legem scripsi in editione notis et apparatu non instructa, ut optimorum codicum scripturæ essem quam tenacissimus; a qua non discederem nisi summa conjecturarum aut necessitate aut evidentia compulsus. Quare corrupta, manca, disjecta multa relinquere malui quam eorum emendandi viam improbabilem sequi. Quindecim characterum codices longe ceteris antiquiores quum Parisiis serventur, operæ pretium facere putavi si consulerem iterum. Ac vidi amicos Needhami non omnia exhausisse, quædam etiam falso tradidisse, ut infra apparebit: sed non ideo sua laude fraudandi sunt, qui in scriptura minutissima et omne genus compendiis intricatissima pleraque recte intellexerint. At recentiores editores miratus sum omnes multis locis temere deseruisse textum Needhami, ad antiquissima documenta constitutum, chartis quibusdam quinti decimi sæculi magis fidentes. Ex iisdem veteribus membranis et aliis codicibus intellexi, ab recentioribus fictam esse usitatam formam titulorum, *περὶ εἰρωνείας, περὶ ἀρεσκείας*: quum scripti libri rectiorem modum præcipiant, *Θεοφράστου χαρακτῆρες. εἰρωνείας πρῶτος* (sic antiquissimus A, non α'). *κολακείας β'*, et Palatinus, *ις' χαρακτήρ δεισιδαιμονίας*. — Ultra decimum quintum characterem scripti nihil reperitur Parisiis. De Palatino codice vere dixit Orellius: « Illud quoque dolendum, quod Siebenkeesius quum negligenter descripsisset codicem Pal., negligentius etiam ejus curam ediderit Gœzius. » Nam in quinque versibus æri incisis *ter* male legit Siebenkeesius, ut ad Char. XVI notabo; Gœzii autem negligentia omnibus manifesta. Specimen illud codicis Palatini quum ductus quosdam referat, qui mihi non videbantur esse posse librarii Græci, confugi ad doctrinam et humanitatem excellentissimi HASII: qui opinionem meam probavit, et specimen illud male fida manu delineatum ostendit; sed idem, ubi ob summam inconstantiam ductuum satis recentem me putare illum codicem dixi, vetuit, addens, Panopliæ Euthymii Zigabeni codicem Regum

simillima manu scriptum anni nota esse instructum, quæ ad tertium decimum sæculum remittat.

Jam longum esset narrare locos, in quibus vel codicum scripturam reduxerim, vel admiserim conjecturas : facile intelligent quibus interest ex libris editis. Præter codices duos, qui decimi sæculi ineuntis esse judicantur, de quo collatos, inspexi etiam Fonteblandensem bombycinum, sæc. XIII, quem in uno tantum loco ab illis discrepantem vidi. Ex his præter levicula quædam retuli omnia quæ apud Needhamum desiderantur vel non vere traduntur. Inserui etiam aliqua ex codice nescio quo Palatino, quem Neveletus contulit cum exemplo editionis Morelli (Lutet. 1583), quod servatur in bibliotheca Regia. Plerumque consentit ille cum Rhedigerano Schneideri.

Proœm. l. 19 Palatinus Neveleti dat ὁ Περύκλεις, quod unde in Heinsianum marginem venerit, quærebat Fischerus. — Char. I, l. 3 codex A ἐν τύπῳ, sine ὡς, l. 6, λαθεῖν. 14 codd. βουλεύεσθαι, non —σεσθαι. Eorumdem scripturam posui in loco interpolato l. 27, quamvis depravatam. Needhamus falsa retulerat. 29 miro consensu omnes ἡ οὗς ἔχεις. — Char. II, 10 παρακείμενος Pal. Neveleti. — III, 29 ἐπὶ τὸ δειπνον cod. A solus. 34 πλοῖμον omnes, et 41 κατ' sine ἀ.τ Ante Ἀπατούρια articulum præbet Monacensis. — IV, 11 δεινὸς omnes superscripto ὡς, et προαίρων. 19 Casaub. λίαν λέγων. Sigla in codice A non μὲν, sed μὲνὸν indicat. 25 codd. ὑποκείρασθαι. — V, 41, 42 ita scribuntur in codd., non ut refert Needham. — VI, 12 ἐργασίαν αἰσχροὺς codex A. 16 τοῦτο δ' ἂν omnes, non τοῦτ' ἂν, quod enotatur. 20 cod. A τὴν ἀρχὴν, et 32 idem εἰς λοιδοῖ. 29 omnes —πώλια, non —πωλεῖα. — VII, 45 ἀρχὰς omnes, etiam Pal. Neveleti. Needhami notationem male cepit Fischerus et post eum alii. 4 omnes προδιηγέσασθαι, et 5 τότε, non ποτε. 13 ἐστὶ omittit Pal. Neveleti, 18 idem et cod. A ὑμᾶς. — VIII, 23 (et XI, 22) ἀπαντ. etiam Pal. ille. 35 καὶ ἂν omnes. 45 πιθανῶς commode omittit codex A. 44 omnes ταῦτα εἶδε. 48 Απροσδεδραμηκέναι. 7, 8 posui τοὺς ἀκούοντας, οὗς οὕτω καταπονοῦσι pro vulgato τοὺς ἀκούοντας οὕτω καὶ καταπονοῦντες. Nostri omnes cum Pal. Nev. καταπονοῦσι. — IX, 12 cod. A κέρδους εἶνεκα, 13 ἀποστερεῖται, 14 omnes δανείζεται. 18 Τίθεις etiam Pal. Nev. — X, 39 codd. τὰς (B τὲ) κύλικας πόσας, non ut refertur, et 44 non ἀποβαλούσης, sed ἐκβαλούσης. Est autem ἐκβάλλειν *laisser tomber*. 46 pro καλύμματα mire

Pal. Nev. σκαλίσματα, et 9 θυψιλήματα, 13 τῶν μετρῶν (sic). — XI, 26 cod. A μεταστρ. ποιήση. — XII, 12, idem τόκον, non τόμον. — XIII, 20 codd. δοξει εἶναι. 23 Orellius ingeniose φενακίσας ἐλεγχθῆναι. 25 Pal. Nev. ὅσον, 28 πορεύεται καταλιπεῖν, 33 βουλεύεσθαι. 39 cod. A παρεστηκότας, non περιεστ. In B compendium turbatum. — XIV, 42 cod. A Ἔστι δὲ καὶ, B ἔστι καὶ, et alii multi alterutro modo (Fischer. p. 106), ut videri possit hanc notationem olim præcessisse alia vitii similis. 4 codd. καὶ ἀπαγγέλλοντος αὐτῷ, nimirum eo cui mandatum est invitare ad exsequias. 12, 13 in loco «conclamato» ceteris probabilior est Astii ratio, qui Corais et Schneideri inventa ita conjunxit, Ἡδὺ γε τῶν ἀστρων ὄζει! ὃ, τι δὴ καὶ οἱ ἄλλοι λέγουσι τῆς γῆς, *quam suavis est siderum odor!* (*quem quidem reliqui dicunt terræ odorem.*) Pal. Nev. καὶ ἄλλοι. — XVI, 38, 39 Siebenkeesius in codice Palatino legit ἐπιχρωῶν falso : postrema litera est οῦ, præcedens videtur esse π, non potest η, et ρω non usquam illo modo exaratur : sed nihil certi extundas e ductibus male redditis; ἐπιχωων ποῦ, si ductus spectes, omnium est veri simillimum. Fossius conjecerat (ἐπεὶ) ἐπὶ χοῶν ἦν. 40 δάφνην, non δάφνης, in specimine, et 45 ἱερῶν, non ἱερὸν, neque, ut credidit Schneiderus, ἱερῷ. Quæ ex illo codice accesserunt, in lectorum gratiam a ceteris accurate distinguenda erant. 12 in εἴσω haud dubie vocabulum longe aliud latet. — XIX, 44 in ἀναπίπτοντος corruptum puto participium ejus fere sententiæ quam latine reddidi. 46 servavi σφύζεσθαι, quanquam non satisfacit Orellii defensio. — XX, 9 vulgo probata correctio πᾶν ἔργον vel πᾶν τοῦργον hic locum non habet. 12 etiam Pal. Nev. lacunulam explebat, ex quo enotatur ὑποχρῶ ῥήμασιν. 15 in ἀμφοτέρα οὐκ ἔχοντες quum Fossius ὀρχίπεδα cogitans deleret οὐκ, non meminit loci Luciani, οἳ πολλοὶ εἶναι λέγονται ἀμφοτέρα ἔχοντες, de hermaphroditis, Dial. mer. 5 — XXI (ex Char. V), 17 tres codd. nostri πίθηκον δρέψαι, 21 iidem (et Pal. Nev.) παλαιστριαῖον, 24 ἀποδείξειςιν, 25 ὕστερον ἐπείσιν ἐπὶ τῶν θεωμένων, quæ probabiliter sanavit Needham. — XXIII, 27 εἶθ. scripsi pro καθ', 33 Orellius τοὺς ἀγωνικοὺς π. — XXVIII, 5, 6 in μακρὸν ἀνδριάντα ludi nomen inesse statuerim potius quam mutem παίζειν, quæ mutatio alias præterea postularet. 9 Orellius ὡς ἂν καὶ ἐκείνου· δὴ ἐπισταμένου. — XXX (sive XI veterum edd.), 36 ἀποδιδόσθαι codex A, non ἀποδίδοσθαι : nihil igitur differre ab reliquis cen-

sendus. 42 codd. καὶ ξενίων, 46, ὑπὸ, non πρὸ, ἡ ἐκκεκρουμένῳ, sine σ, hæc omnia ut Palatinus. 16 codex A λάβοιεν.

MARCI ANTONINI editionem Schulzianam secuti sumus, ab ipso *Schulzio* passim emendatam et correctam. Idem vir doctissimus ultro nobiscum communicavit translationem latinam prorsus novam, ab ipso diligentissime concinnatam, quæ vulgarem maximo intervallo post se relinquit. Quo nomine persuasum habemus eum summam inivisse gratiam ab lectoribus nostris; qui monendi sunt, asteriscis indicari locos non codicum scripturam, quippe corruptam, latine referentes, sed probabilem conjecturam; in græcis enim Schulzios manuscriptos codices et editiones primas sibi sequendas esse statuit, etiam ubi sententiam pravam aut nullam præberent, perpaucas tantum emendationes admittens.

In *EPICETI Enchiridio* et *CEBETIS Tabula* exprimenda erat editio major *Schweighæuseri*, artis criticæ docte, prudenter et circumspecte exercitæ mirificum exemplar. Cujus quum fundamenta examinare neglexisset summus Coraes, in *Enchiridio* nimium tribuit interpolationibus manifestis. Sed egregias emendationes ejus octo vel novem læti recepimus, et alia quædam correximus ex secundis curis *Schweighæuseri* in *Philosophia Epictetea*. L. Odaxius in translatione latina multa *Cebetis* optime reddiderat; reliqua græcis qualia nunc leguntur accommodavimus.

In *fragmentis* Epicteti quæ *Stobæo* debentur, codex Parisinus a *Gaisfordo* collatus perutilis fuit: multa exhibet nitidiora, aliqua quæ pro desperatis habebantur vel integra præbet vel proxima integritati. Cujus rei exempla duo commemorabimus. Fragmentum 29 hoc modo edebatur, τὰς σιτήσεις ποιοῦ, μὴ ἀνειμένας, καὶ σκυθρωπάς· ἀλλὰ λαμπράς, καὶ εὐτελεῖς· ἵνα μήτε διὰ τὰ σωματικὰ αἱ ψυχαὶ ταραττῶνται φενακίζόμεναι, καὶ τῶν ἡδονῶν σωματικῶν ὀλιγορῶσιν, ἔπειτα βλάπτωνται, τρυφῶντα μὲν παραιτικά πλοῦτον, νοσοῦντα δὲ εἰσαυθὺς τὰ σώματα. Quæ verba non mirum est si a nemine poterant intelligi: V. *Schweighæuser*. p. 185 sq. Codicis Parisini scripturam distinctione adjuvimus et unius vocis mutatione: legebatur, μήτε φενακίζόμεναι πρὸς τῶν ἡδονῶν τῶν σωματικῶν ὀλιγορῶσιν, quod illud incommodi habet, ut præcedentia verba, διὰ τὰ σωματικὰ, et hæc, τῶν σωματικῶν, non prorsus eadem τοῦ σωματικοῦ acceptione dicta sint.

Apparet autem quam facile σωμάτων ob σωματικά eadem phrasi inclusam in hoc vocabulum abire potuerit. Fragmento 32 legebatur πηδήσασα τῷ σώματι, quod faciliore conjectura sanari poterat quam Schweighæuseriana. Fragmenti 35 finem ita scriptum, ἔνθα δὲ ἂν μὴ παρῇ νῆψις, πειθοῦς τέλος εἰκῇ σε παρέχει διαταίνεσθαι, et ab editore sine medicina relictum, idem codex præstat integrum. In fragmento 51, codex brevius, οὐδὲν κρεῖσσον μεγαλοψυχίας, καὶ προύτητος, καὶ φιλοanthρωπίας. Fragmenti 169 lacunam sarsimus ex codicibus Heerenii. Fragm. 174, οὐδ' ἥδιον (pro vulg. οὐδὲν δι' ὧν) conjecit etiam Coraes ad Enchir. pag 120.

Fragmenta crucis signo notata dubiæ sunt auctoritatis; ea vero quæ plane nullam habere videbantur, delevimus.

DISSERTATIONES EPICTETI ab *Arriano* literis mandatæ per hanc editionem ceteris parabiliorem jam frequentius et a pluribus lectum iri confidimus, quam adhuc esse lectas repperimus. Nam, nisi fallit opinio ex scriptis eruditorum hominum concepta, pauci virtutem illorum sermonum, Horatianos sæpissime in mentem revocantium, satis cognitam habuerunt. Expressimus *Corais* recognitionem Schweighæuserianæ recensionis, ita quidem ut in dubia scriptura judicanda utriusque viri docti argumenta examinarem. Et videbatur nobis præstantissimus Græcus triginta fere locis injuria discessisse ab editore Germanico, aliquoties uterque immerito sprevisse quod in melioribus codicibus scriptum exstat. Eximias quasdam conjecturas, quæ delitescabant in Addendis Schweighæuseri et Corais commentario, in eum, quo dignæ erant, locum recepimus. Vocabula quæ asteriscis cinguntur, delenda esse censet Coraes; quæ uncis, de conjectura inseruntur.

SIMPLICII *commentarius in Enchiridion*, iis qui philosophiæ studia auspicantur, utilissimus lectu liber, multis locis emendatus est ex annotatione Schweighæuseri. Numeri in summo margine dextro positi paginas indicant *Schweighæuserianæ*, in lævo, *Heinsianæ* editionis.

MAXIMO TYRIO contigit ut *Dissertationes* ab ipso scriptæ et in optimo codice servarentur et a præstantissimis criticis, *Davio*, *Marklando*, *Reiskio*, quantum fieri poterat a temporum labe

liberarentur : nihilominus hodieque vitiis inquinatæ leguntur plurimis, quæ dudum a viris quos nominavi sagacissimis erant sublata. Eorum enim quæ Davisius codicum et ingenii ope in integrum restituerat, pars haud exigua neglecta est ab editore Greshamensi, qui ex defuncti Davisii schedis græca constituit, amplis autem et admirabilibus Marklandi inventis non poterat uti, posterius ad eum transmissis. Neque Reiskio lectorem adjuvare licuit, tum demum appellato, quum editio Londinensis jam tota exscripta esset typis Lipsiensibus. Ita nobis refinquebatur ut Maximum Tyrium multis modis emendatiorem emittere possemus. Quod hac ratione instituimus.

Davisius quum ex codice Regio, cujus plane singularis est præstantia, innumeros locos emendasset, fieri potuisse suspicatus sum ut in tam divite messe spicæ quædam interciderent. Et memineram ill. Boissonadium in Anecdotis aliqua ex iisdem membranis protulisse; haud dubie quia Davisium fugerant. Expectationem superavit eventus; codex diligenter excussus integra plurima præbuit pro vitiosis quæ legebantur; multa etiam, quæ nemo poterat suspecta habere, exquisitius aut nitidius enunciata præstat. Sed longe abest ut omnem offensionem tollat ex delictula dictione hujus scriptoris, quæ criticum sibi poscit in primis subtilem. Ego veritus ne audacius refingendo quæ extra perfectum ferri videbantur, pessumdarem etiam illa quæ maximo jure in orationem græcam recepissem, lenibus modo et summe probabilibus conjecturis locum dedi, ubi vel aperte vitiosa esset scriptura, vel minima mutatione multum nitoris dictioni aut sententiæ accederet. Non raro sciens reliqui vulgatam merito suspectam, sed quam ratiunculis quibusdam speciose tueri posses. Lacunas quoque rarius notavi quam incidisse persuasum habeo. Qua cautione id effeci, ut Maximum multo quam ante emendatiorem sine diffidentia ulla legere possis; iis autem, qui perpolire hunc scriptorem aggredientur, varietatem optimi codicis cum pulvisculo expromptam offero. De qua priusquam disertius exponam, verbo dicendum est versionem latinam esse ex Heinsiana effectam, cujus viri temeritudo sæpe bilem movit, non mihi soli, sed jam Marklando, ad Dorvillium hæc scribenti (p. 337 ed. Lips. Supplicum): « Dolet quod elegans hæc, sed vaga versio, vel paraphrasis potius, Heinsii in hac nitida editione (Londi-

nensi) servabitur. Mihi nequaquam placent hujusmodi excursus potius quam versiones, quæ ingenium interpretis quidem demonstrant, sensum auctoris incertum et obscurum, ne dicam intactum aliquando, immo sæpissime, relinquunt. » Hujus licentiæ vestigia vel frequentissimâ immutatione et interpolatione obrui non poterant; et jam pœnitet tam lectorum quam mea gratia me ob Heinsianum nomen Paccii interpretationem neglexisse. Indicem Davisianum, in quo plus centum nomina repperi esse omissa, multum auximus.

Codex Regius est sæculi decimi ineuntis vel exeuntis noni, sine ullo compendio scriptus, « eadem ut videtur manu qua Platonis codex » egregius ejusdem bibliothecæ, quod in schedula codici addita annotatum video. Eum ex antiquissimo libro uncialibus literis scripto derivatum esse hoc indicio colligo: ubi dubium aliquod aut corruptum vocabulum incidit, quod sententiæ tenorem interrumpat aut ab librario non intelligeretur, continuo *accentus omittuntur*. Hinc necessario efficitur aut nostrum librarium aut eum cujus apographum accurate expressit, accentus pinxisse primum, quod fieri non potuit in vocabulis dubiis aut monstrosis. Scholia in margine, argumenta et πάντα uncialibus literis scripta sunt cum accentuum notis. Ea autem accuratione et integritate est hic liber, ut orthographica ratio ejus universa ab me posset repræsentari, his solummodo exceptis: ν ἐφέλκυστικῶ, quod ponit ubique; et illis ὅτ' ἄν, ὅ, τι οὖν, οὐκ ἄν, quod præter paucissimos locos scribit pro οὐκ ἄν: infinitivos et optativos aoristi bis terve distinguit, ceterum ubique ποιῆσαι scribit quando debebat ποιήσαι; denique in encliticis fluctuat, modo ἄλλός τις exarans, modo recte: sed in his quoque ea servavi quæ disertis præceptis non refragarentur, in ceteris vero omnibus scito te ipsam scriptionem codicis tenere, nisi aliud significet annotatio. De secunda manu quando loquor, intelligo valde antiquam et primæ fere supparem: est enim alia quoque recentissima, quæ vulgatam modo intulit, modo signis indicavit, a me, ut oportuit, silentio præterita. Quum autem Davisii quoque varietatem ex eodem codice ductam receperim, ita distinxi ut *Regium* vocem quando a me enotata est, *codicem* quando a Davisio. Qui quanquam multo plura inde eruit quam ego, rara tamen est *codicis* mentio, quia pleraque jam in orationem

Maximi transierant, ego autem nihil nisi varietatem codicis et Davisianæ editionis alterius (litera V. indicatæ) refero.

Bis terve ex Heinsii versione intellexi jam lecta fuisse ab ipso quæ in locis illis ex Regio supplebam; similiter Boissonadius, prolatis emendationibus duabus ex codice, in Heinsiana hæc recte scribi addit. Fuerint igitur inter vitia ab nobis sublata quædam Londinensi et Lipsiensi editionibus propria: quam rem alii examinant; mihi ex puro fonte haustus sufficebat. Criticorum principum Marklandi et Reiskii conjecturas plurimas codex accurate excussus confirmavit, quod annotavi ubique, non ut laureis illorum inseram novum aliquod foliolum, sed ut nudem inconsultos quosdam emendationum ex ingenio natarum obtrectatores et sycophantas.

RELATIO CRITICA DE MAXIMO TYRIO.

Pag. 1. Inscriptio ita concepta in codice. — Lin. 6 δὲ ἔπειθ' Regius. V. πότερόν ἐστιν ἔπειθ', ex eodem codice, sed compendio male intellecto. — 14 οὐ γὰρ ἀεὶ παρέξει τοῖς σοφ. προφάσεις scripsi partim cum Davisio. V. οὐ γὰρ ἔξει τοῖς σ. πρόφασιν. — 15 ἔριδος Heinsius. Reg. οἰδας (sic). V. διδασκαλίας. — 17 τὰς προσδοκίας Marklandus. V. ταῖς προσδοκίαις. — 19 δυσέλπιδες Reiskius. V. δυσάντιδες. — 20 Reg. ἐντετευχηχότες. — 29 ἡ Reg. V. ἡ. — 31 δσήμεραι Regius ubique.

Pag. 2. Lin. 3 Reg. αὐτῶ τὸν. — 19 Reg. κάλλισται. — 22 Reg. τετραμμένος, ita ut μενος sit in litura duarum literarum. — 23 Reg. ἐπεφύκεσαν. — 30 εἰδὸς Marklandus addidit. — 49 Reg. ἐπλαγῆς. Idem κατήριπε. V. κατήρειπε.

Pag. 3. Lin. 1 cod. καὶ ἡ βασιλεία (sic). — 4 ἐπιφορέοντο Stephanus. Codd. ἐπιφορέοντο. — 7 ᾧ Heinsius. Codd. ὡς. — 8 παρεβάλομεν Marklandus. V. παρελάβομεν. — 9 ἡμῖν δρόμον Regius. V. δρόμον ἡμῖν. — 14 δυνήθη μὴδὲ μεταβάλλειν. Ἄν δὲ δυν. scripsi partim cum Reiskio. V. δυνήθη. Εἰ δὲ μεταβάλλειν μὴ δυν. — 17 Reg. δὲ πως. — 20 cod. ἐν ἐκ. Præpositionem ejecerat Davisius. — 41 Regius κατέδοντας καὶ παλο. . . (lacuna decem fere literarum) . . . ἐμπιπλαμένους. . . (lac. quinque fere literarum) . . . οἱ ἀκούοντας. — 43 Reg. ταρπομένους. — 47 Reg. ᾧ δὲ οὐτι.

Pag. 4. Lin. 7 Σαρακος. . . Regius ubique. —

19 Reg. τῆς ἄλλης. Deinde idem a pr. m. τὴν ἑδρανὴν τὴν, a correctore τὴν ἑδραν ἢ τὴν. — 30 Reg. a pr. m. βέβαιος; ἢ καὶ δ, a correctore ἢ δ. V. βέβαιον ἢ δ. — 31 καὶ βέβαιον Reiskius. V. ὡς βέβ. — 51 sic Reg. V. τρόπος οὗτος. — 52 in ἀρότρων literæ ὅτρω recentes in rasura.

Pag. 5. Lin. 17 Reg. a pr. m. ἀστεως. — 20 τῶ Reg. V. τῶν. — 23 καὶ ἀνθρ. Reg. V. καὶ τῶ ἀνθρ. — 28 πέτασθαι Reg. V. πέτεσθαι. — 30 εἰ γε νενέμ. Reiskius. Cod. εἰ ἐννεμένηται. — 37 pro ὄργανα Reg. ἔργα. — 43 προσβλημάτων Wakefieldus Silv. cr. III, p. 144. V. περιβλ. Ejusdem χυμῶ pro θυμῶ, l. 42, recipiendum et ipsum fuisse videtur. — 44 ἀσκαπῇ idem Wakefieldus. V. ἀσθενῇ.

Pag. 6. Lin. 4 διασῶζον Heinsius. Cod. διῶζον. — 7 Reg. a pr. m. ποτεμῖαν (sic). Ibidem ἡδεται καὶ ὄνος Regius. V. abest ἡδεται. — 14 Reg. initium verbi εὔρες in rasura; ἡῦρες videtur fuisse. — 22, 23 sic codex. Addidi lacunæ signa. V. διάλογοί τε θηρίων καὶ ξυνουσίαι. — 26 δὴ τις Reg. V. δὲ τις. — 35 ἄμα Heinsius in versione et Reiskius. V. ἄρα. — 37 Reg. ἀν ἡ δ' Ἐπ. — 43 a recepti manu illatum.

Pag. 7. Lin. 5 Reg. om. ἡδονῆς, et 16 τῶ. — 28 ἡ Reg. V. ἡ. — 34 codex μέρη γὰρ, sed η insolentius depressum; in marg. περὶ antiqua manu. — 35 μὴ addidit Reiskius, οὐδὲν om. Reg. — 51 Reg. δυσσερασιότερος, in margine repetitum.

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises
ici volontairement.

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ

ΤΩΝ ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ

BIBAION A.

Παρά τοῦ πάππου Οὐήρου, τὸ καλόηδες καὶ ἀόρητον.

β'. Παρά τῆς δόξης καὶ μνήμης, τῆς περὶ τοῦ γενήσαντος, τὸ αἰδῆμον καὶ ἀρρενικόν.

γ'. Παρά τῆς μητρὸς, τὸ θεοσεβῆς καὶ μεταδοτικόν· καὶ ἐφεκτικὸν οὐ μόνον τοῦ κακοποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπὶ ἐννοίας γίνεσθαι τοιαύτης. Ἐτι δὲ τὸ λιτὸν κατὰ τὴν δίαίταν καὶ πόρρω τῆς πλουσιακῆς διαγωγῆς.

δ'. Παρά τοῦ προπάππου, τὸ μὴ εἰς δημοσίας διατριβὰς φοιτῆσαι· καὶ τὸ ἀγαθοῖς διδασκάλους κατ' οἶκον χρῆσασθαι, καὶ τὸ γινῶναι, ὅτι εἰς τὰ τοιαῦτα δεῖ ἐκτενῶς ἀναλίσκειν.

ε'. Παρά τοῦ τροφῆς, τὸ μῆτε Πρασιανὸς, μῆτε Βενετιανὸς, μῆτε παλμουλάριος ἢ σκουτάριος γενέσθαι· καὶ τὸ φερέποντον καὶ ὀλιγοδεῖς καὶ αὐτουργικόν· καὶ τὸ ἀπολύπραγμον· καὶ τὸ δυσπρόσδεκτον διαβολῆς.

ς'. Παρά Διογήτου, τὸ ἀκονόσπουδον· καὶ τὸ ἀπιστητικὸν τοῖς ὑπὸ τῶν τερατευομένων καὶ γοήτων περὶ ἐπωδῶν, καὶ περὶ δαιμόνων ἀπογομπῆς καὶ τῶν τοιούτων λεγομένοις· καὶ τὸ μὴ ὀρυγοτροφεῖν, μηδὲ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπτοῆσθαι· καὶ τὸ ἀνέχεσθαι παβήρησι· καὶ τὸ οἰκωθῆναι φιλοσοφίᾳ καὶ τὸ ἀκοῦσαι, πρῶτον μὲν Βακχίου, εἴτα Τανδάσιδος καὶ Μαρκιανοῦ· καὶ τὸ γράφει διαλόγους ἐν παιδί· καὶ τὸ σκίμπος καὶ δορὰς ἐπιθυμῆσαι, καὶ ὅσα τοιαῦτα τῆς Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς ἐχόμενα.

ζ'. Παρά Ῥουστίκου, τὸ λαβεῖν φαντασίαν τοῦ χρήζειν διορθώσεως καὶ θεραπείας τοῦ ἥθους· καὶ τὸ μὴ ἐκτραπῆναι εἰς ζῆλον σοφιστικόν, μηδὲ [τὸ] συγγράφειν περὶ τῶν θεωρημάτων, ἢ προτρεπτικὰ λογάρια διαλέγεσθαι, ἢ φαντασιοπλήκτως τὸν ἀσκητικόν, ἢ τὸν εὐεργετικὸν ἄνδρα ἐπιδείκνυσθαι· καὶ τὸ ἀποστῆναι ῥητορικῆς, καὶ ποιητικῆς, καὶ ἀστειολογίας· καὶ τὸ μὴ ἐν στολῇ κατ' οἶκον περιπατεῖν, μηδὲ τὰ τοιαῦτα ποιεῖν· καὶ τὸ τὰ ἐπιστόλια ἀφελῶς γράφειν, ὅσον τὸ ὑπ' αὐτοῦ τούτου ἀπὸ Σινέσσης τῇ μητρὶ μου γραφέν· καὶ τὸ πρὸς τοὺς χαλεπήναντας καὶ πλημμελήσαντας εὐανακλήτως καὶ εὐδιαλλάκτως, ἐπειδὴν τάχιστα αὐτοὶ ἐπανελθεῖν ἐβέλησιν, διαχεισθαι· καὶ τὸ ἀκριβῶς ἀνγκινῶσκειν, καὶ μὴ ἀρκεῖσθαι περινοῦντα ὀλοσχερῶς· μηδὲ τοῖς περιπαλοῦσι ταχέως συγκατατίθεσθαι· καὶ τὸ ἐντυχεῖν τοῖς Ἐπικτητεῖσι ὑπομνήμασιν, ὧν οἶκον μετέδωκε.

M. ANTONINUS.

MARCI ANTONINI

IMPERATORIS

COMMENTARIORUM

QUOS IPSE SIBI SCRIPSIT,

LIBER PRIMUS.

1. *Avi Veri exemplo operam me dare oportet, ut suavis sim moribus neque irae indulgeam.*

2. *Existimatione et recordatione genitoris mei ad verecundiam et animum viro dignum excitari debeo.*

3. *In matre exemplum habui, pietatis in Deos et liberalitatis; abstinentiae non solum a malo perpetrando, verum etiam cogitando; tum frugalitatis in victu, quae ab opulentorum vita et consuetudine longissime abeat.*

4. *A proavo habui, quod publicos litterarum ludos non frequentavi, et domi bonis praceptoribus usus sum, atque intellexi, in talibus rebus non parcendum esse impensis.*

5. *Ab educatore, ne in circo spectator Prasianus aut Venetianus neve parmularius aut scutarius fierem, ut labores sustinerem, paucis indigerem, ipse operi manus admoverem, rerum alienarum non essem curiosus, nec facile delationem admitterem.*

6. *Diognetus me monuit, ne studium in vanas res conferrem neque iis fidem haberem, quae a praestigatoribus et impostoribus de incantationibus et daemonum expulsionem aliisque ejus generis rebus narrantur; neque coturnices alerem, neve insana talium rerum admiratione tenerer; ut libere dicta aequo animo ferrem, philosophiae me addicerem et primum quidem Bacchium, deinde vero Tandasidem et Marcianum audirem; ut dialogos puer adhuc scriberem, ut grabatum et pellem et ejus generis omnia, quae ad Graecam disciplinam pertinent, expeterem.*

7. *Rustico debeo, quod in cogitationem veni, mihi morum emendatione et curatione opus esse; quod neque ad aemulationem sophisticam declinavi, neque de theorematibus commentatus sum, aut exhortatorias orationes declamavi, aut virum strenue exercitia subeuntem munificumve me ostendendo homines in admirationem mei rapere studui; quod a rhetoricæ, poesis et elegantioris dictionis studio abstinui; quod non elegantiore veste indutus domi incedo; quod epistolas simpliciter scribo instar ejus, quam is ipse Sinuessa ad matrem meam dedit; quod, si qui me irritaverint aut aliquid deliquerint, iis placabilem et ad reconciliandum facilem me praebere, simul atque in gratiam redire volunt; quod diligenter legere soleo, non contentus sum maria rei intelligentia, neque garrulis propteranter assentior; quod commentarios Epicteti legi, quorum mihi ipse copiam fecit.*

η'. Παρά Ἀπολλωνίου, τὸ εὐαίθερον καὶ ἀναμφι-
βολῶς ἀκούετον· καὶ πρὸς μηδὲν ἄλλο ἀποδίδειν,
μηδὲ ἐπ' ὀλίγον, ἢ πρὸς τὸν λόγον· καὶ τὸ αἰεὶ ὅμοιον,
ἐν ἀληθείᾳ δέξαις, ἐν ἀποβολῇ τέχνου, ἐν μακραῖς
νόσοις· καὶ τὸ ἐπὶ παραδείγματος ζῶντος ἰδεῖν ἐναργῶς,
ὅτι δύναται δ' αὐτὸς σφοδρότατος εἶναι καὶ ἀνείμενος·
καὶ τὸ ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι μὴ δυσχεραντικόν· καὶ τὸ ἰδεῖν
ἄνθρωπον σαφῶς ἐλάχιστον τῶν ἑαυτοῦ καλῶν ἡγούμε-
νον τὴν ἐμπειρίαν, καὶ τὴν ἐντρέχειαν τὴν περὶ τὸ πα-
ραδιδόναι τὰ θεωρήματα· καὶ τὸ μαθεῖν, πῶς δεῖ λαμ-
βάνειν τὰ δοκούσας χάριτας παρὰ φίλων, μήτε
ἐζητῶμενον διὰ ταῦτα, μήτε ἀναισθήτως παραπέμ-
ποντα.

θ'. Παρὰ Σέξτου, τὸ εὐμένες· καὶ τὸ παράδειγμα
τοῦ οἴκου τοῦ πατρονομουμένου· καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ
κατὰ φύσιν ζῆν· καὶ τὸ σεμνὸν ἀπλάστως· καὶ τὸ στο-
χαστικὸν τῶν φίλων κηδεμονικῶς· καὶ τὸ ἀνεκτικὸν τῶν
ἰδιωτῶν, καὶ τὸ ἀθεώρητον τῶν οἰομένων· καὶ τὸ πρὸς
πάντας εὐάριστον, ὥστε κολακείας μὲν πάσης προση-
νεστέραν εἶναι τὴν ἑμιλίαν αὐτοῦ, αἰδεσιμώτατον δὲ
αὐτοῖς ἐκείνοις παρ' αὐτὸν ἐκείνον τὸν καιρὸν εἶναι· καὶ
τὸ καταληπτικῶς καὶ ὁδῶ ἐξευρετικόν τε καὶ τακτικόν
τῶν εἰς βίον ἀναγκαίων δογμάτων· καὶ τὸ μὴδὲ ἔμφασιν
ποτε ὀργῆς, ἢ ἄλλου τινὸς πάθους παρασχεῖν, ἀλλὰ ἅμα
μὲν ἀπαθέστατον εἶναι, ἅμα δὲ φιλοστοργότατον· καὶ τὸ
εὐφημον, καὶ τοῦτο ἀφοφῆν· καὶ τὸ πολυμαθὲς ἀνεπι-
φάντως.

ι'. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ γραμματικοῦ, τὸ ἀνεπί-
πληκτον· καὶ τὸ μὴ ὀνειδιστικῶς ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν
βάρβαρον, ἢ σολοικόν τι, ἢ ἀπηχῆς προνεγκαμένων,
ἀλλ' ἐπιδεξιῶς αὐτὸ μόνον ἐκείνο, δ' εἶδει εἰρῆσθαι, προ-
φέρεσθαι, ἐν τρόπῳ ἀποκρίσεως, ἢ συνεπιμαρτυρήσεως,
ἢ συνδιαλήψεως περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, οὐχὶ περὶ
τοῦ ῥήματος, ἢ δι' ἑτέρας τινὸς τοιαύτης ἐμμελοῦς πα-
ρπομπήσεως.

ια'. Παρὰ Φρόντωνος, τὸ ἐπιστῆσαι, ὅα ἡ τυραν-
νικὴ βασκανία, καὶ ποικιλία, καὶ ὑπόκρισις, καὶ ὅτι ὡς
ἐπίπαν οἱ καλούμενοι οὗτοι παρ' ἡμῖν εὐπατρίδαι, ἀστορ-
γότεροί πως εἰσὶ.

ιβ'. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Πλατωνικοῦ, τὸ μὴ πολ-
λάκις, μηδὲ χωρὶς ἀνάγκης λέγειν πρὸς τινά, ἢ ἐν ἐπι-
στολῇ γράφειν, ὅτι ἀσχολὸς εἰμι· μηδὲ διὰ τούτου τοῦ
τρόπου συνεχῶς παραιτεῖσθαι τὰ κατὰ τὰς πρὸς τοὺς
συμβιοῦντας σχέσεις καθήκοντα, προβαλλόμενον τὰ πε-
ρισσώτα πράγματα.

ιγ'. Παρὰ Κατούλου, τὸ μὴ ὀλιγώρως ἔχειν φίλου
αἰτιώμενον τι, κἂν τύγῃ ἀλόγως αἰτιώμενος, ἀλλὰ πει-
ρᾶσθαι καὶ ἀποκαθιστάναι ἐπὶ τὸ σύνθηες· καὶ τὸ περὶ
τῶν διδασκαλῶν ἐκθύμως εὐφημον, ὅα τὰ περὶ Δομι-
τίου καὶ Ἀθηνόδοτου ἀπονημονεύμενα· καὶ τὸ περὶ τὰ
τέχνα ἀληθινῶς ἀγαπητικόν.

ιδ'. Παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου Σεουήρου, τὸ φιλοίκειον,
καὶ φιλόληθες, καὶ φιλοδίκαιον· καὶ τὸ δι' αὐτὸν γνῶναι
Θρασεῖαν, Ἐλβίδιον, Κάτωνιν, Δίωνα, Βροῦτον, καὶ

8. Apollonii *exemplo didici* liberum esse et sine dubi-
tatione cautum et circumspicuum, neque aliud quidquam
vel minimum respicere, nisi rationem; mei similem semper
esse in doloribus acerrimis, in prolis amissione, in morbis
diuturnis; *eidem acceptum refero*, quod mihi contigit, ut
in vivo exemplo perspicere viderem, eundem et constantissi-
mum esse posse et remissum; *in eo vidi* studium in enar-
randis philosophorum scriptis a morositate alienum atque
conspexi hominem, qui peritiam ac sollertiam qua in tra-
dendis theorematis pollebat, manifesto bonorum suorum
minimum existimabat; *ab eo didici*, quomodo beneficia,
quæ putantur, ab amicis sint accipienda, ut neque propterea
addicti fiamus, neque ea sine *grati animi* sensu præ-
termittamus.

9. In Sexto *suspexi* benevolentiam et exemplum domus
paterno affectu administratæ, et intelligentiam vitæ secun-
dum naturam institutæ, et gravitatem non simulatam;
item sollicitam in explorandis amicorum necessitatibus dili-
gentiam; tolerantiam erga imperitos et temere opinantes;
studium ejus ad omnes se accommodandi, ita ut consuetudo
ejus omni adulatione gratior esset, eodemque tempore
iisdem maxime venerandus videretur; artem per notionem
claras et perspicuas via ac ratione præcepta ad vitæ usum
necessaria reperiendi et ordine collocandi: *eidem* neque iræ
unquam neque alius cujusquam perturbationis indicium de-
dit, sed simul et affectibus maxime immuns et amantissi-
mus fuit, bonæ famæ studiosus, idque sine strepitu, et eru-
ditus sine ostentatione.

10. Alexandrum Grammaticum *observavi* ab increpati-
onibus sibi temperare, neque probrose vituperare, qui bar-
barum aut solæcum aliquid vel absonum proferunt, sed
dextre id modo, quod dici debet, proponere, aut respon-
dendi aut confirmandi aut de re ipsa, non de verbo, deli-
berandi specie usum, aut alia ejusmodi scita commonefac-
tione.

11. A Frontone *didici* intelligere, qualis sit tyrannorum
et invidentia et versutia et simulatio; eosque, qui a nobis
patricii appellantur, ut plurimum a genuino paterni animi
affectu alieniores esse.

12. Ab Alexandro Platónico, ne sæpe nec nisi necessitate
coactus alii dicerem vel in epistola scriberem, me esse
occupatum, neque hac ratione continuo recusarem officia,
quæ rationes ad eos, quibuscum viverem, exigent, ne-
gotia urgentia prætendens.

13. A Catulo, ne parvi facerem amicum aliquid culpam-
tem, etiam si forte temere culparet, quin etiam periculum
facerem eum in pristinum statum restituendi; item ut li-
benter præceptorum laudes celebrarem, quemadmodum de
Domitio et Athenodoto memoris proditum est; ut liberos
meos sincera pietate prosequeretur.

14. A fratre meo Severo, propinquorum et veritatis et
justitiæ studiosum esse: per eundem Thræseam, Helvidium,
Catonem, Dionem, Brutum cognovi et animo concepi imagi-

φαντασίαν λαβεῖν πολιτείας ἰσονόμου, κατὰ ἰσότητα καὶ ἰσηγορίαν διοικουμένης, καὶ βασιλείας τιμώσης πάντων μαλίστα τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀρχομένων· καὶ ἔτι παρ' αὐτοῦ τὸ ὁμαλὲς καὶ ὁμότονον ἐν τῇ τιμῇ τῆς φιλοσοφίας· καὶ τὸ εὐποιητικόν, καὶ τὸ εὐμετάδοτον ἑκτενῶς, καὶ τὸ εὐέλπι, καὶ τὸ πιστευτικόν περὶ τοῦ ὑπὸ τῶν φίλων φιλεῖσθαι· καὶ τὸ ἀνεπείκρυκτον πρὸς τοὺς καταγκρήσεως ὑπ' αὐτοῦ τυγχάνοντας· καὶ τὸ μὴ δέισθαι στοχασμῶν τοῦ φίλου αὐτοῦ περὶ τοῦ, τί θέλει ἢ τί οὐ θέλει, ἀλλὰ ὅλην εἶναι.

ιε'. Παρὰ Μαξίμου, τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ, καὶ κατὰ μηδὲν περίφορον εἶναι· καὶ τὸ εὐθυμον ἐν τε ταῖς ἄλλαις περιστάσεσι, καὶ ἐν ταῖς νόσοις καὶ τὸ εὐκρατον τοῦ ἥθους, καὶ μελιχίον, καὶ γεραρόν· καὶ τὸ οὐ σχετικῶς κατεργαστικὸν τῶν προκειμένων· καὶ τὸ πάντας αὐτῷ πιστεύειν, περὶ ὧν λέγοι, ὅτι οὕτως φρονεῖ, καὶ περὶ ὧν πράττει, ὅτι οὐ κακῶς πράττει· καὶ τὸ ἀθαύμαστον, καὶ ἀνέκπληκτον, καὶ μηδαμοῦ ἐπιειγόμενον, ἢ ὀκνοῦν, ἢ ἀμνηχανοῦν, ἢ κατηφές, ἢ προσεσηρὸς, ἢ πάλιν θυμώμενον, ἢ ὑφορώμενον· καὶ τὸ εὐεργετικὸν, καὶ τὸ συγγνωμονικὸν, καὶ τὸ ἄψευδές, καὶ τὸ ἀδιασφόρου μελλον, ἢ διορθούμενου φαντασίαν παρέχειν· καὶ ὅτι οὐτε ᾤηθη ἂν ποτέ τις ὑπερροῦσθαι ὑπ' αὐτοῦ, οὔτε ὑπέμεινεν ἂν κρείττονα αὐτοῦ αὐτὸν ὑπολαβεῖν· καὶ τὸ εὖ γαριεντίζεσθαι.

ἰς'. Παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ ἡμερον, καὶ μενετικὸν ἀσα-
 λούτως ἐπὶ τῶν ἐξητασμένων κριθέντων καὶ τὸ ἀκινό-
 δοξον περὶ τὰς δοκούσας τιμὰς καὶ τὸ φιλόπονον καὶ
 ἐνδελεχές καὶ τὸ ἀκουστικὸν τῶν ἐχόντων τί κοινωφελές
 εἰσφέρειν καὶ τὸ ἀπαρτρέπτως τοῦ κατ' ἀξίαν ἀπονε-
 μετικὸν ἐκάστω· καὶ τὸ ἐμπειρον, ποῦ μὲν χρεῖα ἐντά-
 σσας, ποῦ δὲ ἀνέσσεις καὶ τὰ παῦσαι τὰ περὶ τοὺς ἔρω-
 τας τῶν μειραλικῶν καὶ ἡ κοινονομοσύνη· καὶ τὸ
 ἐφεῖσθαι τοῖς φίλοις μήτε συνδειπνεῖν αὐτῷ πάντως,
 μήτε συναποδημεῖν ἐπάναγκες· αἶ δὲ ὅμοιον αὐτὸν κα-
 ταλαμβάνεσθαι ὑπὸ τῶν διὰ χρεῖας τινὰς ἀπολειφθέντων
 καὶ τὸ ζητητικὸν ἀκριθῶς ἐν τοῖς συμβουλοῖσι, καὶ ἐπί-
 μονον, ἀλλ' οὐ τὸ προαπέστη τῆς ἐρεύνης, ἀρκεσθεὶς
 ταῖς προχειροῖς φαντασίαις καὶ τὸ διατηρητικὸν τῶν
 φίλων, καὶ μηδαμοῦ ἀφίχονον, μηδὲ ἐπιμανές· καὶ τὸ
 αὐταρχεῖν ἐν παντί, καὶ τὸ φαίδρον· καὶ τὸ πόρρωθεν
 προνοητικὸν, καὶ τῶν ἐλαχίστων προδιοικητικὸν ἀτρα-
 γῶδως καὶ τὸ τὰς ἐπιδοήσεις καὶ πᾶσαν κολακείαν ἐπ'
 αὐτοῦ σταλῆναι καὶ τὸ φυλακτικὸν αἰ τῶν ἀναγκαίων
 τῇ ἀρχῇ, καὶ ταμειυτικὸν τῆς χορηγίας, καὶ ὑπομενετι-
 κὸν ᾗς ἐπὶ τῶν τοιούτων τινῶν καταιτιάσεως καὶ τὸ
 μήτε περὶ [τοὺς] Θεοὺς δεισιδαΐμον, μήτε περὶ ἀνθρώ-
 πους ὀημοσκοπικὸν, ἢ ἀρεσκευτικὸν, ἢ ὄγλοχρῆς, ἀλλὰ
 νῆρον ἐν πᾶσι, καὶ βέβαιον, καὶ μηδαμοῦ ἀπειροκαλον,
 μηδὲ καινοτόμον. Καὶ τὸ τοῖς εἰς εὐμάρειαν βίου φέ-
 ρουσι τῇ, ὧν ἡ τύχη παρέχει δαφύλειαν, χρηστικὸν αὐτο-
 ρουσίᾳ καὶ ἀπροφασίστως, ὥστε παρόντων μὲν ἀνε-
 πηθεύτως ἀπτεσθαι, ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι, καὶ τὸ μηδὲ
 ἐν νῆα εἰπεῖν, μήτε ὅτι σοφιστής, μήτε ὅτι οὐερνάχιλος,

nem reipublicæ liberæ, in qua æquis legibus et eodem iure omnia administrantur, et regni, quod civium libertatem omnium maximi æstimet; præterea ab eodem, æqualem et constantem esse in studio philosophiæ; benefacere et impense largiri, bene sperare et neutiquam dubitare de amicorum amore: is quoque non usus est dissimulatione erga eos, qui vituperandi videbantur, nèque amicis ejus opus erat, ut quid vellet aut nollet, conjectura assequerentur, sed id apertum fuit.

15. In Maximo *cognovi* illud, sui *competens* esse neque ulla re transversum abripi; animo esse bono, tum in aliis rebus adversis, tum in moribus; moribus uti et suavitate et gravitate bene temperatis; negotia, quae impendent, non gravate perdere. Quidquid ille dixit, id ex animi sententia eum dicere, et quidquid egit, id consilio non malo eum agere, omnes persuasum habebant: porro nihil admirari et ad nihil obstupescere; nec festinare neque cunctari neque consilii expertem aut dejectum esse, neque nunc hilarem esse et rursus irasci et suspiciosum esse; liberalem esse et promptum ad ignoscendum; mendacium fugere, atque hominis non eversi potius, quam erecti specimen exhibere: neque quumquam ab eo contemptum se habitum existimasse, neque ausum esse se illi praeferre; denique honeste urbanum esse.

16. A patre mansuetudinem et immotam in iis, quæ diligenter considerata sunt, perseverantiam, vanæ gloriæ ab opinatis honoribus quesitæ contemptum, amorem laborum et assiduitatem, animum promptum ad audiendos eos, qui aliquid, quod ad publicam utilitatem spectat, afferant, firmam constantiam in tribuendo cuique, quod ejus dignitas postulat, peritiam, ubi intentione opus sit, ubi remissione : coercere amores puerorum ; civilitati morum studere ; amicis concedere, ut neque cœnæ semper adsint neque in itinibus esse necessario comites præbeant ; semper similem sui deprehendi ab iis, qui necessitate aliqua impediti ab eo abfuerint, in consiliis diligenter inquirere atque constanter, neque vero « destitit ab indagatione contentus obvia rerum specie. » Amicos retinendi studiosum esse, eos nec fastidio mutantem nec perditæ amantem ; contentum esse in omnibus et vultu serenum ; e longinquo prospicere et etiam ad minima administranda parari sine strepitu ; acclamationes et omnem adulationem sub eo repressam esse ; opes reipublicæ necessarias semper conservare, sumptus publicos parce erogare et æquo animo ferre quorundam his de rebus reprehensiones ; neque circa deos superstitionis esse, neque circa homines popularem auram captantem, blandientem, plebem demerentem, sed sobrium in omnibus et constantem, nusquam ineptum nec novitatis studiosum ; rebus, quæ ad vitæ cursum faciliorem reddendum faciunt, quarum copiam uberrimam affert natura, sine fastu pariter atque sine excusatione uti, ita ut præsentibus sine affectionatione frueretur, absentibus non indigeret ; nec dicere posse quemquam, sophistam eum fuisse aut vernam aut schola-

μήτε σκολαστικός, ἀλλ' ὅτι ἀνὴρ πέπειρος, τέλος, ἀκολάκευτος, προστάται δυνάμενος καὶ τῶν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλων. Πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ τὸ τιμητικὸν τῶν ἀληθῶς φιλοσοφούντων, τοῖς δὲ ἄλλοις οὐκ ἐξονειδιστικόν, οὐδὲ μὴν εὐπαράγωγον ὑπ' αὐτῶν· ἔτι δὲ τὸ εὐόμιλον, καὶ εὐχαρί οὐ κατακόρυς· καὶ τὸ τοῦ ἰδίου σώματος ἐπιμελητικὸν ἐμμέτρως, οὕτε ὥς ἂν τις φιλόζυκος, οὕτε πρὸς καλλωπισμὸν, οὕτε μὴν ὀλιγώρως· ἀλλ' ὥστε διὰ τὴν ἰδίαν προσοχὴν εἰς ὀλίγιστα ἱατρικῆς χρῆζειν, ἢ φαρμάκων καὶ ἐπιθεμάτων ἐκτός. Μάλιστα δὲ τὸ παραχωρητικὸν ἀβασκάνως τοῖς δυνάμιν τινα κεκτημένοις, ὅσον τὴν φραστικὴν, ἢ τὴν ἐξ ἱστορίας νομῶν, ἢ ἔθων, ἢ ἄλλων τινῶν πραγμάτων· καὶ συσπουδαστικὸν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστοι κατὰ τὰ ἴδια προτερήματα εὐδοκιμῶσι· πάντα δὲ κατὰ τὰ πάτρια πράσσωσιν, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἐπιτιθεύων φαίνεσθαι, τὸ τὰ πάτρια φυλάσσειν. Ἐτι δὲ τὸ μὴ εὐμετακίνητον καὶ ῥιπταστικόν, ἀλλὰ καὶ τόποις, καὶ πράγμασι τοῖς αὐτοῖς ἐνδιατριπτικόν· καὶ τὸ μετὰ τοὺς παροξυσμοὺς τῆς κεφαλαλγίας, νεαρὸν εὐθὺς καὶ ἀκμαῖον πρὸς τὰ συνήθη ἔργα· καὶ τὸ μὴ εἶναι αὐτῷ πολλὰ τὰ ἀπόρρητα, ἀλλὰ ὀλίγιστα καὶ σπανιώτατα, καὶ ταῦτα ὑπὲρ τῶν κοινῶν μόνον· καὶ τὸ ἔμφρον καὶ μεμετρημένον ἐν τε θεωρίῳ ἐπιτελέσει, καὶ ἔργων κατασκευαῖς, καὶ διανομαῖς, καὶ τοῖς τοιοῦτοις ἀνθρώποις πρὸς αὐτὸ [δὲ] τὸ δέονπραχθῆναι δεδωκότος, οὐ πρὸς τὴν ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσιν εὐδοξίαν. Οὐκ ἐν ἀωρεῇ λούσσης, οὐχὶ φιλοκοδόμος, οὐ περὶ τὰς ἔδωδ' ἐπινοητής, οὐ περὶ ἐσθίων ὑφὰς καὶ χροῶς, οὐ περὶ σωματικῶν ὥρας. Ἡ ἀπὸ Λωρίου στολὴ ἀνάγουσα ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλεως, καὶ τῶν ἐν Λανουβίῳ τὰ πολλὰ· τῶν τελῶν ἐν Τούσκλοις παραιτουμένῳ ὡς ἐχρήσατο, καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος τρόπος. Οὐδὲν ἀπηνές, οὐδὲ μὴν ἀδυσώπητον, οὐδὲ λάβρον, οὐδὲ, ὡς ἂν τινα εἰπεῖν ποτε, « ἕως ἰδρωτός »· ἀλλὰ πάντα διελημμένα λελογίσθαι, ὡς ἐπὶ σχολῆς, ἀταράχως, τεταγμένως, ῥῥωμένως, συμφώνως ἑαυτοῖς. Ἐφαρμόσειε δ' ἂν αὐτῷ τὸ περὶ τοῦ Σωκράτους μνημονεύομενον, ὅτι καὶ ἀπέχεσθαι καὶ ἀπολαύειν ἐδύνατο τούτων, ὧν πολλοὶ πρὸς τε τὰς ἀποχὰς ἀσθενῶς, καὶ πρὸς τὰς ἀπολαύσεις ἐνδοτικῶς ἔχουσι. Τὸ δὲ ἰσχύειν καὶ ἐπὶ καρτερεῖν καὶ ἐννήφειν ἑκατέρῳ, ἀνδρός ἐστὶν ἄρτιον καὶ ἀήττητον ψυχὴν ἔχοντος, ὅσον ἐν τῇ νόσῳ τῇ Μαξίμου.

ζ'. Παρὰ τῶν Θεῶν, τὸ ἀγαθὸς πάππος, ἀγαθὸς γονέας, ἀγαθὴν ἀδελφὴν, ἀγαθὸς διδασκάλους, ἀγαθὸς οἰκείους, συγγενεῖς, φίλους, σχεδὸν ἅπαντας ἔχειν. Καὶ ὅτι περὶ οὐδένα αὐτῶν προέπεσον πλημμελήσαι τι, καίτοι διαθέσιν ἔχων τοιαύτην, ἀφ' ἧς, εἰ ἔτυχε, κἂν ἐπρωξά τι τοιοῦτο· τῶν Θεῶν δὲ εὐποιία, τὸ μὴ δελμῖν συνδρομὴν πραγμάτων γενέσθαι, ἧτις ἐμελλέμε ἡλέγειν. Καὶ τὸ μὴ ἐπὶ πλέον ἐκτραφῆναι παρὰ τῇ παλλακῇ τοῦ πάππου· καὶ τὸ τὴν ὥραν διασωῆσαι· καὶ τὸ μὴ πρόωρας ἀνδρωθῆναι, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐπιλαβεῖν τοῦ χρόνου. Τὸ ἀρχοντι καὶ πατρὶ ὑποταχθῆναι, ὅς ἐμελλε πάντα τὸν τύπον ἀφαιρήσειν μου, καὶ εἰς ἔννοιαν ἀΐειν

sticum, sed virum maturum, perfectum, adulatione superiore, qui et suis et aliorum rebus praesae posset. Praeter haec vere philosophantes colere, ceteros neque probro afficere neque tamen ab iis transversum abripi; porro suavem esse in vitae consuetudine et festivum nec verum ad fastidium usque; corpus suum cum temperantia quam curare, non ut vitae avidum, aut ad ornatum luxuriae, neque tamen negligenter, quo factum est, ut propter suam diligentiam in paucissimis arte medicorum remediisve internis et externis opus haberet. Potissimum autem sine invidia loco cedere, si qui maiore quadam facultate polleant, ut eloquentia aut doctrina juris morumve aut aliarum rerum cognitione, et simul cum iis operam dare, ut singuli pro iis, quibus quisque excellebat, facultatibus, existimationem consequerentur; omnia more majorum agere, ne ille quidem ipsum affectantem, ut morem majorum servare videretur; tum porro non facile moveri et huc illuc jactari, sed in iisdem et locis et negotiis immorari; post vehementissimos capitis dolores statim juvenilem ac vegetum ad consuetam negotia redire; non multa habere arcana, sed paucissima ac rarissima, eaque tantum ad res publicas spectantia; prudentiam ac moderationem in muneribus edendis, operibus exstruendis, congiariis largiendis et ejusmodi rebus, * quae sunt hominis id ipsum quod agi oportet nec vero laudem e rebus gestis efflorescentem spectantis; non intempestive balneis uti, non de aedibus exstruendis laborare, non de cibariis curiosum esse neve vestimentorum textura et colore neve de servitorum specie; * vestem e Lorio, villa inferius sita, et Lanuviniis villis ei plerumque in usu fuisse; erga portitorem Tusculanum deprecantem quomodo se gesserit, et qualis fuerit omnis sic agendi ratio. Nihil immitte, nihil inverecundum, nihil vehemens, neque ut dixeris « usque ad sudorem »: sed omnia singulatim sumpta esse perpensa, quasi per otium, sine perturbatione, ordine, constantia, convenienter inter se. Conveniret in eum, quod de Socrate memoriae traditum est, eum et abstinere et frui potuisse iis, quibus plerique nec abstinere per infirmitatem nec frui sine intemperantia possunt; posse autem in altero robustum, in altero temperantem ac sobrium se praestare, id vero viri est firmo animo invictoque praediti, qualem se in Maximi morbo praestitit.

17. A Diis bonos avos, bonos parentes, bonam sororem, bonos praecipitantes, bonos familiares, necessarios, amicos, omnes fere habui: *iisdem debeo*, quod in neminem eorum temere quidquam deliqui, quamquam ita animo affectus, ut, si res tulisset, utique ejusmodi aliquid admissem, sed deorum benevolentia non ita ceciderunt res, ut in reprehensionem incurrerem; quod non diutius apud pellicem avenuitrus sum, et quod aetatis florem indelibatam servavi nec ante justum tempus virilitatis specimen dedi, sed ultra etiam distuli; quod principi ac patri subjectus fui, qui

τῷ, ὅτι δυνατόν ἐστιν, ἐν αὐτῇ βιοῦντα μήτε δορυφορή-
σαι χρῆζειν, μήτε ἐσθίων σημειωτῶν, μήτε λαμπά-
δων, καὶ ἀνδριάντων [τοιῶνδ' ἐτινων], καὶ τοῦ ὁμοίου
κόμπου· ἀλλ' ἔξεστιν ἐγγυτάτω ἰδιώτου συστέλλειν
ἑαυτὸν, καὶ μὴ διὰ τοῦτο ταπεινότερον, ἢ βαθυμότερον
ἔχειν πρὸς τὰ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἡγεμονικῶς πραχθῆναι
δέοντα. Τὸ ἀδελφοῦ τοιοῦτου τυχεῖν, δυναμένου μὲν
διὰ ἤθους ἐπεγεῖραι με πρὸς ἐπιμέλειαν ἑμαυτοῦ, ἀμα
δὲ καὶ τιμῇ καὶ στοργῇ εὐφραίνοντός με· τὸ παῖδιά μοι
ἀρετῇ μὴ γενέσθαι, μηδὲ κατὰ τὸ σωματικὸν διάστροφα·
τὸ μὴ ἐπὶ πλέον με προκόψαι ἐν ῥητορικῇ, καὶ ποιητι-
κῇ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν, ἐν οἷς ἴσως ἂν κα-
τεργέσθην, εἰ ἡσθόμην ἑμαυτὸν εὐδόως προϊόντα. Τὸ
φθάσαι τοὺς τροφείας ἐν ἀξιώματι καταστῆσαι, οὗ δὴ
ἐδόκουν μοι ἐπιθυμεῖν, καὶ μὴ ἀναβαλέσθαι ἐλπίδι τοῦ
με, ἐπεὶ νέοι ἔτι ἦσαν, ὕστερον αὐτὸ πράξειν. Τὸ
γινῶναι Ἀπολλώνιον, Ρουστικόν, Μάξιμον. Τὸ φαν-
τασθῆναι περὶ τοῦ κατὰ φύσιν βίου ἐναργῶς καὶ πολ-
λάκις, οἷός τις ἐστὶ· ὥστε, ὅσον ἐπὶ τοῖς Θεοῖς, καὶ ταῖς
ἐκείθεν δόσεσι καὶ συλλήψεσι καὶ ἐπιπνοίαις, μηδὲν
καλύψειν ἤδη κατὰ φύσιν ζῆν με, ἀπολείπεσθαι δὲ ἔτι
τούτου παρὰ τὴν ἐμὴν αἰτίαν, καὶ παρὰ τὸ μὴ διατηρεῖν
τὰς ἐκ Θεῶν ὑπομνήσεις, καὶ μονονουχὶ διδασκαλίαν·
τὸ ἀντισχεῖν μοι τὸ σῶμα ἐπὶ τοσούτον ἐν τοιούτῳ βίῳ·
τὸ μήτε Βενεδίκτης ἀφασθαι, μήτε Θεοδότου, ἀλλὰ καὶ
ὕστερον ἐν ἐρωτικαῖς πάθεσι γενόμενον ὑγιᾶναι· τὸ χα-
λεπήναντα πολλὰκις Ῥουστικόν, μηδὲν πλέον πράξειν,
ἐφ' ᾧ ἂν μετέγνων· τὸ μέλλουσαν νέαν τελευτᾶν τὴν
τεκοῦσαν, ὁμῶς οἰκῆσαι μετ' ἐμοῦ τὰ τελευταῖα ἔτη.
Τὸ δασύκι ἐβουλήθην ἐπικουρῆσαι τινι πενομένῳ, ἢ εἰς
ἄλλο τι χρῆζοντι, μηδέποτε ἀκοῦσαί με, ὅτι οὐκ ἐστὶ
μοι χρήματα, θνέν γέννηται· καὶ τὸ αὐτῷ ἐμοὶ χρεῖαν
ὁμοίαν, ὥς παρ' ἐτέρου μεταλαβεῖν, μὴ συμπεσεῖν· τὸ
τὴν γυναῖκα τοιαύτην εἶναι, οὕτως μὲν πειθῆναι, οὕ-
τως δὲ φιλόστοργον, οὕτως δὲ ἀφελῆ· τὸ ἐπιτηδεύων
τροφέων εἰς τὰ παῖδιά εὐπορῆσαι. Τὸ δι' ὀνειράτων
βοηθήματα δοθῆναι, ἄλλα τε, καὶ ὥς μὴ πτύειν αἷμα
καὶ μὴ ἰλιγγιᾶν, καὶ τούτου ἐν Καινῇ ὥσπερ χρῆσις·
ὅπως τε ἐπεθύμησα φιλοσοφίας, μὴ ἐμπεσεῖν εἰς τινα
σοριστήν, μηδὲ ἀποκαθῆσαι ἐπὶ τοὺς συγγραφεῖς, ἢ
συλλογισμοὺς ἀναλύειν, ἢ περὶ τὰ μετεωρολογικὰ κα-
ταγίνεσθαι. Πάντα γὰρ ταῦτα θεῶν βοηθῶν καὶ τύχης
δεῖται.

Τὰ ἐν Κουδόσι πρὸς τῷ Γρανούῳ.

BIBAION B.

Ἔωθεν προλέγειν ἑαυτῷ· Συντεύξομαι περιέργῳ,
ἐχαρίστῳ, ὑβριστῇ, ὁλοερῷ, βροχάνῳ, ἀκοινωνήτῳ.
Πάντα ταῦτα συμβέβηκεν ἐκείνοις παρὰ τὴν ἀγνοίαν
τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν. Ἐγὼ δὲ, θεωρητικῶς τὴν
φύσιν τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι καλόν, καὶ τοῦ κακοῦ, ὅτι αἰ-
σχρὸν, καὶ τὴν αὐτοῦ τοῦ ἀμαρτάνοντος φύσιν, ὅτι μοι
σηπτικὴ, οὐχὶ αἵματος ἢ σπέρματος τοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ

mihi omnem fastum demeret et ad intelligentiam adduceret,
posse in aula ita degi, ut nec satellitio nec vestitu insigniore
nec facibus nec statuis et simili ornatu opus sit; posse prin-
cipem ita contrahere sese, ut proxime ad privati vitam ac-
cedat, nec tamen propterea demissius vel remissius negotia
publica imperatorie administrare; quod mihi contigit fra-
ter, qui moribus suis me ad curam mei excitaret, honore
autem et suo in me affectu me exhilararet; quod liberi mihi
neque ingenio tardi neque corpore distorti nati sunt; quod
non longius progressus sum in rhetorica, poetica et reliquis
studiis, quæ me fortasse plane detinuissem, si me feliciter
in iis proficere sensissem; quod eos, a quibus educatus
sum, ad honores, quos expetere ipsi mihi videbantur, eve-
here festinavi, nec spe eos lactavi, me, quum juvenes
adhuc essent, id in posterum facturum; quod cognovi Apol-
lonium, Rusticum et Maximum; quod imago vitæ secundum
naturam institutæ, qualis esset, clare et frequenter animo
meo observata est; ita ut, quod ad Deos ac dona, auxilia et
consilia ab iis mihi oblata attinet, nihil obstiterit, quominus
jam pridem naturæ convenienter viverem; quod vero non-
dum id assequutus sim, id mea culpa atque inde quod Deo-
rum submonitiones et tantum non clarissima præcepta ne-
glexi, acciderit; quod in vita, qualis ea fuit, corpus mihi
tamdiu perduravit; quod nec Benedictam nec Theodotum
attigi, sed etiam postea affectibus amatoris correptus ad
sanitatem redii; quod, quamquam Rustico sæpe succensui,
nihil ultra admisi, cujus me poeniteat; quod mater mea,
quum mature decessura esset, mecum tamen ultimos ætatis
annos transegit; quod, quoties pauperi aut alius rei indigo-
opitulari statuebam, nunquam audivi, mihi deesse pecu-
niam, unde id facerem, et quod non ulla mihi unquam talis
necessitas obtigit, ut ab alio sumere cogerer; et quod talis
mihi uxor contigit, tam obsequens, tam amans, tam sim-
plex; quod abunde mihi suppetiverunt viri ad liberos edu-
candos idonei; quod per insomnia mihi remedia data sunt
cum alia tum adversus sanguinis excretionem et capitis ver-
tiginem, * idque Caietæ tanquam * chresæ; quod, quum ani-
mum ad philosophiam adjecissem, non in sophistam incidi,
neque in scriptoribus et syllogismis resolvendis tempus
deses contrivi, neque cælestibus curiose perscrutandis de-
tentus sum. Hæc enim omnia Deorum auxilio et fortuna
indigent.

Hæc apud Quados ad Grannam.

LIBER II.

1. Mane sibi prædicere: Incidam in curiosum, ingratum,
contumeliosum, fraudulentum, invidum, insociabilem:
omnia ista vitia iis ex ignorantia bonorum et malorum
eveniunt; ego vero, qui perspectam habeo naturam boni,
honestum id esse, ac mali, turpe id esse, porro naturam
ipsius qui peccat, eum mihi esse cognatum, non sangui-
nis aut seminis ejusdem, sed mentis ac divinæ particula-

νοῦ, καὶ θείας ἀπομοίρας μέτοχος, οὔτε βλαβῆναι ὑπό τινος αὐτῶν δύναμαι· αἰσχυρῶ γάρ με οὐδεὶς περιβαλεῖ· οὔτε ὀργίζεσθαι τῷ συγγενεῖ δύναμαι, οὔτε ἀπέχθεσθαι αὐτῷ. Γεγόναμεν γὰρ πρὸς συνεργίαν, ὡς πόδες, ὡς χεῖρες, ὡς βλέφαρα, ὡς οἱ στοίχοι τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω ὁδόντων. Τὸ οὖν ἀντιπράσσειν ἀλλήλοις, παρὰ φύσιν· ἀντιπρακτικὸν δὲ τὸ ἀγανακτεῖν καὶ ἀποστρέφεσθαι.

β'. Ὁ τί ποτε τοῦτό εἰμι, σαρκία ἐστὶ καὶ πνευματίον, καὶ τὸ ἡγεμονικόν. Ἄφες τὰ βιβλία· μηκέτι σπῶ. Οὐ δέδοται· ἀλλ' ὡς ἤδη ἀποθνήσκων, τῶν μὲν σαρκίων καταφρόνησον· λύθρος καὶ δοτάρια, καὶ κροκύφαντος, ἐκ νεύρων, φλεβίων, ἀρτηριῶν πλεγμάτιον. Θέασαι δὲ καὶ τὸ πνεῦμα, ὅποιόν τί ἐστιν· ἄνεμος· οὐδὲ αἰετὸ αὐτὸ, ἀλλὰ πάσης ὥρας ἐξεμύμενον, καὶ πάλιν βορούμενον. Τρίτον οὖν ἐστὶ τὸ ἡγεμονικόν. Ὡς δὲ ἐπινοήθητι· γέρων εἴ· μηκέτι τοῦτο ἐάσης δουλεύσαι· μηκέτι καθ' ὁρμὴν ἀκοινώνητον νευροσπασθηθῆναι· μηκέτι τὸ εἰμαρμένον, ἢ παρὸν δυσχερᾶναι, ἢ μέλλον ὑποδύεσθαι.

γ'. Τὰ τῶν θεῶν προνοίας μεστά. Τὰ τῆς τύχης οὐκ ἄνευ φύσεως, ἢ συγκλώσεως καὶ ἐπιπλοκῆς τῶν προνοίας διοικουμένων. Πάντα ἐκεῖθεν βεῖ· πρόσσεσι δὲ τὸ ἀναγκαῖον, καὶ τῷ θλῶ κόσμῳ συμφέρον, οὗ μέρος εἴ. Παντὶ δὲ φύσεως μέρει ἀγαθόν, ὃ φέρει ἢ τοῦ θλῶ φύσις, καὶ ὃ ἐκείνης ἐστὶ σωστικόν. Σώζουσι δὲ κόσμον, ὅσπερ αἱ τῶν στοιχείων, οὕτως καὶ αἱ τῶν συγκριμάτων μεταβολαί. Ταῦτά σοι ἀρκέτω, αἰετὸ δόγματα ἔστω. Τὴν δὲ βιβλίαν δέψαν βίψον, ἵνα μὴ γογγύζων ἀποθάνῃς, ἀλλὰ ἴλεως ἀληθῶς καὶ ἀπὸ καρδίας εὐχάριστος τοῖς θεοῖς.

δ'. Μέμνησο, ἐκ πόσου ταῦτα ἀναβάλλῃ, καὶ ὁποσάκις προθεσμίας λαβὼν παρὰ τῶν θεῶν, οὐ χρᾶ αὐταῖς. Δαί δὲ ἤδη ποτὲ αἰσθέσθαι, τίνος κόσμου μέρος εἴ, καὶ τίνος διοικούντος τὸν κόσμον ἀπόρροια ὑπέστης· καὶ ὅτι ὁρος ἐστὶ σοι περιγεγραμμένον τοῦ χρόνου, ὃ ἔαν εἰς τὸ ἀκαιθιρίασαι μὴ χρήσῃ, οἰχῆσεται, καὶ οἰχέσῃ, καὶ αὖθις οὐχ ἤξεται.

ε'. Πάσης ὥρας φρόντιζε σιθαρῶς, ὡς Ῥωμαῖος καὶ ἄρβην, τὸ ἐν χερσὶ μετὰ τῆς ἀκριβοῦς καὶ ἀπλάστου σεμνότητος, καὶ φιλοστοργίας, καὶ ἐλευθερίας καὶ δικαιοσύνης πράσσειν· καὶ σχολὴν σαυτῷ ἀπὸ πασῶν τῶν ἄλλων φαντασιῶν πορίζειν. Ποριεῖς δὲ, ἂν, ὡς ἐσχάτην τοῦ βίου, ἐκάστην πρᾶξιν ἐνεργῆς, ἀπηλλαγμένην πάσης εἰκαιότητος, καὶ ἐμπαθοῦς ἀποστροφῆς ἀπὸ τοῦ αἰρούντος λόγου, καὶ ὑποκρισεως, καὶ φιλαυτίας, καὶ δυσαρεστήσεως πρὸς τὰ συμμεμοιραμένα. Ὅρας, πῶς ὀλίγα ἐστὶν, ὧν κρατήσας τις δύναται εὖρουν καὶ θεουδῇ βιώσαι βίον; καὶ γὰρ οἱ θεοὶ πλέον οὐδὲν ἀπαιτήσουσι παρὰ τοῦ ταῦτα φυλάσσοντος.

ζ'. Ὑβρίζε, ὑβρίζε ἑαυτὴν, ὦ ψυχή· τοῦ δὲ τιμῆσαι σεαυτὴν οὐκέτι καιρὸν ἔξεις· εὖ γὰρ ὁ βίος ἐκάστω. Οὗτος δὲ σοι σχεδὸν διγύνεται, μὴ αἰδομένη σεαυτὴν, ἀλλ' ἐν ταῖς ἄλλων ψυχαῖς τιθεμένη τὴν σὴν εὐμοιρίαν.

participem; nec a quoquam eorum laedi possum: in id enim, quod turpe est, nemo eorum me conjiciet; neque ei, qui mihi cognatus est, succensere possum eumque odio persequi: nam ad mutuam operam nati sumus, ut pedes, ut manus, ut palpebrae, ut ordines superiorum et inferiorum dentium. Itaque invicem sibi adversari contra naturam est; adversantis autem est indignari et aversari.

2. Hoc quicquid tandem sum, caruncula est et animula et animi principatus. Missos fac libros: noli amplius distrahi; sed ut jam moriens carunculam contemne: cruor est et ossicula et reticulum, ex nervis, venulis et arteriis contextus. Quin etiam animam contemplare, qualis sit: spiritus, nec semper idem, sed quod singulis momentis evomitur et resorbetur. Tertia igitur pars est animi principatus; ad hunc igitur animum intende: senex es; noli pati, ut ille amplius serviat, aut amplius impetu insociabili raptetur, aut amplius fatum vel praesens inique ferat vel futurum horreat.

3. Deorum opera providentia plena; quae fortuna accidit, non sejuncta a natura seu complexu et implexu rerum, quae a providentia administrantur. Inde omnia fluunt. Accedit autem id, quod necessarium est et id, quod universo mundo, cujus tu pars es, conducit; unicuique vero parti bonum, quod natura universi fert et quod ad hanc conservandam facit; conservant autem mundum ut elementorum ita etiam concretarum rerum mutationes. Haec tibi sufficiant, semper decreta sunt: librorum autem sitim pelle, ne murmurans moriaris, sed vere placidus Diisque ex animo gratias agens.

4. Memento, quamdiu haec distuleris, et quoties a diis, opportunitates nactus iis non usus sis. Oportet tandem aliquando sentias, cujus mundi pars sis et abs quo mundi rectore delibatus substiteris; tum vero, circumscriptum tibi esse terminum temporis, quo nisi ad serenitatem usus fueris, id abibit et tu abibis; neque unquam tibi redibit.

5. Singulis horis animo in id incumbere, ut firmiter, quemadmodum decet Romanum et virum, id quod in manibus est, cum diligente nec ficta gravitate, pietate, liberalitate et justitia peragas tibi que otium ab omnibus aliis cogitationibus redimas; redimes autem, si quasi ultimam vitae quamcunque actionem peregeris procul remotam ab omni temeritate et animi commoti aversione ab imperante ratione et simulatione et nimio tui studio et aegritudine suscepta ex iis, quae a fato tribuuntur. Vides quam pauca sint, quae si quis tenet, leniter fluentem et divinae similem vitam degere potest; etenim Dii nihil plus requirunt ab eo, qui haec observat.

6. Ignominia, ignominia te ipse affice, anime! honorem autem tibi vindicandi tempus non amplius habebis: fugit enim vita unicuique; haec autem tibi tantum non exacta est, nullam tui ipsius reverentiam habenti et in aliorum animis felicitatem tuam collocanti.

ζ'. Περιπαθεῖ τί σε τὰ ἔξωθεν ἐμπέπτοντα· [καί] σχολὴν κάρχεε σσαντῷ τοῦ προσμανθάνειν ἀγαθόν τι, καὶ παύσαι βεβδόμενος. Ἥδη δὲ καὶ τὴν ἑτέραν περιφορὰν φυλακτίον. Ληροῦσι γὰρ καὶ διὰ πράξεων οἱ κεκμη-
νότες ἐν τῷ βίῳ, καὶ μὴ ἔχοντες σκοπὸν, ἐφ' ὃν πᾶσαν ἐργὴν καὶ καθάπαξ φαντασίαν ἀπευθυνούσιν.

η'. Παρὰ μὲν τὸ μὴ ἐφιστάνειν, τί ἐν τῇ ἄλλου ψυχῇ γίγνεται, οὐ βραδύως τις ὥφθη κακοδαίμωνων· τοὺς δὲ τοῖς τῆς ἰδίας ψυχῆς κινήμασι μὴ παρακολουθοῦντας ἀνάγκη κακοδαίμονεῖν.

θ'. Τοῦτων αἰεὶ δεῖ μεμνηθῆαι, τίς ἡ τῶν ὧν φύσις, καὶ τίς ἡ ἐμὴ, καὶ πῶς αὕτη πρὸς ἐκείνην ἔχουσα, καὶ ἵπσιον τι μέρος οὗ τοῦ ὧν οὔσα, καὶ οὐδεὶς δὲ κωλύων τὰ ἀκολουθεῖν τῇ φύσει, ἥς μέρος εἶ, πράσσειν τι αἰεὶ καὶ λέγειν.

ι'. Φιλοσόφως δὲ Θεόφραστος, ἐν τῇ συγκρίσει τῶν ἀμαρτημάτων, ὡς ἂν τις κοινότερον τὰ τοιαῦτα συγ-
κρίνει, φησὶ, βαρύτερα εἶναι τὰ κατ' ἐπιθυμίαν πλημ-
μελούμενα τῶν κατὰ θυμόν. Ὁ γὰρ θυμούμενος μετὰ
πινος λύπης καὶ λεληθείας συστολῆς φαίνεται τὸν λόγον ἐκποστρεφόμενος· ὁ δὲ κατ' ἐπιθυμίαν ἀμαρτάνων, ἐφ'
ἡδονῆς ἡττώμενος, ἀκολαστότερός πως φαίνεται καὶ
θλιύτερος ἐν ταῖς ἀμαρτίαις. Ὁρθῶς οὖν καὶ φιλο-
σοφίας ἀξίως ἔφη, μελλόνος ἐγκλήματος ἔχεσθαι τὸ μετ'
ἡδονῆς ἀμαρτανόμενον, ἥπερ τὸ μετὰ λύπης· ὅπως τε ὁ
μὲν προηδικημένος μᾶλλον εἴοικε, καὶ διὰ λύπην ἡναγ-
κασμένῳ θυμωθῆναι· ὁ δὲ αὐτόθεν πρὸς τὸ ἀδικεῖν ὥρ-
μηται, φερόμενος ἐπὶ τὸ πρᾶξαι τινα κατ' ἐπιθυμίαν.

ια'. Ὡς ἡδὴ δυνατοῦ ὄντος ἐξίνααι τοῦ βίου, οὕτως
ἐκαστα ποιεῖν καὶ διανοεῖσθαι. Τὸ δὲ ἐξ ἀνθρώπων
ἐπελθεῖν, εἰ μὲν θεοὶ εἰσιν, οὐδὲν δεινόν· κακῶ γάρ σε
οὐκ ἂν περιβάλοιεν· εἰ δὲ ἦτοι οὐκ εἰσιν, ἢ οὐ μέλει
αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων, τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ κενῷ
θεῶν, ἢ προνοίας κενῷ; Ἀλλὰ καὶ εἰσὶ, καὶ μέλει αὐ-
τοῖς τῶν ἀνθρωπείων· καὶ τοῖς μὲν κατ' ἀλήθειαν κα-
κοῖς ἵνα μὴ περιπίπτῃ ὁ ἀνθρώπος, ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν
ἔθεντο· τῶν δὲ λοιπῶν εἰ τι κακὸν ἦν, καὶ τοῦτο ἂν προ-
ῶντο, ἵνα ἐπ' ἡ πάντα τὸ μὴ περιπίπτειν αὐτῷ. Ὁ δὲ
χειρῶ μὴ ποιεῖ ἀνθρώπον, πῶς ἂν οὗτο βίον ἀνθρώ-
που χεῖρῳ ποιήσεν; Οὐτε δὲ κατ' ἀγνοίαν, οὔτε εἰδυῖα
μὲν, μὴ δυναμένη δὲ προφυλάξασθαι ἢ διορθώσασθαι
ταῦτα, ἢ τῶν ὧν φύσις παρεῖδεν ἂν· οὔτε ἂν τηλι-
κῶτον ἤμαρτεν, ἦτοι παρ' ἀδυναμίαν, ἢ παρ' ἀτε-
ργίαν, ἵνα τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ ἐπίσης τοῖς τε ἀγαθοῖς
ἰσθῶντο καὶ τοῖς κακοῖς πεφυμένως συμβαίνει. Θά-
ντος δὲ γε καὶ ζωῇ, δόξα καὶ ἀδοξία, πόνος καὶ ἡδονή,
πλοῦτος καὶ πενία, πάντα ταῦτα ἐπίσης συμβαίνει
ἰσθῶντο τοῖς τε ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς, οὔτε καλὰ
ἔσται, οὔτε αἰσχρά. Οὐτ' ἀρ' ἀγαθὰ, οὔτε κακὰ ἐστὶ.

ιβ'. Πῶς πάντα ταχέως ἐναφανίζεται, τῷ μὲν κό-
σμῳ αὐτὰ τὰ σώματα, τῷ δὲ αἰῶνι αἱ μῆμαι αὐτῶν,
οἷοι τὰ αἰσθητὰ πάντα, καὶ μάλιστα τὰ ἡδονῇ δε-
λαινόμενα, ἢ τῷ πόνῳ φοβούμενα, ἢ τῷ τύφῳ διαβεδη-
μένα· πῶς εὐτελεῖ καὶ εὐκαταφρόνητα, καὶ βυπαρὰ,

7. Distrahunt te quæ extrinsecus occidunt. — Otium tibi concede ad discendum boni aliquid et desine in gyrum cir-
cumagi. Jam vero etiam alia circumcursatio cavenda; nam
ii quoque nugantur, qui labore in vita defatigantur nec
scopum habent, quo omnem impetum omninoque mentem
dirigant.

8. Idcirco, quod non animadvertit ea, quæ in alius animo
aguntur, non facile quisquam repertus est infelix; illos au-
tem, qui sui animi motus non percipiunt, necesse est infe-
lices esse.

9. Horum semper oportet memorem esse, quæ sit rerum
universitatis natura, quæ mea, quo pacto se hæc ad illam
habeat et qualis pars qualis universitatis sit, et neminem
esse, qui te prohibeat, quominus ea, quæ naturæ, cujus
pars es, consentanea sunt, et facias et loquaris.

10. Subtiliter Theophrastus in comparandis peccatis,
prout quis populari quadam ratione hæc inter se contulerit,
dicit, graviora esse, quæ ex cupiditate committantur, quam
quæ ex ira. Iratum enim cum dolore quodam et occulta
animi contractione rationem aversari, manifestum est;
qui autem ex cupiditate peccat, a voluptate victus, intem-
perantior quodam modo et effeminatior apparet in peccatis.
Recte igitur et philosophiæ convenienter dixit, majori cri-
miniesse, quod cum voluptate peccetur, quam quod cum
dolore; omninoque alter ei magis similis videtur, qui antea
injuriam passus et dolore ad transcendendum coactus est, alter
sua sponte ad lædendum accedit, cupiditate ad aliquid
faciendum ductus.

11. Quasi fieri possit, ut confestim e vita ex eas, ita sin-
gula agere et dicere et cogitare te oportet. E vivis autem
discedere, si quidem Diis sunt, non est quod quis timeat;
nam in malum te non conjiciet; sin vero aut non sunt aut
non curant res humanas, quid mea refert vivere in mundo
vacuo Diis aut providentiæ vacuo? Verum et sunt et cu-
rant res humanas, atque ne in ea, quæ vere mala sunt,
incidat homo, prorsus in ipsius potestate collocarunt;
reliquorum si quid esset malum, id quoque providis-
sent, ut omnino penes ipsum esset, ne in id incideret.
Quod autem hominem non deteriore reddit, quomodo
id vitam hominis pejorem redderet? Neque vero ex 'igno-
rantia, neque id intelligens, quoniam impotens erat ad
hoc cavendum aut emendandum, universitatis natura id
neglexisset; non tantum peccasset aut ex impotentia aut
ex artis defectu, ut bona et mala pariter bonis hominibus
atque malis sine discrimine evenirent. Jam vero mors et
vita, honor et ignominia, dolor et voluptas, divitiæ et ege-
stas, hæc omnia pariter bonis hominibus atque malis eve-
niunt, quippe quæ neque honesta nec turpia sint. Itaque
nec bona nec mala sunt.

12. Quomodo omnia celeriter evanescent, in mundum
ipsa corpora, in ævum memoriæ eorum, qualia sint omnia,
quæ sub sensus cadunt? et potissimum quæ aut voluptate
alliciunt aut dolore terrent aut fastu celebrata sunt, quam
vilia et contemptu digna et emortua, rationalis facultatis est

καὶ εὐφθάρτα, καὶ νεκρά, νοεῖς δυνάμεις ἐφιστάναι. Γί εἰσιν οὗτοι, ὧν αἱ ὑπολήψεις καὶ αἱ φωναὶ τὴν εὐδοξίαν..... Τί ἐστὶ τὸ ἀποθανεῖν, καὶ ὅτι, ἐάν τις αὐτὸ μόνον ἴδῃ, καὶ τῷ μερισμῷ τῆς ἐννοίας διαλύσῃ τὰ ἐμφανταζόμενα αὐτῷ, οὐκέτι ἄλλο τι ὑπολήφεται αὐτὸ εἶναι, ἢ φύσεως ἔργον· φύσεως δὲ ἔργον εἶ τις φοβεῖται, παιδίον ἐστί. Τοῦτο μέντοι οὐ μόνον φύσεως ἔργον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ συμφέρον αὐτῇ. Πῶς ἄπτεται θεοῦ ἀνθρώπος, καὶ κατὰ τί αὐτοῦ μέρος, καὶ ὅταν πῶς ἔχῃ, διακρίνεται τὸ τοῦ ἀνθρώπου τοῦτο μέρος.

ιγ'. Οὐδὲν ἀθλιώτερον τοῦ πάντα κύκλῳ ἐκπεριερχομένου, καὶ τὰ «νέρβεν γᾶς» (φησὶν) ἐρευνῶντος, καὶ τὰ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν πλησίων διὰ τεκμάρσεως ζητούντος, μὴ αἰσθημένου δὲ, ὅτι ἀρκεῖ πρὸς μόνον ἔνδον ἑαυτοῦ δαίμονι εἶναι, καὶ τοῦτον γνησίως θεραπεύειν. Θεραπεία δὲ αὐτοῦ, καθαρὸν πάθος διατηρεῖν, καὶ εἰκαιότητος, καὶ δυσπεραστήσεως τῆς πρὸς τὰ ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων γινόμενα. Τὰ μὲν γὰρ ἐκ θεῶν αἰδέσιμα δι' ἀρετὴν· τὰ δὲ ἐξ ἀνθρώπων φίλα διὰ συγγένειαν· ἐστὶ δὲ ὅτε καὶ τρόπον τινὰ ἐλεεινὰ, δι' ἀγνοίαν ἀγαθῶν καὶ κακῶν· οὐκ ἐλάττων ἢ πῆρως αὐτῇ τῆς στερισκούσης τοῦ διακρίνειν τὰ λευκὰ καὶ μελανά.

ιδ'. Κἂν τρισχίλια ἔτη βιώσεσθαι μέλλῃς, καὶ τοσαύτας μύρια, ὅμως μέμνησο, ὅτι οὐδεὶς ἄλλον ἀποβάλλει βίον, ἢ τοῦτον, ἐν ζῇ· οὐδὲ ἄλλον ζῇ, ἢ ἐν ἀποβάλλει. Εἰς ταῦτο οὖν καθίσταται τὸ μῆξιτον τῷ βραχυτάτῳ. Τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον, εἰ καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον οὕτως ἀκαριαῖον ἀναφαίνεται. Οὔτε γὰρ τὸ παρωχηκός, οὔτε τὸ μέλλον ἀποβάλλοι ἂν τις. Ὁ γὰρ οὐκ ἔχει, πῶς ἂν τοῦτο τις αὐτοῦ ἀφελαιτο; Τούτων οὖν τῶν δύο δεῖ μεμνησθαι· ἐνός μὲν, ὅτι πάντα ἐξ αἰδίου ὁμοειδῆ καὶ ἀνακυκλούμενα, καὶ οὐδὲν διαφέρει, πότερον ἐν ἑκατὸν ἔτεσιν, ἢ ἐν διακοσίοις, ἢ ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ τὰ αὐτὰ τις ὀφεται· ἑτέρου δὲ, ὅτι καὶ ὁ πολυχρονιώτατος, καὶ ὁ τάχιστα τελονήζομενος, τὸ ἴσον ἀποβάλλει. Τὸ γὰρ παρὸν ἐστὶ μόνον, οὗ στερίσκεσθαι μέλλει, εἴπερ γε ἔχει καὶ τοῦτο μόνον, καὶ, ὃ μὴ ἔχει τις, οὐκ ἀποβάλλει.

ιε'. Ὅτι πᾶν ὑπολήψις. Δῆλα μὲν γὰρ τὰ πρὸς τοῦ Κυνικοῦ Μονίμου λεγόμενα· δῆλον δὲ καὶ τὸ χρησίμimon τοῦ λεγομένου, ἐάν τις αὐτοῦ τὸ νόστιμον μέχρι τοῦ ἀληθοῦς δέχεται.

ις'. Ὑβρίζει ἑαυτὴν ἢ τοῦ ἀνθρώπου ψυχῇ, μάλιστα μὲν, ὅταν ἀπόστημα καὶ οἶον φῦμα τοῦ κόσμου, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, γένηται. Τὸ γὰρ δυσχεραίνειν τινὲ τῶν γινόμενων, ἀπόστασις ἐστὶ τῆς φύσεως, ἥς ἐν μέρει αἱ ἐκάστου τῶν λοιπῶν φύσεις περιέχονται. Ἐπειτα δὲ, ὅταν ἀνθρωπὸν τινα ἀποστραφῇ, ἢ καὶ ἐναντία φέρῃται, ὡς βλάβουσα, οἷα εἰσιν αἱ τῶν ὀργιζομένων. Τρίτον ὑβρίζει ἑαυτὴν, ὅταν ἡσσάται ἡδονῆς ἢ πόνου. Τέταρτον, ὅταν ὑποκρίνηται, καὶ ἐπιπλάστωσ καὶ ἀναλήθως τι ποιῇ ἢ λέγῃ. Πέμπτον, ὅταν πρᾶξιν τινα ἑαυτῆς καὶ ὁρμὴν ἐπ' οὐδένα σκοπὸν ἀφίῃ, ἀλλὰ εἰκῇ καὶ

intelligere : quinam sint hi, quorum opiniones et voces nominis claritatem largiuntur ; quid sit mori, et, quando quis id per se solum spectet et cogitatione ab eo separaverit, quae simul cum eo concipiuntur animo, eum nihil aliud id esse habiturum, nisi opus naturae ; naturae autem opus si quis timeat, eum esse puerulum ; hoc tamen non solum naturae opus esse, verum etiam naturae prodesse ; quo pacto homo Deum contingat, et qua sui parte, et quando certo quodam modo ita se habeat illa hominis pars.

13. Nihil miserius est eo, qui omnia undique circumit et quae subter terram sunt, ait ille, rimatur, eaque, quae in aliorum animis sunt, per conjecturas indagat, non autem sentit sufficere, si quis cum eo, quem intra se gerit, genio versetur et hunc sincere colat : hujus autem cultus in eo cernitur, ut purus servetur a perturbatione animi, et temeritate et aegritudine propter ea, quae a Diis et hominibus sunt : nam quae a Diis proficiscuntur, venerabilia sunt virtutis nomine, quae ab hominibus, cara cognationis ratione, interdum etiam miseratione digna propter ignorantiam bonorum et malorum : haec caecitas haud minor est illa, quae nos privat facultate alba et nigra discernendi.

14. Etiam si ter mille annos victurus esses, et insuper tricies mille, memento tamen, neminem aliam amittere vitam, quam ipsam eam, quam vivat, neque aliam vivere, quam eam, quam amittat ; eodem igitur redit longissimum vitae tempus cum brevissimo : nam praesens par, etiam si id quod perit non par sit, et id, quod amittitur, ita instar puncti videtur : neque enim quod praeterit aut quod futurum est ut quis amittat, fieri potest : quomodo enim eo, quo caret, quis eum privabit ? horum igitur duorum meminisse oportet : alterius, omnia, ex aeterno ejusdem speciei esse et in orbem relabi, nec differre, utrum centum annis an ducentis aut infinito tempore eadem aliquis sit visurus ; alterius, et eum, qui diutissime vixerit, et eum, qui celerime obierit, par amittere ; nam praesens solum est, quo privari poterit, si quidem id tantum habet et, quod quis non habet, id non amittit.

15. Omnia in opinione sita : manifesta enim sunt, quae a Monimo Cynico dicuntur ; manifesta quoque utilitas dicti, si quis vim ejus salutarem nec tamen ultra veritatem admittit.

16. Contumelia se afficit animus hominis potissimum tum, quum, quantum per ipsum stat, abscessus et quasi tuber mundi sit : nam aegre ferre aliquid eorum, quae sunt, est desistere a natura, cum in parte unuscujusque aliarum rerum natura continetur ; tum vero, quando hominem aliquem aversatur aut adeo ei nocendi consilio adversatur, quales sunt irascentium animi ; porro se ipse contumelia afficit, quando voluptati aut dolori succumbit ; item, quando simulat ac fecte et fallaciter aliquid vel facit vel loquitur ; denique, quando actionem aliquam suam aut conatum ad nullum scopum dirigit, sed temere et inconsulto

ἀπαρκαλοῦσθαι ὅτι οὖν ἐνεργῇ, δέον καὶ τὰ μικρότατα κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ τέλος ἀναφορὰν γίνεσθαι· τέλος δὲ λογικῶν ζώων, τὸ ἐπὶ τῇ πόλει καὶ πολιτείᾳ τῆς πρεσβυτάτης λόγῳ καὶ θεσμῷ.

ιζ'. Τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ὁ μὲν χρόνος, στιγμή· ἡ δὲ οὐσία, βέουσα· ἡ δὲ αἰσθησις, ἀμυδρά· ἡ δὲ δλου τοῦ σώματος σύγκρισις, εὐσηπτος· ἡ δὲ ψυχὴ, ῥόμβος· ἡ δὲ τύχη, δυστέχμαρτον, ἡ δὲ φήμη, ἀκριτον· συνελόντι δὲ εἰπεῖν, πάντα, τὰ μὲν τοῦ σώματος, ποταμοί, τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, δειροί καὶ τυφροί· ὁ δὲ βίος, πόλεμος καὶ ξένου ἐπιδημία· ἡ ὑστεροφημία δὲ, λήθη. Τί οὖν τὸ παραπέμψαι δυνάμενον; ἐν καὶ μόνον φιλοσοφία. Τοῦτο δὲ ἐν τῷ τηρεῖν τὸν ἐνδον δαίμονα ἀνύβριστον, καὶ ἀσινῇ, ἡδονῶν καὶ πόνων κρείσσονα, μηδὲν εἰκῇ ποιοῦντα, μηδὲ διεφυσμένως καὶ μεθ' ὑποκρίσεως, ἀνενδεῇ τοῦ ἄλλον ποιῆσαι τι, ἢ μὴ ποιῆσαι· εἴτι δὲ τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα δεχόμενον, ὡς ἐκείθεν ποθεν ἐρχόμενα, ὅθεν αὐτὸς ἦλθεν· ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸν θάνατον ἴλεω τῇ γνώμῃ περιμένοντα, ὡς οὐδὲν ἄλλο, ἢ λύσιν τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ἕκαστον ζῶον συγκρίνεται. Εἰ δὲ αὐτοῖς τοῖς στοιχείοις μηδὲν δεινὸν ἐν τῷ ἕκαστον διηνεκῶς εἰς ἕτερον μεταβάλλειν, διὰ τί ἐπιδῆται τις τὴν πάντων μεταβολὴν καὶ διάλυσιν; κατὰ φύσιν γάρ· οὐδὲν δὲ κακὸν κατὰ φύσιν.

Τὰ ἐν Κερνούντῳ.

BIBAION Γ.

Οὐκί τοῦτο μόνον δεῖ λογίζεσθαι, ὅτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπαναλίσκεται ὁ βίος, καὶ μέρος ἐλαττον αὐτοῦ καταλείπεται· ἀλλὰ κάκεινο λογιστέον, ὅτι, εἰ ἐπὶ πλέον βιωῇ τις, ἐκείνῳ γέ ἀθλον, εἰ ἐξαρξέσει ὁμοία αὔρις ἢ διάνοια πρὸς τὴν σύνεσιν τῶν πραγμάτων, καὶ τῆς θεωρίας τῆς συντεινούσης εἰς τὴν ἐμπειρίαν τῶν τε θείων καὶ τῶν ἀνθρωπείων. Ἐὰν γὰρ παραληρεῖν ἀρξῇται, τὸ μὲν διαπνεῖσθαι, καὶ τρέφεσθαι, καὶ φαντάζεσθαι, καὶ ὀρμῆν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, οὐκ ἐνδεήσει· τὸ δὲ ἑαυτῷ χρῆσθαι, καὶ τοὺς τοῦ καθήκοντος ἀριθμοὺς ἀκριβοῦν, καὶ τὰ προφαίνόμενα διαρθροῦν, καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ, εἰ ἥδη ἐξακτέον αὐτὸν, ἐφιστάνειν, καὶ ὅσα τοιαῦτα λογισμοῦ συγγεγυμνασμένου πάννυ χρῆζει, προαποσθένεται. Χρὴ οὖν ἐπείγεσθαι, οὐ μόνον τῷ ἐγγυτέρῳ τοῦ θανάτου ἐκάστοτε γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τὴν ἐννόησιν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν παρακολούθησιν προαπολήγειν.

β'. Χρὴ καὶ τὰ τοιαῦτα παραφυλάσσειν, ὅτι καὶ τὰ ἐπιγινόμενα τοῖς φύσει γινόμενοις ἔχει τι εὖχαρι καὶ ἐπαγωγόν. Οἶον, ἀρτου ὀπωμένον παραβρῆγνυται τινα μέρη· καὶ ταῦτα οὖν τὰ διέχοντα οὕτως, καὶ τρόπον τινὰ παρὰ τὸ ἐπαγγέλμα τῆς ἀρτοποιίας ἔχοντα, ἐπιπρέπει πρὸς, καὶ προθυμίαν πρὸς τὴν τροφὴν ἰδίας ἀνακινεῖ. Πάλιν τε τὰ σῦκα, ὅποτε ὀρειοτάτα ἐστί, κέρηνη. Καὶ ἐν ταῖς δρυπέσιν ἐλαίαις, αὐτὸ τὸ ἐγγὺς τῇ σήψει, ἰδιὸν τι κάλλος τῷ καρπῷ προστίθεται. Οἱ

quantillum id est exsequitur, quum etiam minima quæque ita agi oporteat, ut ad finem referantur; finis autem animalium ratione præditorum est, urbis et civitatis antiquissimæ rationi et legi obsequi.

17. Vitæ humanæ tempus, punctum; materia fluens; sensus obscurus; totius corporis compages ad putredinem vergens; animus, turbo; fortuna, res perplexa; fama, iudicii expers: ut paucis dicam, omnia corporis, fluvius; omnia animi, somnium et fumus; vita, bellum et peregrini commoratio; fama posthuma, oblivio. Quid igitur est, quod deducere potest? unicum et solum, philosophia. Hæc autem in eo cernitur, ut eum, qui intus est, genium a contumelia et læsione immunem servet, voluptatibus et doloribus superiorem, nihil temere facientem nec fide simulateve, non indigentem, ut alius quid faciat aut non faciat, porro ea, quæ obveniunt et attribuuntur, accipientem ut quæ inde veniunt, unde ipse venit, post omnia autem mortem placido animo opperientem, quippe nihil aliud, nisi solutionem elementorum, e quibus singula animalia sunt composita. Quod si ipsis elementis nihil timendum est ex eo, quod unumquodque eorum perpetuo in aliud mutatur; quam ob causam quis suspectam habeat omnium rerum mutationem et in partes dissolutionem? nam naturæ conveniens est; nihil autem malum, quod naturæ convenit.

Hæc Carnunti.

LIBER III.

1. Non hoc solum reputari oportet, vitam in dies absumi minoremque ejus partem relinqui, verum etiam illud reputandum est, etiamsi quis diutius victurus sit, tamen obscurum esse, an mens ipsius pariter posthac idoneam habitura sit vim ad intelligentiam rerum ac doctrinæ ejus, quæ ad scientiam rerum divinarum humanarumque spectat. Nam si delirare cœperit, perspirari quidem et nutriri et visis impelli et impetum capere et quæ id genus alia sunt non deficient; sed se ipso uti et officii numeros diligenter ediscere, et quæ apparent articulatim explicare et de eo, num sese jam hinc educat, deliberare et quæ, hujusmodi sunt, quæ judicandi facultatem bene subactam requirunt, ea vero ante exstinguuntur. Festinandum igitur est, non solum idcirco, quod mors in dies propior imminet, verum etiam idcirco, quod intelligentia et perceptio rerum ante desinit.

2. Oportet etiam talia observari, ea quoque, quæ per consequentiam iis, quæ natura sunt, adnascuntur, suavitatis aliquid et illecebrarum habere: ut, panis quum coquitur, diffunduntur quædam ejus partes; hæc igitur sic hiantia et quodammodo contra professionem artis pistoriæ comparata decoris quid nescio quo modo habent et singulari quadam ratione cupiditatem edendi movent: porro etiam, ficus, quum maturuerunt, dehiscunt, et in maturissimis olivæ id ipsum, quod prope ad putredinem accedit, propriam

στάχυας δὲ κάτω νεύοντες, καὶ τὸ τοῦ λέοντος ἐπισκύνιον, καὶ ὁ τῶν συνῶν ἐκ τοῦ στόματος ῥέων ἀφρός, καὶ πολλὰ ἕτερα, κατ' ἰδίαν εἰ τις σκοποίῃ, πόρρω ὄντα τοῦ εὐείδους, δμῶς, διὰ τὸ τοῖς φύσει γινομένοις ἐπακολουθεῖν, συνεπικοσμεῖ καὶ ψυχαγωγεῖ, ὥστε, εἰ τις ἔχοι πάθος καὶ ἐνοίαν βαθυτέραν πρὸς τὰ ἐν τῷ ὄλῳ γινόμενα, σχεδὸν οὐδὲν οὐχὶ δοκεῖ αὐτῷ καὶ τῶν κατ' ἐπακολουθήσιν συμβαινόντων ἡδέως πως διασυνίστασθαι. Οὗτος δὲ καὶ θηρίων ἀληθῆ χάσματα οὐχ ἥσσαν ἡδέως ὀφεται, ἢ ὅσα γραφεῖς καὶ πλάσται μιμούμενοι δεικνύουσιν· καὶ γράς καὶ γέροντος ἀκμὴν τινα καὶ ὦραν, καὶ τὸ ἐν παισὶν ἐπαφρόδιτον, τοῖς ἑαυτοῦ σῶφροσιν ὀφθαλμοῖς ὄρᾱν δυνήσεται· καὶ πολλὰ τοιαῦτα οὐ παντὶ πιθάνᾳ, μόνῳ δὲ τῷ πρὸς τὴν φύσιν, καὶ τὰ ταύτης ἔργα γνησίως ὥκειωμένῳ προσπασεῖται.

γ'. Ἰπποκράτης πολλὰς νόσους ἰασάμενος, αὐτὸς νοσήσας ἀπέθανεν. Οἱ Χαλδαῖοι πολλῶν θανάτους προηγόρευσαν, εἴτα καὶ αὐτοὺς τὸ πεπωμένον κατέλαβεν. Ἀλέξανδρος, καὶ Πομπήϊος, καὶ Γάιος Καίσαρ, ὅλας πόλεις ἄρδην τοσαυτάκις ἀνελόντες, καὶ ἐν παρατάξει πολλὰς μυριάδας ἱππέων καὶ πεζῶν κατακόφαντες, καὶ αὐτοὶ ποτὲ ἐξῆλθον τοῦ βίου. Ἡράκλειτος, περὶ τῆς τοῦ κόσμου ἐκπυρώσεως τοσαῦτα φυσιολογήσας, βδατος τὰ ἐντὸς πληρωθεὶς, βολβίτῳ καταχεχρισμένος, ἀπέθανε. Δημόκριτον δὲ οἱ φθεῖρες· Σωκράτην δὲ ἄλλοι φθεῖρες ἀπέκτειναν. Τί ταῦτα; ἐνέβης, ἐπλευσας, κατήχθης· ἐκβηθι. Εἰ μὲν ἐφ' ἕτερον βίον, οὐδὲν θεῶν κενόν, οὐδὲ ἔκει. Εἰ δὲ ἐν ἀναισθησίᾳ, παύσῃ πόνων καὶ ἡδονῶν ἀνεχόμενος, καὶ λατρεύων τοσούτῳ χεῖρονι τῷ ἀγγείῳ, ἢ περιέσσι τὸ ὑπηρετοῦν· τὸ μὲν γὰρ νοῦς καὶ δαίμων, τὸ δὲ γῆ καὶ λύθρος.

δ'. Μὴ κατατρίψῃς τὸ ὑπολιπόμενον τοῦ βίου μέρος ἐν ταῖς περὶ ἐτέρων φαντασίαις, ὑπόταν μὴ τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ τι κοινωφιλὲς ποιῇ. (Ἦτοι γὰρ ἄλλου ἔργου στέρη) τοιούτεσι φανταζόμενος, τί δὲ δεῖνα πράσσει, καὶ τίνος ἐνεκεν, καὶ τί λέγει, καὶ τί ἐνθυμεῖται, καὶ τί τεχνάζεται, καὶ ὅσα τοιαῦτα ποιεῖ ἀπορρέμενδεσθαι τῆς τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ παρατηρήσεως. Χρὴ μὲν οὖν καὶ τὸ εἰκῆ καὶ μάτην ἐν τῷ εἰρμῷ τῶν φαντασιῶν περιίστασθαι, πολὺ δὲ μάλιστα τὸ περιέργον, καὶ κακὴς καὶ ἐθιστέον ἑαυτὸν, μόνᾳ φαντάζεσθαι, περὶ ὧν εἰ τις ἄφω ἐπανεῖροτο, « Τί νῦν διανοῇ; » μετὰ παρρησίας παραχρῆμα ἂν ἀποκρίναιο, ὅτι τὸ καὶ τό· ὡς ἐξ αὐτῶν εὐθύς δῆλα εἶναι, ὅτι πάντα ἀπλᾶ καὶ εὐμενῇ, καὶ ζώου κοινωτικοῦ, καὶ ἀμελοῦντος ἡδονικῶν, ἢ καθάπαξ ἀπολαυστικῶν φαντασμάτων, ἢ φιλονεικίας τινός, ἢ βασιτανίας καὶ ὑποψίας, ἢ ἄλλου τινός, ἐφ' ᾧ ἂν ἐρυθριάσειας ἐξηγούμενος, ὅτι ἐν νῷ αὐτὸ εἶχες. Ὁ γάρ τοι ἀνὴρ ὁ τοιοῦτος, οὐκ ἔτι υπερτιθέμενος τὸ ὡς ἐν ἀρίστοις ἦδη εἶναι, ἱερεὺς τίς ἐστι καὶ ὑπουργὸς θεῶν, χρώμενος καὶ τῷ ἔνδον ἰδρυμένῳ αὐτοῦ, δὲ παρέχεται τὸν ἀνθρώπον ἀχραντον πασῶν ἡδονῶν, ἀτρωτον ὑπὸ παντὸς πόνου, πάσης ὕβρεως ἀνέπαφον, πάσης ἀναίσθητον πονηρίας, ἀθλητὴν ἀθλου τοῦ μεγίστου, τοῦ ὑπὸ μηδεὸς πάθους

quandam amonitatem baccæ conciliat; spicæ autem deorsum nutantes, et leonis supercilium et aprorum ex ore profluens spuma et multa alia, quæ, si quis separatim spectat, a pulcritudine longe absunt, tamen, quoniam ea, quæ natura fiunt, sequuntur, ad ornatum et delectationem pro sua quæque parte conferunt; ita ut si quis interiorem sensum habeat et profundiorē intelligentiam eorum, quæ in universo fiunt, ei propemodum nihil non etiam eorum, quæ per consequentiam accidunt, grata quadam ratione cum aliis concinnatum videri debeat. Hic etiam veros belluarum rictus non minore cum voluptate spectabit, quam quos pictores et fectores imitando exhibent, atque et vetulæ anus et senis florem quandam ac decus et puerorum venustatem modestis suis oculis intueri poterit. Atque ejus generis multa non cuivis probabilia occurrent, sed ei tantum, qui cum natura ejusque operibus intimam quandam familiaritatem contraxerit.

3. Hippocrates postquam multos morbos sustulit, ipse morbo correptus obiit; Chaldaei multorum mortes prædixere, postea etiam ipsos fatum intercepit; Alexander et Pompeius et Caius Cæsar quum totas urbes toties funditus evertissent et in acie multa millia equitum peditumque interfecissent, et ipsi vita excesserunt; Heraclitus quum rerum naturam scrutatus tam multa de conflagratione mundi disseruisset, aqua intercute distentus et stercore hubulco oblitus interiit; Democritum pediculi, Socratem alii pediculi sustulerunt. Quorsum hæc? Consceidisti, navigasti, ex alto in portum devectus es. Exscende! si in aliam vitam, nihil diis vacuum, ne ibi quidem, sin vero in conditionem sensu privatam, desines labores et voluptates tolerare et inservire vasi tanto deteriori, quanto præstantius est, id quod servit: hoc enim mens et genius, illud terra et sines.

4. Id quod relinquitur vitæ noli conterere in cogitationibus de aliis, nisi si ad communem utilitatem spectas. Nam profecto alio negotio privaris, hoc est, cogitans, quid ille agat et quam ob rem, quid dicat, quid cogitet, quid molietur et quæ alia sunt hujusmodi, quæ faciunt, ut ab animi principatu diligenter observando divageris. Oportet igitur vanitatem quoque et temeritatem in serie cogitationum declinare, omnium autem maxime curiositatem et malitiam, et teque ad suefacere, ut ea tantum cogites, de quibus interrogatus, quid nunc mediteris, libere statim respondeas « hoc vel illud, » ita ut ex iis confestim appareat, omnia in te esse simplicia et benevola et animalis communi utilitati prospicientis, despicientis cogitationes, quæ voluptatem omnino oblectionem spectant, itemque æmulationem quandam aut invidiam aut suspicionem aut aliud quidlibet, quod si animo te agitas fatearis, pudore te suffundi oporteat. Nam profecto vir talis, non amplius differens, quin in optimorum numero sit, sacerdos quasi quidam est et minister Deorum, numine quoque, quod in pectore gerit, familiariter utens, quod hominem præstat incontaminatum omnibus voluptatibus, omni dolore illæsum, nulli contumeliæ obnoxium, omnisque malitiæ sensu carentem, certaminis maximi, ne ab ulla animi perturbatione prosternatur, lu-

καταβληθῆναι, δικαιοσύνην βεβαμμένον εἰς βάθος, ἀσπαζόμενον μὲν ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα πάντα· μὴ πολλάκις δὲ, μὴ δὲ χωρὶς μεγάλῃς καὶ κοινωφελούς ἀνάγκης φανταζόμενον, τί ποτε ἄλλος λέγει, ἢ πράσσει, ἢ διανοεῖται. Μόνα γὰρ τὰ ἑαυτοῦ πρὸς ἐνέργειαν ἔχει, καὶ τὰ ἑαυτῶ ἐκ τῶν ὄλων συγκαλωθόμενα διηνεκῶς ἐννοεῖ· κάκεῖνα μὲν καλὰ παύεται, ταῦτα δὲ ἀγαθὰ εἶναι πέπεισται. Ἡ γὰρ βεβαμμένη μοῖρα συνεμφέρεται τε καὶ συνεμφέρει. Μέννηται δὲ, καὶ ὅτι συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν· καὶ ὅτι κηδεσθαι μὲν πάντων ἀνθρώπων κατὰ τὴν τοῦ ἐνθρόπου φύσιν ἐστὶ· δόξης δὲ οὐχὶ τῆς παρὰ πάντων ἀνθεκτέον, ἀλλὰ τῶν ὁμολογουμένων τῇ φύσει βιούντων μόνον. Οἱ δὲ μὴ οὕτως βιούντες, ὅποιοί τινες οἴκοι τε καὶ ἔξω τῆς οἰκίας, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, ὅσοι μεθ' ὄλων φύρονται, μαμνημένους διατελεῖ. Οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸν παρὰ τῶν τοιοῦτων ἔπαινον ἐν λόγῳ τίθεται, οὔτε οὐδὲ αὐτοῖς ἑαυτοῖς ἀρέσκονται.

ε'. Μήτε ἀκούσιος ἐνέργει, μήτε ἀκοινώνητος, μήτε ἀνεξέταστος, μήτε ἀνδελκόμενος· μήτε κομψέα τὴν διάνοιάν σου καλλωπίζετω· μήτε πολυβρῆμων, μήτε πολυπράγμων ἔσο. Ἐπὶ δὲ ὁ ἐν σοὶ θεὸς ἔστω προστατὴς ζωῆς ἀρρένος, καὶ πρεσβύτου, καὶ πολιτικοῦ, καὶ Ῥωμαίου, καὶ ἀρχοντος, ἀνατεταχότος ἑαυτὸν, οἷος ἂν εἴη τις περιμένων τὸ ἀνακλητικόν, ἐκ τοῦ βίου εὐλυτος, μήτε ὄρκου δεόμενος, μήτε ἀνθρώπου τινὸς μάρτυρος. Ἐν δὲ τὸ φαῖδρον καὶ τὸ ἀπροσδεὲς τῆς ἐξωθεν ὑπηρεσίας, καὶ τὸ ἀπροσδεὲς ἡσυχίας, ἣν ἄλλοι παρέχουσιν. Ὅρθον οὖν εἶναι χρὴ, οὐχὶ ὀρθούμενον.

ς'. Εἰ μὲν τι κρεῖττον εὐρίσκεις ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ δικαιοσύνης, ἀληθείας, σωφροσύνης, ἀνδρίας, καὶ καθάπαξ τοῦ ἀρεῖσθαι ἑαυτῇ τὴν διανοίαν σου, ἐν οἷς κατὰ τὸν λόγον τὸν ὀρθὸν πράσσοντά σε παρέχεται, καὶ τῇ εἰμαρμένῃ, ἐν τοῖς ἀπροαιρέτως ἀπονεμομένοις· εἰ τούτου, φημί, κρεῖσσόν τι ὄρῃς, ἐπ' ἐκεῖνο ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τραπόμενος, τοῦ ἀρίστου εὐρίσκομένου ἀπόλαυε. Εἰ δὲ μηδὲν κρεῖττον φαίνεται αὐτοῦ τοῦ ἐνιδρυμένου ἐν σοὶ δαίμονος, τάς τε ἰδίᾳ ὁρμὰς ὑποτεταχότος ἑαυτῷ, καὶ τὰς φαντασίας ἐξετάζοντος, καὶ τῶν αἰσθητικῶν πείσεων, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἑαυτὸν ἀφειλκυότος, καὶ τοῖς θεοῖς ὑποτεταχότος ἑαυτὸν, καὶ τῶν ἀνθρώπων προκαθόμενου· εἰ τούτου πάντα τὰ ἄλλα μικρότερα καὶ εὐτελέστερα εὐρίσκεις, μηδενὶ χώραν ὀδοῦ ἐτέρῃ, πρὸς δὲ ῥέψας ἅπαξ καὶ ἀποκλίνας, οὐκ ἔτι ἀπερσιπάστω τὸ ἀγαθὸν ἐκείνον τὸ ἴδιον καὶ τὸ σὺν προτιμῇ δυνήσῃ· ἀντικαθῆσθαι γὰρ τῷ λογικῷ καὶ ποιητικῷ ἀγαθῷ, οὐ θέμις, οὐδ' ὅτι οὖν ἑτερογενέας, οἷον τὸν παρὰ τῶν πολλῶν ἔπαινον, ἢ ἀρχαῖς, ἢ ἀπολαύσεις ἡδονῶν. Πάντα ταῦτα, πᾶν πρὸς ὀλίγον ἐναρμύζειν δόξῃ, κατεκράτησεν ἄρῃ, καὶ παρήνεγκεν. Σὺ δὲ, φημί, ἀπλῶς καὶ ἐλευθερίας ἐλαῦ το κρεῖττον, καὶ τούτου ἀντέχου. — Κρεῖττον δὲ τὸ συμφέρον. — Εἰ μὲν τὸ ὡς λογικῷ, τοῦτο ἴσθαι· εἰ δὲ τὸ ὡς ζωῇ, ἀπόφνηαι, καὶ ἀτύφως

ciatorem, justitiæ colore bene tinctum, ex toto animo quæ eveniunt sibi tribuunt amplectentem, non sæpe neque sine magna et ad publicam utilitatem spectante necessitate cogitantem, quid tandem alius loquatur aut agat aut meditetur; sola enim sua sunt, in quibus operam collocat atque ea, quæ sibi ex universi natura destinantur, assidue contemplatur, atque illa quidem honesta præstat, hæc autem bona esse habet persuasum: quæ enim cuique assignata est sors, convenienter inferitur et infert. Meminit autem, cognatione contineri quidquid rationis sit particeps, et omnibus hominibus prospicere naturæ hominis esse consentaneum; gloriæ autem non ei, quæ ab omnibus profisciscatur, esse studendum, sed ei tantum, quæ ab iis, qui naturæ convenienter degant. Qui non ita vivunt quales sint domi et foris, noctu et interdiu, quales cum qualibus voluntur, semper memor est; proinde nihili pendit laudem ab iis profectam, qui ne sibi quidem ipsi placent.

5. Noli invitus agere, neque a communione generis humani alienus, neque re non explorata, neque animo in diversa tracto: ne urbanitas animi tui sensum venociniis exornet; ne sis multorum verborum, neque multorum negotiorum. Præterea Deus, qui in te residet, sit præses animalis masculi, ætate maturi, rei publicæ studiosi, Romani, principis, ita compositi, quasi qui expectet classicum, facile e vita discessurus, qui neque jurejurando opus habeat neque hominis cujusquam testimonio. * Inest vero serenitas, et neque externo ministerio indigere, neque tranquillitate, quam alii præstant. Rectum igitur esse oportet, non erectum.

6. Si quid in vita humana deprehenderis præstantius justitia, veritate, temperantia, fortitudine, denique animo tuo sic affecto, ut in iis, quæ sanæ rationi convenienter agentem te præstat, se ipso, fato autem in iis contentus sit, quæ sine nostra optione attribuuntur; si quid, inquam, præstantius hoc deprehenderis, eo toto animo fac te veritas, eoque, ut bono præstantissimo, quod inveneris, fruaris. Sin nil præstabilius offenderis eo, qui in te collocatus est, genio, qui et omnes suos motus sibi subiecit et visa quæque diligenter explorat et a sensuum affectionibus, ut dicebat Socrates, se abduxit, et Diis se submisit et hominum curam gerit; si animo sic affecto inferiora vilioraque cetera omnia deprehenderis, nulli alii rei cuiquam locum concede, quo si semel inclinaveris animo divergente, non amplius bonum proprium ac tuum sine distractione omnium maxime colere poteris. Nefas enim est, ullam aliam rem quamcunque diversi generis bono illi rationali et efficienti ex adverso consistere, ut imperitiæ multitudinis laudem, magistratus, divitias, voluptatum fructum: quæ omnia, si vel tantulum convenire visa fuerint, confestim prævalebunt et te abducent. Tu vero, inquam, quod præstantius est, id simpliciter et libere elegito, eique strenue adhaerescito. — Præstat autem, quod prodest. — Si conducere tibi videtur, quatenus ratione præditus es, retine; si vero quatenus anima

φύλασσε τὴν κρίσιν· μόνον ὅπως ἀσφαλῶς τὴν ἐξέτασιν ποιήσῃ.

ζ'. Μὴ τιμῆς ποτὲ ὡς συμφέρον σεαυτῷ, ὁ ἀναγκάσει σέ ποτε τὴν πίστιν παραβῆναι, τὴν αἰδῶ ἐγκαταλείπειν, μισῆσαί τινα, ὑποπιεῦσαι, καταράσασθαι, ὑποκρίνασθαι, ἐπιθυμῆσαί τινος τοίχων καὶ παραπετασμάτων δεομένου. Ὁ γὰρ τὸν ἑαυτοῦ νοῦν καὶ δαίμονα, καὶ τὰ ὄργια τῆς τούτου ἀρετῆς προελόμενος, τραγωδίαν οὐ ποιεῖ, οὐ στενάζει, οὐκ ἐρημίας, οὐ πολυπληθείας δεήσεται· τὸ μέγιστον, ζήσει, μήτε διώκων, μήτε φεύγων πρότερον δὲ ἐπὶ πλεόν διάστημα χρόνου τῷ σώματι περιεχομένη τῇ ψυχῇ, ἢ ἐπ' ἔλασσον χρήσεται οὐδ' ὅτιον αὐτῷ μέλει· κἂν γὰρ ἤδη ἀπαλλάσσεσθαι δέη, οὕτως εὐλύτως ἄπεισιν, ὥς ἄλλο τι τῶν αἰδημόνους καὶ κοσμίως ἐνεργεῖσθαι δυναμένων ἐνεργήσων. Τοῦτο μόνον παρ' ὅλον τὸν βίον εὐλαβούμενος, τὸ τὴν διάνοιαν ἐν τινι ἀνοικτείῳ νεορῷ πολιτικοῦ ζώου τροπῇ γενέσθαι.

η'. Οὐδὲν ἂν ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ κεκολασμένου καὶ ἐκκεκαθαρμένου πυῶδες, οὐδὲ μὴν μεμολυσμένον, οὐδὲ ὑποῦλον εὕροις. Οὐδὲ ἀσυντελῆ τὸν βίον αὐτοῦ ἢ πεπωμένην καταλαμβάνει, ὥς ἂν τις εἴποι τὸν τραγῳδόν, πρὸ τοῦ τελεῖσαι καὶ διαδραματίσαι, ἀπαλλάσσεσθαι. Ἔτι δὲ οὐδὲν δοῦλον, οὐδὲ κομψόν, οὐδὲ προσδεδμεμένον, οὐδὲ ἀπεσχιζμένον, οὐδὲ ὑπεύθυνον, οὐδὲ ἐμφωλεῦον.

θ'. Τὴν ὑποληπτικὴν δύναμιν σέβου. Ἐν ταύτῃ τὸ πᾶν, ἵνα ὑπολήψῃς τῷ ἡγεμονικῷ σοῦ μηκέτι ἐγγένηται ἀνακόλουθος τῇ φύσει, καὶ τῇ τοῦ λογικοῦ ζώου κατασκευῇ. Αὕτη δὲ ἐπαγγέλλεται ἀπροπτωσίαν, καὶ τὴν πρὸς ἀνθρώπους οἰκείωσιν, καὶ τὴν τοῖς θεοῖς ἀκολουθίαν.

ι'. Πάντα οὖν ῥίψας, ταῦτα μόνον τὰ ὀλίγα σύνεχε· καὶ ἔτι συμμνημόνευε, ὅτι μόνον ζῇ ἕκαστος τὸ παρὸν τοῦτο, τὴν ἀκαρίαῖον· τὰ δὲ ἄλλα, ἢ βεβίωται, ἢ ἐν ἀδῆλῳ. Μικρὸν μὲν οὖν ὁ ζῇ ἕκαστος, μικρὸν δὲ τὸ τῆς γῆς γωνίδιον, ὅπου ζῇ· μικρὸν δὲ καὶ ἡ μηκίστη ὑστεροφημία, καὶ αὕτη δὴ κατὰ διαδοχὴν ἀνθρωπαρίων τάχιστα τεθνησκόμενος, καὶ οὐκ εἰδότες οὐδὲ ἑαυτοῦς, οὕτις τὸν πρόπαλαι τεθνηκότα.

ια'. Τοῖς δὲ εἰρημένους παραστήμασιν ἐν ἔτι προσέστω, τὸ ὅρον ἢ ὑπογραφὴν αἰεὶ ποιεῖσθαι τοῦ ὑποκίπτοντος φανταστοῦ, ὥστε αὐτὸ ὑποῖόν ἐστι κατ' οὐσίαν γυμνόν, ὅλον δι' ὅλων διηρημένως βλέπειν, καὶ τὸ ἴδιον ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὰ ὀνόματα ἐκείνων, ἐξ ὧν συνεκρίθη, καὶ εἰς ὃ ἀναλυθῆσεται, λέγειν παρ' ἑαυτῷ. Οὐδὲν γὰρ οὕτως μεγαλοφροσύνης ποιητικόν, ὥς τὸ ἐλέγγειν ὁδῷ καὶ ἀληθείᾳ ἕκαστον τῶν τῷ βίῳ ὑποκίπτοντων δύνασθαι καὶ τὸ αἰεὶ οὕτως εἰς αὐτὰ ὁρᾶν, ὥστε συνεπιβάλλειν, ὁποῖον τινὶ τῷ κόσμῳ, ὅποιαν τινὰ τοῦτο χρεῖαν παρεχόμενον, τίνα μὲν ἔχει ἀξίαν ὡς πρὸς τὸ ὅλον, τίνα δὲ ὡς πρὸς τὸν ἀνθρώπον, πόλιν ὅντα πόλεως τῆς ἀνωτάτης, ἥς αἱ λοιπαὶ πόλεις ὥσπερ οἰκίαι εἰσὶν· τί ἐστὶ, καὶ ἐκ τίνων συγχέρεται, καὶ πόσον

tus es, repudia; et a fastu ahenum aerva iudicium; modo ut tuto rerum examen instituas!

7. Cave, unquam quidquam tibi prodesse putes; quod te aliquando compellat, ut fidem fallas, verecundiam deseras, oderis aliquem, suspectum habeas, diras impreceris, appetas aliquid quod parietes et velamenta desideret. Qui enim suae ipsius menti et genio et sacris virtutis ejus primas defert, tragoedias non excitat, gemitus non edit, non solitudine, non frequentia indiget; et, quod maximum est vivit, neque appetens vitæ, nec fugiens; utrum autem longiore an brevioris temporis spatio anima sua corpore circumdata utatur, ne tantillum quidem curæ habet: nam si statim demigrandum est, non minus promptus discedit, quam si ad aliam aliquam rem peragendam se couferat, quæ salva verecundia et decore peragi potest; hoc unum per totam vitam cavens, ne mens in ullo deprehendatur conatu, qui animal rationale et sociale dedeceat.

8. In mente hominis castigati et purificati nihil purulenti, nihil impuri, nihil subdoli offendes; neque vitam ejus fatum unquam abruptum imperfectam, perinde ac si tragœdum dixerit aliquis ante fabulam finitam ac peractam scenam cessisse; porro nec servile quidquam, neque affectatum, neque addictum, neque abscissum, nec pœnæ obnoxium, nec latebrosus.

9. Facultatem, e qua opiniones nascuntur, diligenter cole. In ea omnia insunt, ut menti tuæ nulla innascatur opinio, quæ vel naturæ sit contraria vel animalis ratione præditi constitutioni: cujus hæc est promissio, ut a temeritate in assentiendo alieni, et hominibus benevoli atque diis obsequentes reddamur.

10. Missis igitur omnibus, hæc pauca tantum retine: præterea memento, unumquemque præsens tantummodo temporis spatium, quod puncti instar obtinet, vivere: reliquum aut exactum aut in incerto. Exiguum igitur est quod unusquisque vivit; exiguus quoque terræ in quo vitam agit, angulus, exigua denique, quæ vel longissime propagatur, fama posthuma, eaque per successionem homunculorum tradita celerrime moriturorum, ac ne se ipsos quidem cognoscentium, nedum eum, qui jam pridem fato concessit.

11. His, quæ dixi, decretis unum adhuc addendum est, visi cujusvis, quod se offerat, definitionem vel descriptionem esse faciendam, ut quale sit ex natura sua et per omnes ac singulas ejus partes spectatum, clare intelligas, et quodnam sit proprium ejus nomen, quæ item nomina eorum, e quibus conflatum est et in quæ resolvetur, tecum possis disserere. Nihil enim tantam vim habet ad animi magnitudinem gignendam, quam posse singula, quæ in vita occurrunt, via ac ratione explorare eaque semper sic intueri, ut simul tecum reputes, quali mundo qualem usum hæc res præbeat, quam habeat existimationem et universitatis rerum et hominis respectu, utpote civis supremæ illius civitatis, cujus quasi domus sunt ceteræ civitates; quid sit, ex omnibus compositum et quamdiu ut permaneat a natura

ἡσυχίον, εὐλυτον, ἀδιάστωκ τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ συνη-
μοσμένον.

BIBAION Δ.

Τὸ ἔνδον κυριεῦον, ὅταν κατὰ φύσιν ἔχῃ, οὕτως ἔσθη-
κε πρὸς τὰ συμβαίνοντα, ὥστε αἰετὸς πρὸς τὸ δυνατόν
καὶ διδόμενον μετατίθεσθαι βραδίως. Ὅλην γὰρ ἀπο-
τεταγμένην οὐδεμίαν φιλεῖ· ἀλλὰ ὁρμᾷ μὲν πρὸς τὰ
ἡγούμενα μεθ' ὑπεξαίρεσως· τὸ δὲ ἀντεισαγόμενον ὕλην
ἑαυτῷ ποιεῖ· ὥσπερ τὸ πῦρ, ὅταν ἐπικρατῇ τῶν ἐπεμ-
πιπτότων, ὑφ' ὧν ἂν μικρὸς τις λύχνος ἐσβέσθῃ· τὸ
ὁ λαμπρὸν πῦρ τάχιστα ἐξωκλείωσεν ἑαυτῷ τὰ ἐπιφο-
ρούμενα, καὶ κατηγάλωσεν, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ἐπὶ
μεῖζον ἤρθη.

β'. Μηδὲν ἐνέργημα εἰκῇ, μηδὲ ἄλλως, ἢ κατὰ
θεώρημα συμπληρωτικὸν τῆς τέχνης, ἐνεργεῖσθω.

γ'. Ἀναχωρήσεις αὐτοῖς ζητοῦσιν, ἀγροικίας, καὶ
αἰγιαλοῦς, καὶ ὅρη· εἰώθας δὲ καὶ σὺ τὰ τοιαῦτα μά-
λιστα ποθεῖν. Ὅλον δὲ τοῦτο ἰδιωτικώτατόν ἐστιν,
ἐξὸν ἥς ἂν ὥρας ἐθελήσῃς εἰς ἑαυτὸν ἀναχωρεῖν. Οὐ-
δαμοῦ γὰρ οὔτε ἡσυχώτερον, οὔτε ἀπραγμονέστερον,
ἄνθρωπος ἀναχωρεῖ, ἢ εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν· μάλισθ'
ὅστις ἔχει ἔνδον τοιαῦτα, εἰς ἃ ἐγκύψας, ἐν πάσῃ εὐ-
μαρείᾳ εὐθὺς γίνεται· τὴν δὲ εὐμάρειαν οὐδὲν ἄλλο
λέγω, ἢ εὐκοσμίαν. Συνεχῶς οὖν δίδου σεαυτῷ ταύτην
τὴν ἀναχώρησιν, καὶ ἀνανέου σεαυτὸν· βραχέα δὲ ἔστω
καὶ στοιχειώδη, ἃ εὐθὺς ἀπαντήσαντα ἀρκέσαι εἰς τὸ
πᾶσαν αὐτὴν ἀποκλείσαι, καὶ ἀποπέμψαι σε, μὴ
δυσχεραίνοντα ἐκείνοις, ἐφ' ἃ ἐπανερχῇ. Τίτι γὰρ
δυσχεραίνεις; τῇ τῶν ἀνθρώπων κακίᾳ; ἀναλογισάμε-
νος τὸ κρίμα, ὅτι τὰ λογικὰ ζῶα ἀλλήλων ἐνεκεν γέγο-
νε, καὶ ὅτι τὸ ἀνέχεσθαι, μέρος τῆς δικαιοσύνης καὶ ὅτι
ἄκοντες ἀμαρτάνουσι, καὶ πόσοι ἤδη διεφθρεύσαντες,
ὑποπεύσαντες, μισήσαντες, διαδορατισθέντες ἐκτέταν-
ται, τετέρωρνται, παύου ποτέ. Ἀλλὰ [καὶ] τοῖς ἐκ
τῶν θίων ἀπονεομμένοις δυσχεραίνεις; ἀνανεωσάμενος
τὸ διεζευγμένον, ἦτοι πρόνοια, ἢ ἄτομοι, ἢ ἐξ ὧν
ἀπεδείχθη, ὅτι ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις. Ἀλλὰ τὰ
σωματικά σου αἰφεται ἔτι; ἐνόησας, ὅτι οὐκ ἐπιμίγνυ-
ται λείως ἢ τραχέως κινουμένῳ πνεύματι ἡ διάνοια,
ἐπειδὴν ἅπαξ ἑαυτὴν ἀπολάβῃ καὶ γνωρίσῃ τὴν ἰδίαν
ἐξουσίαν, καὶ λοιπὸν ὅσα περὶ πόνου καὶ ἡδονῆς ἀκήκοας
καὶ συγκατέθου. Ἀλλὰ τὸ δοξασίον σε περισπάσει;
ἀπιδὼν εἰς τὸ τάχος τῆς πάντων λήθης, καὶ τὸ χάος
τοῦ ἐφ' ἑκάτερα ἀπέρου αἰῶνος, καὶ τὸ κενὸν τῆς ἀπη-
χίσεως, καὶ τὸ εὐμετάβολον, καὶ ἄκριτον τῶν εὐφημεῖν
δοκούντων, καὶ τὸ στενὸν τοῦ τόπου, ἐν ᾧ περιγράφεται.
Ὅλη τε γὰρ ἡ γῆ στιγμή, καὶ ταύτης πόστον γωνίδιον ἡ
κατοίκησις αὕτη; καὶ ἐνταῦθα πόσοι, καὶ οἳ οἳ τινες
οἱ ἐπαίνεσόμενοι; Λοιπὸν οὖν μέμνησο τῆς ὑποχωρή-
σεως τῆς εἰς τοῦτο τὸ ἀγρίδιον ἑαυτοῦ· καὶ πρὸ παντὸς
μὴ σπῶ, μηδὲ κατεντείνου, ἀλλὰ ἐλεύθερος ἔσο, καὶ
βρα τὰ πράγματα, ὡς ἀνὴρ, ὡς ἄνθρωπος, ὡς πολίτης,
ὡς θνητὸν ζῶον. Ἐν δὲ τοῖς προχειροτάτοις, εἰς ἃ

quem par est accedere parum, quietum, ad decedendum
promptum, et suapte sponte fato suo se accommodantem.

LIBER IV.

1. Quod intus dominatur, id, quando secundum natu-
ram habet, ita stat adversus ea, quae accidunt, ut semper
ad id, quod fieri potest et datum est, facile transeat: ma-
teriam enim appensam nullam amat, sed fertur ad praepo-
sita cum exceptione: quod vero contra infertur, materiem
sibi facit: quemadmodum ignis, ubi ea, quae insuper inci-
dunt, superat, a quibus parva lucerna exstingueretur: splendidus autem ignis celerrime sibi vindicat ea, quae in-
feruntur, eaque consumit, et ex iis altius surgit.

2. Nulla actio temere aut aliter, quam secundum regu-
lam, quae ad artem complendam spectat, efficiatur.

3. Secessus sibi quaerunt, casas rusticas, littora, mon-
tes: soles etiam tu ejusmodi loca maxime appetere. Sed
totum hoc hominis est maxime rudis et imperiti, quum
liceat, quacunque tibi visum fuerit hora, in te ipsum sece-
dere. Nullum enim in locum, ubi major sit tranquillitas
altiusve otium, homo secedit, quam in suum ipsius ani-
mum: potissimum, quicumque intus habet, in quae intuens
statim in summa sit commoditate: commoditatem vero
nihil aliud dico, nisi decentiam. Continuo igitur hunc se-
cessum tibi concede et refice te ipse. Brevia autem sunt
et elementaria, quae, simul atque tibi occurrerint, suffi-
cient ad eum *animum* totum ocludendum, teque remit-
tendum, nihil eorum moleste ferentem, ad quae reverti-
ris. Quid enim moleste fers? hominumne pravitatem?
Perpendens decretum illud, animalium ratione praedito-
rum alterum alterius causa natum esse, et tolerare par-
tem esse justitiae, et invitos peccare eos, et quam multi-
jam, qui infensissimo fuere animo, qui suspiciosi, qui odio
incensi, post vehementissimas pugnas porrecti inque cine-
rem redacti sint, tandem aliquando desine *indignari*.
Verum ea, quae a rerum universitate tibi tributa sunt,
iniquo animo fers? Revocas tibi in animum disjunctivum
illud: aut providentia aut atomi, vel ea omnia, ex quibus
demonstratum est, mundum esse instar civitatis; *desine*,
ea iniquo animo ferre. Verum tangent te etiam posthac
quae corporis sunt? Considerans, spiritui sive leniter sive
aspere moto non immisceri mentem, simul atque se ipsa
abduxerit suamque cognovit potestatem, et reliqua omnia.
quae de dolore et voluptate audisti et consensu tuo compro-
basti, *desine tandem his tangi*. Verum gloriola te trahe
in diversa? Respicens celeritatem oblivionis, qua omnia
sepeliuntur, quam vasta sit infinitas temporis in utramque
partem, quam vanum, quod resonant, quam mutabiles e-
judicii expertes ii qui te laudare videntur, et quam angu-
stus sit locus, quo circumscribitur eorum *laus*, *desine*,
tandem gloriola in diversa trahi. Tota enim terra pun-
ctum, ejusque quantillius angulus haec habitatio, et hi
quam pauci sunt et cujusmodi homines, qui te celebrabunt
Quod igitur reliquum est, memento secessus in illum tu
ipsius agellum, et ante omnia cave distraharis et nimium
te intendas, sed liber esto et contemplare res ut homo, u

ἐκίψεις, ταῦτα εἴπω τὰ δύο. Ἐν μὲν, ὅτι τὰ πράγματα οὐχ ἄπτεται τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἐξω ἐστῆκεν ἀτρεμῶντα· αἱ δὲ ὀχλήσεις ἐκ μόνῃς τῆς ἐνδον ὑπολήψεως.

Ἔτερον δὲ, ὅτι πάντα ταῦτα, ὅσα ὁρᾷς, ὅσον οὐδέπω μεταβάλλει, καὶ οὐκ ἐτι ἔσται· καὶ ὅσον ἤδη μεταβολαῖς αὐτὸς παρατετύχηκας, συνεχῶς διανοοῦ. Ὁ κόσμος, ἀλλοίωσις· ὁ βίος, ὑπόληψις.

δ'. Εἰ τὸ νοερὸν ἡμῖν κοινόν, καὶ ὁ λόγος, καθ' ὃν λογικοὶ ἐσμὲν, κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ προστακτικὸς τῶν ποιητέων, ἡ μὴ, λόγος κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ νόμος κοινός· εἰ τοῦτο, πολιταὶ ἐσμὲν· εἰ τοῦτο, πολιτεύματος τινος μετέχομεν· εἰ τοῦτο, ὁ κόσμος ὥσανεὶ πόλις ἐστί. Τίνος γὰρ ἄλλου φήσει τις τὸ τῶν ἀνθρώπων πᾶν γένος κοινὸν πολιτεύματος μετέχειν; ἐκείθεν δὲ, ἐκ τῆς κοινῆς ταύτης πόλεως, καὶ αὐτὸ τὸ νοερὸν καὶ λογικὸν καὶ νομικὸν ἡμῖν· ἢ ποθεν; ὥσπερ γὰρ τὸ γεωδές μοι· ἀπὸ τινος γῆς ἀπομειρίσται, καὶ τὸ ὕγρον ἀπ' ἐτέρου στοιχείου, καὶ τὸ πνευματικὸν ἀπὸ πηγῆς τινος, καὶ τὸ θερμὸν καὶ πυρῶδες ἐκ τινος ἰδίας πηγῆς (οὐδὲν γὰρ ἐκ τοῦ μηδενὸς ἔρχεται, ὥσπερ μὴδ' εἰς τὸ οὐκ ὄν ἀπέρχεται), οὕτω δὴ καὶ τὸ νοερὸν ἡμῖν ποθεν.

ε'. Ὁ θάνατος τοιούτος, οἷον γένεσις, φύσεως μυστήριον. Σύγκρισις ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων, * * * εἰς ταῦτά. Ὅλως δὲ οὐκ ἐφ' ᾧ ἂν τις αἰσχυνηίῃ· οὐ γὰρ παρὰ τὸ ἐξῆς τῷ νοερῷ ζῶν, οὐδὲ παρὰ τὸν λόγον τῆς παρασκευῆς.

ς'. Ταῦτα οὕτως ὑπὸ τῶν τοιούτων πέφυκε γίνεσθαι, ἔξ ἀνάγκης· ὁ δὲ τοῦτο μὴ θέλων, θέλει τὴν συχὴν ὅπῃ μὴ ἔχειν. Ὅλως δ' ἐκείνου μέμνησο, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου χρόνου καὶ σὺ καὶ οὗτος τεθνήξεσθε· μετὰ βραχὺ δὲ οὐδὲ ὄνομα ὑμῶν ὑπολειφθήσεται.

ζ'. Ἄρουν τὴν ὑπόληψιν, ἤρται τὸ, « βέβλαμμαι. » Ἄρουν τὸ « βέβλαμμαι, » ἤρται ἡ βλάβη.

η'. Ὁ χεῖρω αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄνθρωπον οὐ ποιεῖ, τοῦτο οὐδὲ τὸν βίον αὐτοῦ χεῖρω ποιεῖ, οὐδὲ βλάπτει, οὔτε ἐξωθεν, οὔτε ἐνδοθεν.

θ'. Ἡνάγκασται ἡ τοῦ συμφέροντος φύσις τοῦτο ποιεῖν.

ι'. Ὅτι πᾶν τὸ συμβαῖνον, δικαίως συμβαίνει· δ, ἐὰν ἀκριβοῦς παραφυλάσσης, εὐρήσεις· οὐ λέγω μόνον κατὰ τὸ ἐξῆς, ἀλλ' ὅτι κατὰ τὸ δίκαιον, καὶ ὡς ἂν ὑπὸ τινος ἀπονέμεντος τὸ κατ' ἀξίαν. Παραφύλασσε αὖν, ὡς ἤρξω· καί, ὅ τι ἂν ποιῆς, σὺν τούτῳ ποιεῖ, σὺν τῷ ἀγαθὸς εἶναι, καθ' ὃ νενόηται ἰδίως ὁ ἀγαθός. Τοῦτο ἐπὶ πάσης ἐνεργείας σῶζε.

ια'. Μὴ τοιαῦτα ὑπολάμβανε, οἷα ὁ ὑβρίζων κρίνει, ἢ ὅσα σε κρίνειν βούλεται· ἀλλ' ἴδε αὐτὰ, ὅποια κατ' ἀλήθειαν ἐστί.

ιβ'. Δύο ταύτας ἐτοιμότητας ἔχειν δεῖ· τὴν μὲν, πρὸς τὸ πράξει μόνον, ὅπερ ἂν ὁ τῆς βασιλικῆς καὶ νομοθετικῆς λόγος ὑποβάλλῃ, ἐπ' ὠφελείᾳ ἀνθρώπων· τὴν δὲ, πρὸς τὸ μεταθέσθαι, ἐὰν ἄρα τις παρῇ διορθῶν καὶ μετάγων ἀπὸ τινος οἰήσεως. Τὴν μέντοι μεταγωγὴν αἰετὶ ἀπὸ τινος πιθανότητος ὡς δικαίου, ἢ κοι-

civis, ut animal mortale. Inter ea, quæ maxime in promptu sint, in quæ intuearis, hæc duo sunt : alterum, res *externas* non attingere animum, sed extra immotas stare, molestias autem ex sola interna opinione *oriri* : alterum omnia ea, quæ vides, jamjam mutari neque amplius fore : atque quam multarum rerum mutationi ipse interfueris fac cogites. Mundus, mutatio; vita, opinio.

4. Si intellectus nobis communis est, etiam ratio, quæ rationales sumus, nobis communis; si hæc, etiam ea ratio, quæ, quid faciendum sit, quid non, præcipit, communis; si hæc, etiam lex communis; si hæc, cives sumus; si cives, civitatis alicujus participes; si hoc est, mundus instar civitatis est : cujus enim alius civitatis universum hominum genus particeps dixeris? Illinc autem, e communi hac civitate et ipsa intelligendi vis et rationalis et legis gnara nobis *obvenit*, aut unde? nam ut terrenum mihi e terra aliqua pro parte attributum est, et humidum ex alio elemento, et spirabile e fonte aliquo, et calidum igneumque e proprio quodam fonte — nihil enim ex nihilo oritur, quemadmodum etiam nihil in nihilum redigitur — ita utique etiam intellectus alicunde venit.

5. Mors tale quid est, quale ortus, naturæ actio occulta, concretio ex elementis et dissolutio in eadem, omnino non cujus quemquam pudeat; neque enim ordini animalis intelligendi facultate præditi neque rationi constitutionis nostræ repugnat.

6. Natura ita comparatum est, ut hæc non possint non ab hujusmodi hominibus sic fieri; quod qui non vult, idem sicut vult succo carere. Omnino illius memento, intra brevissimum tempus et te et istum morituros; paulo post ne nomina quidem vestra superflutura.

7. Tolle opinionem! sublatum est illud : « læsus sum; » tolle illud, « læsus sum! » sublatum est damnum.

8. Quod hominem se ipso deteriolem non reddit, id vitam quoque ejus non deteriolem reddit, neque damnum ei infert aut extrinsecus aut intrinsecus.

9. Utilitatis natura non potest non hoc agere.

10. Quidquid accidit, juste accidit, idque, si diligenter animadverteris, reperies : non tandum dico secundum id quod consequens est, sed secundum justitiæ rationem, quasi ab aliquo, qui secundum dignitatem distribuat. Animadverte igitur diligenter, ut cæperas, et quidquid agis, cum studio bonitatis age, idque eo sensu, quo quis proprie bonus dicitur. Id in omni actione serva.

11. Noli talia ea opinari, qualia injuriosus judicat aut qualia te ea judicare vult; sed vide ea, qualia revera sint.

12. Duplicem hanc promptitudinem te habere oportet : alteram, ut id tantum agas, quodcunque regiæ ac legisæ facultatis ratio suggerit ad utilitatem hominum : alteram, ut sententiam mutes, si forte quis adest, qui eam corrigat et te ab opinione deducat : oportet tamen hanc sententiæ mutationem oriri a probabili quadam ratione, qualis ita

νωφελοῦς, γίνεσθαι, καὶ τὰ παραπλήσια τοιαῦτα μόνον εἶναι δεῖ, οὐχ ὅτι ἡδὺ, ἢ ἐνδόξον ἐφάνη.

ιγ'. Λόγον ἔχεις; — Ἐχω — Τί οὖν οὐ χρᾶ; Τοῦτου γὰρ τὸ ἑαυτοῦ ποιῶντος, τί ἄλλο θέλεις;

ιδ'. Ἐνυπέστης, ὡς μέρος. Ἐναφανισθήσῃ τῷ γεννήσαντι· μᾶλλον δὲ ἀναληφθήσῃ εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ τὸν σπερματικὸν κατὰ μεταβολήν.

ιε'. Πολλὰ λιθανωτοῦ βωλάρια ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βωμοῦ· τὸ μὲν προκατέπεσεν, τὸ δὲ ὕστερον· διαφέρει δ' οὐδέν.

ις'. Ἐντὸς δέκα ἡμερῶν θεὸς αὐτοῖς δόξεις, οἷς νῦν θηρίον καὶ πίθηκος, ἐὰν ἀνακάμψῃς ἐπὶ τὰ δόγματα, καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ λόγου.

ιζ'. Μὴ ὡς μύρια μέλλων ἔτη ζῆν. Τὸ χρεῶν ἐπὶτήρηται· ἕως ζῆς, ἕως ἔξεστιν, ἀγαθὸς γένου.

ιη'. Ὅσῃν ἀσχολίαν κερδαίνει, ὃ μὴ βλέπων, τί ὃ πλησίον εἶπεν, ἢ ἔπραξεν, ἢ διενεόθη· ἀλλὰ μόνον τί αὐτὸς ποιεῖ, ἵνα αὐτὸ τοῦτο δίκαιον ᾖ, καὶ ὅσιον, ἢ κατὰ τὸν ἀγαθὸν μὴ μέλαν ἦθος περιβλέπεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τῇ γραμμῇ τρέχον ὁρθόν, μὴ διεβρίμμενόν.

ιθ'. Ὁ περὶ τὴν ὑστεροφημίαν ἐπτοημένος, οὐ φαντάζεται, ὅτι ἕκαστος τῶν μεμνημένων αὐτοῦ τάχιστα καὶ αὐτὸς ἀποθανεῖται· εἴτα πάλιν καὶ αὐτὸς ὃ ἐκείνον διαδοξάμενος, μέχρι καὶ πᾶσα ἡ μνήμη ἀποσβῆ διὰ ἐπτοημένων καὶ σθενυνμένων προοῦσα. Ὑπόθου δ', ὅτι καὶ ἀθάνατοι μὲν οἱ μεμνησόμενοι, ἀθάνατος δ' ἡ μνήμη· τί οὖν τοῦτο πρὸς σέ; καὶ οὐδὲν λέγω, ὅτι πρὸς τὸν τεθνηκότα; Ἀλλὰ πρὸς τὸν ζῶντα· τί ὃ ἔκαινος, πλὴν ἅρα δι' οἰκονομίαν τινά; πάρες γὰρ νῦν ἀκαίρως τὴν φυσικὴν δόσιν, ἄλλου τινὸς ἐχόμενον λόγου λοιπόν.

κ'. Πᾶν τὸ καὶ ὀπωσοῦν καλόν, ἐξ ἑαυτοῦ καλὸν ἔστι, καὶ ἐφ' ἑαυτὸ καταλήγει, οὐκ ἔχον μέρος ἑαυτοῦ τὸν ἔπαινον. Οὔτε γοῦν χεῖρον, ἢ κρείττον γίνεται τὸ ἐπαινούμενον. Τοῦτο φημι καὶ ἐπὶ τῶν κοινότερον καλῶν λεγομένων· οἷον ἐπὶ τῶν δλυκῶν, καὶ ἐπὶ τῶν τεχνικῶν κατασκευασμάτων· τό γε δὴ ὄντως καλόν* τινὸς χρεῖαν ἔχει; οὐ μᾶλλον, ἢ νόμος, οὐ μᾶλλον, ἢ ἀλήθεια, οὐ μᾶλλον, ἢ εὐνοια, ἢ αἰδώς. Τί τούτων διὰ τὸ ἐπαινεῖσθαι καλόν ἔστιν, ἢ φεγόμενον φθείρεται; Σμαράγδιον γὰρ ἑαυτοῦ χεῖρον γίνεται, ἐὰν μὴ ἐπαινῇται; Τί δὲ χρυσὸς, ἐλέφας, πορφύρα, λύρα, μαχαίριον, ἀνθύλλιον, δεινδρύφιον;

κα'. Εἰ διαμένουσιν αἱ ψυχαί, πῶς αὐτὰς ἐξ ᾗδίου χωρεῖ ὁ ἀήρ; — Πῶς δὲ ἡ γῆ χωρεῖ τὰ τῶν ἐκ τοσούτου αἰῶνος θαπτομένων σώματα; Ὅσπερ γὰρ ἐνθάδε ἡ τούτων πρὸς ἥντινα ἐπιδιαμονὴν μεταβολὴ καὶ διάλυσις χώραν ἄλλοις νεκροῖς ποιεῖ· οὕτως αἱ εἰς τὸν ἀέρα μεθιστάμεναι ψυχαί, ἐπὶ ποσὸν συμμεῖναι, μεταβάλλουσι καὶ χέονται καὶ ἐξάπτονται, εἰς τὸν τῶν ὄλων σπερματικὸν λόγον ἀναλαμβάνόμεναι, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον χώραν ταῖς προσσυνοικισμέναις παρέχουσι. Τοῦτο δ' ἂν τις ἀποκρίναιτο ἐφ' ὑποθέσει τοῦ τὰς ψυχὰς διαυένειν. Χρὴ δὲ μὴ μόνον ἐνθυμῆσθαι τὸ πλῆ-

justum aut communioni utile sit : his similia tantum esse oportet, non quod gratum aut gloriosum videtur.

13. Ratione praeditus es? — sum. — Cur igitur ea non uteris? nam si haec facit, quod suum est, quid aliud desideras?

14. Substitisti ut pars; evanesces in eum, qui te generavit, seu potius recipieris in ejus rationem seminalem per mutationem.

15. Multae thuris glebolae in eandem aram, alia citius, alia tardius, decidunt : nihil autem interest.

16. Intra decem dies Deus videberis iis, quous nunc bestia ac simia, si ad decreta cultumque mentis redieris.

17. Ne ut qui millia annorum victurus sit; fatum impeadet; dum vivis, dum licet, fac bonus fias.

18. Quantum negotii lucrabitur, qui non videt, quid alius dixerit, egerit, cogitarit, sed tantum, quid ipse agat, ut justum sit ac pium, aut, * ut Agathonis verbis utar, « noli nigros circumspicere mores, sed per lineam curre rectus nec vagus. »

19. Qui insana famae posthumae admiratione tenetur, non cogitat, unumquemque eorum, qui ejus recordabuntur, per brevi et ipsum esse moriturum; postea rursus etiam hunc, qui illum exceperit, donec omnis memoria per eos, qui * accenduntur et exstinguuntur, progrediens prorsus exstinguatur. Fac autem, et illos, qui tui meminerint, immortales fore, et immortalem tui memoriam, quid igitur hoc ad te? neque dico, quid ad mortuum, sed ad vivum; quid laus, nisi forte dispensationis causa? * Praetermittis enim nunc intempestive donum a natura datum, dum alii alicui rei adhaerescis quam rationi... Reliquum.

20. Quidquid quacunque tandem ratione pulcrum est, id per se pulcrum est, et in se terminatur nec partem sui habet laudem. Igitur certe neque deterius neque melius fit laudando. Atque hoc dico etiam de iis, quae vulgari usu pulcra dicuntur, ut de rebus corporeis et artificum operibus. Quod revera pulcrum, id scilicet laude indigeat? non magis, quam lex; non magis, quam veritas; non magis, quam benevolentia aut verecundia. Ecquid horum idcirco, quod laudatur, pulcrum est, aut eo, quod vituperatur, corruptum? Smaragdus enim num se ipso deterior fit, si non laudatur? Quid vero aurum, ebur, purpura, lyra, gladiolus, flosculus, arbuscula?

21. Si permanent animae, quo modo eas ab aeterno capit aer? — Quo modo vero terra capit corpora eorum, qui ab aeterno tam immenso sepulti sunt? Quemadmodum enim hic corporum, postquam ad certum quoddam tempus permanserunt, mutatio et dissolutio aliis cadaveribus locum dat; sic animae, quae in aerem transferuntur, postquam aliquamdiu perstiterunt, mutantur et funduntur et succeduntur, in seminale universitatis rationem receptae, eoque pacto iis, quae in easdem sedes recipiuntur, locum faciunt. Hoc igitur aliquis respondere possit posito hoc, animas permanere. Neque vero solum reputanda est multitudo corporum

θος τῶν θαντομένων οὕτωςι σωμάτων, ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν ἐκάστης ἡμέρας ἐσθιομένων ζώων ὑφ' ἡμῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ζώων. Ὅσος γὰρ ἀριθμὸς καταναλίσκεται, καὶ οὕτωςι πως θάπτεται, ἐν τοῖς τῶν τρεφομένων σώμασι; Καὶ βίως δέχεται ἡ χώρα αὕτη, διὰ τὰς ἐξαιματώσεις, διὰ τὰς εἰς τὸ ἀερῶδες ἢ πυρῶδες ἀλλοιώσεις.

Τίς ἐπὶ τοῦτου ἡ ἱστορία τῆς ἀληθείας; διαίρεσις εἰς τὸ ὕλικόν, καὶ εἰς τὸ αἰτιῶδες.

κβ'. Μὴ ἀπορρέβεισθαι· ἀλλ' ἐπὶ πάσης ὁρμῆς τὸ δίκαιον ἀποδιδόναι, καὶ ἐπὶ πάσης φαντασίας σώζειν τὸ καταληπτικόν.

κγ'. Πᾶν μοι συναρμόζει, ὃ σοι εὐάρμοστόν ἐστιν, ὃ κόσμῳ. Οὐδέν μοι πρόωρον, οὐδὲ ὀψιμον, τὸ σοι εὐκαιρον. Πᾶν μοι καρπὸς, ὃ φέρουσιν αἱ σοὶ ὥραι, ὃ φύσις· ἐκ σοῦ πάντα, ἐν σοὶ πάντα, εἰς σὲ πάντα. Ἐκεῖνος μὲν φησὶ· « Πόλι φιλη Κέκροπος· σὺ δὲ οὐκ ἐρεῖς· » Ὡ πόλι φιλη Διός; »

κδ'. Ὀλίγα πῆρσσε, φησὶν, εἰ μέλλεις εὐθυμήσειν· μήποτε ἄμεινον τὸ τἀναγκαῖα πράσσειν, καὶ ὅσα ὁ τοῦ φύσεως πολιτικοῦ ζώου λόγος αἰρεῖ, καὶ ὡς αἰρεῖ. Τοῦτο γὰρ οὐ μόνον τὴν ἀπὸ τοῦ καλῶς πράσσειν εὐθυμίαν φέρει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ὀλίγα πράσσειν. Τὰ πλεῖστα γὰρ, ὧν λέγομεν καὶ πράσσομεν, οὐκ ἀναγκαῖα ὄντα, ἐάν τις περιέλῃ, εὐσυχλωτέρως καὶ ἀταρραχτότερος ἔσται. Ὅθεν δεῖ καὶ παρ' ἑκάστα ἑαυτὸν ὑπομιμνήσκειν, μὴ τι τοῦτο οὐ τῶν ἀναγκαίων; Δεῖ δὲ μὴ μόνον πράξεις τὰς μὴ ἀναγκαίας περιαρτεῖν, ἀλλὰ καὶ φαντασίας· οὕτως γὰρ οὐδὲ πράξεις παρέλκουσαι ἐπακαλουθήσονται.

κε'. Πείρασον, πῶς σοι χωρεῖ καὶ ὁ τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου βίος, τοῦ ἀρεσκομένου μὲν τοῖς ἐκ τῶν ὄλων ἀπνευμομένοις, ἀρκουμένου δὲ τῇ ἰδίᾳ πράξει δικαίᾳ καὶ διαθέσει εὐμενεῖ.

κς'. Εὐράχας ἐκείνα; Ἴδε καὶ ταῦτα. Σαυτὸν μὴ τάρασσε· ἀπλῶσον σαυτὸν. Ἀμαρτάνει τις; ἑαυτῷ ἀμαρτάνει. Συμβέβηκε σοὶ τι; καλῶς· ἐκ τῶν ὄλων ἀπ' ἀρχῆς σοι συγκαθείμαρτο, καὶ συνεκλώθητο πᾶν τὸ συμβαῖνον. Τὸ δ' ὄλον, βραχὺς ὁ βίος· κερδαντέον τὸ παρὸν σὺν εὐλογιστίᾳ καὶ δίκῃ. Νῆφε ἀνεμμένος.

κζ'. Ἦτοι κόσμος διατεταγμένος, ἢ κυκεών, συμπερορρημένος μὲν, ἀλλὰ κόσμος. Ἦ ἐν σοὶ μὲν τις κόσμος ὑφίστασθαι δύναται; ἐν δὲ τῷ παντὶ ἀκοσμία; καὶ ταῦτα οὕτως πάντων διακεκριμένων καὶ διακεχυμένων καὶ συμπαθῶν.

κη'. Μέλαν ἦθος, θῆλυ ἦθος, περισκελές ἦθος, θηρῶδες, βοσκοματώδες, παιδαριώδες, βλακικόν, κίβδηλον, βωμολόχον, καπηλικόν, τυραννικόν.

κθ'. Εἰ ξένος κόσμος, ὃ μὴ γνωρίζων τὰ ἐν αὐτῷ ὄντα, οὐχ ἤττον ξένος, καὶ ὃ μὴ γνωρίζων τὰ γινώμενα. Φυγὰς, ὃ φεύγων τὸν πολιτικὸν λόγον· τυφλός, ὃ καταμύων τῷ νοεῶν ὁμματι· πτωχός, ὃ ἐν εἰς ἑτέρου, καὶ μὴ πάντα ἔχων παρ' ἑαυτοῦ τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. Ἀπόστημα κόσμου, ὃ ἀφιστά-

υ. ANTONINUS.

sic sepultorum, sed etiam aliorum animalium, quæ quotidie comeduntur et a nobis et ab aliis animantibus : quantus enim numerus consumitur et hoc modo quasi sepelitur in corporibus eorum, qui iis aluntur? et tamen ea regio illa recipit, dum partim in sanguinem, partim in aeriam igneamve materiam mutantur.

Quænam hac in re veritatis explorandæ ratio? Divisio in materiam et formam.

22. Noli divagari, sed in omni agendi impetu id quod justum est præsta, et in omni viso tene id quod comprehendi potest.

23. Quidquid tibi bene convenit, Munde, id mihi convenit : nihil mihi immaturum, nihil serum, quod tibi tempestivum. Quidquid tuæ, Natura, ferunt Horæ, mihi fructus; ex te omnia, in te omnia, ad te omnia. Ille ait : « O cara civitas Cecropis! » tune : « O cara civitas Jovis! » inquires?

24. « Pauca age, » inquit ille, « si vis tranquillo animo esse! » Nescio an melius sit « necessaria » agere omniaque ea, quæ ratio animalis socialis exigit eoque modo, quo exigit. Hoc enim non solum animi tranquillitatem affert, quæ a bene agendo gignitur, sed etiam eam, quæ a pauca agendo oritur. Si quis enim plurima eorum, quæ dicimus et facimus, utpole non necessaria, sustulerit, et otiosior erit et minus turbatus. Quare oportet in singulis se ipsum comonefacere, numquid hæc sint ex iis, quæ non necessaria sunt. Oportet nos autem non solum actiones non necessarias tollere, verum etiam visa : nam sic neque actiones supervacaneæ subsequuntur.

25. Fac periculum, quomodo tibi procedat vita boni hominis, ejus, qui iis, quæ ex universitate rerum ipsi attribuantur, contentus est atque in justa sua actione et benevola mentis affectione acquiescit.

26. Vidisti illa? Vide etiam hæc : te ipsum ne conturbes; simplicem te redde. Peccat aliquis? sibi ipsi peccat. Accidit tibi aliquid? bene habet; ex rerum universitate tibi inde ab initio erat destinatum et quasi nendo connexum id quod accidit. Summa eo redit : brevis vita; lucrandum quod instat tempus considerate et juste agendo; sobrius esto in animo remittendo.

27. Aut consilio dispositus mundus, aut cinnus, fortuito congestus, at mundus tamen; an vero fieri potest, ut in te mundus consistat, in universitate rerum autem mera confusio? præsertim omnibus sic discretis et diffusis et tamen consentientibus!

28. Nigri mores, effeminati mores, præfracti mores, belluini, pecuni, pueriles, stolidi, subdoli, scurriles, perfidi, tyrannici.

29. Si peregrinus mundi is est, qui ignorat ea, quæ in mundo sunt, non minus peregrinus etiam is est, qui ignorat, quæ fiunt : profugus, qui rationem civilem fugit; cœcus, qui mentis oculos clausos habet : egenus, qui alius indiget neque in se habet, quibus ad vitam opus est : abscessus mundi, qui abscedit seseque a naturæ communis

μενος καὶ χωρῖζων ἑαυτὸν τοῦ τῆς κοινῆς φύσεως λόγου, διὰ τοῦ δυσαρσετεῖν τοῖς συμβαίνουσιν· ἐκείνη γὰρ φέρει τοῦτο, ἥ καὶ σὲ ἤνεγκεν· ἀπόσχιμα πόλεως, ὃ τὴν ἰδίαν ψυχὴν τῆς τῶν λογικῶν ἀποσχίζων, μιᾶς οὔσης.

λ'. Ὁ μὲν χωρὶς χιτῶνος φιλοσοφεῖ, ὃ δὲ χωρὶς βιβλίου· ἄλλος οὗτος ἡμίγυμνος. Ἄρτους οὐκ ἔχω, φησί, καὶ ἐμμένω τῷ λόγῳ. — Ἐγὼ δὲ τροφὰς τὰς ἐκ μαθημάτων οὐκ ἔχω, καὶ ἐμμένω.

λα'. Τὸ τεχνίον, ὃ ἐμαθες, φίλει, τούτῳ προσαναπαύου· τὸ δὲ ὑπολοιπὸν τοῦ βίου διέξελθε, ὡς θεοῖς μὲν ἐπιτετροφῶς τὰ σεαυτοῦ πάντα ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, ἀνθρώπων δὲ μηδενὸς μήτε τύραννον μήτε δοῦλον ἑαυτὸν καθιστάς.

λβ'. Ἐπινόησον, λόγου χάριν, τοὺς ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ καιροὺς, ὅφει ταῦτα πάντα· γαμοῦντας, παιδοτροφοῦντας, νοσοῦντας, ἀποδνήσκοντας, πολεμοῦντας, ἐορτάζοντας, ἐμπορευομένους, γεωργοῦντας, κολακεύοντας, αὐθαδιζομένους, ὑποπτεύοντας, ἐπιβουλεύοντας, ἀποθανεῖν τινας εὐχομένους, γογγύζοντας ἐπὶ τοῖς παρῶσιν, ἐρῶντας, θησαυρίζοντας, ὑπατείας, βασιλείας ἐπιθυμοῦντας. Οὐκοῦν ἐκεῖνος μὲν ὁ τούτων βίος οὐκ ἔτι οὐδαμοῦ. Πάλιν ἐπὶ τοὺς καιροὺς τοὺς Τραϊανοῦ μετάβηθι· πάλιν τὰ αὐτὰ πάντα. Τέθνηκε χάκεινος ὁ βίος. Ὁμοίως καὶ τὰς ἄλλας ἐπιγραφὰς χρόνων καὶ ὧν ἐθνῶν ἐπιθεῶρει, καὶ βλέπε, πόσοι κατενταθέντες μετὰ μικρὸν ἔπesson, καὶ ἀνελύθησαν εἰς τὰ στοιχεῖα. Μάλιστα δὲ ἀναπολητέον ἐκείνους, οὓς αὐτὸς ἔγνως κενὰ σπωμύνας, ἀφέντας ποιεῖν τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν, καὶ τούτου ἀπρίξ ἔχεσθαι, καὶ τούτῳ ἀρκεῖσθαι. Ἀναγκαῖον δὲ ὧδε τὸ μεμνησθαι, ὅτι καὶ ἡ ἐπιστροφή καθ' ἐκάστην πρᾶξιν ἄξιαν ἔχει καὶ συμμετρίαν. Οὕτως γὰρ οὐκ ἀποδυσπετήσεις, εἰ μὴ ἐπὶ πλεόν, ἢ προσῆκε, περὶ τὰ ἐλάσσω καταγίνῃ.

λγ'. Αἱ πάλοι συνήθεις λέξεις, γλωσσήματα νῦν οὕτως οὖν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν πάλοι πολυσημῶν, νῦν τρόπον τινὰ γλωσσήματά ἐστι, Κάμιλλος, Κάισων, Οὐόλεσος, Λεοννάτος, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ Σκιπίων, καὶ Κάτων, εἴτα καὶ Αὐγουστος, εἴτα καὶ Ἀδριανός, καὶ Ἀντωνῖνος. Ἐξίτηλα γὰρ πάντα καὶ μυθώδη ταχὺ γίνεται· ταχὺ δὲ καὶ παντελὴς λήθη κατέχωσεν. Καὶ ταῦτα λέγω ἐπὶ τῶν θαυμαστώδους πως λαμψάντων. Οἱ γὰρ λοιποὶ ἅμα τῷ ἐκπεῦσαι, « αἶστοι, ἄπυστοι. » Τί δὲ καὶ ἐστὶν ὁλως τὸ ἀεὶ μνηστον; ὅλον κενόν. Τί οὖν ἐστι, περὶ ὃ δεῖ σπουδῇ εἰσφέρεισθαι; ἐν τούτῳ, διάνοια δικαία, καὶ πράξεις κοινωνικαὶ, καὶ λόγος, ὅς τις μήποτε διαφεύσασθαι, καὶ διάθεσις ἀσπαζομένη πᾶν τὸ συμβαῖνον, ὡς ἀναγκαῖον, ὡς γνώριμον, ὡς ἀπ' ἀρχῆς τοιαύτης καὶ πηγῆς βέον.

λδ'. Ἐκὼν σεαυτὸν τῇ Κλωθοῖ συνεπιδίδου, παρέχων συνῆσαι, οἷς τίσι ποτε πράγμασι βούλεται.

λε'. Πᾶν ἑφήμερον, καὶ τὸ μνημονεύον, καὶ τὸ μνημονεύμενον.

λς'. Θεώρει διηνεχῶς πάντα κατὰ μεταβολὴν γι-

ratione sejungit eo, quod iis, quæ eveniunt, offenditur; illa enim hoc fert, quæ te quoque tulit: avulsus a civitate, qui suam animam ab anima ratione præditorum, utpote una, avellit.

30. Hic sine tunica philosophatur, ille sine libro, iste tertius seminudus. « Pane careo, » inquit, « et tamen in ratione persisto. » Ego vero victum ex disciplinis non quero et tamen persisto.

31. Artem, quam didicisti, diligito et in ea acquiescelo: quod autem vitæ super est, id *ita* exigito, ut qui Deo omnia ex toto animo commiseris, neque ullius hominis aut dominum aut servum te præbebo.

32. Cogita, verbi gratia, tempora sub Vespasiani imperio acta, et videbis hæc omnia: homines matrimonia ineuntes, liberos alentes, morbis laborantes, morientes, militantes, festa celebrantes, negotiantes, agros colentes, adulantes, insolenter se gerentes, auspicientes, insidiantes, mortem quorundam exoptantes, murmurantes de præsentibus rerum statu, amoris indulgentes, thesauros colligentes, consulatum, imperium affectantes: nusquam profecto amplius eorum vita. Rursus ad Trajani tempora transi: rursus eadem omnia; hæc quoque vita interiit. Similiter et jam alios quasi titulos sepulcrales temporum totarumque gentium contemplare et vide, quam multi eorum, post summam virium contentionem, paulo post occiderint et in elementa dissoluti sint. Potissimum autem ruminandi sunt ii, quos ipse novisti rebus vanis distractos id agere neglexisse, quod propriæ eorum constitutioni conveniebat, huic firmiter adherescere, hoc contentos esse. Necesse autem est, hac in re illius memineris, diligentiam in singulis actionibus collocandam suam ac propriam habere dignitatem ac mensuram. Ita enim fiet, ut non omnem spem abjicias, quum non plus quam par est in rebus minoribus versatus fueris.

33. Vocabula olim usitata, nunc glossemata. Ita igitur nomina quoque eorum, qui olim longe clarissimi fuerunt, nunc quodammodo glossemata sunt, Camillus, Cæso, Vollesus, Leonnatus; paulo post etiam Scipio et Cato: postea Augustus quoque; postea etiam Hadrianus et Antoninus. Evanida enim omnia et cito in fabulas abeunt, cito plena oblivione obruuntur. Atque hoc dico de iis, qui admirabiliter quodammodo splenduerunt. Reliqui enim, simul atque expirarunt, « ignoti nec fando auditi. » Quid autem est æterna memoria? nil nisi vanitas. Quid igitur est, in quo studium collocari oportet? Hoc unum, mens justa et actiones communioni accommodatæ et sermo mendacii expers, et animi adfectio prompta ad amplectendum quidquid contingit ut necessarium, ut familiare, ut ab ejusmodi principio et fonte promanans.

34. Parcæ sponte te præbe, permittens, ut te quibuscunque tandem libuerit rebus innendo nectat.

35. Unius diei et quod commemorat et quod commemoratur.

36 Continuo contemplare, omnia mutatione fieri, et

όμενα καὶ ἐθίζου ἐννοεῖν, ὅτι οὐδὲν οὕτως φιλεῖ ἢ τῶν ὡσὶ φύσις, ὥς τὸ τὰ ὄντα μεταβάλλειν, καὶ ποιεῖν νέα ἡμῶς. Σπέρμα γὰρ τρόπον τινὰ πᾶν τὸ ὄν τοῦ ἐξ αὐτοῦ ἰσομένον. Σὺ δὲ μόνα σπέρματα φαντάζῃ τὰ εἰς γῆν ἢ μήτραν καταβαλλόμενα· τοῦτο δὲ λίαν ἰδιωτικόν.

λζ'. Ἦδη τεωνήξῃ, καὶ οὐπω οὔτε ἀπλοῦς, οὔτε ἀτάρχος, οὔτε ἀνύποκτος τοῦ βλαθῆναι ἂν ἔωθεν, οὔτε ὡς πρὸς πάντας, οὔτε τὸ φρονεῖν ἐν μόνῳ τῷ δικαιοπραγεῖν τιθέμενος.

λη'. Τὰ ἡγεμονικά αὐτῶν διάβλεπε, καὶ τοὺς φρονήμας, οἷα μὲν φεύγουσιν, οἷα δὲ διώκουσιν.

λθ'. Ἐν ἀλλοτρίῳ ἡγεμονικῷ κακὸν σὸν οὐχ ὑφίσταται· οὐδὲ μὴν ἐν τινι τροπῇ καὶ ἑτεροῶσει τοῦ περιέχοντος. Ποῦ οὖν; ὅπου τὸ περὶ κακῶν ὑπολαμβάνον σὰ ἔστι. Τοῦτο οὖν μὴ ὑπολαμβάνανέτω, καὶ πάντα εἴη. Ἐὰν τὸ ἐγγυτάτω αὐτοῦ, τὸ σωματικόν, τέμνηται, καίηται, διαπύσκηται, σήπηται, ὅμως τὸ ὑπολαμβάνον περὶ τούτων μόριον ἡσυχάζει· τοῦτέστι, κρητὸν, μήτε κακὸν τι εἶναι, μήτε ἀγαθόν, δ' ἐπίσης ὄντως κακῷ ἀνδρὶ καὶ ἀγαθῷ συμβαίνει. Ὁ γὰρ *** καὶ τῷ κατὰ φύσιν βιοῦντι ἐπίσης συμβαίνει, τοῦτο οὔτε κατὰ φύσιν ἔστιν, οὔτε παρὰ φύσιν.

μ'. Ὡς ἐν ζῶον τὸν κόσμον, μίαν οὐσίαν καὶ ψυχὴν μίαν ἐπέχον, συνεχῶς ἐπινοεῖν· καὶ πῶς εἰς αἴσθησιν μίαν τὴν τούτου πάντα ἀναδίδονται· καὶ πῶς ὁρμῇ μὴ πάντα πράσσει· καὶ πῶς πάντα πάντων τῶν γινομένων συναΐτια· καὶ οἷα τις ἡ σύννησις καὶ συμμήρησις.

μα'. Ψυχάριον εἶ, βασιλεὺς νεκρὸν, ὥς Ἐπίκτητος ἔλεγε.

μβ'. Οὐδὲν ἔστι κακὸν τοῖς ἐν μεταβολῇ γινομένοις· ὡς οὐδὲ ἀγαθὸν τοῖς ἐκ μεταβολῆς ὑφισταμένοις.

μγ'. Ποταμός τις ἐκ τῶν γινομένων καὶ ρεῦμα βίαιον δ' αἰών· ἅμα τε γὰρ ὥφθη ἕκαστον, καὶ παρενῆνκεται, καὶ ἄλλο παραφέρεται, τὸ δὲ ἐνεχθήσεται.

μδ'. Πᾶν τὸ συμβαῖνον οὕτως σύνηδες καὶ γνώριμον, ὥς τὸ ῥόδον ἐν τῷ ἔαρὶ, καὶ ὅπῳ ἐν τῷ θέρει τοιοῦτον γὰρ καὶ νόσος, καὶ θάνατος, καὶ βλασφημία, καὶ ἐπιβολή, καὶ ὅσα τοὺς μωροὺς εὐφραίνει, ἢ λυπεῖ.

με'. Τὰ ἐξῆς αἰ τοῖς προηγησαμένοις οἰκειῶς ἐπὶ γίνεται· οὐ γὰρ οἷον καταριθμησίς τις ἔστιν ἀπηρητημένως καὶ μόνον τὸ κατηναγκασμένον ἔχουσα, ἀλλὰ συνάρεια εὐλογος· καὶ ὥσπερ συντέτακται συνηρμοσμένως τὰ ὄντα, οὕτως τὰ γινόμενα οὐ διαδοχὴν ψιλῇ, ἀλλὰ θαυμαστὴν τινα οἰκειότητα ἐμφαίνει.

μς'. Αἰ τοῦ Ἡρακλείτου μεμνησθαι· ὅτι γῆς ὀπίσσω, ὕδωρ γενέσθαι, καὶ ὕδατος θάνατος, αἶρα γενέσθαι, καὶ αἶρος πῦρ, καὶ ἔμπαλιν. Μεμνησθαι δὲ καὶ τοῦ ἐπιλανθανομένου, ἧ ἡ δόξ' αἶε· καὶ ὅτι, ὅ μάλιστα διηκτικῶς ὁμιλοῦσι λόγῳ τῷ τὰ ὅλα διοικούντι, τούτῳ ἐπαφρονται· καὶ οἷς καθ' ἡμέραν ἐγκυροῦσι, ταῦτα αὐτοῖς ἐνά φαίνεται. Καί, ὅτι οὐδεὶς ὥσπερ καθέδοντας οὐκ εἶναι, καὶ λέγειν· καὶ γὰρ τότε δοκοῦμεν ποιεῖν καὶ

adsuesce intelligere, nihil æque diligere universitatis naturam atque ea, quæ sunt, mutare et nova similia efficere : semen enim quodammodo quiddam ejus, quod ex eo oriturum est : tu vero ea tantum semina opinaris, quæ in terram aut uterum sparguntur; id autem est hominis admodum rudis et imperiti.

37. Jamjam morieris, et nondum firmus nec imperturbatus es nec liber suspicione, extrinsecus damnum tibi adferri posse, nec propitius omnibus neque is, qui prudentiam non nisi in juste agendo positam existimes.

38. Mentis eorum intueri, adeoque prudentissimos, qualia fugiant, qualia sectentur.

39. In alterius mente malum tuum non situm est, neque vero in quodam motu aut mutatione ejus, quod te ambit. Ubi igitur? ubi tibi id est quod de malis opinatur : id igitur ne opinetur, et omnia bene habent : etiamsi, quod huc proximum est, corpusculum secetur, uratur, suppuretur, putrescat, id tamen, quod de istis opinatur, quiescat, hoc est, judicet nec malum esse nec bonum, quod similiter viro bono et malo accidere potest : quod enim * ei, qui contra naturam, et ei, qui secundum naturam vivit, similiter contingit, id neque secundum naturam neque contra naturam est.

40. Ut unum animal uno corpore et una anima præditum continuo contemplari mundum : et quomodo in unum hujusce sensum omnia digerantur; et quomodo uno impetu omnia agat; et quomodo omnia cum omnibus, quæ fiunt, ut partes cauearum cohaereant, et qualis quidem hic sit connexus et contextus.

41. Animula es, cadaver gestans, ut Epictetus dicebat.

42. Nil mali est rebus mutationem subeuntibus, ut neque boni quidquam iis, quæ per mutationem existunt.

43. Fluvius quidem eorum, quæ fiunt, et rapidus torrens est ævum; simul atque quidquam comparuit, etiam abreptum est, et aliud abripitur et illud inferetur.

44. Quidquid accidit, tam consuetum est et familiare, quam rosa vere et fructus tempore messis. Ejusdem enim generis est morbus, et mors, et infamia, et insidiæ, et omnia, quæ stultos hilares aut tristes reddunt.

45. Subsequentia semper antecedentibus familiari quadam ratione succedunt : non enim est quasi computatio disjunctim et id tantum quod numerando coactum est continens, sed connexio rationi consentanea : et quemadmodum ea, quæ sunt, convenienter sunt ordinata, sic ea, quæ fiunt, non nudam successionem, sed admirabilem quandam familiaritatem præ se ferunt.

46. Semper Heraclitæi meminisse : terræ mortem fieri aquam, aquæ mortem fieri aerem, aeris ignem, et retro. Meminisse vero etiam illius, qui, qua ducat via, obliviscitur et qua potissimum perpetuo familiariter utantur ratione rerum universitatem administrante, cum ea eos dissidere, et, in quæ quotidie incidunt ea ipsis videri peregrina : porro, non oportere nos instar dormientium agere et loqui, — nam etiam tum nobis videmur agere et loqui, — neque instar

λέγειν· καὶ οὐ δὲ παῖδας τοκέων, τοῦτ' ἐστὶ, κατὰ ψλὸν, καθότι παρελήφραμεν.

μζ'. Ὡς περ εἰ τις σοι θεῶν εἶπεν, ὅτι αὐρίον τεθνήξῃ, ἢ πάντως γε εἰς τρίτην, οὐκ ἔτ' ἂν παρὰ μέγα ἐπιούῃ, τὸ εἰς τρίτην μάλλον, ἢ αὐρίον, εἰ γε μὴ ἐσχάτως ἀγεννῆς εἴ· πόσον γάρ ἐστι τὸ μεταξὺ; οὕτως καὶ τὸ εἰς πολλοστὸν ἔτος μάλλον, ἢ αὐρίον, μηδὲν μέγα εἶναι νόμιζε.

μη'. Ἐννοεῖν συνεχῶς, πόσοι μὲν λατροὶ ἀποτεθνήκασιν, πολλάκις τὰς θορῆς ὑπὲρ τῶν ἀβρώστων συσπασαντες· πόσοι δὲ μαθηματικοί, ἄλλων θανάτους, ὡς τι μέγα, προειπόντες· πόσοι δὲ φιλόσοφοι, περὶ θανάτου, ἢ ἀθανασίας, μυρία διατεινόμενοι· πόσοι δὲ ἀριστεῖς, πολλοὺς ἀποκτείναντες· πόσοι δὲ τύραννοι, ἐξουσίᾳ ψυχῶν μετὰ δεινοῦ φρουράματος ὡς ἀθάνατοι κεχρημένοι· πόσοι δὲ πόλεις δλαι, ἐν οὕτως εἶπω, τεθνήκασιν, Ἑλίκη, καὶ Πομπηίοι, καὶ Ἡρκλάνον καὶ ἄλλαι ἀναρίθμητοι. Ἐπιθὶ δὲ καὶ δσους οἶδας, ἄλλον ἐπ' ἄλλω· ὁ μὲν τοῦτον κηδεύσας, εἴτα ἐξετάθῃ, ὁ δὲ ἐκείνον· πάντα δὲ ἐν βραχεῖ. Τὸ γὰρ ὅλον, κατιδεῖν αἰετὰ ἀνθρώπινα, ὥς ἐφήμερα καὶ εὐτελεῖ· καὶ ἐχθὲς μὲν μυζάριον, αὐρίον δὲ τάρχηρον, — τὴν τέφρα. Τὸ ἀκαριαῖον οὖν τοῦτο τοῦ χρόνου κατὰ φύσιν διελθεῖν, καὶ ἴλεων καταλῦσαι, ὡς ἂν εἰ ἐλαία πέπειρος γενομένη ἐπιπτεν, εὐφημοῦσα τὴν ἐνεγκοῦσαν, καὶ χάριν εἰδοῖα τῷ φύσαντι δένδρῳ.

μθ'. Ὁμοῖον εἶναι τῇ ἀρχῇ, ἢ διηγεκῶς τὰ κύματα προσήρσεται· ἢ δὲ ἔσθηκε, καὶ περὶ αὐτὴν κοιμίζεται τὰ φλεγμένανα τοῦ ὕδατος. — « Ἀτυχὴς ἐγὼ, ὅτι τοῦτό μοι συνέβη. — Οὐμενοῦν· ἄλλ', « Εὐτυχὴς ἐγὼ, ὅτι, τοῦτό μοι συμβεβηκότος, ἄλυτος διατελῶ, οὔτε ὑπὸ τοῦ παρόντος θραυόμενος, οὔτε τὸ ἐπιὸν φοβούμενος. » Συμβῆναι μὲν γὰρ τὸ τοιοῦτο παντὶ ἐδύνατο· ἄλυτος δὲ οὐ πᾶς ἐπὶ τούτῳ ἂν διετέλεσε. Διὰ τί οὖν ἐκεῖνο μάλλον ἀτύχημα, ἢ τοῦτο εὐτύχημα; λέγεις δὲ ὅπως ἀτύχημα ἀνθρώπου, ὁ οὐκ ἐστὶν ἀπότευγμα τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου; ἀπότευγμα δὲ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναι σοι δοκεῖ, ὁ μὴ παρὰ τὸ βούλημα τῆς φύσεως αὐτοῦ ἐστι; Τί οὖν; τὸ βούλημα μεμάρθηκας μὴ τι οὖν τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο κοιλῶσει σε δίκαιον εἶναι, μεγαλόφυγον, σώφρονα, ἐμφρονα, ἀπρόπτωτον, ἀδιάψυστον, αἰδήμονα, ἐλεύθερον, τάλλα, ὧν παρόντων ἢ φύσις ἢ τοῦ ἀνθρώπου ἀπέχει τὰ ἴδια; Μέμνησο λοιπὸν ἐπὶ παντὸς τοῦ εἰς λύπην σε προαγομένου, τούτῳ χρῆσθαι τῷ δόγματι· οὐχ ὅτι τοῦτο ἀτύχημα, ἀλλὰ τὸ φέρειν αὐτὸ γενναίως, εὐτύχημα.

ν'. Ἰδιωτικὸν μὲν, δμῶς δὲ ἀνυστικὸν βοήθημα πρὸς θανάτου καταφρόνησιν, ἢ ἀναπόλησιν τῶν γλίσχρως ἐνδιαιτρίψαντων τῷ ζῆν. Τί οὖν αὐτοῖς πλέον, ἢ τοῖς ἀώροις; πάντως ποῦ ποτε κεῖνται, Καδικιανὸς, Φέβιος, Ἰουλιανὸς, Λέπιδος, ἢ εἰ τις τοιοῦτος, οἱ πολλοὺς ἐξήνεγκαν, εἴτα ἐξηνέχθησαν· ὅλον, μικρόν ἐστι τὸ διάστημα, καὶ τοῦτο δι' ὅσον, καὶ μεθ' οἷων ἐξαντλούμενον, καὶ ἐν οἷῳ σωμάτιῳ; μὴ οὖν ὡς πρᾶγμα.... βλέπε γὰρ ὅπισσω τὸ ἀχανὲς τοῦ αἰῶνος, καὶ τὸ πρόσω ἄλλο ἀπει-

liberorum parentibus obnoxiorum, quorum est illud : « simpliciter, prout accepimus. »

47. Quemadmodum si quis Deus tibi diceret cras aut ad summum perendie te moriturum, non amplius magni faceres, perendie potius, quam cras, obire, nisi abjectissimi esses animi : quantum enim est intervallum? sic quoque certo aliquo anno et multis potius, quam crastino die, mori magnum esse noli existimare.

48. Perpetuo reputare : quam multi medici occubuerunt, qui saepe super aegrotis supercilia contraxerant! quot mathematici, qui aliorum mortem ut rem magnam praedixerant! quot philosophi, qui de morte et immortalitate acerrime et copiosissime disseruerant! quot bellatores, qui multos peremerant! quot tyranni, qui vitae necisque potestate horribili cum fastu tanquam immortales nisi erant! quot urbes, ut ita dicam, emortuae sunt, Helice et Pompei et Herculani et aliae innumerabiles! Adde quos ipse novisti, qui alium post alium, postquam hic illius exsequias curavit, et ipse elatus est, alius alium, atque haec omnia brevi tempore. Summa est : semper humana spectari oportere ut in unum diem duratia et vilia, fieri mucum, cras salsuram aut favillam : hoc quod puncti instar obtinet tempus naturae convenienter transigere et aequo animo hinc discedere, perinde atque oliva maturitatem adepta decideret, genitricem [terram] collaudans arborique gignentem gratias agens.

49. Promontorii instar esse, ad quod fluctus perpetuo alliduntur : illud autem consistit et circa se maris aestum compescit. « O me infelicem, cui hoc acciderit! » Minime vero, sed « O me beatum, qui, quum hoc mihi acciderit, sine dolore vivam, neque a praesente ictu vulneratus, neque futuri metuens! » Nam tale quid accidere poterat cuivis sed non quivis, si hoc ei accidisset, dolore vacuus mansisset. Quare igitur illud infortunium potius, quam hoc felicitas? Num omnino id infortunium vocas, quo hominis fortuna non frustratur? hominis ne natura frustrari tibi videtur eo, quod non contra voluntatem naturae ejus sit? Quid igitur? Voluntatem nosli : num igitur id quod tibi accidit, te impedit, quominus justus sis, magnanimus, temperans, prudens, ab assentiendi temeritate alienus, erroris immunis, verecundus, liber ceterisque virtutibus onatus, quae quando adsunt, natura hominis habet sibi propria? Quod reliquum est, memento in omni re, quae ad dolorem te impellit, illius decreti, id non esse infortunium, sed genrose id ferre esse felicitatem.

50. Plebeium quidem, emicax tamen est adjumentum ad mortem contemnendam, memoria recolere eos qui vitae pertinaciter inhæserunt. Quid igitur plus est iis, quam immature defunctis? Omnino alicubi jacent Cæcidianus, Fabius, Julianus, Lepidus aut si quis alius ejus generis est, qui quum multos extulissent, et ipsi elati sunt? Omnino parvum est intervallum, idque per quot casus et cum quibus hominibus et quali in corpusculo exantlatum. Ille igitur quasi magnum aliquid.... Considera enim praeteriti aevi immensitatem, futuri itidem aevi immensitatem! in hac

ρον. Ἐν δὴ τούτῳ, τί διαφέρει ὁ τριήμερος τοῦ τρι-
μηρίου;

νά. Ἐπὶ τὴν σύντομον δεῖ τρέχει· σύντομος δὲ ἡ
κατὰ φύσιν· ὥστε κατὰ τὸ ὑγιέστατον πᾶν λέγειν καὶ
πράσσειν. Ἀπαλλάσσει γὰρ ἡ τοιαύτη πρόθεσις κό-
πων, καὶ στρατείας, καὶ πάσης οἰκονομίας, καὶ κομ-
φείας.

BIBAION E.

Ὁρθου, ὅταν δυσόκνως ἐξεγείρῃ, πρόχειρον ἔστω,
ὅτι ἐπὶ ἀνθρώπῳ ἔργον ἐγείρομαι· τί οὖν δυσκολαίνω,
εἰ πορεύομαι ἐπὶ τὸ ποιεῖν, ὃν ἔνεκεν γέγονα, καὶ ὃν
χρὴν προῆγμα εἰς τὸν κόσμον; ἢ ἐπὶ τοῦτο κατεσκευά-
σμαι, ἵνα κατακείμενος τοῖς στρωματίοις ἐμαυτὸν
θαλίῃ; — Ἀλλὰ τοῦτο ἥδιον. — Πρὸς τὸ ἡδεσθαι
οὖν γέγονας; ὅλως δὲ οὐ πρὸς ποιεῖν, ἢ πρὸς ἐνέργειαν;
οὐ βλέπεις τὰ φυτάρια, τὰ στρουθάρια, τοὺς μύρμηκας,
τοὺς ἀράχνας, τὰς μελίσσας τὸ ἴδιον ποιούσας, τὸν καθ'
αὐτὰς συγκοσμούσας κόσμον; ἐπειτα σὺ οὐ θέλεις τὰ
ἀνθρωπικὰ ποιεῖν; οὐ τρέχεις ἐπὶ τὸ κατὰ τὴν σὴν φύ-
σιν; — Ἀλλὰ δεῖ καὶ ἀναπαύεσθαι. — Δεῖ· ἔδωκε μέντοι
καὶ τοῦτο μέτρα ἡ φύσις· ἔδωκε [μέντοι] καὶ τοῦ ἐσθίειν
καὶ πίνειν· καὶ ὅμως σὺ ὑπὲρ τὰ μέτρα, ὑπὲρ τὰ ἀρ-
κούντα προχωρεῖς ἐν ταῖς πράξεσι δὲ οὐκ ἔτι, ἀλλ' ἐντὸς
τοῦ δυνατοῦ. Οὐ γὰρ φιλεῖς σεαυτὸν. Ἐπεὶ τοι καὶ
τὴν φύσιν ἂν σου, καὶ τὸ βούλημα ταύτης ἐφίλεις. Ἀλλ'
οἱ γε τὰς τέχνας ἑαυτῶν φιλοῦντες, συγκατατίθονται
τοῖς κατ' αὐτὰς ἔργοις, ἀλοῦντο καὶ ἀσιτοῦσιν (ὁ δὲ) τὴν
φύσιν τὴν σεαυτοῦ ἔλασσον τιμᾶς, ἢ ὁ τορνευτὴς τὴν
τορνευτικὴν, ἢ ὁ ὄρχηστής τὴν ὄρχητικὴν, ἢ ὁ φιλάργυ-
ρος τὸ ἀργύριον, ἢ ὁ κενόδοξος τὸ δοξάριον. Καὶ οὗτοι,
ὅταν προσπαθῶσιν, οὔτε φαγεῖν, οὔτε κοιμηθῆναι θέ-
λουσι μᾶλλον, ἢ ταῦτα συναύξειν, πρὸς ᾧ διαφέρονται·
οἱ δὲ αἱ κοινωνικαὶ πράξεις εὐτελέστεραι φαίνονται,
καὶ ἥσσονος σπουδῆς αἵ εἵναι;

β'. Ὡς εὐκόλον ἀπώσασθαι καὶ ἀπαλεῖψαι πᾶσαν
φαντασίαν [τὴν] ὀχληράν, ἢ ἀνοίσειον, καὶ εὐθὺς ἐν
πάσῃ γαλήνῃ εἶναι.

γ'. Ἄξιον ἑαυτὸν κρίνει παντὸς λόγου καὶ ἔργου τοῦ
κατὰ φύσιν· καὶ μὴ σε παρειπάτω ἢ ἐπακολουθοῦσά
πινυν μέμφεις, ἢ λόγος, ἀλλὰ, εἰ καλὸν πεπρᾶχθαι, ἢ
εἰρησθαι, μὴ σεαυτὸν ἀπαξίου. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἴδιον
ἡγεμονικὸν ἔχουσι, καὶ ἰδίᾳ ὁρμῇ χρῶνται ἢ σὺ μὴ πε-
ριδλέπου, ἀλλ' εὐθεῖαν πέραινε, ἀκολουθῶν τῇ φύσει
τῇ ἰδίᾳ καὶ τῇ κοινῇ· μία δὲ ἀμφοτέρων τούτων [ἡ]
ὁδός.

δ'. Πορεύομαι διὰ τῶν κατὰ φύσιν, μέχρι πεσὼν
ἀναπαύομαι, ἐναποπνεύσας μὲν τούτῳ, ἐξ οὗ καθ'
ἡμέραν ἀναπνέω, πεσὼν δὲ ἐπὶ τούτῳ, ἐξ οὗ καὶ τὸ
σπερμάτιον ὁ πατήρ μου συνέλεξε, καὶ τὸ αἱμάτιον ἢ
μήτηρ, καὶ τὸ γαλάκτιον ἢ τροφός· ἐξ οὗ καθ' ἡμέραν
ποιοῦσι ἔτσι βόσχομαι, καὶ ἀρδεύομαι, ὃ φέρει με
πιπῶντα, καὶ εἰς τοσαῦτα ἀποχρῶμενον αὐτῷ.

ε'. Δριμύτητά σου οὐκ ἔχουσι θαυμάσαι. Ἔστω

vero quid differt, qui triduum vixit, ab eo, qui per tria
hominum sæcula vitam extraxit? 1

51. Ad compendiarium semper fac curras : compendiarium
autem, quæ secundum naturam est, ita ut ad sanissimam
rationem quicquid loquaris et facias. Tale enim propositum
te molestiis liberabit et militia et omni dissimulatione et
vafritie.

LIBER V.

1. Mane, quum gravatim expergisceris, promptum sit
hoc : ad hominis opus expergiscor : quid igitur moleste fero,
quod pergo ad ea agenda, quorum causa natus sum, quo-
rum causa in mundum veni? an vero ad hoc natus sum, ut
in stragulis decumbens me foveam. « At hoc magis delectat. » — Ad delectationem igitur natus es, non ad agendum
seu opus faciendum? Videsne arbusculas, passerculos, formi-
cas, araneas, apes, quum quod sui officii est, faciant, suum
exornantes mundum? itane tu ea, quæ hominum sunt,
facere recusas? non properas ad id, quod secundum tuam
naturam est? — « Verum etiam quiete opus est. » — Est;
dedit tamen etiam hujus mensuram natura; dedit item
mensuram edendi ac bibendi; et tu tamen ultra mensuram,
ultra ea, quæ sufficiunt, progredieris; in agendo autem non
ulterius, sed intra id, quod fieri potest : nam te ipsum non
diligis; alioquin etiam naturam tuam ejusque voluntatem
diligeres. Atque ii quidem, qui artes suas diligunt, earum
operibus intabescunt, illoti et impransi; tu naturam tuam
minoris facis, quam tornator tornariam, quam saltator
saltandi artem, quam avarus argentum, quam ambitiosus
gloriolam. Etiam hi, ubi his addicti sunt, neque cibum
nec somnum magis capere expetunt, quam ea amplificare,
quæ ipsos delectant; tibi autem actiones ad societatem per-
tinentes viliores esse videntur et minore studio dignæ?

2. Quam facile, amoliri et abstergere visum quodvis vel
molestiam excitans vel societati repugnans, et statim in
summa tranquillitate esse.

3. Dignum te habeto quovis sermone et opere naturæ
conveniente, neque te avertat quæ sequatur quorundam
vituperatio aut sermo, si factu dictive pulcrum est, noli
te eo indignum judicare : illi enim sua utantur mente suoque
ducuntur impetu; hæc tu noli circumspicere, sed recta
perge, naturæ et propriæ et communi obsequens : una et
eadem utriusque via.

4. Proficiscor per ea, quæ secundum naturam sunt,
donec occumbens requiescam, in id animam exspirans,
unde quotidie spiritum haurio et in id cadens, unde pater
semen collegit, sanguinem mater, nutrix lac; unde ex tot
annis pascor et potor, quod me fert calcantem eoque ad
toi res abutentem.

5. Ingenii tui acamen non est, quod admirentur. Sit

ἀλλὰ ἔτερα πολλὰ, ἐφ' ὧν οὐκ ἔχεις εἰπεῖν, « Οὐ γὰρ πέφυκα. » Ἐκεῖνα οὖν παρέχου, ἅπερ δια ἐστὶν ἐπὶ σοί, τὸ αἰδῶθλον, τὸ σεμνόν, τὸ φερέπονον, τὸ ἀφιλήδονον, τὸ ἀμεμφίμοιρον, τὸ ὀλιγοδέες, τὸ εὐμενές, τὸ ἐλευθέρων, τὸ ἀπέρισσον, τὸ ἀφλύαρον, τὸ μεγαλειόν. Οὐκ αἰσθάνῃ, πόσα ἤδη παρέχεσθαι δυνάμενος, ἐφ' ὧν οὐδεμία ἀφύας καὶ ἀνεπιτηδεϊότητος πρόφασις, δμως ἔτι κάτω μένεις ἐκῶν; ἢ καὶ γογγύζειν, καὶ γλισχρεύεσθαι, καὶ κολακεύειν, καὶ τὸ σωματίον κατατιτῆσθαι, καὶ ἀρσεκεύεσθαι, καὶ περπερεύεσθαι, καὶ τοσαῦτα ῥιπαῖζεσθαι τῇ ψυχῇ, διὰ τὸ ἀφυῶς κατεσκευάσθαι, ἀναγκάζῃ; Οὐ μὰ τοὺς θεούς! Ἀλλὰ τούτων μὲν πάσαι ἀπηλλάχθαι ἐδύνασθ'· μόνον δὲ, εἰ ἄρα, ὡς βραδύτερος, καὶ δυσπαρακολοθητότερος καταγινώσκεισθαι· καὶ τοῦτο δὲ ἀσκητέον, μὴ παρενθιμωμένῃ, μηδὲ ἐμφιληδοῦντι τῇ νουθείᾳ.

ζ'. Ὁ μὲν τις ἐστίν, ὅταν τι δεξιὸν περὶ τινα πράξῃ, πρόχειρος καὶ λογίσασθαι αὐτῷ τὴν χάριν. Ὁ δὲ πρὸς τοῦτο μὲν οὐ πρόχειρος, ἀλλως μέντοι παρ' ἑαυτῷ, ὡς περὶ χρεώστου διανοεῖται, καὶ οἶδεν, ὃ πεποιήκεν. Ὁ δὲ τις τρόπον τινὰ οὐδὲ οἶδεν, ὃ πεποιήκεν· ἀλλὰ δημοῖός ἐστιν ἀμπελῶ βότρυν ἐνεγκούσῃ, καὶ μηδὲν ἄλλο προσεπιζητούσῃ, μετὰ τὸ ἅπασι τὸν ἴδιον καρπὸν ἐννοχέειν. Ἱππος δραμῶν, κύων ἰχθυήσας, μέλισσα μέλι ποιήσασα, ἄνθρωπος δ' εὖ ποιήσας, οὐκ ἐπιδοᾶται, ἀλλὰ μεταβαίνει ἐφ' ἕτερον, ὡς ἄμπελος ἐπὶ τὸ πάλιν ἐν τῇ ὥρᾳ τὸν βότρυν ἐνεγκεῖν. — Ἐν τούτοις οὖν δεῖ εἶναι, τοῖς τρόπῳ τινὰ ἀπαρακολουθήτως αὐτὸ ποιοῦσι; — Ναί. — Ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο δεῖ παρακολουθεῖν· ἴδιον γὰρ (φησί) τοῦ κοινωνικοῦ, τὸ αἰσθάνεσθαι, ὅτι κοινωνικῶς ἐνεργεῖ, καὶ νῆ Δία, βούλεσθαι καὶ τὸν κοινωνὸν αἰσθέσθαι. — Ἀληθές μὲν ἐστίν, ὃ λέγεις· τὸ δὲ νῦν λεγόμενον παρεκδέχῃ· διὰ τοῦτο ἐσηεῖς ἐκεῖνον, ὧν πρότερον ἐπεμνήσθην· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι λογικῇ τινι πιθανότητι παράγονται. Ἐὰν δὲ θελήσῃς συνεῖναι, τί ποτὲ ἐστὶ τὸ λεγόμενον, μὴ φοβοῦ, μὴ παρὰ τοῦτο παραλίπῃς τι ἔργον κοινωνικόν.

ζ'. Εὐχὴ Ἀθηναίων, « Ὑσσον, ὕσσον, ὦ φίλε Ζεῦ, κατὰ τῆς ἀρούρας τῆς Ἀθηναίων καὶ τῶν πεδίων. » Ἥτοι οὐ δεῖ εὐχεσθαι, ἢ οὕτως, ἀπλῶς καὶ ἐλευθέρως.

η'. Ὅποιόν τί ἐστὶ τὸ λεγόμενον, ὅτι « Συνέταξεν ὁ Ἀσκληπιδὴς τούτῳ ἱππαγίαν, ἢ ψυχρολουσίαν, ἢ ἀνυποδησίαν. » τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ, « Συνέταξε τούτῳ ἢ τῶν ὅλων φύσις νόσον, ἢ πῆρωσιν, ἢ ἀποβολήν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. » Καὶ γὰρ ἐκεῖ τὸ « Συνέταξε, » τοιοῦτόν τι σημαίνει, ἔταξε τούτῳ τοῦτο, ὡς κατὰλληλον πρὸς ὑγίειαν· καὶ ἐνταῦθα τὸ συμβαίνειν ἐκάστῳ τέτακται πῶς αὐτῷ κατὰλληλον πρὸς τὴν εἰμαρμένην. Οὕτως γὰρ καὶ « συμβαίνειν » αὐτὰ ἡμῖν λέγομεν, ὡς καὶ τοὺς τετραγώνους λίθους ἐν τοῖς τείχεσιν, ἢ ταῖς πυραμίσι, « συμβαίνειν » οἱ τεχνῖται λέγουσι, συναρμόζοντες ἀλλήλοις τῇ ποιᾷ συνθέσει. Ὅλος γὰρ ἁρμονία ἐστὶ μία. Καὶ ὅσπερ ἐκ πάντων τῶν σωματίων ὁ κόσμος τοιούτου σώματος συμπληροῦται, οὕτως ἐκ πάντων τῶν αἰτίων ἢ

ita; verum multa alia sunt, ad quae te natura aptum esse, negare non possis: haec igitur praesta, quae tota in tua sunt potestate, sinceritatem, gravitatem, laborum tolerantiam, voluptatibus abstinere, de sorte non queri, paucis indigere, benevolum esse, liberum, a luxuria, nugis et magnificentia alienum. Sentiane, ad quam multa praestanda viribus pollens, ita ut, quin habilis aptusque sis, nihil sit, quod causeris, tamen adhuc infra ea sponte consistas? Num etiam murmurare et tenacem esse et adulari et corpusculum incusare et assentari et te ostentare et tot res animo volutare per naturalem ingenii hebetudinem cogaris? Non, per Deos; non; sed his omnibus jampridem liber esse potuisti, et tantum, si modo, propter ingenii tarditatem et hebetudinem notari. Verum etiam in hoc te exerce, nec tarditatem illam negligens neque in ea tibi placens.

6. Alius simul atque gratum alicui aliquid fecit, promptus est ad beneficium illi in accepta referendum; alius ad id non promptus est, ceterum tamen apud se ut de debitore cogitat et novit, quod fecit: alius quodammodo ne novit quidem, quod fecit, sed similis est viti, quae uvam protulit et nihil praeterea appetit, postquam semel fructum suum genuit. Ut equus, qui cucurrit; ut canis, qui *feras* investigavit; ut apis, quae mel confecit, ita homo qui bene fecit, non clamore rem extollit, sed ad aliud transit, ut vitis ad uvam iterum suo tempore gignendam. — Inter hos igitur eas oportet, qui quodammodo, quod agunt, ipsi nesciunt? — Oportet. — At hoc ipsum intelligere fas est: nam proprium est (inquit) illius, qui ad communionem natus est, ut sentiat, se quemadmodum societatis amantem decet agere, immo etiam velit, ut socius id sentiat. — Verum quidem est, quod dicis, sed hoc dictum non recte accipis; hinc unus eris ex iis, quorum antea mentionem feci: nam hi quoque rationali quadam probabilitate ducuntur. Quod si intelligere volueris, quid tandem hoc dictum sibi velit, noli timere, ne hac de causa quidquam, quod societati prodest, praetermittas.

7. Votum Atheniensium: « Pluviam, pluviam da, care Jupiter, arvis et pratis Atheniensium! » aut non oportet precari, aut sic, simpliciter et ingenue.

8. Cujusmodi id est, quod vulgo dicunt, « Aesculapium huic vel illi, ut equitet aut frigida lavetur aut nudis pedibus incedat, constituisse; » ejusmodi est etiam hoc, « naturam huic vel illi, ut aegrotet, ut membris mutiletur, ut suos amittat aut aliud ejus generis constituisse; » nam et illic « constituisse » hujusmodi aliquid significat, « statuisse » huic illud [Aesculapium] ut sanitati conveniens, et hic quod cuique contingit, illi aliquo modo statutum esse, ut fato consentaneum; ita enim haec quoque nobis « contingere » dicimus, ut lapides quadratos in muris aut pyramidibus « contingere » dicunt artifices, quum sibi inter se quadam positione coaptantur. Omnino centus est unus; et quemadmodum cunctis corporibus hic mundus, quo ejusmodi corpus sit, perficitur, ita ex universis

εμπαρμένη τοιαύτη αἰτία συμπληροῦται. Νοοῦσι δὲ, ὁ λέγω, καὶ οἱ τέλειον ἰδιώται· φασὶ γὰρ, «Τοῦτο ἔφερον αὐτῷ.» Οὐκοῦν τοῦτο τούτῳ ἔφεροτο, καὶ τοῦτο τούτῳ συντάττετο. Δεγνόμεθα οὖν αὐτὰ, ὡς ἐκεῖνα, ἃ ὁ Ἀσκληπιὸς συντάττει. Πολλὰ γοῦν καὶ ἐν ἐκείνοις ἐστὶ τραχέα· ἀλλὰ ἀσπαζόμεθα τῇ ἐλπίδι τῆς ὑγείας. Τοιοῦτόν τί σοι δοκεῖτω, ἄνουςι καὶ συντελεία τῶν τῇ κοινῇ φύσει δοκούντων, οἷον ἡ σὴ ὑγεία. Καὶ οὕτως ἀσπάζου πᾶν τὸ γινόμενον, καὶ ἀπηνέστερον δοκῇ, διὰ τὸ ἐκεῖσε ἀγεῖν, ἐπὶ τὴν τοῦ κόσμου ὑγίαν, καὶ τὴν τοῦ Διὸς εὐδοίαν καὶ εὐπραγίαν. Οὐ γὰρ ἂν τοῦτο τινι ἔφερον, εἰ μὴ τῷ ὅλῳ συνέφερον. Οὐδὲ γὰρ ἡ τυχοῦσα φύσις φέροι τι, ὃ μὴ τῷ διοικουμένῳ ὑπ' αὐτῆς κατάλληλόν ἐστι. Οὐκοῦν κατὰ δύο λόγους στέργειν χρὴ τὸ συμβαίνόν σοι· κατ' ἓνα μὲν, ὅτι σοι ἐγένετο, καὶ σοι συντάττετο, καὶ πρὸς σέ πως εἶχεν, ἄνωθεν ἐκ τῶν πρεσβυτάτων αἰτίων συγκαλωθόμενον· κατ' ἕτερον δὲ, ὅτι τῷ τὸ ὅλον διοικοῦντι τῆς, εὐδοίας καὶ τῆς συντελείας, καὶ τῇ Δία τῆς συμμο- νῆς αὐτῆς καὶ τὸ ἰδίᾳ εἰς ἕκαστον ἤκον αἰτίον ἐστι. Πηροῦται γὰρ τὸ δολόκληρον, ἐὰν καὶ ὁτιοῦν διακόψῃς τῆς συναφείας καὶ συνεχείας, ὥσπερ τῶν μορίων, οὕτω δὴ καὶ τῶν αἰτίων. Διακόπτεις δὲ, ὅσον ἐπὶ σοι, ὅταν δυσαρεστῆς, καὶ τρόπον τινὰ ἀναίρῃς.

θ'. Μὴ σιχαίνεσθαι, μὴδὲ ἀπαυδοῦν, μὴδὲ ἀποδυσπε- τεῖν, εἰ μὴ καταπυκνῶνται σοι τὰ ἀπὸ δογμάτων ὀρθῶν ἕκαστα πράσσειν· ἀλλὰ ἐκκρουσθέντα, πάλιν ἐπανέιναι, καὶ ἀσμενίζεσθαι, εἰ τὰ πλείω ἀνθρωπικώτερα, καὶ φιλεῖν τοῦτο, ἐφ' ὃ ἐπ' ἀνέρχῃ· καὶ μὴ ὡς πρὸς παιδαγωγὸν τὴν φιλοσοφίαν ἐπανέιναι· ἀλλ' ὡς οἱ ὀφθαλμιῶντες πρὸς τὸ σπογγάριον καὶ τὸ ὠδόν, ὡς ἄλλος πρὸς κατάπλασμα, ὡς πρὸς καταίωσησιν. Οὕτως γὰρ οὐδὲν ἐπιδειξέι τὸ πει- θαρχεῖν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ προσαναπαύσει αὐτῷ. Μέννησο δὲ, ὅτι φιλοσοφία μόνᾳ θέλει, ἃ ἡ φύσις σου θέλει· σὺ δὲ ἄλλο ἤθελες οὐ κατὰ φύσιν. — Τί γὰρ τούτων προση- νέστερον; — Ἡ γὰρ ἡδονὴ οὐχὶ διὰ τοῦτο σφάλλει; Ἀλλὰ θέασαι, εἰ προσηνέστερον μεγαλοφυχία, ἐλευθερία, ἀκλότης, εὐγνωμοσύνη, ὁσιότης. Αὐτῆς γὰρ φρονή- σεως τί προσηνέστερον; ὅταν τὸ ἀπταιστον, καὶ εὖρον ἐν πᾶσι τῆς παρακολουθητικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς δυνά- μεως ἐνθυμηθῇς.

ι'. Τὰ μὲν πράγματα ἐν τοιαύτῃ τρόπῳ τινὰ ἐγκαλύ- φει ἐστίν, ὥστε φιλοσόφοις οὐκ ὀλίγοις, οὐδὲ τοῖς τυχοῦ- σιν, ἔδοξε παντάπασιν ἀκατάληπτα εἶναι. Πλὴν αὐτοῖς γε τοῖς Στωϊκοῖς δυσκατάληπτα δοκεῖ· καὶ πᾶσα ἡ ἡμε- τέρα συγκατάθεσις μεταπτωτή· ποῦ γὰρ ὁ ἀμετάπτω- τος; Μένει τοίνυν ἐπ' αὐτὰ τὰ ὑποκείμενα· ὡς ὀλιγό- χρονα, καὶ εὐτελῆ, καὶ δυνάμενα ἐν κτήσει κινεῖσθαι, ἢ πόρνης, ἢ ληστοῦ εἶναι. Μετὰ τοῦτο ἐπιθὶ ἐπὶ τὰ τῶν συμβιούντων ἦθη, ὧν μολίς ἐστὶ καὶ τοῦ χαριεστάτου ἀνασχέσθαι, ἵνα μὴ λέγω, ὅτι καὶ ἑαυτὸν τις μολίς ὑπο- μένει. Ἐν τοιούτῳ οὖν ζῶφω καὶ ῥύπῳ καὶ τοσαύτῃ ῥύσει τῆς τε οὐσίας καὶ τοῦ χρόνου, καὶ τῆς κινήσεως, καὶ τῶν κινουμένων, τί ποτ' ἐστὶ τὸ ἐκτιμηθῆναι, ἢ τὸ ὅλως σκουδασθῆναι δυνάμενον, οὐδ' ἐπινοῦ. Τούναν-

causis, ut huiusmodi causa sit, fatum perficitur. Intel- ligunt hoc, quod dico, etiam imperitissimi quique; dicunt enim, «tulit hoc illi.» Hoc igitur illi «ferebatur» et hoc «illi constituebatur.» Accipimus igitur hæc ut ea quæ Æsculapius «constituit»; multa enim etiam in his aspera sunt, quæ tamen sanitatis spe amplectimur. Eius- modi igitur aliquid tibi videatur perfectio et absolutio eorum, quæ naturæ communi visa sunt, cuiusmodi est bona tua valetudo. Et ita quidquid evenit, etiamsi asperum videatur, amplectere, quoniam eo tendit, ad mundi sanitatem et Jovis prosperitatem et felicitatem: non enim id cui- quam ferret, nisi ad universi bonum conferret: neque enim natura ubique obvia quidquam fert, quod rei a se administratæ non consentaneum est. Duæ igitur sunt ra- tiones, cur singulari quodam amoris affectu quidquid eve- nerit id amplecti te oporteat: altera, quod tibi factum est, tibi constitutum erat, certa quadam ratione ad te se ha- bebat, inde a principio ex causis antiquissimis tibi con- textum: altera, quod etiam id, quod singulis quibusque privatim contingit, naturæ universitatem administranti in causa est prosperitatis et perfectionis et utique ipsius con- servationis: mutilatur enim integrum ipsum, si vel mini- mum, ut partium, ita et rerum efficientium abscondas: abscondis autem, quantum in te est, quando moleste fers aliquid et quodammodo tollis.

9. Noli fastidiare aut animum despondere aut desperare, si tibi secundum recta decreta singula agere cupienti non perinde semper res successerit; sed deturbatus iterum regredere et contentus esto, si plura homine digniora edideris et id, ad quod reversus es, fac diligas. Neque tanquam ad pædagogum redi ad philosophiam, sed, ut qui oculis laborant ad penicillum et ovum, ut alius ad emplastrum, alius ad perfusionem: sic nihili * te mordebit obsequium rationi præstandum, sed in eo acquiesces. Il- lud autem memento, philosophiam ea sola postulare, quæ natura tua postulet: tu autem aliud volebas non convenienter naturæ. — Quid horum blandius est? — Nonne enim eapropter fallit voluptas? — At vide, gra- tiorne sit magnanimitas, libertas, simplicitas, animi æqui- tas, sanctitas. Ipsa vero prudentia quid jucundius est? si eam cogitaveris ejus facultatis, in qua intelligentia et scientia inest, præstantiam, quæ in nulla re labitur et in omni re prospere fertur.

10. Res quidem ipsæ in tantis quodammodo involutæ sunt tenebris, ut philosophis haud paucis nec vulgaribus omnino non comprehensibiles esse viderentur: præterea ipsis adeo Stoicis perceptu difficiles videntur: etiam omnis noster assensus mutabilis; ubi enim est homo, qui sen- tentiam non mutet? Proinde transi ad res subjectas: quam caducæ, quam viles et quæ etiam a cinædo aut scorto aut latrone possideri possint. Tum porro accede ad mores eorum, quibuscum vivitur, quos sustinere vix festivissimi est, ne dicam, se ipsum quoque vix quemquam sustinere. Tali igitur in caligine et sordibus et in tanto et materie et temporis et motus et rerum motarum fluxu quid tan- dem magna æstimatione aut omnino studio dignum sit, non intelligo. Contra fas est me ipsum consolari et expectare

τίον γὰρ δεῖ παραμυθούμενον ἑαυτὸν περιμένειν τὴν φυσικὴν λύσιν, καὶ μὴ ἀσχάλλειν τῇ διατριβῇ, ἀλλὰ τοῦτοις μόνοις προσαναπαύεσθαι· ἐνὶ μὲν τῷ, ὅτι οὐδὲν συμβήσεται μοι, ὁ οὐχὶ κατὰ τὴν τῶν ὄλων φύσιν ἐστίν· ἐτέρῳ δὲ, ὅτι ἐξέστί μοι μηδὲν πράσσειν παρὰ τὸν ἑμὸν θεὸν καὶ δαίμονα. Οὐδεὶς γὰρ ὁ ἀναγκάσων τοῦτον παραβῆναι.

ια'. Πρὸς τί ποτε ἄρα νῦν χρῶμαι τῇ ἑμαυτοῦ ψυχῇ; παρ' ἑκαστα τοῦτο ἐπανερωτῶν ἑαυτὸν, καὶ ἐξετάζειν, τί μοι ἐστὶ νῦν ἐν τούτῳ τῷ μορίῳ, ὃ δὴ ἡγεμονικὸν καλοῦσι; καὶ τίνοσ' ἄρα νῦν ἔχω ψυχὴν; μήτι παιδίου; μήτι μεираκίου; μήτι γυναικαρίου; μήτι τυράννου; μήτι κτήνους; μήτι θηρίου;

ιβ'. Ὅποιά τινὰ ἐστὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκούντα ἀγαθὰ, καὶ ἐντεῦθεν λάβοις. Εἰ γὰρ τις ἐπινοήσειεν ὑπαρχόντά τινα ὡς ἀληθῶς ἀγαθὰ, ὅλον φρόνησιν, σωφροσύνην, δικαιοσύνην, ἀνδρίαν, οὐκ ἂν ταῦτα προεπινοήσας, εἴτι ἀκοῦσαι δυνήθει τί· ὑπὸ * τῷ ἀγαθῷ γὰρ (οὐκ) ἐφάρμοσει. Τὰ δέ γε τοῖς πολλοῖς φαινόμενα ἀγαθὰ προεπινοήσας τις, ἐξακούσεται, καὶ βραδίως δέζεται, ὡς οἰκείως ἐπιλεγόμενον τὸ ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ εἰρημένον. Οὕτως καὶ οἱ πολλοὶ φαντάζονται τὴν διαφορὰν. Οὐ γὰρ ἂν τοῦτο μὲν οὐ προσέκοπτε καὶ ἀπηξιοῦτο· τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ πλοῦτου καὶ τῶν πρὸς τρυφῇ, ἢ δόξαν, εὐκληρημάτων παρεδεχόμεθα, ὡς ἱκνουμένως καὶ ἀστελῶς εἰρημένον. Προῖθι οὖν καὶ ἐρώτα, εἰ τιμητέον καὶ ἀγαθὰ ὑποληπτέον τὰ τοιαῦτα, ὧν προεπινοηθέντων, οἰκείως ἂν ἐπιφέροιτο, τὸ τὸν κεκτημένον αὐτὰ ὑπὸ τῆς εὐπορίας οὐκ ἔχειν, θεοὶ χέσθι.

ιγ'. Ἐξ αἰτιῶδους καὶ ὕλικού συνέστηκα· οὐδέτερον δὲ τούτων εἰς τὸ μὴ ὄν φθαρήσεται· ὥσπερ οὐδὲ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ὑπέστη. Οὐκοῦν καταταχθήσεται πᾶν μέρος ἑμὸν κατὰ μεταβολὴν εἰς μέρος τι τοῦ κόσμου· καὶ πάλιν ἐκεῖνο εἰς ἕτερον μέρος τοῦ κόσμου μεταβαλεῖ· καὶ ἥδη εἰς ἄπειρον. Κατὰ τοιαύτην δὲ μεταβολὴν καὶ γὰρ ὑπέστην, καὶ οἱ ἐμὲ γεννήσαντες, καὶ ἐπανιώντι εἰς ἄλλο ἄπειρον. Οὐδὲν γὰρ κωλύει οὕτως φάναι, καὶ κατὰ περιόδους πεπερασμένας ὁ κόσμος διοικῆται.

ιδ'. Ὁ λόγος καὶ ἡ λογικὴ τέχνη δυνάμεις εἰσὶν ἑαυταῖς ἀρκούμεναι, καὶ τοῖς καθ' ἑαυτὰς ἔργοις. Ὁρμῶνται μὲν οὖν ἀπὸ τῆς οἰκείας ἀρχῆς· ὁδεύουσι δὲ πρὸς τὸ προκειμένον τέλος· καθ' ὃ κατορθώσεις αἱ τοιαῦται πράξεις ὀνομάζονται, τὴν ὀρθότητα τῆς ὁδοῦ σημαίνουσαι.

ιε'. Οὐδὲν τούτων ῥητέον ἀνθρώπου, ἀ ἀνθρώπῳ καθὼς ἄνθρωπος, οὐκ ἐπιβάλλει. Οὐκ ἐστὶν ἀπαιτήματα ἀνθρώπου, οὐδὲ ἐπαγγέλλεται αὐτὰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις, οὐδὲ τελειότητές εἰσι τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως. Οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸ τέλος ἐν αὐτοῖς ἐστὶ τῷ ἀνθρώπῳ κείμενον, οὐδὲ τὸ συμπληρωτικὸν τοῦ τέλους, τὸ ἀγαθόν. Ἔτι εἰ τι τούτων ἦν ἐπιβάλλον τῷ ἀνθρώπῳ, οὐκ ἂν τὸ ὑπερφρονεῖν αὐτῶν, καὶ κατεξανίστασθαι, ἐπιβάλλον ἦν· οὐδὲ ἐπαινετὸς ἦν, ὁ ἀπροσδεχόμενος αὐτὸν παρεχόμενος· οὐδ' ἂν ὁ ἐλαττωτικὸς ἑαυτοῦ ἐν τινι τούτων ἀγαθὸς ἦν, εἴπερ ταῦτα ἀγαθὰ ἦν. Νῦν δὲ, ὅσῳ περ πλείον

naturalem dissolutionem, neque moram inique ferre, sed nis tantum duobus acquiescere : primo, nihil mihi posse accidere, quod universitatis naturae non conveniat : altero, in mea situm esse potestate, ut nihil contra dei mei atque genii voluntatem agam : nemo enim est, qui hanc transgredi cogat.

11. Quam tandem ad rem igitur nunc animo meo ulor? In singulis hoc me ipsum interrogare me identidem oportet et explorare, quid mihi nunc versetur ea in parte, quam animi principatum vocant; cujus nunc gero animam? numquid pueruli? adolescentuli? mulierculae? tyranni? jumentum? belluae?

12. Qualia sint, quae vulgo bona videntur, etiam hinc intelligas licet : nam si quis cogitaverit quaedam ut vera bona, velut prudentiam, temperantiam, justitiam, fortitudinem, non poterit, his animo praconceptis, amplius audire hoc : « Prae... » Nam cum bono dissonabit. Atqui ea, quae vulgo bona videntur, si animo praconcepserit, exaudiet et facile admittit ut apposite adjectum illud Comici dictum. Sic etiam vulgus animo sibi fingit hoc discrimen. Non enim illic offenderet et improbaretur, idemque de divitiis atque iis fortunae commodis, quae ad luxum et gloriam pertinent, acciperemus ut scite et urbane dictum. Igitur et percontare, num aestimanda et pro bonis habenda sint talia, quibus mente praconceptis apte inferri possit illud, hominem iis instructum praefluentia rerum non habere, quo ventris onus deponat.

13. Forma et materia consto : harum neutra in nihilum interibit, quemadmodum neque ex nihilo exstitit. Itaque omnis mei pars per mutationem in aliquam mundi partem transferetur; et haec rursus in aliam mundi partem mutabitur, et sic porro in infinitum. Secundum talem mutationem etiam ego ortus sum et ii, qui me genuerunt, et sic retro in aliud infinitum : nihil enim ita nos loqui vetat, etiamsi secundum periodos certis finibus terminatas mundus administretur.

14. Ratio et ars rationales sunt facultates sese ipsis suisque operibus contentae. Cientur igitur a suo ac proprio principio et pergunt ad suum finem propositum : quapropter recte facta appellantur ejusmodi actiones, ipso nomine rectam viam significantes.

15. Nihil horum hominis dicendum est, quae ad hominem, quoad homo est, non pertinent : non requiruntur ab homine, neque promittuntur a natura hominis, neque ad naturam hominis perticiendam faciunt : proinde neque finis homini propositus in iis consistit, neque id, quod ad hunc finem conficiendum facit, bonum. Porro, si quid horum ad hominem pertineret, ea contemnere iisque se opponere non pertineret ad hominem, neque laude dignus esset, qui se his non indigentem praebet, neque qui aliquid ex iis sibi detrahit, bonus esset, si haec essent bona. Jam vero ut

πρὸς ἀφαιρῶν ἑαυτοῦ τούτων, ἢ τοιούτων ἑτέρων, ἢ καὶ ἀφαιρούμενός τι τούτων ἀνέχεται, τοσῷδε μᾶλλον ἀγαθὸς ἐστὶ.

ιγ'. Οἷα ἂν πολλάκις φαντασθῆς, τοιαύτη σοι ἔσται ἡ διάνοια· βιάπτεται γὰρ ὑπὸ τῶν φαντασιῶν ἡ ψυχὴ. ἔκαπε οὖν αὐτὴν τῇ συνεχείᾳ τῶν τοιούτων φαντασιῶν ὥς, ὅτι θπου ζῆν ἐστίν, ἐκεῖ καὶ εὖ ζῆν ἐν αὐλῇ δὲ ζῆν ἴσθιν· ἔστιν ἄρα καὶ εὖ ζῆν ἐν αὐλῇ. Καὶ πάλιν, ὅτι ὕπερ ἔνεκεν δικαστον κατεσκευάσται, * * πρὸς δὲ κατεσκευάσται, πρὸς τοῦτο φέρεται· πρὸς δὲ φέρεται δὲ, ἐν τῷ τὸ τέλος αὐτοῦ· θπου δὲ τὸ τέλος, ἐκεῖ καὶ τὸ μακρότερον καὶ τὰγαθὸν ἐκάστων· τὸ ἄρα ἀγαθὸν τοῦ λογικοῦ ζώου, κοινωνία. *Οἱ γὰρ πρὸς κοινωνίαν γενόμενοι, πάλαι δέδωκεται. *Ἡ οὐκ ἦν ἐναργής, ὅτι τὰ μέρη τῶν κρείττωνων ἔνεκεν, τὰ δὲ κρείττω ἀλλήλων; κρείττω δὲ τῶν μὲν ἀψύχων τὰ ἐμψύχα· τῶν δὲ ἐμψύχων τὰ λογικά.

ιδ'. Τὸ τὰ ἀδύνατα δώκειν, μανικόν· ἀδύνατον δὲ, τὸ τοὺς φαύλους μὴ τοιαῦτά τινα ποιεῖν.

ιη'. Οὐδὲν οὐδενὶ συμβαίνει, δ' οὐχὶ πέφυκε φέρειν. Ἄλλω τὰ αὐτὰ συμβαίνει, καὶ ἥτοι ἀγνοῶν, ὅτι συμβαίνει, ἢ ἐπιδεικνύμενος μεγαλοφροσύνην, εὐσταθεῖ, καὶ ἀκάκωτος μένει. Δεινὸν οὖν, ἀγνοίαν καὶ ἀρέσκειαν ἰσχυροτέρας εἶναι φρονήσεως.

ιβ'. Τὰ πράγματα αὐτὰ οὐδ' ὅπως οὖν ψυχῆς ἄπτεται· οὐδὲ ἔχει εἰσοδὸν πρὸς ψυχὴν· οὐδὲ τρέψαι, οὐδὲ κινήσαι ψυχὴν δύναται· τρέπει δὲ καὶ κινεῖ αὐτὴ ἑαυτὴν μόνη· καὶ οἷον ἂν κριμάτων καταξίωσιν ἑαυτὴν, τοιαῦτα ἑαυτῇ ποιεῖ τὰ προσφεστώτα.

ικ'. Καθ' ἑτερον μὲν λόγον ἡμῖν ἐστὶν οἰκειότατον ἀνθρώπου, καθ' ὅσον εὖ ποιητέον αὐτοὺς καὶ ἀνεκτέον· καθ' ὅσον δὲ ἐνίστανται τινες εἰς τὰ οἰκεῖα ἔργα, ἐν τι τῶν ἀδιεφάρων μοι γίνεται δ' ἀνθρώπου, οὐχ ἥσσον ἢ ἥλιος, ἢ ἄνεμος, ἢ θηρίον. Ὑπὸ τούτων δὲ ἐνέργεια μὲν τις ἐμποδισθεῖσιν ἂν δρῆς δὲ καὶ διαθέσεως οὐ γίνεται ἐμποδία, διὰ τὴν ὑπεξαίρεσιν καὶ τὴν περιτροπήν. Περιτρέπει γὰρ καὶ μεθίστησι πᾶν τὸ τῆς ἐνεργείας κώλυμα ἢ διάνοια εἰς τὸ προηγούμενον· καὶ πρὸ ἔργου γίνεται τὸ τοῦ ἔργου τούτου ἐφεκτικόν· καὶ πρὸ ὁδοῦ, τὸ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐνστατικόν.

κα'. Τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τὸ κράτιστον τίμα· ἐστὶ δὲ τοῦτο τὸ πᾶσι χρῶμενον, καὶ πάντα διέπον. Ὅμοιως δὲ καὶ τῶν ἐν σοὶ τὸ κράτιστον τίμα· ἐστὶ δὲ τοῦτο, τὸ ἐκείνῳ ὁμογενές. Καὶ γὰρ ἐπὶ σοῦ τὸ τοῖς ἄλλοις χρῶμενον, τοῦτό ἐστι, καὶ δ' οὗς βίος ὑπὸ τούτου διοικεῖται.

κβ'. Ὁ τῇ πόλει οὐκ ἐστὶ βλαβερὸν, οὐδὲ τὸν πολίτην βιάπτεται. Ἐπὶ πάσης τῆς τοῦ βεβλάσθαι φαντασίας τούτου ἔπαγε τὸν κανόνα· εἰ ἡ πόλις ὑπὸ τούτου μὴ βιάπτεται, οὐδὲ ἐγὼ βέβλαμμαι· εἰ δὲ ἡ πόλις βιάπτεται, οὐκ ὀργιστέον τῷ βιάπτοντι τὴν πόλιν· τί τὸ παρορώμενον;

κγ'. Πολλάκις ἐνθυμοῦ τὸ τάχος τῆς παραφορᾶς καὶ ὑπεξαγωγῆς τῶν ὄντων καὶ γινομένων. Ἡ τε γὰρ

quisque maxime his et ejus generis aliis sese ipse privat, aut etiam illis se privari sustinet, ita optimus est.

16. Qualia sunt, quæ sæpe cogitaveris, talis tibi erit mens tua; imbuatur enim cogitationibus animus. Itaque eum perpetuo imbue hujusmodi cogitationibus, ut : ubi vivere licet, ibi etiam bene vivere licet; in aula autem vivere licet; ergo licet etiam bene vivere in aula. Iterum, cujus rei causa aliquid comparatum est, * ad hanc (accommodate) comparatum est; ad quam rem comparatum est, ad hanc fertur; ad quod fertur, in eo finis ipsius est; ubi finis, ibi etiam bonum et utilitas cujusvis : bonum igitur animalis rationalis in colenda societate : nam ad societatem nos esse genitos, dudum est demonstratum. An vero non liquet, deteriora præstantiorum, et ex his alterum alterius causa natum esse? inanimatis autem animata præstantiora, animatis autem ea, quæ ratione prædita sunt.

17. Ea, quæ fieri nequeunt, sectari, insania mentis est; fieri autem non potest, quin mali talia faciant.

18. Nihil cuiquam accidit, ad quod ferendum natura non sit comparatus. Alii eadem accidunt, et aut ignorans, sibi ea accidisse, aut magnanimitatem ostentans, tranquillus manet et illæsus. Indignum igitur, ignorantiam et obsequium plus posse, quam prudentiam.

19. Res ipsæ ne minime quidem animum tangunt, neque ullum aditum habent ad animum, neque vertere nec movere possunt animum : se ipse solus vertit ac movet et qualibus se ipse dignum reddit iudiciis, talia sibi reddit ea, quæ extrinsecus ipsi afferuntur.

20. Altera quidem ratione nobis res conjunctissima homo, quatenus iis bene facere eosque ferre nos oportet : quatenus autem quidam nos impediunt in operibus propriis, una e rebus mediis mihi fit homo, non minus quam sol, quam ventus, quam bellua. Ab his autem effectus quidem impediri potest; conatus autem et adfectionis nulla existunt impedimenta propter exceptionem et circumversionem. Convertit enim mens ac transfert unumquodque effectus impedimentum ad id, quod præpositum est : atque operi conducit id, quod hoc opus impedit, et ad viam confert id, quod in hac via obstat.

21. Eorum, quæ in mundo sunt, præstantissimum colito : id autem hoc est, quod omnibus utitur omniaque administrat. Similiter eorum, quæ in te sunt, præstantissimum colito; hoc autem id est, quod illi cognatum est : nam etiam in te id, quod ceteris utitur, hoc est, atque vita tua ab hoc regitur.

22. Quod civitati non nocet, neque civi nocet. Ubicumque cogitatio de damno tibi incidit, hanc adhibe regulam : si civitas ea re damnum non facit, neque ego damnum feci; si civitati nocetur, non irascendum est ei, qui civitati damnum infert, * sed ostendendum, * quid sit, quod negligitur.

23. Sæpe animo reputa celeritatem, qua omnia, quæ sunt et fiunt, abripiuntur et oculis subducuntur. Nam

οὐσία ὅσον ποταμὸς ἐν διηνεκεὶ ῥύσει· καὶ αἱ ἐνέργειαι ἐν συνεχεῖ μεταβολαῖς, καὶ τὰ αἴτια ἐν μυρίαῖς τροπαῖς· καὶ σχεδὸν οὐδὲν ἐστὶς, καὶ τὸ πάρεγγυ· τὸ δὲ ἀπειρον τοῦ τε παρωχηκότος καὶ μέλλοντος ἀχανές, ᾧ πάντα ἐναφανίζεται. Πῶς οὖν οὐ μωρὸς ὁ ἐν τούτοις φυσώμενος, ἢ σπώμενος, ἢ σχετλιάζων, ὡς ἐν τινι χρόνῳ καὶ ἐπὶ μικρὸν ἐνοχλήσαντι;

κδ'. Μέννησο τῆς συμπάσης οὐσίας, ἧς ὀλίγιστον μετέχεις· καὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος, οὗ βραχὺ καὶ ἀκαριαῖόν σοι διάστημα ἀφώρισται· καὶ τῆς εἰμαρμένης, ἧς ποστὸν εἰ μέρος;

κε'. Ἄλλος ἀμαρτάνει· τί εἰς ἐμέ; ὀφεται· ἰδίαν ἔχει διάθεσιν, ἰδίαν ἐνέργειαν. Ἐγὼ νῦν ἔχω, ὃ με θέλει νῦν ἔχειν ἢ κοινὴ φύσις, καὶ πράσσω, ὃ με νῦν πράσσειν θέλει ἢ ἐμὴ φύσις.

κς'. Τὸ ἡγεμονικὸν καὶ κυριεῦον τῆς ψυχῆς σου μέρος ἀτρέπτον ἔστω ὑπὸ τῆς ἐν τῇ σαρκὶ λείας ἢ τραχείας κινήσεως· καὶ μὴ συγχρινέσθω, ἀλλὰ περιγραφέτω ἑαυτὸ καὶ περιοριζέτω τὰς πείσεις ἐκεῖνας ἐν τοῖς μορίοις. Ὅταν δὲ ἀναδιδῶνται κατὰ τὴν ἐτέραν συμπάθειαν εἰς τὴν διάνοιαν, ὡς ἐν σώματι ἡνωμένῳ, τότε πρὸς μὲν τὴν αἰσθησιν, φυσικὴν οὔσαν, οὐ πειρατόν ἀντιδρᾶν τὴν δὲ ὑπόληψιν, τὴν ὡς περὶ ἀγαθοῦ, ἢ κακοῦ, μὴ προστιθέτω τὸ ἡγεμονικὸν ἐξ ἑαυτοῦ.

κζ'. Συζῆν θεοῖς. Συζῆ δὲ θεοῖς ὁ συνεχῶς δεικνύς αὐτοῖς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀρεσκομένην μὲν τοῖς ἀπονεμομένοις, ποιοῦσαν δὲ, ὅσα βούλεται ὁ δαίμων, ὃν ἐκάστω προστάτην καὶ ἡγεμόνα ὁ Ζεὺς ἔδωκεν, ἀπόσπασμα ἑαυτοῦ. Οὗτος δὲ ἐστίν, ὁ ἐκάστου νοῦς καὶ λόγος.

κη'. Τῷ γράσωνι μῆτι ὀργίζῃ; μῆτι τῷ ὀξοστόμῳ ὀργίζῃ; Τί σοι ποιήσει; τοιοῦτον στόμα ἔχει, τοιαύτας μάλας ἔχει· ἀνάγκη τοιαύτην ἀποφορὰν ἀπὸ τοιούτων γίνεσθαι. — « Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος λόγον ἔχει (φησί), καὶ δύναται συνοεῖν ἐπιστάνων, τί πλημμελεῖ. » — Εὖ σοι γένοιτο! τοιγαροῦν καὶ σὺ λόγον ἔχεις, κίνησον λογικῇ διαθέσει λογικὴν διάθεσιν· δεῖξον, ὑπόμνησον. Εἰ γὰρ ἐπάτει, θεραπεύσεις, καὶ οὐ χρεῖα ὀργῆς. Οὔτε τραγωδὸς, οὔτε πόρνη.

κθ'. Ὡς ἐξελθὼν ζῆν διανοῇ, οὕτως ἐνταῦθα ζῆν ἔξεστιν. Ἐὰν δὲ μὴ ἐπιτρέπωσι, τότε καὶ τοῦ ζῆν ἔξιθι· οὕτως μέντοι, ὡς μηδὲν κακὸν πάσχων. Καπνὸς, καὶ ἀπέρχομαι. Τί αὐτὸ πρᾶγμα δοκεῖς; μέχρι δέ με τοιοῦτον οὐδὲν ἐξάγει, μένω ἐλεύθερος, καὶ οὐδεὶς με κωλύσει ποιεῖν, ἃ θέλω· θέλω δὲ κατὰ φύσιν τοῦ λογικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ζῶου.

λ'. Ὁ τοῦ θλου νοῦς κοινωνικός. Πεποίηκε γοῦν τὰ χεῖρω τῶν κρείττωνων ἐνεκεν· καὶ τὰ κρείττω ἀλλήλοισι συνήρμοσεν. Ὅρᾳς, πῶς ὑπέταξε, συνέταξε, καὶ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπένειμεν ἐκάστω, καὶ τὰ κρατίστεύοντα εἰς ὁμόνοιαν ἀλλήλων συνήγαγε.

λα'. Πῶς προσεήνεξαι μέχρι νῦν θεοῖς, γονεῦσιν, ἀδελφοῖς, γυναικί, τέκνοις, διδασκάλοις, τροφεῦσι, φί-

et materia luminis instar in perpetuo est fluxu, et effectus in perpetuis mutationibus, et causae efficientes in innumeris conversionibus; atque propemodum nihil est, quod perstat; * item adjacentem hanc praeteriti et futuri temporis immensitatem, in qua omnia evanescent. Quidni igitur stultus, qui his rebus inflatur aut angitur aut lamentatur, quasi diutius vel minimam molestiam creantibus?

24. Memento et universae materiae, cujus minimam obtines partem, et totius aevi, cujus brevissimum et puncti instar obtinens spatium tibi assignatum est, et fati, cujus quantilla pars es!

25. Peccat aliquis. Quid ad me? ipse viderit: suam habet affectionem, suam agendi rationem. Ego nunc habeo, quod me habere vult natura communis, et ago, quod me vult agere natura mea.

26. Quae animae pars principatum et dominium obtinet, ea immota maneat ad levem asperumve carnis motum, neque ei se immisceat, sed se ipsa circumscribat et illas adfectiones intra limites particularum coerceat: quando autem per alterum consensum usque ad mentem perveniunt, ut in corpore unito, tum contra sensum quidem, quippe naturalem, non luctandum; sed opinionem, quasi bonum aut malum sit animi principatus ne a se adjiciat.

27. Cum diis vivere. Cum diis autem vivit, qui perpetuo lis exhibet animum suum contentum lis, quae ipsi sunt assignata, et efficientem ea, quae jubet genius, quem vitae moderatorem ac rectorem cuique Jupiter tribuit, particulam a se delibalam; hic autem *genius* cujusque mens est ac ratio.

28. Numquid ei, qui hircum olet, succenses? numquid ei, cui os fuetet? Quid te faciat? ejusmodi os, ejusmodi alas habet, ut necesse sit ejusmodi inde exhalari. — « At homo, inquiet, ratione praeditus est atque, modo animum advertat, intelligere potest, quid delinquat. » Quod bene tibi verat! Proinde etiam tu ratione praeditus es; rationali animi affectione move rationalem affectionem; edoce, commonefac! nam si audiverit, eum sanabis, neque opus erit ira. Neque tragædus neque eortum.

29. Quemadmodum hinc egressus vivere in animum induxisti, ita etiam hic vivere licet; quod si tibi non concesserint, etiam e vita exi, ita tamen, ut qui nihil mali passus sis. Fumus est, et abeo. Cur id rem magnam putas? quamdiu autem nihil ejusmodi me hinc educit, liber maneo; nec quisquam me impedit, quominus faciam, quae volo: volo autem ea, quae cum natura animalis ratione praediti et ad societatem nati conveniunt.

30. Universi mens communionis et societatis amans; hinc deteriora praestantiorum causa fecit et praestantiorum alterum alteri conciliavit. Vides, quomodo subjecerit, congesserit, pro dignitate suum cuique tribuerit et praestantissima quaeque mutuo inter se consensu devinxerit.

31. Quo modo te usque ad hoc tempus gessisti erga deos, parentes, fratres, uxorem, liberos, praepceptores, educato-

λας, οικείοις, οἰκέταις; εἰ πρὸς πάντας σοι μέχρι νῦν ἴσθι τὸ,

Μήτε τίνα βέβαια ἐξαισιον, μήτε (τι) εἰπεῖν.

Ἀναμνησχοῦ δέ, καὶ δι' ὧν διεληλυθας, καὶ ὅα φρασεῖς ὑπομείναι. Καὶ στί πληρὴς ἤδη σοι ἡ ἱστορία τοῦ βίου καὶ τελεία ἡ λειτουργία· καὶ πόσα ὤπται καλά· καὶ πόσων μὲν ἡδονῶν καὶ πόνων ὑπερεῖδες· πόσα δὲ ἐνδοξα παρεῖδες· εἰς ὅσους δὲ ἀγνώμονας εὐγνώμων ἐγένου.

λβ'. Διὰ τί συγγέουσιν ἀτεχνοὶ καὶ ἀμαθεῖς ψυχὰς ἐντεχνον καὶ ἐπιστήμονα; Τίς οὖν ψυχὴ ἐντεχνος καὶ ἐπιστήμων; ἡ εἰδυῖα ἀρχὴν καὶ τέλος, καὶ τὸν διὰ τῆς αἰτίας διήκοντα λόγον, καὶ διὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος κατὰ περιόδους τεταγμένους οἰκονομοῦντα τὸ πᾶν.

λγ'. Ὅσον οὐδέπω σποδός, ἡ σκελετός, καὶ ἦτοι ὄνομα, ἡ οὐδὲ ὄνομα· τὸ δὲ ὄνομα, φόρος καὶ ἀπήχημα. Τὰ δὲ ἐν τῷ βίῳ πολυτίμητα, κενά, καὶ σαπρά, καὶ μικρά, καὶ κυνῖδια διαδακνόμενα, καὶ παιδία φιλόκεα, γελῶντα, εἴτα εὐθὺς κλαίοντα. Πίστις δὲ καὶ εὐδῶς, καὶ δίκη καὶ ἀλήθεια,

πρὸς Ὀλυμπον ἀπὸ χθονὸς εὐροδεῖης.

Τί οὖν ἔτι τὸ ἐνταῦθα κατέχον; εἶγε τὰ μὲν αἰσθητὰ ἀμετάβλητα, καὶ οὐχ ἑστῶτα· τὰ δὲ αἰσθητήρια ἀμυδρά καὶ εὐπαράτυπτα· αὐτὸ δὲ τὸ ψυχάριον ἀναθυμίασις ἀφ' αἵματος. Τὸ δὲ εὐδοκίμειν παρὰ τοιούτοις κινόν. Τί οὖν; περιμένεις ἡλεως τὴν εἴτε σόειν, εἴτε μετὰστασιν. Ἐως δὲ ἐκείνης ὁ καιρὸς ἐφίσταται, τί ἀρκεῖ; τί δ' ἄλλο, ἡ θεοὺς μὲν σέβειν καὶ εὐφημεῖν, ἀνθρώπους δὲ εὖ ποιεῖν, καὶ ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι· ὅσα δὲ ἐκτὸς ὄρων τοῦ κρεαδίου, καὶ τοῦ πνευματίου, ταῦτα μεμνησθαι μήτε σὰ ὄντα, μήτε ἐπὶ σοί.

λδ'. Δύνασαι αἰεὶ εὐροεῖν, εἶγε καὶ ὀδεύειν, εἶγε καὶ ὠπὶ ὑπολαμβάνειν, καὶ πράσσειν. Δύο ταῦτα κοινὰ τῇ τε τοῦ θεοῦ, καὶ τῇ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ παντὸς λογικοῦ ζώου ψυχῇ· τὸ μὴ ἐμποδίζεσθαι ὑπ' ἄλλου· καὶ τὸ ἐν τῇ δικαίᾳ διαθέσει καὶ πράξει ἔχειν τὸ ἀγαθόν, καὶ ἐνταῦθα τὴν ὁρεξιν ἀπολήγειν.

λε'. Εἰ μήτε κακία ἐστὶ τοῦτο ἐμὴ, μήτε ἐνέργεια κατὰ κακίαν ἐμὴν, μήτε τὸ κοινὸν βλάπτεται, τί ὑπὲρ αὐτοῦ διαφέρομαι; τίς δὲ βλάβη τοῦ κοινοῦ;

λς'. Μὴ ὀλοσχερῶς τῇ φαντασίᾳ συναρπάζεσθαι· ἀλλὰ βοηθεῖν μὲν κατὰ δύναμιν καὶ κατ' ἀξίαν· κἂν εἰς τὰ μέσα ἐλαττῶνται, μὴ μέντοι βλάβην αὐτὸ φανταζεσθαι. Κακὸν γὰρ ἔθος. Ἀλλ' ὥς ὁ γέρων ἀπελθὼν τὸν τοῦ θρεπτοῦ ῥόμβον ἀπῆτει, μεμνημένος, στί ῥάβδος οὕτως οὖν καὶ ὧδε. Ἐπεὶ τοι γίνῃ καλῶν ἐπὶ τῶν ἐμβόλων. Ἀνθρώπε, ἐπελάβου, τί ταῦτα ἦν; — Ναί· ἀλλὰ τούτοις περισπούδαστα. — Διὰ τοῦτ' οὖν καὶ σὺ μωρὸς γένῃ; — Ἐγενόμην ποτὲ ὀπουδήποτε κατελιφθεὶς, εὐμοῖρος ἀνθρώπος· — τὸ δὲ «εὐμοῖρος» γὰρ μὴ μοῖραν σεαυτοῦ ἀπνεύμας· ἀγαθὰ δὲ μοῖραι, ἀγαθὰ τροπαὶ ψυχῆς, ἀγαθὰ ὅρμαι, ἀγαθὰ πράξεις.

res, amicos, familiares, famulos? valetne ad hoc usque tempus erga omnes illud, «nil injusti erga quemquam fecisse aut dixisse?» Memento autem etiam illius, per qualia pertransieris, et qualibus perferendis par fueris: item, plenam tibi jam esse vitae contemplationem et absolutum ejus ministerium; quot pulcra visui oblata sint, quot voluptates ac labores contemperis, quot res gloriosas neglexeris, erga quot iniquos æquum te præbueris.

32. Qui sit, ut ingenia artium rudia et imperita confundant artium gnara et perita? Quid igitur est ingenium artis peritum eaque instructum? Quod principium et finem novit rationemque per omnem materiam permeantem et per omnem ævum certis quibusdam et definitis temporum cursibus universum administrantem.

33. Jamjam cinis eris aut nuda ossa, et aut nomen aut ne nomen quidem; nomen autem nil nisi strepitus et resonantia; quæ in vita magni æstimantur, vana et putida et exilia, caniculæ mordentes, pueruli contentiosi, modo ridentes, modo plorantes. Fides autem et justitia et verecundia et veritas «ad Olympum a terra spatiosa.» Quid igitur amplius est quod hic te retineat? si quidem res, quæ sub sensibus cadunt, mutationibus obnoxie sunt nec persistunt, ipsi sensus obscuri et hebetes, qui facile falsas rerum species admittunt, ipsa animula exhalatio sanguinis, inter tales gloria florere vanitas. Quid igitur? Æquo animo exspectas vel extinctionem vel translationem. Hujus vero tempus donec advenit, quid sufficit? Quid aliud, nisi ut deos colas celebresque, hominibus bene facias, eos sustineas et ab iis te abstineas, quæcunque autem extra fines carunculae et animalulae sita sunt, ea memineris nec tua esse neque in potestate tua sita.

34. Potes semper prosperum vitæ cursum tenere, si quidem et certum iter tenere, si quidem via ac ratione et cogitare et agere potes. Hæc duo et dei et hominis et cujusvis animalis ratione præditi animo communia, non ab alio impediri et in animi affectione justitiæ studiosa habere bonum et hic terminare appetitionem.

35. Si neque vitiositas hæc mea est, neque meæ vitiositatis effectus, neque respublica læditur, cur propter hoc differor? Quid autem est damnum civitatis communis?

36. Noli ulla ex parte sinere te abripi visis, sed auxiliare pro viribus et dignitate etiam, quando in mediis illis rebus aliquid damni faciunt, quod tamen cave pro damno habeas: malus enim hic mos est; sed quemadmodum senex abiens petebat, pueruli turbinem, memor, turbinem esse, sic igitur etiam hic *agendum*. Atqui in jus vocas pro rostris. Oblitusne es, homo, qualia hæc sint? — Nequaquam, sed illis videntur studio dignissima. — Eapropter tu quoque stultus fias? Fui olim. — * Ubicunque derelictus, bene fortunatus homo: «bene fortunatus,» qui bonam fortunam sibi comparavit; bona autem fortuna, boni animi motus, bona agendi ratio, bonæ actiones.

BIBAION ς.

α'. Ἡ τῶν ὄλων οὐσία εὐπειθής καὶ εὐτρεπής· ὁ δὲ ταύτην διοικῶν λόγος οὐδεμίαν ἐν ἑαυτῷ αἰτίαν ἔχει τοῦ κακοποιεῖν· κακίαν γὰρ οὐκ ἔχει, οὐδὲ τι κακῶς ποιεῖ, οὐδὲ βλάπτεται τι ὑπ' ἐκείνου. Πάντα δὲ κατ' ἐκείνον γίνεται καὶ περαίνεται.

β'. Μὴ διαφέρου, πότερον βιγῶν ἢ θαλπόμενος τὸ πρέπον ποιεῖς· καὶ πότερον νυστάζων, ἢ ἱκανῶς ὕπνου ἔχων· καὶ πότερον κακῶς ἀκούων, ἢ εὐφημούμενος· καὶ πότερον ἀποθνήσκων, ἢ πράττων τι ἀλλοῖον. Μία γὰρ τῶν βιωτικῶν πράξεων καὶ αὕτη ἐστὶ, καθ' ἣν ἀποθνήσκωμεν· ἀρκεῖ οὖν καὶ ἐπὶ ταύτης τὸ παρὸν εὖ θέσθαι.

γ'. Ἔσω βλέπε· μηδενὸς πράγματος μήτε ἡ ἰδία ποιότης, μήτε ἡ ἀξία παρατρεχέτω σε.

δ'. Πάντα τὰ ὑποκείμενα τάχιστα μεταβάλλει, καὶ ἥτοι ἐκθυμιαθῆσεται, εἴπερ ἤνιωται ἡ οὐσία, ἢ σκεδασθῆσεται.

ε'. Ὁ διοικῶν λόγος οἷδε, πῶς διακείμενος, καὶ τί ποιεῖ, καὶ ἐπὶ τίνος ὕλης.

ς'. Ἄριστος τρόπος τοῦ ἀμύνεσθαι, τὸ μὴ ἐξομοιοῦσθαι.

ζ'. Ἐνὶ τέρπου καὶ προσαναπαύου, τῷ ἀπὸ πράξεως κοινωνικῆς μεταβαίνειν ἐπὶ πρᾶξιν κοινωνικῆν, σὺν μνήμῃ θεοῦ.

η'. Τὸ ἡγεμονικόν ἐστὶ, τὸ ἑαυτὸ ἐγείρον καὶ τρέπον, καὶ ποιοῦν μὲν ἑαυτὸ, οἷον ἂν ἦ καὶ θέλῃ, ποιοῦν δὲ ἑαυτῷ φαίνεσθαι πᾶν τὸ συμβαῖνον, οἷον αὐτὸ θέλει.

θ'. Κατὰ τὴν τῶν ὄλων φύσιν ἕκαστα περαίνεται, οὐ γὰρ κατ' ἄλλην γέ τινα φύσιν, ἥτοι ἐξωθεν περιέχουσαν, ἢ ἐμπειριγομένην ἐνδόν, ἢ ἐξω ἀπηρτημένην.

ι'. Ἦτοι κυκεῶν, καὶ ἀντεμπλοχῇ, καὶ σκεδασμός· ἢ ἔνωσις καὶ τάξις καὶ πρόνοια. Εἰ μὲν οὖν τὰ πρότερα, τί καὶ ἐπιθυμῶ εἰκάτω συγκρίματι καὶ φυρμῷ τοιοῦτῳ ἐνδιατρίβειν; τί δέ μοι καὶ μέλει ἄλλου τινός, ἢ τοῦ ὅπως ποτὲ « αἶα γίνεσθαι; » Τί δὲ καὶ ταρασσομαι; ἥξει γὰρ ἐπ' ἐμὲ ὁ σκεδασμός, ὅτι ἂν ποιῶ· εἰ δὲ θάτερά ἐστι, σέβω καὶ εὐσταθῶ, καὶ θαρρῶ τῷ διοικοῦντι.

ια'. Ὅταν ἀναγκασθῇς ὑπὸ τῶν περιεστηκότων οἰοεὶ διαταραχθῆναι, ταχέως ἐπάνιθι εἰς ἑαυτὸν καὶ μὴ ὑπὲρ τὰ ἀναγκαῖα ἐξίστασο τοῦ ρυθμοῦ· ἔση γὰρ ἐγκρατέστερος τῆς ἀρμονίας, τῷ συνεχῶς εἰς αὐτὴν ἐπανέρχεσθαι.

ιβ'. Εἰ μητρειάν τε ἀμαεῖχες καὶ μητέρα, ἐκείνην τ' ἂν ἐθεράπευες, καὶ ὁμῶς ἢ ἐπ' ἀνόδοσ' σοι πρὸς τὴν μητέρα συνεχῆς ἐγίνετο. Τοῦτό σοι νῦν ἐστὶν ἡ αὐλή, καὶ (ἢ) φιλοσοφία· ὧδε πολλάκις ἐπάνιθι, καὶ προσαναπαύου ταύτῃ, δι' ἣν καὶ τὰ ἐκεῖ σοι ἀνεχτὰ φαίνεται, καὶ σὺ ἐν αὐτοῖς ἀνεχτός.

ιγ'. Οἷον δὴ τὸ φαντασίαν λαμβάνειν ἐπὶ τῶν ὁψων καὶ τῶν τοιούτων ἐδωδῶν, ὅτι νεκρὸς οὗτος ἰχθύος, οὗτος δὲ νεκρὸς ὄρνιθος, ἢ χοῖρου· καὶ πάλιν, ὅτι ὁ Φά-

LIBER VI.

1. Universi materia obsequens est et *singenti* bene parata: ratio eam administrans nullam in se habet male faciendi causam; malitiam enim neque habet nec male faciet cuiquam, neque ab ea quidquam læditur. Omnia vero secundum hanc fiunt ac perficiuntur.

2. Nihil tua referat, utrum rigens an calore fatus id, quod te decet, facias, neque utrum dormituriens an somni satur, male audiens an fama florens, moriens an aliquid diversum faciens. Etenim ex hujus vitæ officiis hoc est etiam quod morimur; sufficit igitur et in hoc, quod præ manibus est recte disponere.

3. Acriter intueri; neque propria ullius rei natura nec dignitas te fugiat!

4. Omnia, quæ sunt, celerrime mutantur et aut in exhalationem abibunt, si unita est materia, aut dissipabuntur.

5. Ratio universi gubernatrix novit certo modo se habens, quod agit et in qua materia versatur.

6. Optima ratio ulciscendi, non similem *malis* fieri.

7. Delectet te tibi que satisfaciatur ab una actione, quæ societati prodest, transire ad aliam ejusdem generis, memorem dei.

8. Principalis animi pars ea est, quæ se ipsa suscitatur et vertit et talem se ipsa facit, qualis demum sit et esse velit, quæque facit, ut quidquid contingit tale videatur, quale ipsa vult.

9. Secundum universi naturam singula perficiuntur; neque enim secundum aliam ullam vel extrinsecus ambientem vel intus inclusam vel foris suspensam.

10. Aut confusio et mutuus complexus et dissipatio, aut unitas et ordo et providentia: si priora, quid est, cur huic mixturæ fortuitæ et colluviei immorari cupiam? quid aliud mihi curæ est, quam quomodo « terra fiam? » Cur etiam perturbor? Veniet enim ad me dissipatio, quidquid faciam. Si altera sunt, veneror et tranquillo sum animo et confido rectori.

11. Quando a rebus, quæ circumstant, quasi perturbari coactus es, cito ad te redi, neque ultra, quam necesse est, a tenore dimovearis: eo enim facilius concentum tueberis, quo sæpius ad eum redieris.

12. Si novercam simul et matrem haberes, illam quidem coleres, ad matrem tamen te frequentissime reciperes. Harum instar nunc tibi aula est, et philosophia: ad hanc sæpe revertere et in ea acquiesce, per quam etiam quæ illic sunt tibi tolerabilia videntur, et tu ipse in illis tolerabilis.

13. Quemadmodum jam de obsoniis atque ejusmodi edulis imaginem animo concipimus, ut, hoc piscis cadaver esse, illud cadaver avis aut porci, item, Falernum esse succulum

λερνος χυλάριον ἔστι σταφυλίου· καὶ ἡ περιπόρφυρος, πριγία προδατίου, αἱματῶν κόγχης δεδευμένα καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν συνουσίαν, ἐντερίου παράτριψις, καὶ μετὰ τινος σπασμοῦ μυξαρίου ἐκκρίσις· οἳ δὲ αὐταὶ εἰσιν αἱ φαντασίαι, καθικνούμεναι αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ διεξιούσαι δι' αὐτῶν, ὥστε ὁρᾶν, οἷά τινά ποτ' ἔστιν· οὕτως δεῖ παρ' ὅλον τὸν βίον ποιεῖν, καὶ ὅπου λίαν ἀξιώσιστα τὰ πράγματα φαντάζεται, ἀπογυμνοῦν αὐτὰ, καὶ τὴν εὐτέλειαν αὐτῶν καθορᾶν, καὶ τὴν ἱστορίαν, ἐφ' ἣ σεμνύνεται, περιαίρειν. Δεινὸς γάρ ὁ τυφὸς παραλογιστής· καὶ ὅτε δοκεῖς μάλιστα περὶ τὰ σκουδαῖα καταγίνεσθαι, τότε μάλιστα καταγοητεύει. Ὅρα γοῦν, ὁ Κράτης τί περὶ αὐτοῦ τοῦ Ξενοκράτους λέγει.

ιδ'. Τὰ πλεῖστα, ὧν ἡ πλὴθὺς θαυμάζει, εἰς γενικώτατα ἀνάγεται, τὰ ὑπὸ ἔκκεως ἢ φύσεως συνεγόμενα, λίθους, ξύλα, συκᾶς, ἀμπέλους, ἐλαίας· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ὀλίγων μετριοτέρων, εἰς τὰ ὑπὸ ψυχῆς, ὅσον ποίμνης, ἀγέλας· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἔτι χαριεστερῶν, εἰς τὰ ὑπὸ λογικῆς ψυχῆς, οὐ μέντοι καθολικῆς, ἀλλὰ καθὸ τεχνικῆς, ἢ ἄλλως πως ἐντρεχῆς, ἢ κατὰ φιλόν, τὸ κλῆθος ἀνδοραπτόδων κεκτῆσθαι. Ὁ δὲ ψυχὴν λογικὴν καθολικὴν καὶ πολιτικὴν τιμῶν, οὐδὲν ἔτι τῶν ἄλλων ἐπιστρέφεται· πρὸ πάντων δὲ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν λογικῶς καὶ κοινωνικῶς ἔχουσιν, καὶ κινουμένην διασώζει, καὶ τῷ ὁμογενεῖ εἰς τοῦτο συνεργεῖ.

ιε'. Τὰ μὲν σπεύδει γίνεσθαι, τὰ δὲ σπεύδει γεγῆνα· καὶ τοῦ γινομένου δὲ ἤδη τι ἀπέσθῃ· ῥύσεις καὶ ἀλλοιώσεις ἀνανεοῦσι τὸν κόσμον διηνεκῶς, ὥσπερ τὸν ἀπειρον αἰῶνα ἡ τοῦ χρόνου ἀδιάλειπτος φορὰ νέον αἰετὶ παρέχεται. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ ποταμῷ τί ἂν τις τούτων τῶν παραθεόντων ἐκτιμήσειεν, ἐφ' οὗ στήναι οὐκ ἔστιν; Ὡσπερ εἰ τις τι τῶν παραπετομένων στρουθίων φιλεῖν ἀρχοιτο· τὸ δ' ἤδη ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπελήλυθεν. Τοιοῦτον δὲ τι καὶ αὐτὴ ἡ ζωὴ ἐκάστου, ὅσον ἢ ἀπ' αἵματος ἀναθυμιάσις, καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἀέρος ἀνάπνευσις. Ὅποιον γάρ ἐστι τὸ ἀπαῖς ἐλκύσαι τὸν ἀέρα καὶ ἀποδοῦναι, ὅπερ παρέκαστον ποιοῦμεν, τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ τὴν πᾶσαν ἀναπνευστικὴν δύναμιν, ἣν χθὲς καὶ πρῶτην ἀποτεχεῖς ἐκτῆσω, ἀποδοῦναι ἐκεῖ, ὅθεν τὸ πρῶτον ἔσπασας.

ις'. Οὐτε τὸ διαπνεῖσθαι, ὡς τὰ φυτὰ, τίμιον, οὐτε τὸ ἀναπνεῖν, ὡς τὰ βοσκήματα καὶ τὰ θηρία, οὐτε τὸ τυποῦσθαι κατὰ φαντασίαν, οὐτε τὸ νευροσπαστεῖσθαι καθ' ὁρμὴν, οὐτε τὸ συναγελάζεσθαι, οὐτε τὸ τρέφεσθαι· τοῦτο γάρ ὁμοιον τῷ ἀποκρίνειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς. Τί οὖν τίμιον; Τὸ κροτεῖσθαι; Οὐκί. Οὐκ ὦν οὐδὲ τὸ ὑπὸ γλωσσῶν κροτεῖσθαι· αἱ γὰρ παρὰ τῶν πολλῶν εὐφημαίαι, κρότος γλωσσῶν. Ἀφήκας οὖν καὶ τὸ δοξάριον· τί καταλείπεται τίμιον; Δοκῶ μὲν, τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν κινεῖσθαι, καὶ ἰσχεσθαι, ἐφ' ἧ καὶ αἱ ἐπιμέλειαι ἀγούσι καὶ αἱ τέχναι. Ἢ τε γὰρ ἕγη πᾶσα τούτου στοχάζεται, ἵνα τὸ κατασκευασθὲν ἐπιτηδείως ἔχῃ πρὸς τὸ ἔργον, πρὸς δὲ κατεσκευάσται.

vulvæ, prætextam oviculæ pilos, conchæ cruore infectos; de coitu, esse intestini frictionem et excretionem muci cum convulsione quadam — quales utique sunt rerum imagines, quæ res ipsas assequuntur easque penetrant, ut, quænam tandem eæ sint videre liceat — sic etiam per totam vitam nos facere oportet ac res, ubi vel maxime fide dignæ videantur, denudare et vilitatem earum spectare et externam speciem, qua superbiunt, tollere. Nam gravis impostor est fastus, et quando maxime putas, te res serias agere, tum maxime in fraudem inducit. Vide saltem, Crates quid de ipso Xenocrate dixerit.

14. Pleraque, quæ vulgus hominum admiratur, ad generalia rerum capita referuntur: alia quæ vi copulante aut natura continentur, lapides, arbores, ficus, vites, oleæ: alia, quæ paulo moderatiores admirantur, inter ea, quæ anima continentur, ut greges, armenta; alia, quibus urbaniores capiuntur, inter ea quæ anima rationali prædita sunt, non tamen universali, sed quatenus artium perita aut alia quadam sollertia excellit aut simpliciter *rationalis est*, ut servitiorum turbam possidere. Qui autem animam rationalem universalem et societatis amantem veneratur, nihil amplius cetera curat, ante omnia vero animum suum ita affectum et se moventem, ut rationi et civitati convenit, conservat et cognatum suum, ut idem consequatur, adjuvat.

15. Hæc properant fieri, illa properant fuisse, quin etiam ejus quod fit, jam aliquid evanuit: fluxus et mutationes mundum perpetuo renovant, quemadmodum immensum illud ævum continuus temporis lapsus novum semper præstat. In hoc igitur flumine ecquis horum, quæ præterlabuntur, quidquam in pretio habeat? perinde ac si quis prætervolantium passerulorum aliquem diligere cœpisset, is vero jam e conspectu abisset. Ejusmodi sane est vita cujusque, cujusmodi est exhalatio sanguinis aut spiritus ab aere attractio. Quale enim est, semel animam attrahere et efflare, quod quidem singulis temporis momentis facimus, tale etiam est, omnem illam respirandi facultatem, quam heri aut nudius tertius in ortu accepisti, eo reddere, unde eam primo hausisti.

16. Neque quod perspiramus, ut stirpes, æstimatione dignum est, neque quod respiramus, ut pecudes et belluæ, neque quod species rerum per visa nobis imprimuntur, neque quod agendi impetu huc illuc rapimur, neque quod congregamur et nutrimur: hoc enim perinde est atque alimenti quod superfluum est excernere. Quid igitur est, quod æstimatione dignum sit? Num plausu excipi? Nequaquam. Itaque nec linguarum plausu excipi: multitudinis enim laus quid aliud est, nisi linguarum strepitus? Sustulisti igitur gloriolam quoque; quid restat, quod æstimatione dignum sit? Hoc opinor, secundum propriam constitutionem et moveri et motum sistere, quo etiam et studia et artes ducunt. Nam etiam omnis ars id spectat, ut id, quod paratur aptum sit ad opus, ad quod paratur: et vi-

δ τε φυτουργός δ ἐπιμελούμενος τῆς ἀμπέλου, καὶ δ πολυδοῦμένης, καὶ δ τοῦ κυνὸς ἐπιμελούμενος, τοῦτο ζητεῖ. Αἱ δὲ παιδαγωγίαι, αἱ διδασκαλίαι ἐπὶ τι σπεύδουσιν· ὧδε οὖν τὸ τίμιον. Καὶ τοῦτο μὲν ἂν εὖ ἔχη, οὐδὲν τῶν ἄλλων περιποίησις σεαυτῶ. Οὐ παύσῃ καὶ ἄλλα πολλὰ τιμῶν· οὐτ' οὖν ἐλεύθερος ἔσῃ, οὔτε αὐτάρκης, οὔτε ἀπαθής. Ἀνάγκη γὰρ φθονεῖν, ζηλοτυπεῖν, ὑφορᾶσθαι τοὺς ἀφελέσθαι ἐκεῖνο δυναμένους, ἐπιβουλεύειν τοῖς ἔχουσι τὸ τιμώμενον ὑπὸ σοῦ· διως πεφύρθαι ἀνάγκη τὸν ἐκείνων τινὸς ἐνδεῆ· προσέτι δὲ πολλὰ καὶ τοῖς θεοῖς μέμψασθαι· ἡ δὲ τῆς ἰδίας διανοίας αἰδώς καὶ τιμὴ σεαυτῶ τε ἀρεστὸν σε ποιήσει, καὶ τοῖς κοινωνικοῖς εὐάρμοστον, καὶ τοῖς θεοῖς σύμφωνον, τούτέστιν, ἐπαυνοῦντα, ὅσα ἐκεῖνοι διανέμουσι καὶ διατετάχασι.

ιζ'. Ἄνω, κάτω, κύκλῳ, φοραὶ τῶν στοιχείων. Ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κίνησις ἐν οὐδεμιᾷ τούτων, ἀλλὰ θεϊκτέρων τι, καὶ ὁδῶς δυσεπινοήτῳ προϊούσα εὐοδοεῖ.

ιη'. Οἷον ἐστίν, ὁ ποιοῦσι! τοὺς μὲν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χρόνου, καὶ μεθ' ἑαυτῶν ζῶντας ἀνθρώπους εὐφημεῖν οὐ θέλουσιν· αὐτοὶ δὲ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων εὐφημηθῆναι, οὐς οὔτε εἶδον ποτὲ, οὔτε ὄψονταί, περὶ πολλοῦ ποιοῦνται. Τοῦτο δὲ ἐγγύς ἐστι τῷ λυπηθῆναι ἂν, ὅτι οὐχὶ καὶ οἱ προγενέστεροι περὶ σοῦ λόγους εὐφήμεους ἐποιοῦντο.

ιδ'. Μὴ, εἰ τι αὐτῷ σοι δυσκαταπόνητον, τοῦτο ἀνθρώπῳ ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν· ἀλλ' εἰ τι ἀνθρώπῳ δυνατόν καὶ οἰκείον, τοῦτο καὶ σεαυτῶ ἐφικτὸν νόμιζε.

κ'. Ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ δυνεῖ κατέδρυξέ τις, καὶ τῇ κεφαλῇ ἑβραγαίς πληγὴν ἐποίησεν. Ἀλλ' οὔτε ἐπισημαίνόμεθα, οὔτε προσκόπτομεν, οὔτε ὑφωρῶμεθα ὑστερον, ὥς ἐπιβουλον καίτοι φυλαττόμεθα, οὐ μέντοι ὥς ἔχρον, οὐδὲ μεθ' ὑποψίας, ἀλλ' ἐκκλίσεως εὐμενοῦς. Τοιοῦτόν τι γινέσθω καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς μέρεσι τοῦ βίου· πολλὰ παρενθυμώμεθα τῶν οἷον προσγυμναζομένων. Ἐξεστὶ γὰρ, ὥς ἔφην, ἐκκλίνειν, καὶ μηδὲν ὑποπτεύειν, μηδὲ ἀπέχεσθαι.

κα'. Εἰ τίς με ἐλέγξει, καὶ παραστήσῃ μοι, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνω ἢ πράσσω, δύναται, χαίρων μεταθήσομαι· ζητῶ γὰρ τὴν ἀλήθειαν, ὑφ' ἧς οὐδεὶς πώποτε ἐβλάβη. Βλάπτεται δὲ ὁ ἐπιμένων ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀπάτης καὶ ἀγνοίας.

κβ'. Ἐγὼ [δὲ] ἑμαυτοῦ καθήκον ποιῶ· τὰ ἄλλα με οὐ περισπᾷ· ἦτοι γὰρ ἀψυχα, ἢ ἄλογα, ἢ πεπλανημένα, καὶ τὴν ὁδὸν ἀγνοοῦντα.

κγ'. Τοῖς μὲν ἀλόγοις ζώοις, καὶ καθόλου πράγμασι καὶ ὑποκειμένοις, ὥς λόγον ἔχων, λόγον μὴ ἔχουσι, χρῶ μεγαλοφρόνως καὶ ἐλευθέρως· τοῖς δὲ ἀνθρώποις, ὥς λόγον ἔχουσι, χρῶ κοινωνικῶς. Ἐφ' ἅπασιν δὲ θεοῦ ἐπικαλοῦ· καὶ μὴ διαφέρει πρὸς τὸ πόσω χρόνῳ ταῦτα πράξεις· ἀρκοῦσι γὰρ καὶ τρεῖς ὥραι τοιαῦτα.

κδ'. Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν, καὶ ὁ ὀρεωκόμος αὐτοῦ, ἀποθανόντες εἰς ταῦτο κατέστησαν· ἦτοι γὰρ ἐληφθῆσαν εἰς τοὺς αὐτοὺς τοῦ κόσμου σπερματικούς λόγους· ἡ διεσκεδάσθησαν ὁμοίως εἰς τὰς ἀτόμους.

nitor, qui vites colit, et qui equos domat et qui canes curat huic studet operi. Puerorum educatio et disciplina aliquem finem consequi student; ibi igitur id, quod aestimatione dignum est; quod si bene habuerit, nihil ceterorum tibi comparare studebis. Non desines multa alia aestimare? Itaque nec liber eris, nec tibi sufficiens, neque animi perturbationibus vacuus. Non enim fieri potest, quin inideas, aemuleris eosque suspectos habeas, qui illis te privare possint, et insidias struas iis, qui id, quod a te tanti aestimatur, possident. Omnino necesse est te perturbari, si quae illarum rerum indigeas, praeterea saepe de diis conqueri; sed propriae mentis verecundia et honor et te tibi gratum reddet et sociis commodum et diis consentientem, hoc est, quaecumque attribuunt et constituunt, laudibus celebrantem.

17. Sursum, deorsum, in orbem feruntur elementa; virtutis aptem motus nulla harum viarum fertur, sed divinius quaedam res et via difficili comprehensu incedens felicitat progreditur.

18. Quale est, quod faciunt! homines ejusdem aetatis et qui cum ipsis vivunt, eos laudare nolunt, ipsi vero a posteris, quos nec viderunt neque unquam videbunt, celebrari plurimi faciunt. Hoc propemodum idem est, ac si doleres, quod prisci illi te non celebrarunt laudibus.

19. Noli, si quid tibi effectu difficile, opinari, hominem id non posse praestare, sed si quid ab homine effici potest eique est familiare, id te quoque assequi posse persuasum habe.

20. In palæstra vel unguibus nos laceravit aliquis vel illiso capite vulnus nobis infixit. Verum neque notamus, neque offendimur, neque in posterum, ut insidiatorem, suspectum habemus, quamquam cavemus, nec tamen tanquam ab hoste, neque cum suspitione, sed benevola cum declinatione. Idem etiam in ceteris vitae partibus fiat: ad multa eorum, quae faciunt, qui nobiscum quasi in certamine committuntur, animum non advertamus. Licet enim, ut dixi, declinare, et nec suspiciosum esse, neque odio illos habere.

21. Si quis me convincere mihi ostendere potest, me non recte sentire aut agere, læto animo ad meliorem frugem redibo: veritatem enim sector, a qua nemo unquam læsus est, læditur autem, qui in errore suo et ignorantia persistit.

22. Ego, quod meum est officium, facio: cetera me non distrahunt; aut enim anima aut ratione carent, aut aberrarunt et viam ignorant.

23. Animantibus ratione carentibus omninoque rebus et conditionibus tu, ut ratione praeditus, ratione carentibus, magno ac libero animo fac utaris; hominibus ut ratione praeditis ita utere, ut communiois ratio postulat; in omnibus deorum auxilium implora nec tua intersit, quam longo tempore hæc facturus sis: nam sufficient tres horæ sic exactæ.

24. Alexander Macedo ejusque multo post mortem in idem redacti sunt: nam aut in easdem mundi rationes seminales redacti sunt, aut pariter in atomos dispersi.

κε'. Ἐνθυμήθητι, πόσα κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκαριαῖον χρόνον ἐν ἑκάστῳ ἡμῶν ἅμα γίνεται, σωματικὰ ὁμοῦ καὶ ψυχικὰ καὶ οὕτως οὐ θαυμάσεις, εἰ πολὺ πλείω, μᾶλλον δὲ πάντα τὰ γινόμενα ἐν τῷ ἐνί τε καὶ σὺμ-παντι, ὃ δὴ κόσμον ὀνομάζομεν, ἅμα ἐνυφίσταται.

κς'. Ἐὰν τίς σοι προβάλῃ, πῶς γράφεται τὸ Ἄνω-κῖνον ὄνομα, μήτι κατεντενιόμενος προοίῃ ἑκαστον τῶν στοιχείων; τί οὖν ἐὰν ὀργίζονται, μήτι ἀντοργίζῃ; μήτι οὐκ ἐξαριθμῆσθαι πρῶτος προῖων ἑκαστον τῶν γραμμάτων; οὕτως οὖν καὶ ἐνθάδε μέμνησο, ὅτι πᾶν καθήκον ἐξ ἀριθμῶν τινῶν συμπληροῦται. Τούτους δεῖ τη-ροῦντα, καὶ μὴ θορυβοῦμενον, μηδὲ τοῖς δυσχεραίνουσιν ἀντιδυσχεραίνοντα, περαίνειν δὴδὲ τὸ προκείμενον.

κζ'. Πῶς ὡμόν ἐστι, μὴ ἐπιτρέπειν τοῖς ἀνθρώποις ἡμᾶν ἐπὶ τὰ φαινόμενα αὐτοῖς οἰκεῖα καὶ συμφέροντα; καίτοι τρόπον τινὰ οὐ συγχωρεῖς αὐτοῖς τοῦτο ποιεῖν, ὅταν ἀγανακτήσῃ, ὅτι ἁμαρτάνουσι. Φέρονται γὰρ πάντως ὡς ἐπὶ οἰκεῖα καὶ συμφέροντα αὐτοῖς. — ἄλλ' οὐκ ἔχει οὕτως. — Οὐκοῦν δίδασκει, καὶ δείκνυει μὴ ἀγανακτῶν.

κη'. Θάνατος, ἀνάπαυλα αἰσθητικῆς ἀντιτυπίας, καὶ ἡμμητικῆς νευροσπασίας, καὶ διανοητικῆς διεξόδου, καὶ τῆς πρὸς τὴν σάρκα λειτουργίας.

κθ'. Αἰσχρὸν ἐστίν, ἐν ᾧ βίῳ τὸ σῶμά σοι μὴ ἀπαυδᾷ, ἐν τούτῳ τὴν ψυχὴν προαυδᾷ.

λ'. Ὅρα, μὴ ἀποκαισαρωθῇς, μὴ βαφῆς γίνεται γέρ. Τήρησον οὖν σεαυτὸν ἀπλοῦν, ἀγαθόν, ἀκέραιον, αμνόν, ἀκομφον, τοῦ δικαίου φίλον, θεοσεβῆ, εὐμενῆ, ῥολόστοργον, ἐββούμενον πρὸς τὰ πρόποντα ἔργα. Ἀγώνισαι, ἵνα τοιούτος συμμείνης, ὅλον σε ἡθέλησε ποιῆσαι φιλοσοφία. Αἰδοῦ θεούς, σῶζε ἀνθρώπους. Βραχὺς δὲ βίος εἰς καρπὸς τῆς ἐπιγείου ζωῆς, διάθεσις δόξα, καὶ πρᾶξεις κοινωνικαί. Πάντα, ὡς Ἀντωνίνου μαθητῆς ἢ ὑπερ τῶν κατὰ λόγον πρassoμένων εὐτονον ἐκείνου, καὶ τὸ ὁμαλὲς πανταχοῦ, καὶ τὸ θσιον, καὶ τὸ εὐδιον τοῦ προσώπου, καὶ τὸ μελίχιον, καὶ τὸ ἀκονόδοξον, καὶ τὸ περὶ τὴν κατάληψιν τῶν πραγμάτων φιλότιμον· καὶ ὡς ἐκείνος οὐκ ἂν τι δλως παρήκε, μὴ πρότερον εὖ μάλα κατιδὼν καὶ σαφῶς νοήσας· καὶ ὡς ἔφερεν ἐκείνος τοὺς ἀλλοίους αὐτὸν μεμφομένους, μὴ ἀντιμεμφομένους· καὶ ὡς ἐπ' οὐδὲν ἐσπευδεν· καὶ ὡς διαβολὰς οὐκ ἐδέχετο· καὶ ὡς ἀκριβὲς ἦν ἐξεταστὴς ἡθῶν καὶ πράξεων· καὶ οὐκ ὀνειδιστῆς, οὐ φοροδεὴς, οὐχ ὑπόπτης, οὐ σοφιστῆς· καὶ ὡς ὀλίγοις ἀρκούμενος, ὅλον οἰκῆσει, στρωμνῇ, ἰσθμῇ, τροφῇ, ὑπηρεσίᾳ· καὶ ὡς φιλόπονος, καὶ μακροθύμος· καὶ ὅας μὲν ἐν τῷ μέχρῳ ἐσπέρας διὰ τὴν λι-πὴν δαίταν, μηδὲ τὸ ἀποκρίνειν τὰ περιττώματα παρὰ τὴν συνήθη ὥραν χρῆζων· καὶ τὸ βέβαιον καὶ ὁμοιον ἐν ταῖς φιλαίαις αὐτοῦ· καὶ τὸ ἀνέχεσθαι (τῶν) ἀντιβαινόν-των παρῆρσιαστικῶς ταῖς γνώμαις αὐτοῦ, καὶ χαίρειν, εἰ τίς τι δεικνύοι κρεῖττον· καὶ ὡς θεοσεβὴς χωρὶς δει-σιμονίας· ἐν' οὕτως εὐσυνειδήτῳ σοι ἐπιστῇ ἡ τελευ-τῆς ὥρα, ὡς ἐκείνου.

λα'. Ἀνάγηρε καὶ ἀνακαλοῦ σεαυτόν. Καὶ ἐξυπνι-

25. Considera, quam multa uno eodemque temporis puncto in uniuscujusque nostrum et animo et corpore fiunt: atque ita non miraberis, si multo plura, imo vero omnia, in uno hoc atque universo, quod mundum vocamus, simul existunt.

26. Si quis te interrogaverit, Antonini nomen quo pacto scribatur, num magna vocis contentione singulas edes li-teras? Quid igitur? si tibi irascuntur, numquid tu vicissim iis irasceris? nonne illi placide omnes ac singulas enume-rabis literas? Sic igitur etiam istic memento, omne officium quibusdam numeris absolvi, quos te oportet servare, et nec perturbatum, neque aliis indignantibus vicissim indi-gnantem recta pergere ad id, quod propositum est.

27. Quam durum est, non ea permittere hominibus quæ ad se pertinere sibi que conducere opinantur! attamen quodammodo non permittis, ut hoc faciant, quum agre fers, illos peccare; feruntur enim omnino ad ea, quæ ad se pertinere sibi que conducere ipsis videntur. — Verum res non ita habet. — Tu igitur id doce et ostende sine indigna-tione.

28. Mors, quies a sensuum repercussione, ab impulsu affectuum animi quasi fiduculis trahentium, a discursibus mentis et a carnis ministerio.

29. Turpe est, in qua vita corpus non succumbit, in ea prius succumbere animam.

30. Cave, ne in mores Cæsareos degeneres, ne inficia-ris: solet enim fieri. Serva te igitur simplicem, bonum, integrum, gravem, ab elegantiae studio alienum, justitiæ studiosum, pium in deos, benevolum, tuorum amantem, et ad officia præstanda strenuum. Admitte, ut talis per-maneas, qualem te facere voluit philosophia: venerare deos; prospice salutem hominum. Brevis vita est et unus fructus vitæ terrestris, sancta animi affectio et actiones societati utiles. Omnia ut Antonini discipulus: constan-tem illius firmitatem in iis, quæ naturæ convenienter aguntur, et æquabilitatem in omnibus rebus et sanctitatem et vultus serenitatem et comitatem et gloriæ inanis con-temptum et diligens in rebus percipiendis studium et quem-admodum ille omnino nihil prætermisit priusquam sedulo id consideraverat et accurate intellexerat; quemadmodum ille tulit eos, qui immerito eum reprehendebant neque eos vicissim reprehendebat; quemadmodum ad nihil festinabat; ut non delationes admisit; ut accuratus ille erat morum actionumque explorator; neque calumniator, nec meticulo-sus, nec suspiciosus, nec sophista; et quam paucis erat contentus, velut domo, strato, veste, victu, famulitio; ut la-boris tolerans et leni animo. Poterat idem propter victus tenuitatem in eodem usque ad vesperam versari nec nisi con-sueta hora excernere ei necesse erat: constantiam ejus et æquabilitatem in amicitiiis colendis, facile ferre eos, qui sententias ejus libere impugnabant, atque gaudere, si quis melius aliquid proferret; et quam pius in deos sine super-stitione — ut tibi bene factorum conscio, sicut illi, obveniat hora novissima.

31. Redi ad sobrietatem et revoca te. Somno iterum

σθεὶς πάλιν καὶ ἐννοήσας, οἱ ὄντιοι σοὶ ἠνώχλουν, πάλιν ἐργηγοῦντες βλέπει ταῦτα, ὡς ἐκεῖνα ἐβλέπεες.

λδ'. Ἐκ σωματίου εἰμὶ καὶ ψυχῆς. Τῷ μὲν οὖν σωματικῶ πάντα ἀδιάφορα· οὐδὲ γὰρ δύναται διαφέρειν. Τῇ δὲ διανοίᾳ ἀδιάφορα, ὅσα μὴ ἐστὶν αὐτῆς ἐνεργήματα. Ὅσα δὲ γε αὐτῆς ἐστὶν ἐνεργήματα, ταῦτα πάντα ἐπ' αὐτῇ ἐστὶν. Καὶ τούτων μέντοι, ἃ περὶ μόνον τὸ παρὸν πραγματεύεται· τὰ γὰρ μέλλοντα καὶ παρωχικότα ἐνεργήματα αὐτῆς, καὶ αὐτὰ ᾗδ' ἀδιάφορα.

λε'. Οὐκ ἐστὶν ὁ πόνος τῇ χειρὶ, οὐδὲ τῷ ποδὶ παρὰ φύσιν, μέχρις ἂν ποιῇ ὁ ποὺς τὰ τοῦ ποδός, καὶ ἡ χεὶρ τὰ τῆς χειρός. Οὕτως οὖν οὐδὲ ἀνθρώπῳ, ὡς ἀνθρώπῳ, παρὰ φύσιν ἐστὶν ὁ πόνος, μέχρις ἂν ποιῇ τὰ τοῦ ἀνθρώπου. Εἰ δὲ παρὰ φύσιν αὐτῷ οὐκ ἐστὶν, οὐδὲ κακὸν οὐκ ἐστὶν αὐτῷ.

λδ'. Ἡλικίαις ἡδοναὶς ἡσθησαν λησται, κίναδοι, πατραλοῖαι, τύραννοι;

λε'. Οὐχ ὄρξας, πῶς οἱ βάνασοι τεχνῆται ἀρμόζονται μὲν ἄχρι τινός πρὸς τοὺς ἰδιώτας, οὐδὲν ἥσσον μέντοι ἀντέχονται τοῦ λόγου τῆς τέχνης, καὶ τούτου ἀποστήναι οὐχ ὑπομένουσιν; Οὐ δεινόν, εἰ ὁ ἀρχιτέκτων, καὶ ὁ ἱατρός, μάλλον αἰδέσσονται τὸν τῆς ἰδίας τέχνης λόγον, ἢ ὁ ἀνθρώπος τὸν ἑαυτοῦ, δὲ αὐτῷ κοινός ἐστι πρὸς τοὺς θεούς;

λς'. Ἡ Ἀσία, ἡ Εὐρώπη, γωνίαι τοῦ κόσμου· πᾶν πέλαγος, σταγὼν τοῦ κόσμου· Ἄθως βωλάριον τοῦ κόσμου· πᾶν τὸ ἐνεστώδες τοῦ χρόνου, στιγμή τοῦ αἰῶνος. Πάντα μικρὰ, εὐτρεπτα, ἐναφανιζόμενα. Πάντα ἐκείθεν ἐρχεται, ἀπ' ἐκείνου τοῦ κοινοῦ ἡγεμονικοῦ ὁρμήσαντα, ἢ κατ' ἐπακολούθησιν. Καὶ τὸ χάσμα οὖν τοῦ λέοντος, καὶ τὸ δηλητήριον, καὶ πᾶσα κακουργία, ὡς ἄκανθα, ὡς βόρβορος, ἐκείνων ἐπιγεννήματα τῶν σεμνῶν καὶ καλῶν. Μὴ οὖν αὐτὰ ἀλλότρια τούτου, οὐ σέβεις, φαντάζου· ἀλλὰ τὴν πάντων πηγὴν ἐπιλογίζου.

λς'. Ὁ τὰ νῦν ἰδὼν, πάντα ἐώρακεν, ὅσα τε ἐξ αἰδίου ἐγένετο, καὶ ὅσα εἰς τὸ ἀπειρον ἔσται· πάντα γὰρ ὁμογενῇ, καὶ ὁμοειδῇ.

λη'. Πολλάκις ἐνθυμοῦ τὴν ἐπισύνδεσιν πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ σχέσιν πρὸς ἀλλήλα. Τρόπον γάρ τινα πάντα ἀλλήλοις ἐπιτέπλεκται, καὶ πάντα κατὰ τοῦτο φίλα ἀλλήλοις ἐστί· καὶ γὰρ ἄλλω ἄλλο ἐξῆς ἐστὶ· τοῦτο δὲ διὰ τὴν τονικὴν κόνησιν καὶ σύμπνοιαν, καὶ τὴν ἐνώσιν τῆς οὐσίας.

λθ'. Οἷς συγκεκλήρωσαι πράγμασι, τούτοις συνάρμοξε σεαυτὸν· καὶ οἷς συνεληχας ἀνθρώποις, τούτους φιλεῖ, ἀλλ' ἀληθινῶς.

μ'. Ὅργανον, ἐργαλεῖον, σκεῦος πᾶν, εἰ, πρὸς δ κατεσκευάσται, ποιεῖ, εὔ' ἔχει· καίτοι ἐκεῖ ὁ κατασκευάσας ἐκποδῶν. Ἐπὶ δὲ τῶν ὑπὸ φύσεως συνεχομένων ἔνδον ἐστὶ καὶ παραμένει ἡ κατασκευάσασα δύναμις· καθὼ καὶ μάλλον αἰδεῖσθαι αὐτὴν δεῖ, καὶ νομίζειν, ἐὰν κατὰ τὸ βούλημα ταύτης ἔχῃ καὶ διεξάγῃς, ἔχειν σοι

excusso quum intellexeris, somnia fuisse, quæ te perturbabant, vigilans denuo hæc intueri, quemadmodum illa intuitus es.

32. Ex corpusculo consto et anima. Corpusculo indifferentia sunt omnia : non enim possunt ejus differre ; menti autem indifferentia sunt , quæcunque non sunt ipsius actiones ; quæcunque autem sunt ejus actiones , in potestate ejus sitæ sunt omnes. Ex his tamen eæ tantum ei curæ sunt , quæ circa id , quod præsens est , versantur : quæ enim futuræ sunt ejus actiones aut præteritæ , et ipsæ ei nunc indifferentes.

33. Neque manui labor est neque pedi contra naturam , quamdiu pes facit , quod pedis est , et manus , quod manus est. Sic igitur neque homini ut homini , labor est contra naturam , quamdiu facit , quod hominis est. Quod si contra naturam ejus non est , nec malum ei est.

34. Quantis voluptatibus delectati sunt latrones , cinædi , parricidæ , tyranni ?

35. Videsne , ut qui illiberales profitentur artes , aliquatenus quidem ad imperitos se accommodent , nihilominus tamen artis rationem retineant neque ab ea discedere sustineant ? Nonne turpe est , architectum ac medicum artis suæ rationem magis vereri , quam hominem suam ipsius rationem , quæ ei cum diis communis est ?

36. Asia , Europa , anguli mundi : omne mare , guttula mundi : Athos , glebula mundi : omne quod instat tempus , punctum ævi : omnia parva , caduca , evanida : omnia inde veniunt , a communi illo principatu profecta , vel per consequentiam. Itaque etiam leonis rictus et venenum mortiferum et noxium quidvis , ut spina , ut lutum , honestarum illarum et pulcrarum rerum appendices agnatæ sunt. Noli igitur ea ab eo , quem colis , aliena opinari , verum omnium fontem tecum perpende.

37. Qui præsentia cernit , omnia vidit , quæ ab æterno fuerunt et in infinitum usque erunt : omnia enim ejusdem generis ejusdemque formæ sunt.

38. Sæpe tecum perpende rerum omnium , quæ in mundo sunt , connexum et mutuam rationem : quodammodo enim omnia inter se sunt implicita et eatenus inter se amica : nam alii consequens est hoc per tendentem connexum et conspirationem et unitatem materiæ.

39. Quibus sorte addictus es rebus , iis te accommoda , et quibuscum forte conjunctus es hominibus , eos amore , eoque vero , prosequere.

40. Organum , instrumentum , vas quodlibet , si ad quod fabricatum est , id facit , bene habet , quamquam ibi , qui condidit , opifex abiit : in iis vero , quæ a natura continentur intus est et permanet quæ condidit vis. Proinde vel magis eam vereri te oportet atque existimare , si secundum eam te

πάντα κατὰ νοῦν. Ἐχει δὲ οὗτος καὶ τῷ παντὶ κατὰ νοῦν τὰ ἐαυτοῦ.

μα'. Ὁ τι ἂν τῶν ἀπροαιρέτων ὑποστήσης σαυτῷ ἄγαθόν, ἢ κακόν, ἀνάγκη κατὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ τοιοῦτου κακοῦ, ἢ τὴν ἀποτεύξιν τοῦ τοιοῦτου ἀγαθοῦ, μέμψασθαι σε θεοῖς· καὶ ἀνθρώπους δὲ μισῆσαι, τοὺς αἰτίους ὄντας, ἢ ὑποπτευομένους ἔσεσθαι, τῆς ἀποτεύξεως, ἢ τῆς περιπτώσεως· καὶ ἀδικοῦμεν δὴ πολλὰ, διὰ τὴν πρὸς ταῦτα διαφορὰν. Ἐὰν δὲ μόνὰ τὰ ἐφ' ἧμιν ἀγαθὰ καὶ κακὰ κρίνωμεν, οὐδεμία αἰτία καταλείπεται, οὔτε θεῶ ἔγκαλέσαι, οὔτε πρὸς ἀνθρώπων στήναι στάσιν πολεμίου.

μβ'. Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργοῦμεν, οἱ μὲν εἰδότες καὶ παρακολουθητικῶς, οἱ δὲ ἀνεπιστάτως· ὥσπερ καὶ τοὺς καθευδοντας, οἷμαι, ὃ Ἡράκλειτος ἐργάτας εἶναι λέγει, καὶ συνεργοὺς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γινόμενων. Ἄλλος δὲ κατ' ἄλλο συνεργεῖ· ἐκ περιστάσεως δὲ καὶ ὁ μεμφόμενος, καὶ ὁ ἀντιβαίνειν πειρώμενος, καὶ ἀναιρεῖν τὰ γινόμενα. Καὶ γὰρ τοῦ τοιοῦτου ἐχρηζεν ὁ κόσμος. Λοιπὸν οὖν σῦνες, εἰς τίνας ἐαυτὸν κατατίσεις· ἐκεῖνος μὲν γὰρ πάντως σοι καλῶς χρήσεται ὃ τὰ ὅλα διοικῶν, καὶ παραδίδεται σε εἰς μέρος τι τῶν συνεργῶν καὶ συνεργητικῶν. Ἀλλὰ σὺ μὴ τοιοῦτο μέρος γίνῃ, οἷος ὁ εὐτέλης καὶ γελοῖος στίχος ἐν τῷ δράματι, οὗ Χρῦσιππος μέμνηται.

μγ'. Μῆτις δὲ ἡλιος τὰ τοῦ ὑετοῦ ἀξιοῖ ποιεῖν; μῆτις δὲ Ἀσκληπιδὲς τὰ τῆς Καρποφόρου; τί δὲ τῶν ἄστρον ἑκαστον, οὐχὶ διάφορα μὲν, συνεργὰ δὲ πρὸς ταῦτόν;

μδ'. Εἰ μὲν οὖν ἐβουλεύσαντο περὶ ἐμοῦ καὶ τῶν ἐμῶν συμβῆναι ὀφειλόντων οἱ θεοὶ, καλῶς ἐβουλεύσαντο· ἐβούλον γὰρ θεὸν οὐδὲ ἐπινοῆσαι βράδιον· κακοποιῆσαι δὲ με διὰ τίνα αἰτίαν ἐμελλον ὀρμᾶν; τί γὰρ αὐτοῖς, ἢ τῷ κοινῷ, ὃ μέγιστα προνοοῦνται, ἐκ τούτου περιεγένητο; Εἰ δὲ μὴ ἐβουλεύσαντο κατ' ἰδίαν περὶ ἐμοῦ, περὶ γε τῶν κοινῶν πάντως ἐβουλεύσαντο, οἷα κατ' ἐπακολουθήσιν καὶ ταῦτα συμβαίοντα ἀσπάζεσθαι καὶ στέργειν ὀφείλω. Εἰ δ' ἄρα περὶ μηδενὸς βουλευόνται, πιστεύειν μὲν οὐχ ὅσιον, ἢ μηδὲ θύωμεν, μηδὲ εὐχόμεθα, μηδὲ ὀμνύωμεν, μηδὲ τὰ ἄλλα πράσσωμεν, ἅπερ ἑκάστα ὡς πρὸς παρόντας καὶ συμβιούντας τοὺς θεοὺς πράσσομεν. Εἰ δὲ ἄρα περὶ μηδενὸς τῶν καθ' ἡμᾶς βουλευόνται, ἐμοὶ μὲν ἔξεστι περὶ ἐμαυτοῦ βουλευέσθαι· ἐμοὶ δὲ ἐστὶ σκέψιν περὶ τοῦ συμφέροντος. Συμφέρεϊ δὲ ἑκάστῳ, τὸ κατὰ τὴν ἐαυτοῦ κατασκευὴν καὶ φύσιν· ἢ δὲ ἐμὴ φύσις λογικὴ καὶ πολιτικὴ· πόλις καὶ πατρίς, ὡς μὲν Ἀττωνίων μοι ἢ Ρώμῃ, ὡς δὲ ἀνθρώπῳ, ὁ κόσμος. Τὰ ταῖς πόλεσιν οὖν ταῦταις ὠφέλιμα, μόνῃ ἐστὶ μοι ἀγαθὰ.

με'. Ὅσα ἑκάστῳ συμβαίνει, ταῦτα τῷ ὅλῳ συμφέρεϊ ἔχει τοῦτο. Ἄλλ' ἐτι ἐκεῖνο ὡς ἐπίπαν ὀφείλει παραφυλάξας, ὅσα ἀνθρώπῳ, καὶ ἑτέροις ἀνθρώποις. Κοινώτερον δὲ νῦν τὸ συμφέρον ἐπὶ τῶν μέσων λαμβανέσθω.

μς'. Ὡσπερ προσίσταται σοι τὰ ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ

M. ANTONINI'S.

habeas et degas, omnia tibi ex animi sententia habere : sic etiam universo omnia ex sui animi sententia se habent.

41. Si quid eorum, quæ arbitrii tui non sunt, bonum malumve esse in animum induxeris; non poterit non fieri, quin, si istiusmodi vel in malum incideris vel bono excideris, de diis queraris, homines autem oderis, ut qui auctores sint aut ex suspitione tua futuri sint ut altero excidas, in alterum incidas. Et utique multa injuste facimus idcirco, quod illarum rerum nostra interest. Quod si ea sola, quæ in nostra sunt potestate, bona malaque censeamus, nulla jam restat causa, cur deum accusemus aut contra homines inimici partes geramus.

42. Omnes ad unum eundemque effectum operam conferimus, alii scientes et intelligentes, alii quod faciunt nescientes; quemadmodum etiam dormientes Heraclitus, opinor, operarios esse dixit et conferre ad ea, quæ in mundo fiant. Alius vero alio modo operam confert, ex abundantia vero etiam is, qui queritur et iis, quæ fiunt, reniti conatur eaque tollere; nam tali quoque homine mundo opus erat. Igitur quod reliquum est tu cogita, quorum in numerum te referas: ille enim, qui rerum universitatem administrat, omnino bene te utetur atque te in partem operariorum eorumque, quæ opus adjuvant, recipiet: tu autem cave, ne talis pars fueris, qualis in fabula vilis ac ridiculus versus, cuius meminit Chrysippus.

43. Numquid sol quæ pluviae sunt facere cupit? numquid Æsculapius quæ Frugiferæ sunt? Quid siderum quodvis? nonne, quamquam diversa, idem opus adjuvant?

44. Si quidem dii de me iisque quæ mihi evenire oportet, consuluerunt, bene consuluerunt; etenim consilii expertem esse deum ne ad cogitandum quidem facile est; ut autem mihi malefaciendi consilium caperent, quenam eos causa impulisset? Quid enim ipsis aut communitati, cuius maximam curam gerunt, inde accederet? Sin de me privatim nihil, de rebus universi certe consuluerunt, ex quibus quum ea quoque, quæ mihi eveniunt, necessario consequantur, amplecti hæc debeo atque diligere. Sin vero de nulla prorsus re consuluerunt — credere tamen non fas est aut neque sacra faciamus neque preces fundamus, neque per eos iuremus neque alia faciamus, quæ quidem singula facimus tanquam diis nobis præsentibus et nobiscum viventibus — sin vero, inquam, de nulla mearum rerum consulere, mihi quidem licet de me ipso consilium capere. Mea autem deliberatio ad id quod utile est, spectat: utile vero cuivis est, quod constitutioni ipsius ac naturæ convenit: natura autem mea rationalis est et societatis amans: civitas et patria mihi, ut Antonino, Roma, ut homini, mundus; his igitur civitatibus quæ utilia sunt, ea mihi sola sunt bona.

45. Quæcunque singulis eveniunt, ea universo prosunt: hoc suffecerit. Verum præterea illud, quod, si animum adverteris, ubique videbis, quæcunque homini etiam aliis hominibus *prodesse*. Vocabulum « utilis » nunc vulgari sensu de rebus mediis accipias.

46. Quemadmodum te tædio afficiunt, quæ in amphitheatro

καὶ τοῖς τοιοῦτοις χωρίοις, ὡς δαὶ τὰ αὐτὰ δρώμενα, καὶ τὸ δημοεῖδὲς προσκορῇ τὴν θέαν ποιεῖ· τοῦτο καὶ ἐπὶ δλου τοῦ βίου πάσχειν· πάντα γὰρ ἄνω κάτω τὰ αὐτὰ, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν. Μέχρι τίνος οὖν;

μζ'. Ἐννοεῖ συνεχῶς παντοίους ἀνθρώπους, καὶ παντοίων μὲν ἐπιτηδευμάτων, παντοδαπῶν δὲ ἐθνῶν, τεθνεώτας· ὥστε κατένειαι τοῦτο μέχρι Φιλιστινῶνος, καὶ Φοίβου, καὶ Ὀριγανίωνος. Μέτιθι νῦν ἐπὶ τὰ ἄλλα φύλα. Ἐκεῖ δὲ μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖ, ὅπου τοσοῦτοι μὲν δεινὸί ῥήτορες, τοσοῦτοι δὲ σεμνοὶ φιλόσοφοι, Ἡράκλειτος, Πυθαγόρας, Σωκράτης· τοσοῦτοι δὲ ἥρωες πρότερον· τοσοῦτοι δὲ ὑστερον στρατηγοὶ, τύραννοί· ἐπὶ τούτοις δὲ Εὐδόξος, Ἰππάρχος, Ἀρχιμήδης, ἄλλαι φύσεις ὀξεῖαι, μεγαλόφρονες, φιλόπονοι, πανοῦργοι, αὐθάδεις, αὐτῆς τῆς ἐπικήρου καὶ ἐφημέρου τῶν ἀνθρώπων ζωῆς χλευασταί, ὅσων Μένιππος, καὶ ὅσοι τοιοῦτοι. Περὶ πάντων τούτων ἐννόει, ὅτι πάσαι κεῖνται. Τί οὖν τοῦτο δεινὸν αὐτοῖς; τί δαὶ τοῖς μὴ ὀνομαζομένοις ὄλως; ἐν ᾧδε πολλοῦ ἄξιον; τὸ μετ' ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης εὐμενῇ τοῖς ψεύσταις καὶ ἀδόχοις διαβιοῦν.

μη'. Ὅταν εὐφραῖναι σεαυτὸν θέλῃς, ἐνθυμοῦ τὰ προτερήματα τῶν συμβιούντων· ὁλον, τοῦ μὲν τὸ δραστήριον, τοῦ δὲ τὸ αἰδῆμον, τοῦ δὲ τὸ εὐμετάδοτον, ἄλλου δὲ ἄλλο τι. Οὐδὲν γὰρ οὕτως εὐφραίνει, ὡς τὰ δμοιώματα τῶν ἀρετῶν, ἐμφαινόμενα τοῖς ᾗθεσι τῶν συζώντων, καὶ ἀθρόα ὡς ὅλον τε συμπίπτοντα. Διὸ καὶ πρόχειρα αὐτὰ ἐκτέον.

μβ'. Μή τι δυσχεραίνεις, ὅτι τοσῶνδ' ἐτινων λιτρῶν εἴ, καὶ οὐ τριακοσίων; οὕτω δὲ καὶ ὅτι μέχρι τοσῶνδε ἐτῶν βιωτέον σοι, καὶ οὐ μέχρι κλειόνος· ὥσπερ γὰρ τῆς οὐσίας ὅσον ἀφώρισται σοι στέργεις, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ χρόνου.

ν'. Πειρῶμεν πείθειν αὐτούς. Πρᾶττε δὲ καὶ (αὐτῶν) ἀκόντων, ὅταν τῆς δικαιοσύνης ὁ λόγος οὕτως ἄγῃ. Ἐὰν μέντοι βία τις προσχωρῶμενος ἐνίστηται, μετάβαινε ἐπὶ τὸ εὐάρεστον καὶ ἄλυπον, καὶ συγχρῶ εἰς ἄλλην ἀρετὴν τῇ· κωλύσει· καὶ μὲμνησο, ὅτι μεθ' ὑπεξαίρεσεως ὁρμᾶς, ὅτι καὶ τῶν ἀδυνάτων οὐκ ὀρέγου. Τίνος οὖν; τῆς τοιαυδὲ τίνος ὁρμῆς. Τούτου δὲ τυγχάνεις· ἐφ' οἷς προήχθημεν, ταῦτα γίνεται.

να'. Ὁ μὲν φιλόδοξος ἀλλοτριᾷ ἐνέργειαν ἰδίον ἀγαθὸν ὑπολαμβάνει· ὁ δὲ φιλήδονος, ἰδίαν πείσιν· ὁ δὲ νοῦν ἔχων, ἰδίαν πρᾶξιν.

νβ'. Ἐξεστὶ περὶ τούτου μὴδὲν ὑπολαμβάνειν, καὶ μὴ ἀγλῆσθαι τῇ ψυχῇ· αὐτὰ γὰρ τὰ πράγματα οὐκ ἔχει φύσιν ποιητικὴν τῶν ἡμετέρων κρίσεων.

νγ'. Ἐθίσον σεαυτὸν πρὸς τὸ ὑφ' ἑτέρου λεγόμενον γίνεσθαι ἀπαρενθυμήτως, καὶ ὡς ὅλον τε ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ λέγοντος γίνου.

νδ'. Τὸ τῷ σμῆναι μὴ συμφέρον, οὐδὲ τῇ μελίσσῃ συμφέρει.

νε'. Εἰ κυβερνῶνται οἱ ναῦται, ἢ ἱατροῦνται οἱ κάμνοντες κακῶς ἔλεγον, ἄλλῃ τινὶ ἂν προσεῖχον, ἢ πῶς

tro et ejusmodi locis spectantur, quippe quæ quum eadem semper ejusdemque generis sint, quæ spectantur, spectandi satietatem afferant, idem te in tota vita pati necesse est. Cuncta enim sursum deorsum eadem et ex iisdem. Quousque igitur?

47. Considera perpetuo, omnis generis omniumque et studiorum et gentium homines mortuos, ita ut ad Philistionem, Phœbum, Origamionem descendas. Transi nunc ad alia genera. Eodem nos concedere oportet, quo tot oratores disertī, tot philosophi venerabiles, Heraclitus, Pythagoras, Socrates, tot prisci heroes, tot postea imperatores, tyranni, post hos Eudoxus, Hipparchus, Archimedes, alii porro acutis præditi ingeniis, magnanimi, laboriosi, versuti, arrogantes, ipsi denique vitæ hominum caducæ et in diem durantis subsannatores, ut Menippus et omnes hujus generis. Hos omnes cogita jamdudum jacere: quid igitur iis inde mali? quid vero iis, qui ne nominantur quidem? Unum hic magni æstimandum, ut ipse veritatem et justitiam colens erga mendaces et injustos benevolum te præbeas.

48. Si quando te exhilarare tibi libet, in mentem tibi revoca virtutes eorum, qui tecum vivunt, ut hujus alacritatem in negotiis obeundis, illius verecundiam, hujus munificentiam, illius aliam aliquam; nihil enim ita animum oblectat, quam imagines virtutum in moribus eorum, quibuscum vivitur, expressæ et quam frequentissime visui sepe offerentes. Quamobrem ad manum eas fac habeas.

49. Numquid ægre fers, te tot pondo nec trecentorum esse? Sic vero etiam, quod tot annos neque ulterius victurus es; quemadmodum enim, quantum materiæ tibi assignatum est, tanto es contentus, sic etiam quod attinet ad tempus.

50. Conemur iis persuadere. Verum etiam iis invitis age, quum justitiæ ratio sic exigit: si quis tamen vi tibi resistit, ad lenitatem et tranquillitatem te transfer et utere impedimento ad aliam virtutem exercendam; ac memento, te cum exceptione rem aggredi, neque ea te voluisse, quæ fieri nequeant. Quid igitur? ut talem agendi conatum habeas; atque hunc assequeris: ad quæ impulsus sumus, ea fiunt.

51. Gloriæ cupidus in aliena actione bonum suum situm esse opinatur; voluptati deditus in sua ipsius affectione; ratione utens in sua ipsius actione.

52. Licet de hac re nihil opinari, neque animo perturbari; res enim ipsæ non ea sunt natura, ut judicia nostra cogant.

53. Adsuesce iis, quæ ab alio dicuntur, animum sedulo adhibere, et, quantum fieri potest, in dicentis animo esse.

54. Quod examini non prodest, neque apī prodest.

55. Si vectores gubernatori, ægroti medico maledicerent,

αὐτὸς ἐνεργῶς τὸ τοῖς ἐμπλέουσι σωτήριον, ἢ τὸ τοῖς θεραπευομένοις ὑγιεινόν;

κς'. Πόσοι, μεθ' ὧν εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, ἤδη ἐπεληλύθασιν;

κς'. Ἰκτεριῶσι τὸ μέλι πικρὸν φαίνεται· καὶ λυσσοδήκτοις τὸ ὕδωρ φοβερόν· καὶ παιδίοις τὸ σφαιρίον καλόν. Τί οὖν ὀργίζομαι; ἢ δοκεῖ σοι ἔλασσαν ἰσχύειν τὸ διεψευσμένον, ἢ τὸ χολίον τῷ ἰκτεριῶντι, καὶ ὁ ἴος τῷ λυσοσδήκτῳ;

νη'. Κατὰ τὸν λόγον τῆς σῆς φύσεως βιοῦν σε οὐδεὶς καλύσει· παρὰ τὸν λόγον τῆς κοινῆς φύσεως οὐδέν σοι συμβήσεται.

νθ'. Οἷοί εἰσιν, οἷς θέλουσιν ἀρέσκειν, καὶ δι' οἷα περιγινόμενα, καὶ δι' ὧν ἐνεργεῖν. Ὡς ταχέως ὁ αἰὼν πάντα καλύψει· καὶ ὅσα ἐκάλυψεν ἤδη.

BIBAION Z.

α'. Τί ἐστὶ κακία; — Τοῦτ' ἐστίν, ὃ πολλάκις εἶδες. Καὶ ἐπὶ παντός δὲ τοῦ συμβαίνοντος πρόχειρον ἔχε, ὅτι τοῦτό ἐστιν, ὃ πολλάκις εἶδες. Ὅλος ἄνω κάτω τὰ αὐτὰ εὐρήσεις, ὧν μεσται αἱ ἱστορίαι αἱ παλαιαί, αἱ μέσαι, αἱ ὑπόγειοι· ὧν νῦν μεσται αἱ πόλεις καὶ (αἱ) οἰκίαι. Οὐδὲν καινόν· πάντα καὶ συνήθη καὶ ὀλιγοχρόνια.

β'. Τὰ δόγματα πῶς ἄλλως δύναται νεκρωθῆναι, ἐὰν μὴ αἱ κατάλληλοι αὐτοῖς φαντασίαι σθεσθῶσιν; ἄς διηνεκῶς ἀναζητῶρεν ἐπὶ σοὶ ἐστὶ. Δύναμαι περὶ τούτου, ὃ δεῖ, ὑπολαμβάνειν· εἰ δύναμαι, τί ταρασσομαι; τὰ ἔξω τῆς ἐμῆς διανοίας οὐδὲν ὅλως πρὸς τὴν ἐμὴν διάνοιαν. Τοῦτο πάθε, καὶ ὁρθὸς εἶ· ἀναβιῶναι σοὶ ἐξεστίν· ἴδε πάλιν τὰ πράγματα, ὥς ἐώρας· ἐν τούτῳ γὰρ τὸ ἀναβιῶναι.

γ'. Πομπῆς κενσπουδία, ἐπὶ σκηνῆς δράματα, ποίμνια, ἀγέλαι, διαδορατισμοί, κυνιδίους ὀσάριον ἐρριμένον, ψωμίον εἰς τὰς τῶν ἰχθύων δεξαμενάς, μυρμηκῶν ταλαιπωρία καὶ ἀχθοφορία, μυιδίων ἐπτοσημένων ὑπὸ ῥομαί, σιγυλλάρια νευροσπαστούμενα. Χρὴ οὖν ἐν τοῦτοις εὐμενῶς μὲν καὶ μὴ καταφραττόμενον ἐσάναι· παρακολουθεῖν μέντοι, ὅτι τοσούτου ἀξίος ἕκαστός ἐστιν, ὅπου ἀξία ἐστὶ ταῦτα, περὶ ὃ ἐσπούδακεν.

δ'. Δεῖ κατὰ λέξιν παρακολουθεῖν τοῖς λεγομένοις, καὶ καθ' ἑκάστην ὁρμὴν τοῖς γινομένοις. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἐτέρου εὐθύς δρᾶν, ἐπὶ τίνᾳ σκοπὸν ἢ ἀναφορά· ἐπὶ δὲ τοῦ ἐτέρου παραφυλάσσειν, τί τὸ σημαίνον.

ε'. Πότερον ἐξαρκεῖ ἡ διάνοιά μου πρὸς τοῦτο, ἢ οὐ; Εἰ μὲν ἐξαρκεῖ, χροῶμαι αὐτῇ πρὸς τὸ ἔργον, ὥς ὀργάνῳ παρὰ τῆς τῶν ὄλων φύσεως δοθέντι. Εἰ δὲ μὴ ἐξαρκεῖ, ἥτοι παραχωρῶ τοῦ ἔργου τῷ δυναμένῳ κρεῖττον ἱπιτελεῖσαι, ἐὰν ἄλλως τοῦτο μὴ καθήκῃ· ἢ πρᾶσσω, ὥς δύναμαι, προσπαλαβὼν τὸν δυνάμενον κατὰ πρόσληψιν τοῦ ἐμοῦ ἡγεμονικοῦ ποιῆσαι τὸ εἰς τὴν κοινωνίαν νῦν καίριον καὶ χρήσιμον. Ὅ τι γὰρ ἂν δι'

num ad aliud aliquid animum adverterent, quam ut ipse navigantibus salutem, ægrotantibus sanitatem pararet?

56. Quam multi, quibuscum mundum intravi, jam excesserunt!

57. Aurigine affectis mel amarum videtur, et iis, qui a cane rabido mersi sunt, aqua formidini est, et pueris pila res pulcra. Quid igitur irascor? an vero minus valere putas falsam opinionem, quam apud lymphaticum bilem, apud arquatum virus?

58. Quominus secundum tuæ naturæ rationem agas, nemo te impedit: contra communis naturæ rationem nihil tibi accidet.

59. Quales sunt, quibus placere student et qualia ob emolumenta et qualibus actionibus! Quam cito ævum omnia abscondet et quam multa jam abscondidit!

LIBER VII.

1. Quid est malitia? Id est, quod sæpe vidisti. Quidquid accadat, hoc tibi in promptu sit, esse id, quod sæpe videris. Omnino sursum deorsum eadem deprehendes, quibus refertæ sunt historiæ priscæ, mediæ, recentes, quibus nunc refertæ urbes et domus. Nihil novi, omnia et usitata et brevi tempore durantia.

2. Placita qua alia ratione aboleri possunt, quam visis quæ iis respondent, extinctis? quæ ut * non * suscites continenter, in tua potestate situm est. Possum, quod oportet, hæc de re existimare; si possum, quid animo perturbor? quæ extra mentem sunt, omnino nihil ad mentem meam. Sic affectus sis, et rectus es; reviviscere tibi licet; intueri rursus res, ut eas intuitus es: in eo enim situm est reviviscere.

3. Inane pompæ studium, fabulæ scenicæ, greges, armenta, veitationes, ossiculum canibus projectum, offula in piscinas injecta, formicarum ærumnæ et bajulationes, muscutorum perterritorum discursus, sigillaria verticillis commota. Oportet igitur in his benevolo animo et sine ferocia consistere, animadvertere tamen, tanti quemvis esse, quanti sint ea, in quibus studium ponat.

4. In sermone iis, quæ dicuntur, animum advertere te oportet, in agendi impetu iis, quæ fiunt, atque hic videre, ad quem finem referantur, illic observare, quid sit, quod significetur.

5. Sufficitne mens mea ad hanc rem, necne? Si sufficit, ea utor ad rem efficiendam ut instrumento ab universi natura mihi dato: sin minus, aut hoc opus illi concedo, qui me melius id exsequi potest, * si modo id me deceat, aut ipse pro viribus perago, adsumpto mihi auxiliario, qui mentis meæ opera adjutus id efficere possit, quod societati hoc ipso tempore tempestivum et utile est; quidquid enim

ἐμαυτοῦ, ἢ σὺν ἄλλῳ ποιῶ, ὥδε μόνον χρὴ συντείνειν, εἰς τὴ κοινῇ χρησίμῳ καὶ εὐαρμοστον.

ζ'. Ὅσοι μὲν, πολυμήνητοι γινόμενοι, ἤδη λήθη παραδέδονται· ὅσοι δὲ, τούτους ἐμνήσαντες, πάλαι ἐκποδῶν.

ζ'. Μὴ αἰσχύνου βοηθούμενος· πρόκειται γάρ σοι ἐνεργεῖν τὸ ἐπιβάλλον, ὡς στρατιῶτῃ ἐν τειχομαχίᾳ. Τί οὖν, ἐὰν σὺ μὲν χωλαίνῃς ἐπὶ τὴν ἐπαλξιν ἀναδῆναι μόνος μὴ δύνῃ, σὺν ἄλλῳ δὲ δυνατὸν ᾖ τοῦτο;

η'. Τὰ μέλλοντα μὴ παραστέτω· ἤξεις γὰρ ἐπ' αὐτὰ, ἐὰν δεήσει, φέρων τὸν αὐτὸν λόγον, ὅ νῦν πρὸς τὰ παρόντα χρᾶ.

θ'. Πάντα ἀλλήλοις ἐπιπλέκεται καὶ ἡ σύνδεσις ἱερὰ, καὶ σχεδὸν τι οὐδὲν ἀλλότριον ἄλλο ἄλλῳ. Συγκατατίθεται γάρ, καὶ συγκοσμεῖ τὸν αὐτὸν κόσμον. Κόσμος τε γὰρ εἰς ἐξ ἀπάντων, καὶ Θεὸς εἰς διὰ πάντων, καὶ οὐσία μία, καὶ νόμος εἷς, λόγος κοινὸς πάντων τῶν νοερῶν ζώων, καὶ ἀλήθεια μία· εἷς καὶ τελειότης μία τῶν ὁμογενῶν, καὶ τοῦ αὐτοῦ λόγου μετεχόντων ζώων.

ι'. Πᾶν τὸ ἐνυλον ἐναφανίζεται τάχιστα τῇ τῶν θλων οὐσίᾳ· καὶ πᾶν αἶτιον εἰς τὸν τῶν θλων λόγον τάχιστα ἀναλαμβάνεται· καὶ παντὸς μνήμη τάχιστα ἐγκαταχώννυται τῷ αἰῶνι.

ια'. Τῷ λογικῷ ζῳῷ ἡ αὐτὴ πρᾶξις κατὰ φύσιν ἐστὶ, καὶ κατὰ λόγον.

ιβ'. Ὁρθὸς, ἢ ὀρθούμενος.

ιγ'. Οἷόν ἐστιν ἐν ἡνωμένοις τὰ μέλη τοῦ σώματος, τοῦτον ἔχει τὸν λόγον ἐν διεστώσι τὰ λογικὰ, πρὸς μίαν τιὰ συνεργίαν κατεσκευασμένα. Μᾶλλον δὲ σοι ἡ τοῦτο νόησις προσεπεισεται, ἐὰν πρὸς ἑαυτὸν πολλάκις λέγῃς, ὅτι μέλος εἰμὶ τοῦ ἐκ τῶν λογικῶν συστήματος. Ἐὰν δὲ [διὰ τοῦ βῶ στοιχείου] « μέρος » εἶναι ἑαυτὸν λέγῃς, οὕτω ἀπὸ καρδίας φιλεῖς τοὺς ἀνθρώπους· οὕτω σε καταληπτικῶς εὐφραίνει τὸ εὐεργετεῖν· ἔτι ὡς πρέπον αὐτὸ ψιλὸν ποιεῖς· οὕτω ὡς αὐτὸν εὖ ποιῶν.

ιδ'. Ὁ θέλει, ἐξωθεν προσπιπτέτω τοῖς παθεῖν ἐκ τῆς προσπτώσεως ταύτης δυναμένοις. Ἐκεῖνα γάρ, ἐὰν θελήσῃ, μέμψεται τὰ παθόντα· ἐγὼ δὲ, ἐὰν μὴ ὑπολάβω, ὅτι κακὸν τὸ συμβεβηκός, οὕτω βέβλαμμαι. Ἐξεστι δέ μοι μὴ ὑπολαβεῖν.

ιε'. Ὁ τοῖς ἀντιποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι, ὡς ἂν εἰ δ' χρυσὸς, ἢ δ' σμάραγδος, ἢ ἡ πορφύρα τοῦτο αἰεὶ ἔλεγεν, ὅτι ἀντιποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ σμάραγδον εἶναι, καὶ τὸ ἐμαυτοῦ χρῶμα ἔχειν.

ις'. Τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ ἑαυτῷ οὐκ ἐνοχλεῖ, ὅσον λέγω, οὐ φοβεῖ ἑαυτὸ, εἰς ἐπιθυμίαν. Εἰ δὲ τις ἄλλος αὐτὸ φοβῆσαι ἢ λυπῆσαι δύναται, ποιεῖτω. Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ ὑποληπτικῶς οὐ τρέφει εἰς τοιαύτας τροπάς. Τὸ σωματικὸν μὴ πάθῃ, αὐτὸ μεριμνάτω, εἰ δύναται, καὶ λεγέτω, εἰ τι πάσχει· τὸ δὲ ψυχάριον, τὸ φοβούμενον, τὸ λυπούμενον, τὸ περὶ τούτων θλῶς ὑπολαμβάνον, οὐδὲν μὴ πάθῃ. Οὐ γὰρ ἔχει αὐτὸ εἰς κρίσιν τοιαύτην· ἀπροσδεὲς ἐστίν, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, τὸ ἡγεμονι-

vel per me vel per alium facio, eo spectare debet, ut communi societati utile et consentaneum sit.

6. Quam multi, qui clarissimi fuerunt, jam oblivioni traditi sunt! quam multi, qui eos celebrarunt, e medio sublati!

7. Auxilii ne te pudeat: tibi enim propositum est, id quod tuum est facere, ut militi in munium oppugnatione. Quid igitur, si claudicans ad propugnaculum solus adscendere nequeas, cum alio autem id fieri possit?

8. Futura ne te perturbent; venies enim ad ea, si opus erit, eadem ratione instructus, qua nunc ad praesentia uteris.

9. Omnia inter se implexa sunt, et sanctum vinculum, et nihil fere alterum ab altero alienum; nam inter se ordine composita sunt et simul eundem mundum exornant. Nam et unus mundus ex omnibus, et unus Deus in omnibus, et una lex, ratio omnibus animalibus ratione praeditis communis, et una veritas, si quidem etiam una est perfectio animalium ejusdem generis et ejusdem rationis participum.

10. Quidquid materia constat, id celerrime in universi materiam evanescit, et quidquid causam continet, in omnium rerum rationem celerrime recipitur, et cujusvis rei memoria celerrime in aëro sepelitur.

11. Animali ratione praedito eadem actio et secundum naturam et secundum rationem est.

12. Rectus aut erectus.

13. Quam rationem in unitis membra corporis habent, eandem in dissitis obtinent ea, quae ratione sunt praedita, ad unam quandam mutuam operam comparata. Magis autem hujus rei cogitatio animum tuum tanget, si saepius tibi ipse dixeris: « membrum sum ejus, quod ex ratione praeditis compositum est, corporis. » Sin vero « partem » illius te esse dicis, nondum ex animo diligis homines: nondum te simpliciter delectat bene facere; adhuc tanquam quod fieri decet id duntaxat facis, non tanquam tibi ipsi bene faciens.

14. Quidquid velit, extrinsecus accadat iis, quae ejusmodi casu affici possunt; illa enim quae affecta sunt, conquerantur, si velint; ego vero, si id, quod accidit, malum non censeo, nondum laedor: licet autem mihi non opinari.

15. Quidquid aliquis vel faciat vel dicat, me probum esse oportet, non aliter ac si aurum aut smaragdus aut purpura semper hoc diceret: Quidquid vel faciat aliquis vel dicat, me smaragdum esse oportet et colorem meum retinere.

16. Principalis animi pars se ipsa non perturbat, hoc volo, se ipsa non in terrorem* doloremve injicit; si autem quis alius eam terrere aut ei dolorem afferre potest, faciat; nam se ipsa non talibus dabit motibus opinando: corpusculum ne quid patiat, sibi curae habeat, si potest, et, si quid patitur, queratur: animula autem quae terretur et dolet et de his omnino opinatur, nihil patietur; nam eam non *trahes in tale iudicium. Nullius rei, quantum ad ipsum attinet, indigens est animi principatus, nisi sibi ipse in-

κιν, ἐὰν μὴ ἑαυτῷ ἐνδεῖαν ποιῇ· κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ἀπάραχον, καὶ ἀνεμπόδιον, ἐὰν μὴ ἑαυτὸ ταρασσῇ καὶ ἐμποδίσῃ.

ιζ'. Εὐδαιμονία ἐστὶ δαίμων ἀγαθός, ἢ ἀγαθόν. Τί οὖν ὧδε ποιεῖς, ὦ φαντασία; ἀπέρχου, τοὺς θεοὺς σοὶ! ὅς ἤλθες· οὐ γὰρ χρῆζω σου. Ἐλήλυθας δὲ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος. Οὐκ ὀργίζομαι σοὶ· μόνον ἄπιθι.

ιη'. Φοβεῖται τις μεταβολήν; τί γὰρ δύναται χωρὶς μεταβολῆς γενέσθαι; τί δαὶ φιλερον, ἢ οἰκειότερον τῇ τῶν ὄλων φύσει; σὺ δὲ αὐτὸς λούσασθαι δύνασαι, ἐὰν μὴ τὰ ξύλα μεταβάλῃ; τραφῆναι δὲ δύνασαι, ἐὰν μὴ τὰ ἐδώδιμα μεταβάλῃ; ἄλλο δέ τι τῶν χρησίμων δύναται συντελεσθῆναι χωρὶς μεταβολῆς; Οὐχ ὁρᾷς οὖν, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ σὲ μεταβαλεῖν ὁμοῖόν ἐστι καὶ ὁμοίως ἀναγκαῖον τῇ τῶν ὄλων φύσει;

ιθ'. Διὰ τῆς τῶν ὄλων οὐσίας, ὥς διὰ χειμάρρου, διεκπορεύεται πάντα τὰ σώματα, τῷ ὄλῳ συμφυῇ καὶ συνεργῇ, ὥς τὰ ἡμέτερα μέρη ἀλλήλοις. Πόσους ἤδη ὁ αἰὼν Χρυσίππους, πόσους Σωκράτους, πόσους Ἐπικτήτους καταπέτωκε; τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ παντός οὐτινοσὺν σοὶ ἀνθρώπου τε καὶ πράγματος προσπιπέτω.

κ'. Ἐμὲ ἐν μόνον περισπᾷ, μὴ τι αὐτὸς ποιήσω, ὃ ἡ κατασκευὴ τοῦ ἀνθρώπου οὐ θέλει, ἢ ὡς οὐ θέλει, ἢ ὃ νῦν οὐ θέλει.

κα'. Ἐγγὺς μὲν ἡ σὴ περὶ πάντων λήθη· ἐγγὺς δὲ ἡ πάντων περὶ σοῦ λήθη.

κβ'. Ἴδιον ἀνθρώπου τὸ φιλεῖν καὶ τοὺς πταίνοντας. Τοῦτο δὲ γίνεται, ἐὰν συμπροσπίπτῃ σοι, ὅτι καὶ συγγενεῖς, καὶ δι' ἀγνοίαν, καὶ ἄκοντες ἀμαρτάνουσι, καὶ ὥς μετ' ὀλίγον ἀμφοτέροις τεθνήξεσθε, καὶ πρὸ πάντων, ὅτι οὐκ ἔδραψέ σε· οὐ γὰρ τὸ ἡγεμονικόν σου χεῖρον ἐποίησεν, ἢ πρόσθεν ἦν.

κγ'. Ἡ τῶν ὄλων φύσις ἐκ τῆς ὄλης οὐσίας, ὥς κηροῦ, νῦν μὲν ἱππάρκην ἐπλασε· συγγέασα δὲ τοῦτο, εἰς δένδρου φύσιν συνεχρήσατο τῇ ὄλῃ αὐτοῦ· εἴτα εἰς ἄλλο τι· ἕκαστον δὲ τούτων πρὸς ὀλίγιστον ὑπέστη. Δεινὸν δὲ οὐδὲν τὸ διαλυθῆναι τῷ κίβωτῳ, ὥσπερ οὐδὲ τὸ συμπαγῆναι.

κδ'. Τὸ ἐπίκοτον τοῦ προσώπου λίαν παρὰ φύσιν, ὅταν κολλάκις ἐναποθῇσκιν ἢ πρόσχημα, ἢ τὸ τελευταῖον ἀπεσβέσθῃ, ὥστε ὄλως ἐξαφθῆναι μὴ δύνασθαι. Αὐτῷ γε τούτῳ παρακολουθεῖν πειρῶ, ὅτι παρὰ τὸν λόγον. Εἰ γὰρ καὶ ἡ συναίσθησις τοῦ ἀμαρτάνειν οἰχίσσεται, τίς ἐστὶ τοῦ ζῆν αἰτία;

κε'. Πάντα, ὅσα ὁρᾷς, ὅσον οὕτω μεταβαλεῖ ἡ τὰ θεὰ διοικοῦσα φύσις, καὶ ἄλλα ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῶν ποιήσει, καὶ πάλιν ἄλλα ἐκ τῆς ἐκείνων οὐσίας, ἵνα αἰ νεαρὸς ἦ ὁ κόσμος.

κς'. Ὅταν τις ἀμάρτη τι εἰς σέ, εὐθὺς ἐνθυμοῦ, τί ἀγαθὸν ἢ κακὸν ὑπολαβὼν ἤμαρτε. Τοῦτο γὰρ ἰδὼν, ληΐσεις αὐτόν, καὶ οὔτε θαυμάσεις, οὔτε ὀργισθήσῃ. Ἦτοι γὰρ καὶ αὐτὸς τὸ αὐτὸ ἐκείνῳ ἀγαθὸν ἐστὶ ὑπολαμβάνεις, ἢ ἄλλο ὁμοειδές. Δεῖ οὖν συγγνώσκειν. Εἰ

digentiam faciat, eaque de causa etiam sine perturbatione est, neque impediri potest, nisi se ipse perturbet et impediat.

17. Felicitas est bonus genius seu bonum. Quid igitur hic facis, phantasia? Abi, per deos! ut accessisti: nihil enim te opus habeo. Accessisti autem e prisca consuetudine: non succenseo tibi; abi tantum!

18. Mutationem quis metuit? Quid vero fieri potest sine mutatione? quid vero gratius aut familiarius universi naturæ? tune ipse balneo uti potes, nisi lignis mutatis? num ali, nisi cibis mutatis? num quid aliud perfici potest sine mutatione? Non igitur vides par esse tui mutationem et pariter necessariam universi naturæ?

19. Per rerum omnium materiam, tanquam per torrentem, transeunt omnia corpora, universo cognata et cooperantia, ut nostræ inter se partes. Quot jam Chrysippos, quot Socrates, quot Epictetus ævum absorpsit! Idem vero et de quovis homine et de quavis re tibi succurrat!

20. Me hoc unum sollicitum tenet, ne quid ipse faciam, quod hominis conditio nolit aut sic nolit aut nunc nolit.

21. Instat tempus, quo tu omnium oblitus eris: instat, quo omnes tui oblitii erunt.

22. Homini proprium, etiam eos, qui offendunt, diligere: hoc autem fit tui, quum tibi succurrit, et cognatos tibi esse, et inscios invitosque peccare, et paulo post utrumque vestrum esse moriturum, et ante omnia te ab ea non esse læsum; non enim principatum animi tui deteriorem reddidit, quam antea erat.

23. Universitatis natura ex universa materia, tanquam ex cera, nunc equuleum effinxit, nunc, hoc dissoluto, materia ejus ad arborem figuendam usa est, tum ad homunculum, deinde ad aliud quiddam: horum autem quodlibet ad brevissimum temporis spatium subsistit. Iniquum autem nequaquam est arculæ dissolvi, ut neque compingi.

24. Iratus vultus admodum contra naturam, quum sæpe immoriatur decus et ad extremum ista exstinguatur, ut omnino suscitari nequeat: atque ex hoc ipso fac intelligas, etiam contra rationem esse. Nam si etiam conscientia peccandi abibit, quænam erit vivendi causa?

25. Quæcunque vides, hæc omnia jamjam natura, quæ res omnes administrat, mutabit, aliaque ex eorum materia faciet, et ex horum rursus alia, ut mundus semper sit novus.

26. Si quando aliquis aliquid in te peccavit, statim considera, qua boni aut mali opinione ductus peccaverit, hoc enim intellecto, misereberis illius, neque aut miraberis aut succensebis; nam aut et ipse idem, quod ille, adhuc bonum opinaris aut aliud ejusdem generis: oportet igitur

δὲ μηκέτι ὑπολαμβάνεις τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ καὶ κακὰ, ῥῶον εὐμενὴς ἔση τῷ παρορῶντι.

κζ'. Μὴ τὰ ἀπόντα ἐννοεῖν, ὡς ἦδη ὄντα· ἀλλὰ τῶν παρόντων τὰ δεξιότατα ἐκλογίζεσθαι, καὶ τούτων χάριν ὑπομιμνήσκεισθαι, πῶς ἂν ἐπεζητεῖτο, εἰ μὴ παρῇν. Ἄμα μέντοι φυλάσσου, μὴ, διὰ τοῦ οὕτως ἀσμενίζειν αὐτοῖς, ἐθίσης ἐκτιμᾶν αὐτὰ, ὥστε, εἰάν ποτε μὴ παρῇ, παραχθήσεσθαι.

κη'. Εἰς αὐτὸν συνεiloῦ. Φύσιν ἔχει τὸ λογικὸν ἡγεμονικόν, ἑαυτῷ ἀρκεῖσθαι δικαιοπραγοῦντι, καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο γαλήνην ἔχοντι.

κθ'. Ἐξάλειψον τὴν φαντασίαν. Στῆσον τὴν νευροσπαστίαν. Περίγραψον τὸ ἐνεστώδες τοῦ χρόνου. Γνώρισον τὸ συμβαῖνον, ἢ σοι, ἢ ἄλλῳ. Δίελε καὶ μέρισον τὸ ὑποκείμενον εἰς τὰ αἰτιώδεις καὶ ὕλικόν. Ἐννόησον τὴν ἐσχάτην ὥραν. Τὸ ἐκείνῳ ἁμαρτηθὲν ἐκεῖ κατάλιπε, ὅπου ἡ ἁμαρτία ὑπέστη.

λ'. Συμπαρεκτείνειν τὴν νόησιν τοῖς λεγομένοις. Εἰσδύεσθαι τὸν νοῦν εἰς τὰ γινόμενα καὶ ποιοῦντα.

λα'. Φαῖδρυνον σεαυτὸν ἀπλότῃ καὶ αἰδοῖ καὶ τῇ πρὸς τὸ ἀνὰ μέσον ἀρετῆς καὶ κακίας ἀδιαφορίᾳ. Φίλησον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἀκολουθήσον θεῷ. Ἐκεῖνος μὲν φησιν, ὅτι « Πάντα νομιστί. » Ἔτι εἰ δαίμονα τὰ στοιχεῖα· ἀρκεῖ δὲ μεινῆσθαι, ὅτι τὰ πάντα νομιστί ἔχει· ἦδη λίαν ὀλίγα.

λβ'. Περὶ θανάτου· εἰ σκεδασμὸς, ἢ ἄτομοι, ἢ κένωσις, ἥτοι σέβεις, ἢ μετὰστασις.

λγ'. Περὶ πόνου· τὸ μὲν ἀφόρητον ἐξάγει· τὸ δὲ χρονίζον, φορητόν· καὶ ἡ διάνοια τὴν ἑαυτῆς γαλήνην κατὰ ἀπολήψιν διατηρεῖ, καὶ οὐ χεῖρον τὸ ἡγεμονικὸν γέγονε. Τὰ δὲ κακούμενα μέρη ὑπὸ τοῦ πόνου, εἰ τι δύναται, περὶ αὐτοῦ ἀπορηνάσθω.

λδ'. Περὶ δόξης· ἴδε τὰς διανοίας αὐτῶν, οἶαι, καὶ οἶα μὲν φεύγουσαι, οἶα δὲ δώκουσαι. Καὶ ὅτι, ὡς αἰβίνες ἄλλαι ἐπ' ἄλλαις ἐπιφορούμεναι κρύπτουσι τὰς πρότερας, οὕτως ἐν τῷ βίῳ τὰ πρότερα ὑπὸ τῶν ἐπενεχθέντων τάχιστα ἐκαλύφθη.

λε'. [Πλατωνικόν.] « Ὁ οὖν ὑπάρχει διάνοια μετὰ γαλοπρεπῆς, καὶ θεωρία παντὸς μὲν χρόνου, πάσης δὲ οὐσίας, ἅρα (οἷόν τε) οἶε τοῦτο μέγα τι δοκεῖν εἶναι τὸν ἀνθρώπινον βίον; Ἀδύνατον, ἢ δ' ὅς. Οὐκοῦν καὶ θάνατον οὐ δεινόν τι ἡγήσεται ὁ τοιοῦτος. » Ἡκιστά γε. »

λς'. [Ἀντισθενικόν.] « Βασιλικόν, εὖ μὲν πράττειν, κακῶς δὲ ἀκούειν. »

λζ'. Αἰσχρόν ἐστι, τὸ μὲν πρόσωπον ὑπήκοον εἶναι καὶ σχηματίζεσθαι, καὶ κατακοσμεῖσθαι, ὡς κελεύει ἡ διάνοια, αὐτὴν δ' ὑφ' ἑαυτῆς μὴ σχηματίζεσθαι καὶ κατακοσμεῖσθαι.

λη'. Τοῖς πράγμασιν γὰρ οὐχὶ θυμοῦσθαι χρεῶν· μέλει γὰρ αὐτοῖς οὐδέν.

λη'. Ἀθανάτοις τε θεοῖς καὶ ἡμῖν χάσματα δοίης! μ'. Βίον θερίζειν, ὥστε κάρπιμον στάχυν, καὶ τὸν μὲν εἶναι, τὸν δὲ μὴ.

μα'. Εἰ δ' ἡμελήθην ἐκ θεῶν καὶ παῖδ' ἐμῶ,

illi ignoscas : si non amplius ejusmodi res bona aut mala esse opinaris, facile benignus eris visu laboranti.

27. Noli absentia cogitare ut jam praesentia, sed ex praesentibus optima quaeque elige, eorumque gratia tunc reputa, quanto studio requirerentur, si non adescent. Simul tamen cave, ne idcirco, quod ea libenter accipis, adsuescas, tanti ea aestimare, ut, si quando defuerint, animo perturberis.

28. In temet ipsum te contrahere : ea est natura mentis ratione praeditae, ut sibi sufficiat ipsa, quando justa agit, atque eo ipso tranquillitate fruitur.

29. Dele visum : compesce affectuum motum : circumscribe praesens tempus : cognosce id, quod accidit sive tibi sive alii : divide rem menti subjectam in materiam et formam : cogita horam novissimam : quod ab illo peccatum est, ibi relinque, ubi peccatum est.

30. Intendere animum in ea, quae dicuntur : mente penetrare in ea, quae fiunt, et ea, quae faciunt.

31. Exhilara te ipsum simplicitate, verecundia et indifferentia adversus ea, quae medio inter virtutem et vitiositatem loco sunt. Dilige genus humanum. Obsequere deo. « Omnia, » inquit ille, « legitime. » Praeterea* aut dii aut elementa — sed sufficit illud, omnia ex lege fieri. — * Uti que pauca.

32. De morte : si dissipatio, aut atomi, aut exinanitio, aut extinctio, aut translatio.

33. De dolore : si intolerabilis est, o vita educit ; si durat, tolerabilis est : mens, dum in semet se recipit, suam tranquillitatem servat, nec deterior fit principalis animi pars : membra vero, quae dolore afficiuntur, si possunt, de eo statuant.

34. De gloria : intueri mentes eorum, quales sint, qualia fugiant, qualia sectentur ; et, sicut arenarum cumuli alii super alios aggesti priores abscondant, ita etiam in vita priora a succedentibus celerrime abscondi.

35. [Platonicum.] « Qui mente praeditus est sublimi et tempus omne omnemque rerum naturam contemplatus est, num is tibi videtur vitam humanam magni aestimare? Non potest fieri, inquit ille. Igitur nec mortem ille terribilem existimabit. Minime vero. »

36. [Antisthenicum.] « Regium est, quum recte facias, male audire. »

37. Turpe est, vultum obsequentem esse atque ita se conformare et componere, ut mens jubet, ipsum autem animum ad suum ipsius arbitrium non conformari et componi.

38. Nam neutiquam homines rebus irasci decet : nil quippe curant ipsae.

39. Immortalibus et nobis tu gaudia dones !

40. Vitam metere ut aristam frugiferam, atque hunc esse ; illum non.

41. Si meosque liberos di negligant,

ἔχει λόγον καὶ τοῦτο.

μδ. Τὸ γὰρ εὖ μετ' ἐμοῦ καὶ τὸ δίκαιον.

μγ. Μὴ συνεπιθρηνεῖν, μὴ σφύζειν.

μδ. [Πλατωνικά.] « Ἐγὼ δὲ τούτῳ ἂν δίκαιον λόγον ἀντίποιμι· ὅτι οὐ καλῶς λέγεις, ὡς ἄνθρωπε, εἰ οἶε, δεῖν κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν ἢ τεθνάναι· ἄνδρα, ὅτου τι καὶ σμικρὸν ὀφελός (ἐστίν)· ἀλλ' οὐκ ἐκείνο μόνον σκοπεῖν, ὅταν πράττῃ, πότερον δίκαια ἢ ἀδίκᾳ πράττει, καὶ ἄνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ. »
μέ. « Οὕτω γὰρ ἔχει, ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ, οὗ ἂν τις αὐτὸν τάξῃ ἡγησάμενος βέλτιστον εἶναι, ἢ ὑπ' ἀρχοντος ταχθῇ, ἐνταῦθα δεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μὴδὲν ὑπολογιζόμενον, μήτε θάνατον, μήτε ἄλλο (τι) μὴδὲν πρὸ τοῦ αἵματος χροῦ. »

μς. « Ἄλλ', ὦ μακάριε, ὅρα, μὴ ἄλλο τι τὸ γενναῖον, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἢ, ἢ τὸ σώζειν τε καὶ σώζεσθαι· μὴ γὰρ τοῦτο μὲν, τὸ ζῆν ὅσονοδὴ χρόνον, τόν γε ὥς ἀληθῶς ἄνδρα, ἑατὸν ἐστὶ, καὶ οὐ φιλοφύγῃ, ἀλλ' ἐπιτρέψαντα περὶ τούτων τῷ Θεῷ, καὶ πιστεύσαντα ταῖς γυναιξίν, ὅτι τὴν εἰμαρμένην οὐδ' ἂν εἰς ἐκφυγοί, τὸ ἐπὶ τούτῳ σκοπεῖον, τίνα ἂν τρόπον, τοῦτον, ὃν μέλλει χρόνον βιώναι, ὡς ἀρίστα βιώη. »

μζ. Περισκοπεῖν ἀστρον δρόμους, ὥσπερ συμπεριβέοντα· καὶ τὰς τῶν στοιχείων εἰς ἄλλα μεταβολὰς συνεχῶς ἐνοεῖν. Ἀποκαθαίρουσι γὰρ αἱ τούτων φαντασίαι τὸν ῥύπον χαμαὶ βίου.

μη. Καλὸν τὸ τοῦ Πλάτωνος. Καὶ δὴ περὶ ἀνθρώπων τοὺς λόγους ποιούμενον, ἐπισκοπεῖν δεῖ καὶ τὰ ἐπίγεια, ὥσπερ ποθὲν ἀνωθεν, κατὰ ἀγέλας, στρατεύματα, γεωργία, γάμους, διαλύσεις, γενέσεις, θανάτους, δικαστηρίων θόρυβον, ἐρήμους χώρας, βαρβάρων ἔθνη τοικίλα, ἐορτάς, θρήνους, ἀγοράς, τὸ παμμιγές, καὶ τὸ ἐκ τῶν ἐναντίων συγκοιμούμενον.

μβ. Τὰ προγεγονότα ἀναθεωρεῖν· τὰς τοσαύτας τῶν ἡγεμονιῶν μεταβολὰς. Ἐξεστὶ καὶ τὰ ἐσόμενα προεφορᾶν. Ὁμοειδῆ γὰρ πάντως ἐσται, καὶ οὐχ οἷόν τε ἐκδοῖναι τοῦ ῥυθμοῦ τῶν νῦν γινομένων· ὅθεν καὶ ἴσον, τὸ τεσσαράκοντα ἔτεσιν ἱστορῆσαι τὸν ἀνθρώπινον βίον, τῷ ἐπὶ ἔτη μύρια. Τί γὰρ πλέον ὀφεί;

ν. Καὶ τὰ ἐκ γῆς μὲν

Φύνη' εἰς γαῖαν· τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου
βλαστόντα γονῆς εἰς οὐρανόν
κόλον ἔλθε πάλιν.

Ἡ τοῦτο διάλυσις τῶν ἐν ταῖς ἀτόμοις ἀντεμπλοκῶν καὶ τοιοῦτός τις σκορπισμὸς τῶν ἀπαθῶν στοιχείων.
να. Καὶ

Σίτοισι καὶ ποτοῖσι καὶ μαγεύμασι
παρεκτρέποντες ὀχετὸν, ὥστε μὴ θανεῖν.

θεοδὲν δὲ πνέοντες οὐρανὸν ἀνάγκη
ἵλθην καμάτοις ἀνοδύρτοις.

hujus quoque constat ratio.

42. Equum et iustum a me est.

43. Noli cum aliis lamentari aut exsultare.

44. [Platonica.] « Ego vero huic haud injuria hoc responderim : Non bene statuis, homo, si putas, viro, qui vel minimi sit usus, consentaneum esse, vitæ discrimen aut mortem respicere, ac non id unum potius considerare, quando agit, utrum justa an injusta agat, ea, quæ probi, an ea, quæ improbi viri sunt. »

45. « Profecto res se ita habet, Athenienses : quo quisque loco se ipse constituerit, id ipsum sibi optimum ratus ; aut ab imperatore constitutus fuerit, in eo, ut mihi videtur, oportet eum manentem periclitari et nec mortem neque aliud quidquam magis formidare, quam turpitudinem. »

46. « Verum vide, o bone, ne aliud quid sit generosum et bonum, quam servare et servari, ne ei, qui vere sit vir, hoc, ut quam diutissime vivat, mittendum nec vitæ adhærescendum sit, sed his Deo permissis et fide habita mulierculis, fieri non posse, ut fatum quisquam effugiat, deinde hoc ei sit perpendendum, qua ratione hoc ipso tempore, quo vita fungetur, quam optime vivat. »

47. Contemplare astrorum cursus quasi cum iis circumactus ; et elementorum alius in aliud mutationes continenter considera : harum enim rerum considerationes sordes vitæ terrestres abstergunt.

48. Præclarum est illud Platonis : Atque utique eum, qui de hominibus loquitur, oportet etiam terrestria e superiore aliquo loco intueri, singulos greges, exercitus, agri-colationes, nuptias, reconciliationes ; ortus, interitus, judiciorum strepitus, loca deserta, varias barbarorum gentes, festa, lamentationes, nundinas, promiscuam colluviem et quod e contrariis adornatum est.

49. Præterita animo recolere oportet et tot imperiorum mutationes : licet etiam futura prospicere ; ejusdem enim omnino generis erunt neque fieri potest, ut extra numerum eorum, quæ nunc fiunt, se moveant ; quamobrem perinde est, per quadraginta annos vitam humanam perlustrare atque per decem millia annorum. Quid enim plus videbis ?

50. [Retroque meant.] quæ terra dedit,
Iterum in terram : quod ab ætherio
venerat ortu, coeleste poli
repetit templum.

Aut hoc atomorum inter se adhaerentium dissolutio et talis aliqua dispersio elementorum sensu carentium.

51. Et :

Cibo potaque et magicis artibus
Falli cursum averteutes, ne moriantur.

Divinitus at spirantem auram
pati necesse est cum labore et lacrimis.

νβ'. Καθβαλικώτερος, ἀλλ' οὐχὶ κοινωνικώτερος, οὐδὲ αἰδημονιέστερος, οὐδὲ εὐμενέστερος πρὸς τὰ τῶν πλησίων παροράματα.

νγ'. Ὅπου ἔργον ἐπιτελεῖσθαι δύναται κατὰ τὸν κοινὸν θεοῖς καὶ ἀνθρώποις λόγον, ἐκεῖ οὐδὲν δεινόν· ὅπου γὰρ ὠφελείας τυχεῖν ἔξεστι διὰ τῆς εὐοδοῦσης καὶ κατὰ τὴν κατασκευὴν προΐουσης ἐνεργείας, ἐκεῖ οὐδεμίαν βλάβην ὑφορατέον.

νδ'. Πανταχοῦ καὶ διηνεχῶς ἐπὶ σοὶ ἔστι, καὶ τῇ παρουσίᾳ συμβάσει θεοσεβῶς εὐαρεστεῖν, καὶ τοῖς παροῦσιν ἀνθρώποις κατὰ δικαιοσύνην προσφέρεσθαι, καὶ τῇ παρουσίᾳ φαντασίᾳ ἐμφιλοτεχεῖν, ἵνα μὴ τι ἀκατάληπτον παρεισρυῇ.

νε'. Μὴ περιβλέπου ἀλλότρια ἡγεμονικά, ἀλλ' ἐκεῖ βλέπε κατ' εὐθὺς, ἐπὶ τί σε ἡ φύσις ὀδηγεῖ, ἥ τε τοῦ ὅλου διὰ τῶν συμβαινόντων σοι, καὶ ἡ σὴ τῶν πρακτέων ὑπὸ σοῦ. Πρακτέον δὲ ἐκάστῳ τὸ ἐξῆς τῇ κατασκευῇ· κατεσκευάσται δὲ τὰ μὲν λοιπὰ τῶν λογικῶν ἔνεκεν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου τὰ χεῖρω τῶν κρειττόνων ἔνεκεν, τὰ δὲ λογικὰ ἀλλήλων ἔνεκεν. Τὸ μὲν οὖν προηγούμενον ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ τὸ κοινωνικόν ἔστι. Δεύτερον δὲ τὸ ἀνένδοτον πρὸς τὰς σωματικὰς πείσεις· λογικῆς γὰρ καὶ νοερᾶς κινήσεως ἴδιον, περιορίζειν ἑαυτὴν, καὶ μήποτε ἡττᾶσθαι μῆτε αἰσθητικῆς, μῆτε δρμητικῆς κινήσεως· ζωώδεις γὰρ ἐκότεραι· ἡ δὲ νοερὰ ἐθέλει πρωτευεῖν, καὶ μὴ κατακρατεῖσθαι ὑπ' ἐκείνων. Δικαίως γε· πέφυκε γὰρ χρηστικὴ πᾶσιν ἐκείνοις. Τρίτον ἐν τῇ λογικῇ κατασκευῇ τὸ ἀπρόπτωτον καὶ ἀνεξαπάτητον. Τούτων οὖν ἐχόμενον τὸ ἡγεμονικὸν εὐθέα περαινέτω, καὶ ἔχει τὰ ἑαυτοῦ.

νς'. Ὡς ἀποτεθηκότα δεῖ, καὶ μέχρι νῦν βεβιωκότα, τὸ λοιπὸν ἐκ τοῦ περιόντος ζῆσαι κατὰ τὴν φύσιν.

νζ'. Μόνον φιλεῖν τὸ ἑαυτῷ συμβαίνειν καὶ συγχλωθόμενον. Τί γὰρ ἀρμωδιώτερον;

νη'. Ἐφ' ἐκάστου συμβάματος ἐκείνους πρὸ δμμάτων ἔχειν, οἷς τὰ αὐτὰ συνέβαινεν, ἔπειτα ἤχθοντο, ἐξενίζοντο, ἐμέμνοντο· νῦν οὖν ἐκείνοι ποῦ; οὐδαμοῦ· τί οὖν καὶ σὺ θέλεις ὁμοίως; οὐχὶ δὲ τὰς μὲν ἀλλοτρίας τροπὰς καταλιπεῖν τοῖς τρέπουσι καὶ τρεπομένοις; αὐτὸς δὲ περὶ τὸ πῶς χρῆσθαι αὐτοῖς ὁλος γίνεσθαι; χρῆσις γὰρ καλῶς· καὶ ὕλη σου ἔσται· μόνον πρόσεχε, καὶ θέλε σεαυτῷ καλὸς εἶναι ἐπὶ παντός, οὐ πράσσεις· καὶ μέμνησο ἀμφοτέρων, ὅτι καὶ διάφορον ἐφ' οὗ ἡ πρᾶξις.

νθ'. Ἐνδον βλέπε. Ἐνδον ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ αἱ ἀναβλύειν δυναμένη, ἐὰν αἱ σκάπτῃς.

ξ'. Δεῖ καὶ τὸ σῶμα πεπηγέναι, καὶ μὴ διερρίφθαι; μῆτε ἐν κινήσει, μῆτε ἐν σῆσει. Οἷον γάρ τι ἐπὶ τοῦ προσώπου παρέχεται, τοιοῦτο καὶ συνετὸν αὐτὸ καὶ εὐσχημον συντηροῦσα, ἡ οὖνο καὶ ἐπὶ ὅλου τοῦ σώματος ἀπαιτητέον. Πάντα δὲ ταῦτα σὺν τῷ ἀνεπιτηδέυτῳ φυλακτέα.

ξα'. Ἡ βιωτικὴ τῇ παλαιστικῇ ὁμοιότερα, ἥ περ τῇ

52. Est aliquis luctu perfilius; verum non societatis amantior, non verecundior, non constantior in his, quæ accidunt nec lenior erga aliorum peccata.

53. Ubi effici potest ullum opus secundum rationem diis et hominibus communem, ibi nihil est, quod reformides; nam ubi utilitatem consequi potes per actionem prospere progredientem et secundum constitutionem tuam procedentem, ibi ne suspicio quidem damni esse debet.

54. Ubique ac semper penes te est, et in casu præsentē pia acquiescere, et cum hominibus, qui nunc sunt ex iustitiæ lege versari, et visum, quod nunc se offert, explorare, ne quid quod comprehendere nequit, subrepat.

55. Noli aliorum mentes circumspicere, sed eo recta intueri, quo natura ducit, universi natura per ea, quæ tibi accidunt, tua per ea, quæ agere debes. Id autem cuique agendum, quod constitutioni ejus consentaneum est; comparata autem cetera ratione præditorum causa, ut in omnibus aliis deteriora meliorum gratia. Præstantissimum vero in hominis natura est societatis studium; secundum, se non permittit corporeis affectionibus; motui enim, qui a ratione et intellectu oritur, proprium est, se ipsum circumscribere, neque unquam sensuum aut impetus affectionibus succumbere: animalium enim utriusque motus sunt; sed qui ab intellectu oritur principatum sibi vindicat, neque ab illis se regi patitur: idque jure; natura enim ita est constitutus; ut omnibus illis utatur. Tertium in natura rationali est, a temeritate in assentiendo et errore alienum esse. Hæc igitur firmiter tenens principatus animi recta procedat et habet quæ sua sunt.

56. Ut mortuum et qui ad hoc *duntaxat* tempus vixerit, quod reliquum est ex abundanti vivere naturæ convenienter.

57. Id solum diligere, quod ipsi accidit et fato connexum est. Quid enim concinnius?

58. In singulis, quæ accidunt, eos ante oculos habere, quibus eadem obveniebant et qui deinde ea ægre ferebant, ut nova admirabantur, querebantur; ubi jam sunt illi? nusquam. Cur igitur tu similiter *agere* vis ac non potius alienos illos motus iis relinquere, qui eos movent iisque moventur? ipse vero totus in eo esse, quomodo iis utaris? Uteris autem recte tibi quæ materia erunt: huc modo animum adverte et operam da, ut in omni actione bonum te præstes. Denique memento utriusque, * *nihil tua interesse quæ eveniant*, interesse autem tua, quæ agas.

59. Intus* fode*: intus fons boni isque qui semper scaturiat, si quidem semper fodias.

60. Oportet vero etiam corpus fixum esse et neque in motu neque in gestu temere jactari; sicut enim in vultu mens se prodit, eumque et compositum et decorum servare studet, ita ut idem in toto corpore fiat, studendum est: hæc autem omnia sine affectatione observanda.

61. Ars vivendi luctatoris similior, quam saltatoris,

ὀργηστικῇ, κατὰ τὸ πρὸς τὰ ἐπιπίπτοντα, καὶ οὐ προεγνωσμένα, ἔτοιμος καὶ ἀπὸ τῶς ἐστάναι.

ββ'. Συνεχῶς ἐφιστάναι, τίνες εἰσὶν οὗτοι, ὅφ' ὧν μαρτυρεῖσθαι θέλεις, καὶ τίνα ἡγεμονικὰ ἔχουσιν. Οὐτε γὰρ μέμψῃ τοῖς ἀκουσίως πταίουσιν, οὐτε ἐπιμαρτυρήσεως δεῖσθαι, ἐμβλέπων εἰς τὰς πηγὰς τῆς ὑπολήψεως καὶ ὁρμῆς αὐτῶν.

γγ'. « Πᾶσα ψυχὴ, φησὶν, ἀκουσα στέρεται ἀληθείας » οὕτως οὖν καὶ δικαιοσύνης, καὶ σωφροσύνης, καὶ εὐμενείας, καὶ παντὸς τοῦ τοιούτου. Ἀναγκασιότατον δὲ τὸ διηνεκῶς τούτου μεμνησθαι· ἔσθ' γὰρ πρὸς πάντας κρῆστερος.

δδ'. Ἐπὶ μὲν παντὸς πόνου πρόχειρον ἔστω, ὅτι αἱ αἰσχροὶ, οὐδὲ τὴν διάνοιαν τὴν κυβερνῶσαν χεῖρ ποιῇ· οὔτε γὰρ, καθὼς ὠλικὴ ἐστίν, οὔτε καθὼς κοινωνικὴ, διαρθεῖται αὐτῇ· ἐπὶ μέντοι τῶν πλείστων πόνων καὶ τὸ τοῦ Ἐπικούρου σοὶ βοηθεῖτω, ὅτι οὔτε ἀφόρητον, οὔτε αἰώνιον, ἐὰν τῶν ὄρων μνημονεύῃς, καὶ μὴ προσδοξάῃς· κακεῖνου δὲ μέμνησο, ὅτι πολλὰ, πόνῳ τὰ αὐτὰ ὄντα, λαμβάνει δυσχεραίνόμενα, οἷον τὸ νυστάζειν, καὶ τὸ καυματίζεσθαι, καὶ τὸ ἀνορεκτεῖν· ὅταν οὖν τινι τούτων δυσαρεστῆς, λέγε ἑαυτῷ, ὅτι πόνῳ ἐνδίδως.

εε'. Ὅρα, μήποτε (τι) τοιούτων πάθος πρὸς τοὺς ἀπανθρώπους, οἷον οἱ ἄνθρωποι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

ςς'. Πόθεν ἴσμεν, εἰ μὴ Τηλαύγης Σωκράτους τὴν διάθεσιν κρείσσων ἦν· οὐ γὰρ ἀρκεῖ, εἰ Σωκράτης ἐνδοξότερον ἀπέθανε, καὶ ἐντρεχέστερον τοῖς σοφισταῖς διελέγετο, καὶ καρτερικώτερον ἐν τῷ πάγῳ διενυκτέμευεν, καὶ τὸν Σαλαμίνιον κελουσθεὶς ἀγειν, γεννικώτερον ἔδοξεν ἀντιδῆναι, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐβρενθύετο· περὶ οὗ καὶ μάλιστα ἂν τις ἐπιστήσειεν, εἴπερ ἀληθὲς ἦν· ἀλλ' ἐκεῖνο δεῖ σκοπεῖν, ποῖαν τινὰ τὴν ψυχὴν εἶχε Σωκράτης, καὶ εἰ εὐδύνατο ἀρκεῖσθαι τῷ δίκαιος εἶναι τὰ πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ὅσιος τὰ πρὸς θεοὺς, μήτε εἰκῇ πρὸς τὴν κακίαν ἀγανακτῶν, μηδὲ μὴ δουλεύων τινὸς ἀγροῖα, μήτε τῶν ἀπονεμομένων ἐκ τοῦ θλου ὡς ξένον τι δεχόμενος, ἢ ὡς ἀφόρητον ὑπομένων, μήτε τοῖς τοῦ σαρκιδίου πάθεσιν ἐμπαρέχων συμπαθῇ τὸν νοῦν.

ζζ'. Ἡ φύσις οὐχ οὕτω συνεκράσε' (σε) τῷ συγκρίματι, ὡς μὴ ἐφείσθαι περιορίζειν ἑαυτὸν, καὶ τὰ ἑαυτοῦ ὅφ' ἑαυτῷ ποιεῖσθαι· λίαν γὰρ ἐνδέχεται θεῖον ἄνδρα γενέσθαι, καὶ ὑπὸ μηδενὸς γνωρισθῆναι. Τούτου μέμνησο αἰ, καὶ ἔτι ἐκεῖνον, ὅτι ἐν ὀλιγίστοις κεῖται τὸ εὐδαιμόνως βῆσθαι. Καὶ μὴ, ὅτι ἀπῆλπισας διαλεκτικὸς καὶ φυσικός ἐσσεσθαι, διὰ τοῦτο ἀπογῶγῃς, καὶ λεύθερος, καὶ αἰδήμων, καὶ κοινωνικός, καὶ εὐπειθὴς θεῷ.

ηη'. Ἀδράστως διαζῆσαι ἐν πλείστῃ θυμηδίᾳ, καὶ πάντες καταβοῶσιν ἄτινα βούλονται, καὶ τὰ θηρία διασπᾷ τὰ μελύδρια τοῦ περιτεθραμμένου τούτου φύματος. Τί γὰρ κωλύει, ἐν πᾶσι τούτοις τὴν διάνοιαν σώζειν ἑαυτὴν ἐν γαλήνῃ, καὶ χρῆσει περὶ τῶν

quatenus adversus ea, quae incidunt et improvisa sunt, parata et immota consistit.

62. Assiduo perpendere, quales sint, a quibus testimonium tibi exhiberi cupis et qualibus praediti sint mentibus. Neque enim incusabis invite peccantes, neque testimonio indigebis, perspectis opinionum et consiliorum fontibus.

63. « Quævis anima, » inquit « invita privatur veritate. » Itaque etiam iustitia et temperantia et benevolentia et aliis ejusmodi virtutibus. Necesse autem est, hujus continuo memineris; eris enim erga omnes mitior.

64. In omni dolore hoc in promptu sit, eum nec turpem esse, nec mentem gubernatricem reddere deteriore; neque enim eam, quatenus * ratione praedita est; neque, quatenus societatis amans, corrumpit. In plerisque tamen doloribus tibi adjumento sit illud Epicuri, neque intolerabilem esse *dolorem*, neque aeternum, si modo finium, *quibus continetur*, memor sis neque opinione quidquam adjicias. Id quoque recordare, multa, quæ eandem cum labore naturam habent, clam molestiam creare, ut dormituri, æstu affici, nausea laborare: quando igitur horum aliquid moleste fers, dic tibi, te dolori succumbere.

65. Cave unquam erga inhumanos sic adficiaris, ut homines erga homines.

66. Unde nobis constat, an Telauges non praestantior Socrate fuerit? Neque enim satis est, quod Socrates gloriores morte occubuit et acutius cum sophistis disserebat et patientius in frigore pernoctabat, et Salaminium illum sistere jussus generosius resistere decrevit, et in viis fastum praese ferebat, ad quod quis vel maxime animadverteret, si quidem verum esset; sed hoc considerari oportet, quali animo fuerit Socrates, an potuerit contentus esse eo, quod se erga homines justum et erga deos pium praebere, nec temere malitiam cujusquam indignaretur, neque ignorantiae serviliter assentaretur aut tanquam peregrinum quidquam exciperet ab universo ipsi assignatum aut tanquam intolerandum sustineret, neque carunculae affectionibus mentem affici pateretur.

67. Non ita te natura huic mixtioni commisit, ut tibi non liceat te ipsum circumscribere, et, quæ tui sunt muneri, tuæ potestati subjicere; omnino enim fieri potest, ut divinus vir sis et a nemine agnoscaris. Hujus semper memento, simul etiam illius, in paucissimis vitam beatam esse positam, et quamvis desperes te logicorum aut physicorum peritum fore, noli tamen desperare, te liberum et verecundum et societatis amantem et deo obsequentem esse futurum.

68. Tutum ab omni vi in summa animi tranquillitate vivere, etiamsi omnes quaecunque velint adversus te vociferentur, etiamsi membra corporeæ illius nassæ, quæ te circumdat, a feris lanientur. Quid enim obstat, quominus inter hæc omnia mens tranquillam se servet, de rebus,

περιεστηκότων ἀληθεῖ, καὶ χρήσει τῶν υποβεβλημένων ἐτοίμῃ; ὥστε τὴν μὲν κρίσιν λέγειν τῷ προσπίπτοντι, τοῦτο ὑπάρχει κατ' οὐσίαν, κἂν κατὰ δόξαν ἄλλοιόν φαίνη· τὴν δὲ χρῆσιν λέγειν τῷ υποπίπτοντι, Σὲ ἐξήτουν· αἰ γάρ μοι τὸ παρὸν ὕλη ἀρετῆς λογικῆς καὶ πολιτικῆς, καὶ τὸ σύνολον τέχνης ἀνθρώπου, ἡ θεοῦ. Πᾶν γὰρ τὸ συμβαίνειν, θεῷ, ἡ ἀνθρώπῳ ἐξοικειοῦται, καὶ οὔτε καινόν, οὔτε δυσμεταχείριστον, ἀλλὰ γνώριμον καὶ εὐεργές.

ξθ'. Τοῦτο ἔχει ἡ τελειότης τοῦ ἥθους, τὸ πᾶσαν ἡμέραν ὡς τελευταίαν διεξάγειν, καὶ μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν, μήτε ὑποκρίνεσθαι.

ο'. Οἱ θεοὶ, ἀθάνατοὶ ὄντες, οὐ δυσχεραίνουνσιν, ἐτι ἐν τοσούτῳ αἰῶνι δεήσει αὐτοὺς πάντως αἰ τοιούτων ὄντων καὶ τοσούτων φασύων ἀνέχεσθαι· προσέτι δὲ καὶ κήδονται αὐτῶν παντοίως. Σὺ δὲ, ὅσον οὐδέπω λήγειν μέλλων, ἀπαυδᾷς, καὶ ταῦτα, εἰς ὧν τῶν φασύων;

οα'. Γελοῖόν ἐστι, τὴν μὲν ἰδίαν κακίαν μὴ φεύγειν, θ καὶ θανάτον ἐστι· τὴν δὲ τῶν ἄλλων φεύγειν, ὅπερ ἀδύνατον.

οβ'. Ὁ ἂν ἡ λογικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις εὐρίσκη μήτε νοερὸν, μήτε κοινωνικόν, εὐλόγως καταδεέστερον ἑαυτῆς κρίνει.

ογ'. Ὅταν σὺ εὖ πεποικῶς ᾖς, καὶ ἄλλος εὖ πεπονθώς, τί ἐτι ζητεῖς τρίτον παρὰ ταῦτα, ὥσπερ οἱ μωροὶ, τὸ καὶ δόξαι εὖ πεποικῆναι, ἢ τὸ ἀμοιβῆς τυχεῖν;

οδ'. Οὐδεὶς κάμνει ὠφελούμενος. Ὀφελεια δὲ πρᾶξις κατὰ φύσιν. Μὴ οὖν κάμνε ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖς.

οε'. Ἡ τοῦ βίου φύσις ἐπὶ τὴν κοσμοποιίαν ὀρμησε· νῦν δὲ ἤτοι πᾶν τὸ γινόμενον κατ' ἐπακολούθησιν γίνεταί, ἡ ἀλόγιστα καὶ τὰ κυριώτατα ἐστίν, ἐφ' ἃ ποιεῖται ἰδίαν δρμὴν τὸ τοῦ κόσμου ἡγεμονικόν. Εἰς πολλὰ σε γαληνότερον ποιήσει τοῦτο μνημονευόμενον.

ΒΙΒΑΙΟΝ Η.

α'. Καὶ τοῦτο πρὸς τὸ ἀκενόδοξον φέρει, ἐτι οὐκ ἐτι δύνασαι τὸν βίον ὅλον, ἢ τὸν γε ἀπὸ νεότητος, φιλόσοφον βεβαιώκεναι· ἀλλὰ πολλοῖς τε ἄλλοις, καὶ αὐτὸς σεαυτῷ δῆλος γέγονας, πόρρω φιλοσοφίας ὢν. Πέφυρσαι οὖν· ὥστε τὴν μὲν δόξαν τὴν τοῦ φιλοσόφου χτήσασθαι, οὐκέτι σοι βράδιον· ἀνταγωνίζεται δὲ καὶ ἡ ὑπόθεσις. Εἴπερ οὖν ἀληθῶς ἐώρακας, ποῦ κεῖται τὸ πρᾶγμα, τὸ μέν, τί δόξεις, ἄφες· ἀρκέσθητι δὲ, εἰ κἂν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δῆποτε ἡ σὴ φύσις θέλει βιώσειν. Κατανόησον οὖν, τί θέλει, καὶ μηδὲν ἄλλο σε περισπάτω· πεπείρασαι γάρ, περὶ πόσα πλανηθεῖς, οὐδαμοῦ εὗρες τὸ εὖ ζῆν. Οὐκ ἐν συλλογισμοῖς, οὐκ ἐν πλούτῳ, οὐκ ἐν δόξῃ, οὐκ ἐν ἀπολαύσει, οὐδαμοῦ. Ποῦ οὖν ἐστίν; ἐν τῷ ποιεῖν, ἃ ἐπιζητεῖ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις· πῶς οὖν ταῦτα ποιήσει; ἐὰν δόγματα ἔχη, ἀφ' ὧν αἱ ὁρμαὶ καὶ αἱ πράξεις. Τίνα δόγματα;

quæ circumstant, vere judicantem, lisquæ, quæ præ manibus sunt, prout decet, utentem? ita ut iudicium rei, quæ incidit, dicat: « hoc esse revera, quamquam ex opinione alius generis videris, » et usus rei, quæ accidit: « te quærebam. » Semper enim mihi quælibet res præsens materia est virtutis rationi et societati consentaneæ omninoque artis humanæ aut divinæ. Quidquid enim accidit, id vel deo vel homini familiare redditur, neque novum est, neque ad tractandum difficile, sed familiare et tractabile.

69. Hoc præstat perfectio morum, ut omnem diem tanquam supremum agas nec palpites nec torpeas nec simules.

70. Dii, quum immortales sint, non ægre ferunt, quod in ævo tam diuturno eos omnino semper oportet tam multos tamque improbos perferre, immo vero etiam omni modo eorum curam gerunt; tu vero, qui jamjam moriturus es, defatigaris, idque quum ipse ex eorum numero sis?

71. Ridiculum est, tuam ipsius vitiositatem non fugere, quod fieri potest; aliorum autem fugere, quod fieri nequit.

72. Quidquid vis rationalis et societatis amans neque rationi consentaneum neque societati utile reperit, id jure infra se positum judicat.

73. Ubi tu alteri bene fecisti et hic a te beneficio affectus est, quid præterea stultorum exemplo tertium quaeris, ut bene fecisse aliis videaris et gratiam recipias?

74. Nemo defatigatur utilitatem accipiendo: utilitas autem est actio naturæ consentanea. Noli igitur defatigari tibi prodesse in eo, in quo alii prodes.

75. Universi natura mundi condendi consilium cepit: jam vero aut, quidquid fit, per necessariam consequentiam fit, aut nulla ratione gubernatur ea quoque, quæ principalia sunt, ad quæ gignenda singulari consilio utitur mundi principatus. In multis te tranquillioram reddet hoc memoria servatum.

LIBER VIII.

1. Hoc quoque ad contemnendam vanam gloriam facit, quod non amplius totam vitam, eam saltem, quæ a prima ætate peracta est, ut philosophum decet, peregissee potes, sed et multis aliis et tibi ipsi visus es longissime a philosophia abesse. Perturbatus igitur es, ut philosophi normen lueri non amplius tibi facile sit: adversatur autem vitæ quoque institutum. Siquidem igitur recte intellexisti, quo in loco res sit posita, missa existimatione tua, eo contentus sis, si quod reliquum est vitæ, quantumcunque donum natura tibi dare velit bene transigis. Disce, igitur, quid velit, neque aliud quidquam te distrahat: expertus enim es, circa quot res vagatus beatam vitam nusquam inveneris, non in ratiocinationibus, non in divitiis, non in gloria, non in oblectatione, nusquam. Ubi igitur sita est? In eo, ut facias, quæ hominis natura exigit: hæc vero quomodo facies? si decreta habes, ex quibus agendi conatus et actio.

τὰ περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν· ὡς οὐδενὸς μὲν ἀγαθοῦ ὅπως ἀνθρώπων, δ' οὐχὶ ποιεῖ δίκαιον, σώφρονα, ἀνδρείον, ἐλεύθερον, οὐδενὸς δὲ κακοῦ, δ' οὐχὶ ποιεῖ τάναντι τοῖς εἰρημνείοις.

β'. Καθ' ἐκάστην πράξιν ἐρώτα σεαυτὸν, Πῶς μοι οὕτη ἔχει; μὴ μετανόησω ἐπ' αὐτῇ; μικρὸν καὶ τέθνηκα, καὶ πάντ' ἐκ μέσου. Τί πλέον ἐπιζητῶ, εἰ τὸ παρὸν ἔργον ζώου νοεροῦ, καὶ κοινωνικοῦ καὶ ἰσονόμου θεοῦ;

γ'. Ἀλέξανδρος [δὲ] καὶ Γάιος καὶ Πομπήιος, τί πρὸς Διογένη καὶ Ἡράκλειτον καὶ Σωκράτην; Οἱ μὲν γὰρ εἶδον τὰ πράγματα, καὶ τὰς αἰτίας, καὶ τὰς ὕλας, καὶ τὰ ἡγεμονικά ἦν αὐτῶν ταῦτά· ἐκεῖ δὲ ὄσων πρόμα; καὶ δουλεία πόσων;

δ'. Ὅτι οὐδὲν ἤττον τὰ αὐτὰ ποιήσουσι, κὰν σὺ διαβῇς.

ε'. Τὸ πρῶτον μὴ ταράσσω· πάντα γὰρ κατὰ τὴν τοῦ δλου φύσιν· καὶ ὀλίγου χρόνου οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσθ' ὥσπερ οὐδὲ Ἀδριανὸς, οὐδὲ Αὐγούστος. Ἐπειτα ἀτενίσας εἰς τὸ πρᾶγμα, ἴδε αὐτὸ, καὶ συμνημονεύσας, ὅτι ἀγαθὸν σε ἀνθρώπων εἶναι δεῖ, καὶ τί τοῦ ἀνθρώπου ἡ φύσις ἀπαιτεῖ, πράξον τοῦτο ἀμετατρέπτι, καὶ εἰπέ, ὡς δικαιοτάτον φαίνεται σοι· μόνον εὐμενῶς, καὶ αἰδημόνως, καὶ ἀνυποκρίτως.

ς'. Ἡ τῶν δλων φύσις τοῦτο ἔργον ἔχει, τὰ ὧδε ὅσα ἐκεῖ μετατιθέναι, μεταβάλλειν, αἶρειν ἐνθεν, καὶ ἐκεῖ φέρειν. Πάντα τροπαί· οὐχ ὥστε φοβηθῆναι, μὴ καὶ κινῶν· πάντα συνῆθη· ἀλλὰ καὶ ἴσαι αἱ ἀπονεμήσεις.

ζ'. Ἀρχεῖται πᾶσα φύσις ἐαυτῇ εὐδοοῦση· φύσις δὲ λογικῇ εὐδοεῖ, ἐν μὲν φαντασίαις, μήτε ψευδεῖ, μήτε ἀληθῶς συγκατατιθεμένη· τὰς δρμάς δὲ ἐπὶ τὰ κοινωνικά ἔργα μόνᾳ ἀπευθύνουσα· τὰς δρέξεις δὲ καὶ ἐκκλίσεις τῶν ἐφ' ἡμῖν μόνον πεποιημένη· τὸ δὲ ὑπὸ τῆς κοινῆς φύσεως ἀπονεμόμενον πᾶν ἀσπαζομένη. Μέρους γὰρ αὐτῆς ἐστίν, ὡς ἡ τοῦ φύλλου φύσις τῆς τοῦ φυτοῦ φύσεως· πλὴν ὅτι ἐκεῖ μὲν ἡ τοῦ φύλλου φύσις μέρος ἐπὶ φύσεως καὶ ἀναισθητόν καὶ ἀλόγον, καὶ ἐμποδίζεσθαι δυναμένης, ἡ δὲ τοῦ ἀνθρώπου φύσις μέρος ἐστὶν ἀεμποδίστου φύσεως καὶ νοερᾶς καὶ δικαίας· εἰς ἰσους καὶ κατ' ἀξίαν τοὺς μερισμούς χρόνων, οὐσίας, αἰτίου, ἐνεργείας, συμβάσεως, ἐκάστοις ποιεῖται. Σκόπει δὲ, μὴ εἰ τὸ πρὸς τὸ ἐν ἴσον εὐρήσεις ἐπὶ παντός, ἀλλὰ εἰ συλλήβδην τὰ πάντα τοῦδε πρὸς ἀθρόα τὰ τοῦ ἐτέρου.

η'. Ἀναγινώσκειν οὐκ ἔξεστιν. Ἀλλὰ ὕβριν ἀνείργειν ἔξεστιν· ἀλλὰ ἡδονῶν καὶ πόνων καθυπερτερεῖν ἔστιν· ἀλλὰ τοῦ δοξαρίου ὑπεράνω εἶναι ἔξεστιν· ἀλλὰ ἀπισθήτοις καὶ ἀχαρίστοις μὴ θυμοῦσθαι, προσέτι κηδεῖσθαι αὐτῶν, ἔξεστιν.

θ'. Μηκέτι σου μηδεὶς ἀκούση καταμεφερόμενον τὸν ἐν ὧλῃ βίον, μηδὲ τὸν σεαυτοῦ.

ι'. Ἡ μετάνοιά ἐστίν ἐπιληψίς τις ἐαυτοῦ, ὡς χρησιμὴν τι παρεικότος· τὸ δὲ ἀγαθὸν χρησιμὸν τι δεῖ εἶναι, καὶ ἐπιμελητέον αὐτοῦ τῷ καλῷ καγαθῷ ἀνδρί·

nes existunt. Quænam decreta? de bonis et malis : nihil bonum esse homini, quod eum non justum, temperantem, fortem, liberum reddat, nihil malum, quod non efficial contraria iis, quæ dixi.

2. In singulis actionibus te ipse interroga : Quomodo hæc mihi habet? num ejus me penitebit? breve est tempus, et mortuus sum et omnia evanuerunt. Quid est, quod amplius requiram, si id quod nunc facio est animalis ratione præditi, societatis studiosi, ex eadem, qua deus, lege agentis?

3. Alexander et Gaius et Pompeius quid ad Diogenem et Heraclitum et Socratem? Hi enim et res et earum causas ac materias perspectas habebant et eorum mentes erant semper eadem. In illis vero quot rerum erat cautio, quantarum rerum servitus!

4. Nihilominus eadem facient, etiamsi tu ruptus fueris.

5. Primum noli perturbari : omnia enim secundum universi naturam eveniunt, et intra breve tempus nullus usquam eris, ut neque Hadrianus neque Augustus : dein in rem intentus eam considera, memor simul, te oportere esse virum bonum, et, quod hominis natura exigit, id fac simpliciter, et loquere, ut justissimum tibi videtur; modo placide, verecunde et sine simulatione.

6. Rerum omnium natura hoc agit, ut quæ hic sunt, illuc transferat et mutet, hinc tollat et illic deponat : omnia mutantur; hinc non est ut metuas, ne quid novi : omnia usitata, sed etiam omnia æqualiter distribuuntur.

7. Omnis natura sese ipsa contenta est, quando prospere procedit : natura autem ratione prædita prospere procedit, ubi in oblatiis rerum visis neque falso neque dubie assentitur; animi porro impetus ad solas actiones societati convenientes dirigit; ea denique tantum appetit et aversatur, quæ in nostra potestate sita sunt et quidquid a communi natura assignatum est amplectitur; ejus enim pars est, quemadmodum natura folii pars est naturæ arboris, nisi quod folii natura pars est naturæ sensu ac ratione carentis ejusdemque, quæ impediri potest; hominis contra natura pars naturæ, quæ impediri non potest, rationalis et justæ, si quidem ex æquo pro cujusque dignitate tempus, materiam, formam, facultatem, eventum singulis tribuit : considera autem, non, an singula cum singulis comparando æqualia in omnibus reperias, sed, an universis alterius cum alterius confertim comparatis.

8. Legere non licet. At contumeliam arcere licet; at voluptates ac dolores contemnere licet; at gloriola superiorem esse licet; at stupidis et ingratis non irasci, adeoque eorum curam gerere licet.

9. Nemo te posthac aut vitam aulicam aut tuam reprehendentem audiat.

10. Pœnitentia est reprehensio quædam sui ipsius, quasi utile quid neglexerit; bonum autem sit utile quid necesse est, et quod curæ esse debeat viro bono et honesto; nemi-

οὐδείς δ' ἂν καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ μετανοήσῃεν, ἐπὶ τῷ ἡδονῇ τινα παρεικέναι· οὔτε ἄρα χρήσιμον, οὔτε ἀγαθὸν ἡδονή.

ια'. Τοῦτο τί ἐστιν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ; τί μὲν τὸ οὐσιωδὲς αὐτοῦ καὶ ὑλικόν; τί δὲ τὸ αἰτιώδες; τί δὲ ποιεῖ ἐν τῷ κόσμῳ; πόσον δὲ χρόνον ὑφίσταται;

ιβ'. Ὅταν ἐξ ὕπνου δυσχερῶς ἐγείρῃ, ἀναμιμνήσκου, ὅτι κατὰ τὴν κατασκευὴν σου ἐστὶ, καὶ κατὰ τὴν ἀνθρωπικὴν φύσιν, τὸ πράξεις κοινωνικὰς ἀποδιδόναι, τὸ δὲ καθεύδειν, κοινὸν καὶ τῶν ἀλόγων ζώων· ὁ δὲ κατὰ φύσιν ἐκάστω, τοῦτο οἰκειότερον καὶ προσφυέστερον, καὶ δὴ καὶ προσηνέστερον.

ιγ'. Διηνεχῶς καὶ ἐπὶ πάσης, εἰ οἶόν τε, φαντασίας φησιολογεῖν, παθολογεῖν, διαλεκτικεύεσθαι.

ιδ'. Ὡς ἂν ἐντυγχάνῃς, εὐθὺς σαυτῷ πρόλεγε· οὗτος τίνα δόγματα ἔχει περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν; εἰ γὰρ περὶ ἡδονῆς καὶ πόνου, καὶ τῶν ποιητικῶν ἑκατέρου, καὶ περὶ δόξης, ἀδοξίας, θανάτου, ζωῆς, τοιάδε τίνα δόγματα ἔχει, οὐδὲν θαυμαστόν, ἢ ξένον μοι δοῖται, ἐὰν τάδε τίνα ποιῇ· καὶ μεμνήσομαι, ὅτι ἀναγκάζεται οὕτως ποιεῖν.

ιε'. Μέννησο, ὅτι, ὥσπερ αἰσχρὸν ἐστὶ ξενίζεσθαι, εἰ ἡ συκὴ σῦκα φέρει, οὕτως, εἰ ὁ κόσμος τάδε τίνα φέρει, ἴδν ἐστὶ φορὸς· καὶ ἱατρῶν δὲ καὶ κυβερνήτη αἰσχρὸν ξενίζεσθαι, εἰ πεπύρεχεν οὗτος, ἢ εἰ ἀντίπνοια γέγονεν.

ισ'. Μέννησο, ὅτι καὶ τὸ μετατίθεσθαι καὶ ἔπεσθαι τῷ διορθοῦναι ὁμοίως ἐλευθερόν ἐστι. Σὴ γὰρ ἐνέργεια κατὰ τὴν σὴν ὁρμὴν καὶ κρίσιν, καὶ δὴ καὶ κατὰ νοῦν τὸν σὸν περαινομένην.

ιζ'. Εἰ μὲν ἐπὶ σοί, τί αὐτὸ ποιεῖς; εἰ δὲ ἐπ' ἄλλω, τίιν μίμνη; ταῖς ἀτόμοις, ἢ τοῖς θεοῖς; ἀμφοτέρω μανιώδῃ. Οὐδενὶ μεμπτέον. Εἰ μὲν γὰρ δύνασαι, διόρθωσον· εἰ δὲ τοῦτο μὴ δύνασαι, τό γε πρᾶγμα αὐτό· εἰ δὲ μὴδὲ τοῦτο, πρὸς τί ἐτι σοὶ φέρει τὸ μέμψασθαι; εἰκῇ γὰρ οὐδὲν ποιητέον.

ιη'. Ἐξω τοῦ κόσμου τὸ ἀποθανόν οὐ πίπτει. Εἰ ὧδε μένει, καὶ μεταβάλλει ὧδε καὶ διαλύεται εἰς τὰ ἴδια, ἢ στοιχεῖά ἐστι τοῦ κόσμου καὶ σά. Καὶ αὐτὰ δὲ μεταβάλλει, καὶ οὐ γογγύζει.

ιβ'. Ἐκαστον πρὸς τὴν γέγονεν, ἵππος, ἄμπελος· τί θαυμάζεις; καὶ ὁ ἥλιος ἔρει, πρὸς τὴν ἔργον γέγονα, καὶ οἱ λοιποὶ θεοί. Σὺ οὖν πρὸς τί; τὸ ἥδεσθαι; ἴδε, εἰ ἀνέχεται ἡ ἔννοια.

κ'. Ἡ φύσις ἐστοχάσται ἐκάστου, οὐδέν τι ἔλασσον τῆς ἀπολήξεως, ἢ τῆς ἀρχῆς τε καὶ διεξαγωγῆς, ὥς ὁ ἀναβάλλων τὴν σφαῖραν τί οὖν ἀγαθὸν τῷ σφαιρίῳ ἀναφερομένῳ, ἢ κακὸν καταφερομένῳ, ἢ καὶ πεπτωκότι; τί δὲ ἀγαθὸν τῇ πομφόλυγι συνεστῶσῃ, ἢ κακὸν διαλυθείσῃ; τὰ ὅμοια δὲ καὶ ἐπὶ λύχνῳ.

κα'. Ἐκστρεψόν, καὶ θέασαι, οἷόν ἐστι, γηράσαν δὲ οἷον γίνεται, νοσήσαν δὲ, πορνεύσαν.

Βραχύδιον καὶ ὁ ἐπαινῶν καὶ ὁ ἐπαινούμενος, καὶ

nem vero bonum et honestum pōniteret, si voluptatem aliquam neglexisset : neque igitur utile neque bonum est voluptas.

11. Hoc quidnam per se est et ex propria ejus constitutione? quænam ejus vera natura et materia et forma? Quid facit in mundo? quamdiu subsistit?

12. Cum gravatim e somno expergisceris, reminiscere, et constitutioni tuæ et naturæ humanæ esse consentaneum, ut actiones societati utiles edas, dormire autem tibi etiam cum brutis animantibus commune esse; quod vero cuique secundum naturam est, id ei est familiarius et aptius et vero jucundius.

13. In omni viso, quantum potes, physicas et pathologicas et dialecticas rationes in usum perpetuo adhibe.

14. Quemcumque conveneris, statim tu tecum loquere : quænam hic habet placita de bonis et malis? non si quæ ejusmodi de voluptate et dolore hisque, quæ utrumque efficiunt, de fama porro, ignominia, morte et vita habet placita, neque mirum neque novum mihi videbitur, si ejusmodi faciat; et memor ero, eum vi cogi, ut ita agat.

15. Memento, quemadmodum turpe sit, tanquam de re insueta mirari, quod ficus ficum ferat, ita quoque, si mundus ea, quorum ferax sit, ferat; et vero medico atque gubernatori turpe, obstupescere, si quis febri laboret aut ventus adversus existat.

16. Memento, sententiam mutare et recte monenti obsequi pariter liberi hominis esse : tua enim est actio quæ secundum tuum consilium atque judicium et vero ex animi tui sententia perficitur.

17. Si tui est arbitrii, cur facis? sin alius, quid accusas? atomos, an deos? utrumque est insani. Nihil reprehendendum. Si enim potes, corrige peccantem; si hoc ne quis, rem ipsam; si ne hoc quidem potes, quid tibi amplius confert reprehendisse? nihil enim temere faciendum.

18. Quod mortuum est, mundo non excidit. Si hic manet, etiam mutatur hic, et dissolvitur in elementa sua, quæ eadem et mundi sunt et tua : hæc quoque mutantur nec mutesant.

19. Unumquodque alicujus rei causa natum est; quid miraris? Sol quoque dicit : alicujus rei causa factus sum, idem reliqui dii. Tu igitur cujus rei causa? num ut delecteris? vide, num intelligentia hoc ferat.

20. Natura cujusque rei rationem habet, non minus, quod ad ejus finem attinet, quam ad ortum ejus et transitum, ad instar ejus, qui pilam emittit. Quid igitur boni pilæ sursum missæ aut mali eidem descendenti aut adeo delapsæ? quid boni bullæ consistenti, aut mali dissolutæ? Eadem de lucerna valent.

21. Inverte corpus et vide, quale sit, senio confectum quale fiat, morbo languidum, * proclinatorum.

Brevis est vita et ejus, qui landat, et ejus, qui laudatur.

ἰμνημονεύων, καὶ ὁ μνημονεύόμενος. Προσέτι δὲ καὶ ἐν γωνίᾳ τοῦτου τοῦ κλίματος, καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα πάντες συμφωνοῦσι, καὶ οὐδὲ αὐτὸς τις ἐαυτῶν καὶ ὅλη ἢ ἡ γῆ στιγμή.

κβ'. Πρόσεχε τῶ ὑποκειμένῳ, ἢ τῶ δόγματι, ἢ τῇ ἐνεργείᾳ, ἢ τῶ σημαινόμενῳ.

Δικαίως ταῦτα πάσχεις· μᾶλλον δὲ θέλεις ἀγαθὸς αἰρίον γενέσθαι, ἢ σήμερον εἶναι.

κγ'. Πράσσω τι; πράσσω ἐπ' ἀνθρώπων εὐποιᾶν ἀναφέρων· συμβαίνει τί μοι; δέχομαι, ἐπὶ τοὺς θεοὺς ἀναφέρων, καὶ τὴν πάντων πηγὴν, ἀφ' ἧς πάντα τὰ γινόμενα συμμηρῶνται.

κδ'. Ὅποιόν σοι φαίνεται τὸ λούεσθαι, ἑλαιον, ἰδρῶς, ῥύπος, ὕδωρ γλοιῶδες, πάντα σικχαντὰ τοιοῦτον πᾶν αἷρος τοῦ βίου, καὶ πᾶν ὑποκείμενον.

κε'. Λούκιλλα Οὐῆρον, εἴτα Λούκιλλα· Σέκουνδα Μάξιμον, εἴτα Σέκουνδα· Ἐπιτύγχανος Διότιμον, εἴτα Ἐπιτύγχανος Φαυστίαν· Ἀντωνίνος, εἴτα Ἀντωνίνος· ταῦτα πάντα. Κέλερ Ἀδριανόν, εἴτα Κέλερ. Οἱ δὲ δριμεῖς ἐκεῖνοι, ἢ προγινωσκτοί, ἢ τετυφωμένοι, πῶ; οἶον, δριμεῖς μὲν, Χάραξ καὶ Δημήτριος ὁ Πλατωνικός, καὶ Εὐδαίμων, καὶ εἰ τις τοιούτος. Πάντα ἡμέτερα, τεθηγκότα παλαιὸν ἐνίοι μὲν οὐδὲ ἐπ' ὀλίγον μνημονευθέντες· οἱ δὲ εἰς μύθους μεταβαλόντες· οἱ δὲ ἴδη καὶ ἐκ μύθων ἐξίτηλοι. Τούτων οὖν μεμνησθαι, ὅτι δεήσει ἥτοι σκεδασθῆναι τὸ συγκριμάτιόν σου, ἢ σκεπθῆναι τὸ πνεύματιον, ἢ μεταστῆναι, καὶ ἀλλαχοῦ μετασχεθῆναι.

κς'. Εὐφροσύνη ἀνθρώπου, ποιεῖν τὰ ἴδια ἀνθρώπου. Ἴδιον δὲ ἀνθρώπου, εὐνοία πρὸς τὸ δμόφυλον, ὑπερόρασις τῶν αἰσθητικῶν κινήσεων, διάκρισις τῶν πιθανῶν φαντασιῶν, ἐπιθεώρησις τῆς τῶν ὄλων φύσεως καὶ τῶν κατ' αὐτὴν γινόμενων.

κζ'. Τρεῖς σχέσεις· ἡ μὲν πρὸς τὸ αἷτιον τὸ περικείμενον· ἡ δὲ πρὸς τὴν θείαν αἰτίαν, ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσι πάντα· ἡ δὲ πρὸς τοὺς συμβιούοντας.

κη'. Ὁ πόνος ἥτοι τῷ σώματι κακόν· οὐκοῦν ἀπορνήσθω· ἢ τῇ ψυχῇ· ἀλλ' ἐξεστὶν αὐτῇ, τὴν ἰδίαν εὐθρίαν καὶ γαλήνην διαφυλάσσειν, καὶ μὴ ὑπολαμβάνειν, ὅτι κακόν. Πᾶσα γὰρ χρίσις, καὶ ὀρμη, καὶ ὀρεῖς, καὶ ἐκκλισις, ἔνδον, καὶ οὐδὲν κακόν ὧδε ἀναβαίνει.

κθ'. Ἐξάλειψε τὰς φαντασίας, συνεχῶς σεαυτῷ λέγων νῦν ἐπ' ἐμοί ἐστίν, ἵνα ἐν ταύτῃ τῇ ψυχῇ μηδεμία πονηρία ᾖ, μηδὲ ἐπιθυμία, μηδὲ ὅλως ταραχὴ τις· ἀλλὰ βλέπων πάντα, ὅποιά ἐστι, χρῶμαι ἐκάστω κατ' εἶναι. Μέμνησο ταύτης τῆς ἐξουσίας κατὰ φύσιν.

λ'. Αἰελεῖν, καὶ ἐν συγκλήτῳ, καὶ πρὸς πάνθ' ὄντι· νῦν κομῶς, μὴ περιττανῶς· ὕμει λόγῳ χρῆσθαι.

λα'. Αὐλὴ Αὐγούστου, γυνή, θυγάτηρ, ἑγγονοί, ὀρφανοί, ἀδελφεὶ, Ἀγρίππας, συγγενεῖς, οἰκείοι, φίλοι, Ἀρεῖος, Μαϊκήνας, ἱατροί, θύται· ὅλης αὐλῆς θάνατος. Εἴτα ἐπιθι τὰ ἄλλα, μὴ καθ' ἐνὸς ἀνθρώπου θάνατον, οἶον Πομπητῶν· κἀκεῖνο δὲ τὸ ἐπιγραφόμενον τὰς μνήμαςιν, ΕΞΧΑΤΟΣ ΤΟΙ ΙΔΙΟΙ ΓΕΝΟΤΣ· ἐπιλο-

ejus, qui mentionem facit, et ejus, cujus mentio sit. Præterea hoc sit in angulo hujus plagæ, et ne ibi quidem omnes consentiunt, immo ne sibi ipse quisquam : tota denique terra puncti instar.

22. Animum adverte ad rem subjectam aut decretum aut vim aut id, quod significatur.

Merito hæc pateris : mavis enim cras bonus fieri, quam hodie bonus esse.

23. Facio aliquid? ita facio, ut ad hominum salutem id referam : accidit mihi aliquid? ita accipio, ut id ad deos referam et fontem omnium rerum, a quo omnia, quæ sunt, inter se connexa proficiscuntur.

24. Quale tibi videtur lavari, oleum, sudor, sordes, aqua viscida, omnia putida; talis quævis vitæ pars est et quævis res subjecta.

25. Lucilla Verum, deinde Lucilla; Secunda Maximum, deinde Maximus; Epitynchanus Diotimum, deinde Epitynchanus; Faustinan Antoninus, deinde Antoninus. Hujusmodi omnia : Celer Hadrianum, deinde Celer; quin etiam acres illi et futurorum præcii et fastu elati ubi nunc sunt? ut ex acribus Charax, Demetrius Platonius, Eudæmon et si quis alius ejusmodi. Omnia caduca et jam dudum emortua : aliorum ne minimum quidem tempus mansit memoria; alii in fabulas abierunt; alii jam adeo e fabulis evanuerunt. Horum igitur memento, aut dissipatum iri compagem tuam aut extinctum iri spiritum aut migratum esse et alibi constitutum iri.

26. Lætatur homo, quum facit, quæ homini propria sunt : proprium autem est homini, benevolum esse erga contribules, motus sensuum contemnere, visa probabilia discernere, naturam universalis et ea, quæ secundum hanc fiunt, contemplari.

27. Tres rationes : una ad vas circumdatum, altera ad causam divinam, a qua omnibus evenit quidquid evenit, tertia ad eos, quibuscum vivis.

28. Dolor aut corpori malum : ergo hoc pronunciet ! aut animo ; verum huic licet, serenitatem suam et tranquillitatem servare et non opinari, esse malum; omne enim judicium et impetus et appetitus et aversatio intus est, eoque nihil mali adscendit.

29. Exstingue visa, sæpe tecum loquens : Nunc in potestate mea situm est, ut nulla in hoc animo improbitas insit, nulla cupiditas, nulla omnino perturbatio, sed ut, omnibus, qualia sint, perspectis, singulis pro dignitate utar. Memor esto hujus potestatis a natura tibi tributæ.

30. Loqui et in senatu et cum quolibet modeste nec voce nimis intenta : sano sermone uti.

31. Aula Augusti, uxor, filia, nepotes, privigni, soror, Agrippa, cognati, familiares, amici, Areus, Mæcenas, medici, sacrificuli : totius aulæ mors. Tum perge ad alia, quæ non ad unius mortem pertinent, ut Pompeiorum, ad id, quod in monumentis inscribitur : ULTIMUS CENTIS EUM, et re-

γίεσθαι, πόσα ἐσπάσθησαν οἱ πρὸ αὐτῶν, ἵνα διάδοχόν τινα καταλίπωσιν· εἴτα, ἀνάγκη ἰσχυρόν τινα γενέσθαι· πάλιν ὧδε θλου γένους θάνατον.

λδ'. Συντιθέναι δεῖ τὸν βίον κατὰ μίαν πράξιν· καὶ εἰ ἐκάστη τὸ ἑαυτῆς παρέχει, ὥς ὅσον τε, ἀρκεῖσθαι· ἵνα δὲ τὸ ἑαυτῆς παρέχη, οὐδὲ εἰς σε κωλύσαι δύναται. — Ἄλλ' ἐνοστήσεται τι ἐξωθεν. — Οὐδὲν εἰς γε τὸ δικαίως καὶ σωφρόνως καὶ εὐλογίστως· ἄλλο δὲ τι ἴσως ἐνεργητικὸν κωλυθῆται; ἀλλὰ τῇ πρὸς αὐτὸ τὸ κώλυμα εὐαρεστήσει, καὶ τῇ ἐπὶ τὸ διδόμενον εὐγνώμονι μεταβάσει, εὐθὺς ἄλλη πράξις ἀντικαθίσταται, ἐναρμόσουσα εἰς τὴν σύνθεσιν, περὶ ἧς ὁ λόγος.

λγ'. Ἀτύφος μὲν λαβεῖν, εὐλύτως δὲ ἀφεῖναι.

λδ'. Εἰ ποτε εἶδες χεῖρα ἀποκεκομμένην, ἢ πόδα, ἢ κεφαλὴν [ἀποτετμημένην], χωρὶς τοῦ ποτε ἀπὸ τοῦ λοιποῦ σώματος κειμένην, τοιοῦτον ἑαυτὸν ποιεῖ, ὅσον ἐφ' ἑαυτῇ, ὃ μὴ θέλων τὸ συμβαῖνον, καὶ ἀποσχίζων ἑαυτὸν, ἢ ὃ ἀκοινωνήτόν τι πράσσω. Ἀπέβριψαί ποῦ ποτε ἀπὸ τῆς κατὰ φύσιν ἐνώσεως· ἐπεφύκει γὰρ μέρος· νῦν δὲ σεαυτὸν ἀπέκοψας. Ἄλλ' ὧδε κομψὸν ἔκεινο, ὅτι ἐξεστὶ σοι πάλιν ἐνώσαι σεαυτὸν. Τοῦτο ἄλλω μέρει οὐδενὶ θεὸς ἐπέτρεψεν, χωρισθέντι καὶ διακοπέντι, πάλιν συνελθεῖν. Ἀλλὰ σκέψαι τὴν χρηστότητα, ἣ τετίμηκε τὸν ἄνθρωπον· καὶ γὰρ ἵνα τὴν ἀρχὴν μὴ ἀπορῃσθῇ ἀπὸ τοῦ θλου, ἐπ' αὐτῇ ἐποίησε· καὶ ἀπορῃσθέντι πάλιν ἐπανελθεῖν, καὶ συμφῦναι, καὶ τὴν τοῦ μέρους τάξιν ἀπολαβεῖν ἐποίησεν.

λε'. Ὡςπερ τὰς ἄλλας δυνάμεις ἕκαστος τῶν λογικῶν σχεδὸν ὅσον ἢ τῶν λογικῶν φύσις, οὕτως καὶ ταύτην παρ' αὐτῆς εἰλήφαμεν. Ὅν τρόπον γὰρ ἐκείνη πᾶν τὸ ἐνιστάμενον καὶ ἀντιβαῖνον ἐπιπεριτρέπει καὶ κατατάσσει εἰς τὴν εἰμαρμένην, καὶ μέρος ἑαυτῆς ποιεῖ, οὕτως καὶ τὸ λογικὸν ζῶον δύναται πᾶν κώλυμα ὕλην ἑαυτοῦ ποιεῖν, καὶ χρῆσθαι αὐτῷ, ἐφ' ὅσον ἂν καὶ ὠρμῃ.

λς'. Μὴ σε συγχέτω ἡ τοῦ θλου βίου φαντασία. Μὴ συμπερινόει, ἐπίπονα ὅλα καὶ ὅσα πιθανὸν ἐπιγενῆσθαι· ἀλλὰ καθ' ἕκαστον τῶν παρόντων ἐπερώτα σεαυτὸν, τί τοῦ ἔργου τὸ ἀφόρητον καὶ ἀνύποιστον; αἰσχυνθῆσθαι γὰρ ὁμολογῆσαι. Ἐπειτα ἀναμύνησκε σεαυτὸν, ὅτι οὔτε τὸ μέλλον, οὔτε τὸ παρωχικὸς βαρεῖ σε, ἀλλὰ αἶ το παρόν. Τοῦτο δὲ κατασμικρύνεται, ἐὰν αὐτὸ μόνον περιορίσῃς, καὶ ἀπελέγχῃς τὴν διάνοιαν, εἰ πρὸς τοῦτο ψιλὸν ἀντέχειν μὴ δύναται.

λζ'. Μῆτι νῦν παρακάθεται τῇ τοῦ κυρίου σορῷ Πάνθεια, ἢ Πέργαμος; τί δὲ, τῇ Ἀδριανοῦ Χαυρία, ἢ Διότιμος; γελῶν. Τί δὲ, εἰ παρακάθοντο, ἐμελλον αἰσθάνεσθαι; τί δὲ, εἰ ἡσθάνοντο, ἐμελλον ἡσθήσεσθαι; τί δὲ, εἰ ἡδοντο, ἐμελλον ὁδοὶ ἀθάνατοι εἶναι; Οὐ καὶ τούτους πρῶτον μὲν γράϊας καὶ γέροντας γενέσθαι οὕτως εἰμαρτο, εἴτα ἀποθανεῖν; τί οὖν ὕστερον ἐμελλον ἐκείνοι ποιεῖν, τούτων ἀποθανόντων; Γράσος πᾶν τοῦτο καὶ λύθρος ἐν θυλάκῳ.

puta tecum, quanto studio maiores eorum in id incubuerint, ut successorem relinquerent: tum, necesse esse, ut aliquis ultimus sit: hic iterum totius gentis mortem.

32. Componere te oportet vitam ex singulis actionibus, atque si singulae, quantum fieri potest, praestant, quod suum est, in eo acquiescere; nemo autem prohibere potest, quin quaevis praestet, quod suum est. — Verum extrinsecus aliquid obstat. — Nihil certe, quo minus juste, moderate et considerate agas. At alius fortasse effectus impediatur. Verum hoc ipsum impedimentum placide ferendo et aequo animo ad id, quod conceditur, te transferendo alia statim succedit actio, quae cum illa, quam dixi, vitae compositione conveniet.

33. Sine fastu accipere, aequo animo dimittere.

34. Si quando manum vidisti abscissam aut pedem aut caput [amputatum], seorsim alicubi a reliquo corpore jacens, scito talem se facere, quantum penes ipsum est, eum, qui id, quod contingit, non vult, aut aliquid facit, quod societatis saluti obest. Abiectus jaces alicubi revulsus ab ea, quae secundum naturam est, unione: pars enim natura fuisti, nunc autem te avulsisti. Verum hic scitum est illud, quod tibi licet, te rursus unire. Hoc nulli alii parti deus concessit, ut revulsa et praecisa denuo coalesceret. Verum considera benignitatem, quae homini tantum honoris tribuit: nam in hominis potestate posuit, ut ab initio ne avelleretur a toto, et ut avulsus redire et coalescere et partis locum recuperare possit.

35. Sicut reliquas facultates unicuique eorum, qui ratione praediti sunt, * ac propemodum quantum habet ipsa, attribuit rationalis universi natura*, sic hanc quoque ab ea accepimus. Quemadmodum enim illa quidquid obstat et resistit, circumvertit et in necessaria rerum serie collocat et sui partem facit, ita etiam animal ratione praeditum omne impedimentum suam ipsius materiam facere potest eoque uti ad consilium suum consequendum, qualecunque hoc fuerit.

36. Ne te confundat totius vitae cogitatio, neque animo simul complectere, quot et quantas molestias tibi superventuras esse vero simile est, sed in singulis, quae adsunt, te ipse interroga, quid hac in re sit, quod ferri et sustineri nequeat; erubescas enim, id confiteri. Tum in memoriam tibi revoca, neque futurum nec praeteritum tibi molestiam allaturum esse, sed semper id tantum, quod praesens est. Hoc autem minuitur, si suis id limitibus terminas et mentem tuam redarguis, quod ne huic quidem soli ferendo par est.

37. Numquid nunc domini tumulto assidet Panthea et Pergamus? num Hadriani Chabrias aut Diotimus? ridiculum. Quid vero si assiderent, sentirentne illi? quid, si sentirent, num voluptatem inde caperent? quid, si hanc caperent, num hi immortales essent? Nonne etiam his fato constitutum erat, ut senes ac vetulae fierent, deinde morerentur? quid igitur postea illi facerent, his mortuis? Factor est hoc omne et sanies in sacco.

λγ'. Εἰ δύνασαι δὲ βλέπειν, βλέπε, κρίνων, φησί, σωρῆτάοις.

λδ'. Δικαιοσύνης κατεξαναστατικὴν ἀρετὴν οὐχ ὁρῶ ἐν τῇ τοῦ λογικοῦ ζωῷ κατασκευῇ· ἡδονῆς δὲ ὁρῶ, τὴν ἡρπάζειαν.

μ'. Ἐὰν ἀφέλῃς τὴν σὴν ὑπόληψιν περὶ τοῦ λυπεῖν σε δοκούντος, αὐτὸς ἐν τῷ ἀσφαλεστάτῳ ἔστηκας. — Τίς αὐτός; — Ὁ λόγος. — Ἄλλ' οὐκ εἰμὶ λόγος. — Ἔστω. Οὐκοῦν δ' μὲν λόγος αὐτὸς ἑαυτὸν μὴ λυπεῖται. Εἰ δέ τι ἄλλο σοι κακῶς ἔχει, ὑπολαβέτω αὐτὸ περὶ αὐτοῦ.

μα'. Ἐμποδισμὸς αἰσθήσεως, κακὸν ζωτικῆς φύσεως. Ἐμποδισμὸς ὁρμῆς, ὁμοίως κακὸν ζωτικῆς φύσεως. Ἔστι δέ τι ἄλλο ὁμοίως ἐμποδιστικὸν καὶ κακὸν τῆς ζωτικῆς κατασκευῆς. Οὕτως τοίνυν ἐμποδισμὸς νοῦ, κακὸν νοερᾶς φύσεως. Πάντα δὴ ταῦτα ἐπὶ σεαυτὸν μετέφερε. Πόνος, (ῆ) ἡδονὴ ἀπτεταί σου; ὀφείταί ἡ αἰσθησις. Ὁρμήσαντι ἐνσθημα ἐγένετο; εἰ μὲν ἀνυπεξαίρετως ὀρμῆς, ἡδὴ ὡς λογικοῦ κακόν. Εἰ δὲ τὸ κοινὸν λαμβάνεις, οὕτω βέβλησαι, οὐδὲ ἐμπεπόδισαι. Τὰ μέντοι τοῦ νοῦ ἰδία οὐδεὶς ἄλλος εἰσθεν ἐμποδοῖ· πύτου γὰρ οὐ πῦρ, οὐ σίδηρος, οὐ τύραννος, οὐ βλασφημία, οὐχ' ὅτιοις ἀπτεται· δταν γένηται σφαῖρος, κυκλοτερὴς μένει.

μβ'. Οὐκ εἰμὶ ἄξιός ἐμαυτὸν λυπεῖν· οὐδὲ γὰρ ἄλλον πώποτε ἐκὼν ἐλύπησα.

μγ'. Εὐφραίνει ἄλλον ἄλλο· ἐμὲ δὲ, ἐὰν ὑγιὲς ἔχω τὸ ἡγεμονικόν, μὴ ἀποστρεφόμενον μήτε ἀνθρωπίν τινα, μήτε τι τῶν ἀνθρώπων συμβαινόντων· ἀλλὰ πᾶν ὡμενέσιν ὀφθαλμοῖς ὁρῶν τε καὶ δεχόμενον, καὶ χρώμενον ἐκάστῳ κατ' ἀξίαν.

μδ'. Τοῦτον ἰδοὺ τὸν χρόνον σεαυτῷ χάρισαι. Οἱ τὴν ὑστεροφημίαν μᾶλλον διώκοντες οὐ λογίζονται, ὅτι ἄλλα τοιοῦτοι μέλλουσιν ἐκείνοι εἶναι, οἳ εἰςιν οὗτοι, ὡς βαρύνονται· κακείνοι δὲ θνητοί. Τί δὲ ὅλως πρὸς αἰ, ἂν ἐκείνοι φοναῖς τοιαύταις ἀπηχίωσιν, ἢ ὑπόληψιν καυτέτην περὶ σοῦ ἔχωσιν;

με'. Ἀρόν με καὶ βάλε, θπου θέλεις. Ἐκεῖ γὰρ ἔχω τὸν ἐμὸν δαίμονα ὡλεων, τοῦτ' ἔστιν, ἀρκούμενον, εἰ ἔχει καὶ ἐνεργοῖ κατὰ τὸ ἐξῆς τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ. Ἄρα οὗτο ἄξιον, ἵνα δι' αὐτὸ κακῶς μοι ἔχη ἡ ψυχὴ, καὶ γέρον ἑαυτῆς ἢ, ταπεινούμενη, ὀρεγομένη, συνδυομένη, πτυρομένη; καὶ τί εὐρήσεις τούτου ἄξιον;

μς'. Ἀνθρώπων οὐδενὶ συμβαίνει τι δύναται, δ οὐκ ἔστιν ἀνθρωπικὸν σύμπτωμα· οὐδὲ βοί, δ οὐκ ἔστι βίκον· οὐδὲ ἀμπέλῳ, δ οὐκ ἔστιν ἀμπελικόν· οὐδὲ λίθῳ, δ οὐκ ἔστι λίθῳ ἴδιον. Εἰ οὖν ἐκάστῳ συμβαίνει, δ καὶ εἰσθεν καὶ πέφυκε, τί ἂν δυσχεραίνεις; οὐ γὰρ ἀόρητόν σοι ἔφερεν ἡ κοινὴ φύσις.

μζ'. Εἰ μὲν διὰ τι τῶν ἐκτὸς λυπῇ, οὐκ ἐκείνῳ σοι ἐγγλεῖ, ἀλλὰ τὸ σὸν περὶ αὐτοῦ κρίμα. Τοῦτο δὲ ἦν ἐξαλεῖψαι ἐπὶ σοὶ ἔστιν. Εἰ δὲ λυπεῖ σέ τι τῶν ἐν τῇ σὴ διαθέσει, τίς δ' κωλύων διορθῶσαι τὸ δόγμα; Ὅμως δὲ καὶ εἰ λυπῇ, ὅτι οὐχὶ τότε τι ἐνεργεῖς, ὑγιὲς

38. Si poles acute videre, vide, inquit, ut quam * sapientissime judices.

39. Quæ justitiæ opponatur virtutem nullam video in natura animalis ratione præditi; at voluptati quæ opposatur, video temperantiam.

40. Si opinionem ab eo, quod tibi dolorem afferre videtur, sejungis, ipse in tutissimo es collocatus. — Quis ipse? — Ratio. — Verum non sum ratio. — Esto. Igitur ne ratio se tristitia afficiat; si quid aliud male habet, id ipsum de se ipso opinetur.

41. Impedimentum sensus est malum naturæ animantis; impedimentum motus pariter naturæ animantis malum: est vero etiam aliud, quod pariter vegetabilem naturam impedit ejusque malum sit: ita porro impedimentum mentis malum naturæ ratione præditæ. Jam vero hæc omnia ad te transfer. Dolor aut voluptas tangit te? Viderit sensus. Consilio obstitit aliquid? si quidem sine exceptione hoc moliebaris, jam malum est tuum ut animalis ratione præditi; sin commune et universum intelligis, nec læsus es, neque impeditus: mentis sane quæ propria sunt, nemo solet impedire; hanc enim neque ignis nec ferum nec tyrannus neque criminatio neque aliud quidquam tangit. Quum sphaera facta est, teres ac rotunda manet.

42. Indignum est, me mihi dolorem afferre, qui neminem unquam alium meapte sponte læserim.

43. Alia alios oblectant: me, si animi principatum habeo sanum neque hominem neque quidquam quod homini accidit aversantem, sed quidquid evenit benignis oculis adspicientem et excipientem et singulis pro dignitate utentem.

44. Hoc, quod est, tempus fac tibi impertias. Qui studiosius famam posthumam sectantur, non cogitant, alios quosdam ejusmodi fore illos, cujusmodi hi sunt, quos gravatim ferunt: etiam illi mortales. Quid vero omnino tua interest, si talibus vocibus illi strepant aut sic de te opinentur?

45. Tolle me et projice, quocunque vis. Nam ibi genio meo utar propitio, hoc est, contento, si se habet et agit naturæ meæ convenienter. Num hoc tanti est, ut animus meus ejus causa male se habeat et se ipso deterior sit, depressus, cupiditate extensus, in semet compressus, consternatus? Atque quid reperies, quod tanti sit?

46. Nulli homini aliquid evenire potest, quod non sit casus humanus, neque bovi, quod bovis non sit, neque viti, quod non sit vitis, neque lapidi, quod lapidis non sit. Si igitur singulis accidit, quod et consuetum et a natura adfectum est, quid est, quod ægre feras? nihil enim tibi ferebat natura communis, quod ferri non possit.

47. Si quam ob rem externam te dolore affectum sentis, non res ipsa, sed tuum de ea judicium dolore te afficit: id autem delere in tua est potestate. Si in tua dispositione inest, quod te dolore afficit, quis te prohibet, quominus decretum corrigas? Ita quoque si doles idcirco,

σοι φαινόμενον, τί οὐχὶ μάλλον ἐνεργεῖς, ἢ λυπῇ; — Ἀλλὰ ἰσχυρότερόν τι ἐνίσταται. — Μὴ οὖν λυποῦ· οὐ γὰρ παρὰ σὲ ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἐνεργεῖσθαι. — Ἀλλὰ οὐκ ἄξιον ζῆν, μὴ ἐνεργουμένου τούτου. — Ἀπὸ τοῦ οὖν ἐκ τοῦ ζῆν εὐμενῆς, ἢ καὶ ὁ ἐνεργῶν ἀποθνήσκει, ἀμα ὡς τοῖς ἐνισταμένοις.

μῆ'. Μέννησο, ὅτι ἀκαταμάχητον γίνεται τὸ ἡγεμονικόν, ὅταν εἰς ἑαυτὸ συστραφὲν ἀρκεσθῇ ἑαυτῷ, μὴ ποιοῦντι, δ μὴ θέλει, κἂν ἀλόγως παρατάξῃται. Τί οὖν, ὅταν καὶ μετὰ λόγου, καὶ περισκεμμένως, κρίνῃ περὶ τίνος; Διὰ τοῦτο ἀρόπολις ἐστὶν ἡ ἐλευθέρᾳ παθῶν διάνοια· οὐδὲν γὰρ ὀχυρότερον ἔχει ἄνθρωπος, ἐφ' ὃ καταφυγὼν ἀνάλωτος λοιπὸν ἂν εἴη. Ὁ μὲν οὖν μὴ ἐωρακώς τοῦτο, ἀμαθής· ὁ δὲ ἐωρακώς καὶ μὴ καταφεύγων, ἀτυχής.

μβ'. Μὴδὲν πλέον σαυτῷ λέγε, ὃν αἱ προηγούμεναι φαντασίαι ἀναγγέλλουσιν. Ἦγγελλται, ὅτι ὁ δεῖνά σε κακῶς λέγει. Ἦγγελλται τοῦτο· τὸ δὲ, ὅτι βέβλαψαι, οὐκ ἤγγελλται. Βλέπω, ὅτι νοσεῖ τὸ παιδίον. Βλέπω· ὅτι δὲ κινδυνεύει, οὐ βλέπω. Οὕτως οὖν μένει αἰεὶ ἐπὶ τῶν πρώτων φαντασιῶν, καὶ μηδὲν αὐτὸς ἐνδοθεν ἐπίλεγε, καὶ οὐδὲν σοι γίνεται· μάλλον δὲ ἐπίλεγε, ὥς γνωρίζων ἕκαστα τῶν ἐν τῷ κόσμῳ συμβαινόντων.

ν'. Σίκυος πικρός· ἄφες. Βάτοι ἐν τῇ ὁδῷ· ἐκκλινον. Ἀρκεῖ. Μὴ προστεπείπης· « Τί δὲ καὶ ἐγένετο ταῦτα ἐν τῷ κόσμῳ; » ἐπεὶ καταγελασθήσῃ ὑπὸ ἀνθρώπου φυσιολόγου, ὥς ἂν καὶ ὑπὸ τέκτονος καὶ σκυτέως γελασθείης, καταγινώσκων, ὅτι ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ ξέσματα καὶ περιτμήματα τῶν κατασκευαζομένων ὄρας. Καίτοι ἐκείνοι γε ἔχουσι, ποῦ αὐτὰ ῥίψωσιν· ἢ δὲ τῶν ὄλων φύσις ἐξω οὐδὲν ἔχει· ἀλλὰ τὸ θαυμαστὸν τῆς τέχνης ταύτης ἐστίν, ὅτι, περιορίσασα ἑαυτὴν, πᾶν τὸ ἐνδόν, διαφθεῖρεσθαι καὶ γράσκειν καὶ ἀχρηστον εἶναι δοκοῦν, εἰς ἑαυτὴν μεταβάλλει, καὶ ὅτι πάλιν ἄλλα νεαρὰ ἐκ τούτων αὐτῶν ποιεῖ· ἵνα μῆτε οὐσίας ἐξώθεν χρῆζῃ, μῆτε, ὅπου ἐκβάλῃ τὰ σαπρότερα, προσδέηται. Ἀρκεῖται οὖν καὶ χάρις τῇ αὐτῆς, καὶ ὕλη τῇ αὐτῆς, καὶ τέχνη τῇ ἰδίᾳ.

να'. Μῆτε ἐν ταῖς πράξεσιν ἐπισύρειν· μῆτε ἐν ταῖς διμυλῖαις φύρειν· μῆτε ἐν ταῖς φαντασίαις ἀλλάσθαι· μῆτε τῇ ψυχῇ καθάπαξ συνελκεσθαι, ἢ ἐκθόρνυσθαι· μῆτε ἐν τῷ βίῳ ἀσχολεῖσθαι. Κτείνουσι, κρεανομοῦσι, κατάραις ἐλαύνουσι. Τί οὖν ταῦτα πρὸς τὸ τὴν διάνοιαν μένειν καθάραν, φρενήρη, σώφρονα, δικαίαν; οἷον εἴ τις, παραστάς πηγῇ διαυγεῖ καὶ γλυκεῖα, βλασφημοῖ αὐτήν, ἢ δὲ οὐ παύεται πότιμον ἀναδύουσα· κἂν πηλὸν ἐμβάλλῃ, κἂν κοπρίαν, τάχιστα διασκεδάσει αὐτά, καὶ ἐκκλύσει, καὶ οὐδαμῶς βαφθῆσεται. Πῶς οὖν πηγὴν ἀέννανον ἔξεις, [καὶ μὴ φρέαρ]; Φύου σεαυτὸν πάσης ὥρας εἰς ἐλευθερίαν, μετὰ τοῦ εὐμενῶς, καὶ ἀπλῶς, καὶ αἰδημόνως.

νδ'. Ὁ μὲν μὴ εἰδώς, δ τι ἐστὶ κόσμος, οὐκ οἶδεν, ὅπου ἐστίν. Ὁ δὲ μὴ εἰδώς, πρὸς δ τι πέφυκεν, οὐκ οἶδεν, ὅστις ἐστίν, οὐδὲ τί ἐστὶ κόσμος. Ὁ δὲ ἐν τ.

quod non id facis quod sanum videtur, cur non potius hoc facis, quam doles? Verum obstat aliquid potentius. — Noli igitur dolere: non enim penes te est causa, quod nihil agitur. — Verum nullius pretii est vita, si hoc non agitur. — Decede igitur e vita æquo animo,* ut is quoque qui agit moritur, atque propitius obstantibus.

48. Memento, partem tui principalem fieri inexpugnabilem, quum, in se collecta, contenta sit se ipsa nihil, quod nolit, faciente, etiamsi sine ratione obstet. Quid igitur, ubi ratione in consilium adhibita de re aliqua iudicat? Hinc arx quædam est mens perturbationibus libera: nihil enim munitius habet homo, quo quum confugerit, in posterum expugnari non possit. Hoc igitur qui non videt, imperitus est; qui videt nec tamen eo se recipit, infelix.

49. Noli quidquam ultra tecum addere iis, quæ visa præcuntia renunciant. Nunciatum est, illum tibi male dicere? nunciatum est hoc, neque vero etiam illud, te læsum esse. Video, puerulum ægrotare: video; eum autem in vitæ discrimen adduci, non video. Sic semper in primis visis consistere neu quidquam intrinsecus iis adijce, et nihil tibi accidit; aut potius adijce, sed ut qui omnia, quæ in mundo eveniunt, perspecta habeas.

50. Cucumis amarus: mitte! Vepres in via: declina! sufficit. Noli hæc verba addere: « Quare quæso hæc quoque in mundo sunt? » ludibrio enim fores homini rerum naturalium perito, perinde atque fabro et sutori ludibrio esses, si ei exprobares, quod eorum, quæ conficiuntur, ramenta et segmenta in officina ejus vides. Quamquam ii quidem, quo talia projiciant, habent; rerum natura autem nihil extra se habet: sed quod potissimum in hac arte admireris, hoc est, quod, quum se certis finibus circumscripserit, quidquid intra se corrumpi, senescere et inutile fieri videtur, id in se ipsam mutat rursusque ex his alia nova efficit, ita ut neque materia extrinsecus opus habeat, neque, quo putrefacta projiciat, desideret: itaque manet contenta suo loco, et sua materia, et arte sibi propria.

51. Neque in actionibus negligentem esse, neque in sermonibus turbidum, neque in visis vagari, neque animo omnino contrahi aut exsilire, neque in vita negotiis districtum esse. Occidunt, mactant, diris devovent. Quid igitur hæc obstant, quominus mens pura maneat, prudens, moderata, justa? Perinde ac si quis fonti limpidi ac dulci adsistens eum vituperaret, at ille nihilominus non cessaret aqua potui apta scateri; quin etiam si quis lutum iniecerit aut sterlus, cito hæc disperget et eluet, neque ullo modo inquinabitur. Quomodo igitur fontem habebis perennem, [non puteum]?* Vindica te quavis hora in libertatem cum benevolentia, simplicitate et verecundia.

52. Qui, quid mundus sit, ignorat, is etiam, ubi sit, ignorat. Qui vero, ad quid natus sit, ignorat, non, quis ipse sit, novit, neque, quid mundus sit: qui in horum al-

τάτων ἀπολιπὼν, οὐδ' ἂν, πρὸς ὃ τι αὐτὸς πέφυκεν, εἴποι. Τίς οὖν φαίνεται σοι ὁ τὸν τῶν χροτούντων ἔπαινον [φεύγον ἦ] διώκων, οἱ οὐθ' ὅπου εἰσίν, οὔτε οἷτινές εἰσι, γινώσκουσι;

γγ'. Ἐπαινέσθαι θέλεις ὑπὸ ἀνθρώπου, τρίς τῆς ὥρας ἑαυτῷ καταρωμένου; ἀρέσκειν θέλεις ἀνθρώπῳ, ὃς οὐκ ἀρέσκει ἑαυτῷ; Ἀρέσκει ἑαυτῷ, ὁ μετανοῶν ἐφ' ἅπασι σχεδὸν, οἷς πράσσει;

νδ'. Μῆκέτι μόνον συμπεῖν τῷ περιέχοντι ἀέρι, ἀλλ' ἥδη καὶ συμφρονεῖν τῷ περιέχοντι πάντα νοεῶν. Οὐ γὰρ ἤττον ἢ νοεῶν δύναιμι πάντῃ κέχεται καὶ διαπεφοίτηκε τῷ σπᾶσαι βουλομένῳ, ἥπερ ἢ ἀερώδης τῷ ἀναπνεῦσαι δυναμένῳ.

νε'. Γενικῶς μὲν ἡ κακία οὐδὲν βλάπτει τὸν κόσμον, ἡ δὲ κατὰ μέρος, οὐδὲν βλάπτει τὸν ἕτερον. Μόνῳ δὲ βλαβερά ἐστι τούτῳ, ὃ ἐπιτέτραπται καὶ ἀπηλλάχθαι αὐτῆς, ὅπῃ ταν πρῶτον οὗτος θελήσῃ.

νς'. Τῷ ἐμῷ προαιρετικῷ τὸ τοῦ πλησίον προαιρετικὸν ἐπίσης ἀδιάφορόν ἐστιν, ὥς καὶ τὸ πνευματικὸν αὐτοῦ καὶ τὸ σαρκίδιον. Καὶ γὰρ εἰ ὅτι μάλιστα ἀλλήλων ἐνεκεν γεγόμεναι, ὁμοῦς τὰ ἡγεμονικά ἡμῶν ἕκαστον τὴν ἰδίαν κυρίαν ἔχει· ἐπεὶ τοι ἐμελλεν ἡ τοῦ πλησίον κακία ἐμοῦ κακὸν εἶναι· ὥστε οὐκ ἔδοξε τῷ θεῷ, ἵνα μὴ ἐπ' ἄλλῳ ἢ τὸ ἐμὲ ἀτυχεῖν.

νζ'. Ὁ ἥλιος κατακεχύσθαι δοκεῖ, καὶ πάντῃ γε κέχυται, οὐ μὴν ἐκέχυται. Ἡ γὰρ χύσις αὕτη τάσις ἐστίν. « Ἀκτίνες γοῦν αἱ αὐγαὶ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Ἐκτείνεσθαι » λέγονται. Ὅποιον δὲ τι ἐστὶν ἀκτὶς, ἴδοις ἂν, εἰ διὰ τίνος στενοῦ εἰς ἐσκιασμένον οἶκον τὸ ἀφ' ἡλίου φῶς εισδυόμενον θεάσαιτο· τείνεται γὰρ κατ' εὐθὺ, καὶ ὡς περ διαιρεῖται δὴ πρὸς τὸ στερέμνιον, ὃ τι ἂν ἐπαντήσῃ, διεύρων τὸν ἐπέκεινα ἀέρα· ἐνταῦθα δὲ ἐστὶν, καὶ οὐ κατώλισθεν, οὐδὲ ἔπεσε. Τοιαύτην οὖν τὴν χύσιν καὶ διάχυσιν τῆς διανοίας εἶναι χρὴ, μηδαμῶς ἐκχυσιν, ἀλλὰ τάσιν, καὶ πρὸς τὰ ἀπαντῶντα κωλύματα μὴ βίαιον μηδὲ βραγδαῖαν τὴν ἐπέρεισιν ποιῆσθαι· μηδὲ μὴν καταπίπτειν, ἀλλὰ ἴστασθαι, καὶ ἐπιλάμπειν τὸ ἐκρόμενον. Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ στερήσει τῆς αὐγῆς, τὸ μὴ παραπέμπον αὐτήν.

νη'. Ὁ τὸν θάνατον φοβούμενος, ἥτοι ἀναισθησίαν ποβεῖται, ἢ αἰσθησιν ἑτεροίαν. Ἄλλ' εἴτε οὐκέτι αἰσθησιν, οὐδὲ κακοῦ τίνος αἰσθήσῃ· εἴτε ἀλλοιοτέραν αἰσθησιν κτήσῃ, ἀλλοίον ζῶον ἔσῃ, καὶ τοῦ ζῆν οὐ παύσῃ.

νθ'. Οἱ ἄνθρωποι γεγόνασιν ἀλλήλων ἐνεκεν. Διέσχε οὖν, ἡ φέρε.

ξ'. Ἄλλως βέλος, ἄλλως νοῦς φέρεται· ὁ μέντοι νοῦς, καὶ ὅταν εὐλαβῇται, καὶ ὅταν περὶ τὴν σκέψιν πρέφῃται, φέρεται κατ' εὐθὺ οὐδὲν ἤττον, καὶ ἐπὶ τὸ προκειμένον.

ξα'. Εἰσεῖναι εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἐκάστου παρέχειν καὶ ἐτέρῳ παντὶ εἰσεῖναι εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἡγεμονικόν.

teratro deficit, neque, ad quid natus sit, dixerit. Quis igitur tibi videtur is, qui eorum hominum plausum [fugit aut] capiat, qui neque ubi sint, neque quoniam sint ipsi, norunt?

53. Laudari cupis ab homine, qui intra unius horæ spatium se ipse ter exsecratur? placere cupis ei, qui sibi ipse non placet? Num vero sibi placet, quem omnium fere, quæ ipse facit, pœnitet?

54. In posterum non tantum cum aere ambiente conspirare te oportet, verum etiam cum mente, quæ omnia continet, consentire. Non minus enim vis intelligendi ubique funditur et permeat per ea, quæ eam attrahere possunt, quam aerea per ea, quæ respirare possunt.

55. Omnino vitiositas non nocet mundo, singulatim non nocet alteri. Ei tantum damnum affert, cui concessum est, ea liberari, quam primum ipse voluerit.

56. Arbitrio meo pariter indifferens est alterius arbitrium, atque animula ejus et caruncula. Etenim si vel maxime alter alterius causa nati sumus, tamen mentium nostrarum cuiusvis propria sua constat potestas: alioquin profecto alterius vitiositas meum malum foret: quod deo non visum est, ne in alterius esset potestate, me miserum reddere.

57. Sol diffundi videtur et ubique funditur, non effunditur tamen. Fusio enim hæc tensio est. Quapropter radii ejus ἀκτῖνες dicuntur ab ἐκτείνεσθαι, extendi. Qualis autem res sit radius, intellexeris, si per angustum foramen in domum tenebriosam lumen a sole profectum videris immisum: recta enim tenditur et quasi illiditur sane ad solidum, quodcumque ei obstiterit, aerem arcens; ibi autem consistit et nec delabitur nec decidit. Ejusmodi igitur fusionem et diffusionem mentis habere te oportet, minime effusionem, sed tensionem, atque adversus impedimenta ei objecta nec violento nec rapido illisu ferri, neque vero decidere, sed consistere et illustrare id quod eam recipit. Ipsum enim se splendore privabit, quod eam prætermittit.

58. Qui mortem timet, aut sensuum extinctionem timet, aut diversam sensuum affectionem. Verum sive nulum amplius habebis sensum, neque mali quid senties, sive diversum aliquem sensum habebis, aliud animal eris nec vivere desines.

59. Homines, alter alterius causa nati sunt. Eos igitur doce aut fer.

60. Aliter sagitta, aliter mens fertur; mens utique etiam, quum cavet et quum in considerando versatur, non minus recta fertur et ad propositum.

61. Intrare in mentem cujusvis, sed etiam alteri concedere, ut in suam ipsius mentem intret.

BIBAION Θ.

α'. Ὁ ἀδικῶν, ἀσεβεῖ. Τῆς γὰρ τῶν θλων φύσεως κατεσκευασθείας τὰ λογικὰ ζῶα ἐνεκεν ἀλλήλων, ὥστε ὠφελεῖν μὲν ἄλληλα κατ' ἀξίαν, βλάπτειν δὲ μηδαμῶς, ὁ τὸ βούλημα ταύτης παραβαίνων, ἀσεβεῖ δηλονότι εἰς τὴν πρεσβυτάτην τῶν θεῶν. Καὶ ὁ ψευδόμενος δὲ ἀσεβεῖ περὶ τὴν αὐτὴν θεόν. Ἡ γὰρ τῶν θλων φύσις ὄντων ἐστὶ φύσις. Τὰ δὲ γε ὄντα πρὸς τὰ ὑπάρχοντα πάντα οἰκείως ἔχει. Ἔτι δὲ καὶ ἀλήθεια αὕτη ὀνομάζεται, καὶ τῶν ἀληθῶν ἀπάντων πρώτη αἰτία ἐστίν. Ὁ μὲν οὖν ἐκὼν ψευδόμενος ἀσεβεῖ, καθόσον ἐξαπατῶν ἀδικεῖ· ὁ δὲ ἄκων, καθόσον διαφωνεῖ τῇ τῶν θλων φύσει, καὶ καθόσον ἀκοσμεῖ, μαχόμενος τῇ τοῦ κόσμου φύσει· μέχεται γὰρ ὁ ἐπὶ τὰ πάντα τοῖς ἀληθεῖσι φερόμενος παρ' ἑαυτὸν· ἀφορμὰς γὰρ προειληφει παρὰ τῆς φύσεως, ὣν ἀμελήσας οὐχ οἷός τέ ἐστι νῦν διακρίνειν τὰ ψευδῆ ἀπὸ τῶν ἀληθῶν. Καὶ μὴν ὁ τὰς ἡδονὰς ὡς ἀγαθὰ διώκων, τοὺς δὲ πόνους ὡς κακὰ φεύγων, ἀσεβεῖ. Ἀνάγκη γὰρ, τὸν τοιοῦτον μέμφεσθαι πολλάκις τῇ κοινῇ φύσει, ὡς παρ' ἀξίαν τι ἀπονεμούσῃ τοῖς φαύλοις καὶ τοῖς σπουδαίοις, διὰ τὸ πολλάκις τοὺς μὲν φαύλους ἐν ἡδοναῖς εἶναι, καὶ τὰ ποιητικὰ τούτων κτᾶσθαι· τοὺς δὲ σπουδαίους πόνῳ, καὶ τοῖς ποιητικοῖς τούτου περιπίπτειν. Ἔτι δὲ ὁ φοβούμενος τοὺς πόνους, φοβηθήσεται ποτε καὶ τὴν ἐσομένην τι ἐν τῷ κόσμῳ· τοῦτο δὲ ἤδη ἀσεβές. Ὁ τὸ διώκων τὰς ἡδονὰς, οὐκ ἀφείζεται τοῦ ἀδικεῖν· τοῦτο δὲ ἐναργῶς ἀσεβές. Χρὴ δὲ, πρὸς ἃ ἡ κοινὴ φύσις ἐπίσης ἔχει (οὐ γὰρ ἂν ἀμφοτέρα ἐποίει, εἰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρα ἐπίσης εἶχε), πρὸς ταῦτα καὶ τοὺς τῇ φύσει βουλομένους ἐπεσθαι, διμογνόμενας ὄντας, ἐπίσης διακείσθαι. Ὅστις οὖν πρὸς πόνον καὶ ἡδονὴν, ἢ θάνατον καὶ ζωὴν, ἢ δόξαν καὶ ἀδοξίαν, οἷς ἐπίσης ἡ τῶν θλων φύσις χρῆται, αὐτὸς οὐκ ἐπίσης ἔχει, δηλον, ὡς ἀσεβεῖ. Λέγω δὲ τὸ χρῆσθαι τούτοις ἐπίσης τὴν κοινήν φύσιν, ἀντὶ τοῦ συμβαίνειν ἐπίσης κατὰ τὸ ἐξῆς γινόμενοις, καὶ ἐπιγινόμενοις ὁρμῇ τινι ἀρχαίᾳ τῆς προνοίας, καθ' ἣν ἀπὸ τίνος ἀρχῆς ὥρμησεν ἐπὶ τήνδε τὴν διακόσμησιν, συλλαβοῦσά τινας λόγους τῶν ἐσομένων, καὶ δυνάμεις γονίμους ἀφορίσασα ὑποστάσεων τε, καὶ μεταβολῶν, καὶ διαδοχῶν τοιούτων.

β'. Χαριεστέρου μὲν ἂν ᾖ ἦν ἀνδρὸς, ἀγευστον ψευδολογίας καὶ πάσης ὑποκρίσεως καὶ τρυφῆς καὶ τύφου γενόμενον, ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν. Ἐὰν οὖν κορεσθέντα γε τούτων ἀποπνεῦσαι, δεύτερος πλοῦς. Ἡ προήρησαι προσκαθῆσθαι τῇ κακίᾳ, καὶ οὕτω σε οὐδὲν ἢ πείρα πείθει φεύγειν ἐκ τοῦ λοιμοῦ· λοιμὸς γὰρ διαφθορὰ διανοίας πολλῷ γε μᾶλλον, ἢ περ ἡ τοῦ περιεχυμένου τούτου πνεύματος τοιαύδε τις δυσκρασία καὶ τροπή. Αὕτη μὲν γὰρ ζῶων λοιμὸς, καθὼ ζῶα ἐστὶν· ἐκείνη δὲ ἀνθρώπων, καθὼ ἀνθρωποὶ εἰσιν.

γ'. Μὴ καταφρονεῖν θανάτου, ἀλλὰ εὐαρέσκει αὐτῷ, ὡς καὶ τούτου ἐνός ὄντος, ὃν ἡ φύσις ἐθέλει. Οἷον γὰρ ἐστὶ τὸ ιεάσαι, καὶ τὸ γηράσαι, καὶ τὸ αὐξῆσαι, καὶ

LIBER IX.

1. Qui injuste agit, impie agit. Quum enim natura universalitatis animalia ratione prædita, alterum alterius causa, condiderit, ut sibi pro cuiusque dignitate mutuo prosint, minime vero noceant, is, qui hujus voluntatem transgreditur, manifesto impius est in antiquissimam deorum. Porro qui mentitur, impie agit adversus eandem deam: nam universi natura est natura eorum, quæ sunt; ea autem, quæ sunt, ad ea, quæ existunt, familiari ratione se habent; præterea et veritas ipsa appellatur et omnium, quæ vera sunt, prima est causa. Qui igitur volens mentitur, impie agit, quatenus eo, quod decipit, impie agit: qui nolens, quatenus cum universi natura dissentit et quatenus mundi ordinem turbat, contra naturam ejus pugnat; contra hanc enim pugnat, qui suapte sponte ad ea fertur, quæ veris contraria sunt: præsidia enim veritatis a natura acceperat, quibus neglectis jam falsa a veris discernere nequit. At vero etiam is, qui voluptates ut bona sectatur et dolores ut mala fugit, impie agit. Nam necesse est, ut ita adfectus sæpe de communi natura conqueratur, quasi nulla dignitatis ratione habita improbis ac probis aliquid tribuat, quoniam improbi sæpe voluptatibus fruuntur, eaque possident, quibus voluptates parari possunt, probi contra in dolorem incidunt et in ea, quibus dolores creantur. Præterea qui dolorem timet, is etiam interdum aliquid eorum timebit, quæ in mundo futura sunt; atque hoc jam impium est. Et vero qui voluptates sectatur, ab injuste agendo non abstinere; id autem aperte impium. Oportet vero ad quæ communis natura ex æquo se habet (non enim utrumque fecisset, si ad utrumque se non ex æquo habuisset), ad ea quoque ex æquo affectos esse eos, qui naturam, quippe cum ea consentientes, tanquam ducem sequi velint. Qui igitur ad dolorem et voluptatem, ad mortem et vitam, ad gloriam et infamiam, quibus ex æquo utitur universi natura, non ipse ex æquo affectus est, eum manifestum est impium esse. Dico autem, his ex æquo uti communem naturam, pro, hæc pariter accidere iis, quæ per necessariam rerum seriem fiunt et deinceps nascuntur antiquo quodam consilio Providentiæ, ex quo a principio quodam accessit ad hunc mundi ordinem condendum, conceptis quibusdam rerum futurarum rationibus et electis viribus genitalibus eorum, quæ sic subsistunt, mutantur, succedunt.

2. Elegantiore foret hominis, expertem mendacii et omnis simulationis et luxus et fastus hac vita defungi; horum autem satietate affectum et vita migrare, secunda navigatio. An vero malis assidere improbitati, et necdum experientia te movet, ut pestem fugias? pestis enim est corruptio mentis multo magis, quam hujus spiritus circumfusi intemperies quædam et mutatio. Hæc enim animalibus pestis, quatenus animalia sunt, illa hominum, quatenus homines sunt.

3. Mortem noli contemnere, sed læsto animo eam excipe, ut quæ unum sit eorum, quæ natura vult. Cujusmodi enim generis est, puerum esse, senescere, adolescere, vigere,

τὸ ἄμᾶσαι, καὶ ὀδόντας, καὶ γένειον, καὶ πολιὰς ἐνεγ-
κύν, καὶ σπεῖραι, καὶ κυφορῆσαι, καὶ ἀποκυῆσαι,
καὶ τὰ ἄλλα τὰ φυσικὰ ἐνεργήματα, ὅσα αἱ τοῦ σου
βίου ὥραι φέρουσι, τοιοῦτο καὶ τὸ διαλυθῆναι. Τοῦτο
μὲν οὖν κατὰ ἀνθρώπων ἐστὶ λελογισμένον, μὴ ὀλοσχε-
ρῶς, μηδὲ ὠστικῶς, μηδὲ ὑπερφηάνους πρὸς τὸν θάνα-
τον ἔχειν· ἀλλὰ περιμένειν ὡς μίαν τῶν φυσικῶν ἐνε-
ργειῶν ὡς νῦν περιμένεις, πότε ἐμβρυον ἐκ τῆς γαστρὸς
τῆς γυναικὸς σου ἐξέλθῃ, οὕτως ἐκδέχεσθαι τὴν ὥραν,
ἐν ᾗ τὸ ψυχάριόν σου τοῦ ἐλύτρου τούτου ἐκπασιέται.
Εἰ δὲ καὶ ἰδιωτικὸν παράπηγμα ἀψιχάρδιον θῆλεις,
μάλιστα σε εὐκολόν πρὸς τὸν θάνατον ποιήσει ἡ ἐπίστα-
σις ἡ ἐπὶ τὰ ὑποκείμενα, ὧν μέλλεις ἀρίστασθαι, καὶ
μεθ' ὧν θῶν οὐκέτι ἔσται ἡ ψυχὴ συμπεφυρμένη.
Προσκόπτεσθαι μὲν γὰρ αὐτοῖς ἥμισυ δέῃ, ἀλλὰ καὶ
ῥηδασθαι καὶ πρῶτος φέρειν μεμνήσθαι μέντοι, ὅτι οὐκ
ἔν' ἀνθρώπων ὁμοδογματούντων σοι ἡ ἀπαλλαγὴ ἔσται.
Τοῦτο γὰρ μόνον, εἴπερ ἄρα, ἀνθίσκειν ἂν καὶ κατεῖ-
χεν ἐν τῷ ζῆν, εἰ συζῆν ἐφείτο τοῖς τὰ αὐτὰ δόγματα
περιπεποιημένοις. Νῦν δὲ ὁρᾷς, ὅσος ὁ κόπος ἐν τῇ
ὑπερβολῇ τῆς συμβιώσεως, ὥστε εἰπεῖν, Θάττον ἔλθοις!
ὦ θάνατε, μὴ που καὶ αὐτὸς ἐπιλάθωμαι ἐμαυτοῦ.

δ'. Ὁ ἁμαρτάνων, ἐαυτῷ ἁμαρτάνει· ὁ ἀδικῶν, ἐαυ-
τὸν ἀδικεῖ, κακὸν ἐαυτὸν ποιῶν.

ε'. Ἀδικεῖ πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι, οὐ μόνον ὁ ποιῶν
τι.

ς'. Ἀρκεῖ ἡ παροῦσα ὑπόληψις καταληπτικὴ, καὶ
ἡ παροῦσα πρᾶξις κοινωνικὴ, καὶ ἡ παροῦσα διαθέσις
ἐνπρεστικὴ πρὸς πᾶν τὸ παρὰ τὸ ἐκ τῆς αἰτίας συμβαί-
νον.

ζ'. Ἐξαλείφει φαντασίαν· σῆσαι ὁρμήν· σβέσαι
ὄρεϊν· ἐφ' ἐαυτῷ ἔχειν τὸ ἡγεμονικόν.

η'. Εἰς μὲν τὰ ἄλογα ζῶα μία ψυχὴ διήρηται· εἰς
δὲ τὰ λογικὰ μία νοερά ψυχὴ μεμέρισται. Ὡς περ καὶ
μία γῆ ἐστὶν ἀπάντων τῶν γεωγῶν, καὶ ἐνὶ φωτὶ ὁρώ-
μεν καὶ ἐν αἰέρι ἀναπνέομεν, ὅσα δρατικὰ καὶ ἐμφυχα
πάντα.

θ'. Ὅσα κοινοῦ τινος μετέχει, πρὸς τὸ ὁμογενὲς
πεύδει. Τὸ γεῶδες πᾶν ῥέπει ἐπὶ γῆν, τὸ ὑγρὸν πᾶν
οἰσθρύνει, τὸ ἀερῶδες ὁμοίως ὥστε χρῆζειν τῶν διειργόν-
των καὶ βίας. Τὸ πῦρ ἀνωφερὲς μὲν, διὰ τὸ στοιχειῶ-
δες πῦρ παντὶ δὲ πυρὶ ἐνταῦθα πρὸς τὸ συνεξάπτεσθαι
ἱκεμον οὕτως, ὥστε καὶ πᾶν τὸ ὑλικόν, τὸ ὀλίγῳ ἡρό-
μεον, εὐεξαπτον εἶναι, διὰ τὸ ἐλαττον ἐγκραθεῖσθαι
αὐτῷ τὸ κυλιτικὸν πρὸς ἑαψιν. Καὶ τοίνυν πᾶν τὸ
κινήσις νοερᾶς φύσεως μέτοχον πρὸς τὸ συγγενὲς ὁμοίως
πεύδει, ἢ καὶ μᾶλλον. Ὅσῳ γὰρ ἐστὶ κρείττον παρὰ
τὰ ἄλλα, τοσούτῳ καὶ πρὸς τὸ συγκρινᾶσθαι τῷ οἰκείῳ
καὶ συγχεῖσθαι ἐτοιμότερον. Εὐθὺς γοῦν ἐπὶ μὲν τῶν
ὑγρῶν εὐρέθῃ σμήνην, καὶ ἀγέλαι, καὶ νεοσσοτροφίαί,
καὶ ὅσων ἔρωτες· ψυχὰι γὰρ ἡδὴ ἥσαν ἐνταῦθα, καὶ
τὴ συναγωγὴν ἐν τῷ κρείττονι ἐπιτεινόμενον εὐρί-
σκετο, ὅσων οὕτε ἐπὶ φυτῶν ἦν, οὕτε ἐπὶ λίθων, ἢ ὕλιν.
Ἐπὶ δὲ τῶν λογικῶν ζώων, πολιτείαί, καὶ φιλίαι, καὶ

dentire, pubescere, canescere, liberos procreare, uteri
ferre, parere et ceteri naturæ effectus, quos vitæ ætates
adferunt, ejusmodi quoque est dissolvi. Est igitur homi-
nis, qui rem reputavit, neque negligenter, neque violentè,
neque fastuose adversus mortem se gerere, sed eam tan-
quam unam actionum naturalium exspectare; quemadmo-
dum nunc exspectas, quando foetus ex utero uxoris tuæ
prodeat, sic tibi exspectanda hora, qua animula tua ex hoc
involucro excidet. Si popolare vis præceptum, quod cor
tangat, facilem erga mortem te potissimum reddet, si con-
sideraveris et, quales sint res subjectæ, a quibus te divelli
oportebit, et quales mores, quibuscum animus tuus non
amplius commistus erit. Iis tamen offendi neutiquam te
oportet, sed eorum curam gerere, eosque placide ferre; ni-
hilominus meminisse, tibi ab hominibus non idem tecum
sentientibus esse discedendum: hoc enim solum, si quidem
forte, nos retraheret et in vita retineret, si cum hominibus
eadem decreta probantibus vivere liceret. Nunc autem vi-
des, quanta molestia ex dissensu eorum, quicum vivitur,
oriatur, ut dicere libeat: « Citius veni, Mors, ne quando
etiam mei ipsius obliviscar! »

4. Qui peccat, sibi peccat; qui injuriam facit, sibi ipsi
injuriam facit, quippe se ipsum malum reddens.

5. Sæpe injuste agit, qui nihil facit, non is modo, qui
aliquid facit.

6. Sufficit, quæ præsens est, comprehensibilis notio, et,
quæ præsens est, actio societati conveniens, et quæ præ-
sens est, animi affectio boni consulens, quicquid ex causa
externa proficiscitur.

7. Visum tollere: extinguere animi impetum: principa-
lem animi partem in sua potestate habere.

8. In brutas animantes una divisa est anima; animalibus
ratione præditis unus animus rationalis distributus est,
quemadmodum omnium terrenorum una est terra, et una
luce cernimus unumque aerem spiramus, quotquot visus
et animæ participes sumus.

9. Quæcunque aliquid commune habent, ad id, quod
ejusdem generis est, tendunt. Terrenum omne vergit ad
terram, in idem confluit humidum omne et pariter aerium,
ut opus sit rebus dirimentibus ac vi. Ignis quidem sursum
fertur; omni tamen cum igne, qui hic est, tam promptus
accendi, ut etiam materia quævis, quæ paulo siccior est,
facile accendatur, quoniam minus habet admistum, quo
incendium prohibeatur. Itaque quicquid communis natu-
ræ rationalis particeps est, pariter ad cognatum tendit, vel
magis etiam. Quanto enim ceteris præstantius est, tanto
paratius est, cum affinis misceri et confundi. Hinc,
ne longius abeam, in iis, quæ ratione carent, reperiuntur
examina, greges, pullorum nutrices et quasi amores:
animæ enim jam in his insunt, et in præstantiore reperitur
intensius congregandi studium, quale neque in plantis inest
neque in lapidibus lignisve. In animalibus vero ratione
præditis civitates, amicitiae, familiae, conventus atque in

ὄλκοι, καὶ σύλλογοι, καὶ ἐν πολέμοις συνθῆκαι καὶ ἀνοχαί. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐτι κρείττονων, καὶ ἐκ διεστηκότων τρώπων τινὰ ἐνώσεις ὑπέστη, ὅα ἐπὶ τῶν ἀστρον. Οὕτως ἡ ἐπὶ τὸ κρείττον ἐπανάβησις συμπάθειαν καὶ ἐν διεστώσιν ἐργάσασθαι δύναται. Ὅρα οὖν τὸ νῦν γινόμενον. Μόνα γὰρ τὰ νοερὰ νῦν ἐπιβλήσεται τῆς πρὸς ἄλλα σπουδῆς καὶ συννεύσεως, καὶ τὸ σύβρουον ὧδε μόνον οὐ βλέπεται. Ἀλλ' ὅμως καίτοι φεύγοντες περικαταλαμβάνονται· κρατεῖ γὰρ ἡ φύσις· ὅφει δὲ, λέγω, παραφυλάσσων. Θᾶσσον γοῦν εὖροι τις ἂν γεωδὲς τι μηδενὸς γεώδους προσαπτόμενον, ἥπερ ἀνθρώπων ἀνθρώπου ἀπασχισμένον.

ι'. Φέρει καρπὸν καὶ ἀνθρώπος, καὶ θεὸς, καὶ ὁ κόσμος· ἐν ταῖς οἰκείαις ὥραις ἕκαστα φέρει. Εἰ δὲ ἡ συνθήθεια κυρίως τέτριφεν ἐπὶ ἀμπελῶν καὶ τῶν ὁμοίων, οὐδὲν τοῦτο. Ὁ λόγος δὲ καὶ κοινὸν καὶ ἴδιον καρπὸν ἔχει· καὶ γίνεται ἐξ αὐτοῦ τοιαῦθ' ἕτερα, ὅποῖόν τι αὐτὸς ἐστὶν ὁ λόγος.

ια'. Εἰ μὲν δύνασαι, μεταδίδασκε· εἰ δὲ μὴ, μέμνησο, ὅτι πρὸς τοῦτο ἡ εὐμενεία σοι δέδοται. Καὶ οἱ θεοὶ δὲ εὐμενεῖς τοῖς τοιοῦτοις εἰσὶν· εἰς ἕνια δὲ καὶ συνεργῶσιν, εἰς ὑγίειαν, εἰς πλοῦτον, εἰς δόξαν· οὕτως εἰσὶ χρηστοί. Ἐξεστί δὲ καὶ σοί· ἡ εἰπέ, τίς ὁ κωλύων;

ιβ'. Πόνει, μὴ ὡς ἄθλιος, μηδὲ ὡς ἀλειψθαι, ἢ θαυμάζεσθαι θέλων· ἀλλὰ μόνον ἐν θέλει, κινεῖσθαι καὶ ἰσχεσθαι, ὡς ὁ πολιτικὸς λόγος ἀξιοῖ.

ιγ'. Σήμερον ἐξῆλθον πάσης περιστάσεως· μάλλον δὲ ἐξέβαλον πᾶσαν περίστασιν· ἐξω γὰρ οὐκ ἦν, ἀλλὰ ἐνδον ἐν ταῖς ὑπολήψεσι.

ιδ'. Πάντα ταῦτα, συνήθη μὲν τῇ πείρᾳ· ἐφῆμερα δὲ τῷ χρόνῳ· ῥυπαρὰ δὲ τῇ ὕλῃ. Πάντα νῦν, ὅα ἐπ' ἐκείνων, οὕς κατεθάψαμεν.

ιε'. Τὰ πράγματα ἐξω θυρῶν ἔστηκεν, αὐτὰ ἐφ' αὐτῶν, μηδὲν μήτε εἰδὸτα περὶ αὐτῶν, μήτε ἀποφαινόμενα. Τί οὖν ἀποφαίνεται περὶ αὐτῶν; τὸ ἡγεμονικόν.

ις'. Οὐκ ἐν πείσει, ἀλλ' ἐνεργείᾳ, τὸ τοῦ λογικοῦ πολιτικοῦ ζώου κακὸν καὶ ἀγαθόν, ὥσπερ οὐδὲ ἡ ἀρετὴ καὶ κακία αὐτοῦ ἐν πείσει, ἀλλὰ ἐνεργείᾳ.

ιζ'. Τῷ ἀναρρίφεντι λίθῳ οὐδὲν κακὸν τὸ κατενεχθῆναι, οὐδὲ ἀγαθόν τὸ ἀνενεχθῆναι.

ιη'. Διέλθε ἔσω εἰς τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῶν, καὶ ὅφει, τίνας κριτὰς φοβῆ, ὅλους καὶ περὶ αὐτῶν ὄντας κριτὰς.

ιθ'. Πάντα ἐν μεταβολῇ. Καὶ αὐτὸς σὺ ἐν διηνεκεῖ ἀλλοιούσει, καὶ κατὰ τὴν φθορᾶ· καὶ ὁ κόσμος δὲ ὅλος.

κ'. Τὸ ἄλλου ἀμάρτημα ἐκεῖ δεῖ καταλιπεῖν.

κα'. Ἐνεργείας ἀπόληξιν, ὁρμῆς (καὶ) ὑπολήψεως παῦλα, καὶ ὅσον θάνατος, οὐδὲν κακόν. Μέτιθι νῦν ἐπὶ ἡλικίαν, ὅσον τὴν παιδικήν, τὴν τοῦ μεираκίου, τὴν νεότητα, τὸ γῆρας· καὶ γὰρ τοῦτον πᾶσα μεταβολή, θάνατος. Μῆτι δεινόν; μέτιθι νῦν ἐπὶ βίον τὸν ὑπὸ τῷ πάππῳ, εἴτα τὸν ὑπὸ τῇ μητρὶ, εἴτα τὸν ὑπὸ τῷ πατρὶ·

bellis fœdera pacis atque iudiciæ. In iis, quæ etiam præstantiora sunt, vel ex longe distantibus quodammodo unitas subsistit, ut in astris. Sic adscensus ad id, quod præstantius est, etiam inter distantia mutuam affectionem efficere potest. Jam vide id, quod nunc fit. Sola enim animalia ratione prædita nunc mutui illius inter se studii et inclinationis oblita sunt, atque confluxus ille hic tantum non cernitur. Veruntamen, fugiant licet homines, undique occupantur; prævalet enim natura, atque diligenti conemplatione id, quod dico, comperies. Etenim facilius reperies terrenum aliquid nulli rei terrenæ adjunctum, quam hominem ab homine prorsus avulsum.

10. Fert fructus et homo et deus et mundus, et suo quodvis tempore fert, nam quod usu loquendi hoc de vite aliisque hujus generis tritum est, id nihil ad rem. Ratio autem fructum habet et communem et proprium ejusmodi, cujusmodi est ipsa ratio.

11. Si potes, meliora edoce: sin minus, memento, ad hoc tibi datam esse mansuetudinem. Etiam dii talibus propitii sunt iisque adeo ad quædam consequenda, ut sanitatem, divitias, gloriam, opem ferunt. Idem tibi licet: aut dic, quis sit, qui te prohibeat.

12. Laborem sustine neque ut miser, neque ut qui miserationem aut admirationem consequi velis, sed unum modo tibi sit propositum, moveri et motum sistere, prout ratio civilis exigit.

13. Hodie ex omni, in qua versabar, molestia evasi, vel potius omnem molestiam foras ejeci; extra enim non erat, sed intra in opinionibus.

14. Omnia hæc, familiaria usu, caduca tempore, sordida materia. Omnia nunc talia, qualia sub iis, quos sepep vivimus.

15. Res foris consistunt, ipsæ apud se, nec quidquam sinorunt nec pronunciant. Quid igitur de iis pronunciat? Principatus animi.

16. Non in affectione, sed in actione bonum et malum animalis ratione præditi et ad civitatem nati situm est, quemadmodum virtus ejus ac vitiositas non in affectione, sed in actione cernitur.

17. Lapidi projecto nec malum deorsum ferri, nec bonum, sursum ferri.

18. Demitte te penitus in eorum mentes, et videbis, quales judices metuas et quales in sua ipsorum causa sint judices.

19. Omnia in mutatione. Atque tu ipse in perpetua variatione et quodammodo corruptione, atque totus mundus.

20. Alterius peccatum ibi relinquendum.

21. Cessatio actionis, quies et, ut ita dicam, mors cōtus et opinionis, nil mali. Transi jam ad ætates, pueritiam puta, adolescentiam, juventutem, senectutem, etiam harum omnis mutatio mors, sed numquid mali? Transi porro ad vitam sub avo, deinde sub matre, post sub patre transactam, et quum multas alias vicissitudines ac mutationes

καὶ ἄλλας δὲ πολλὰς διαφορὰς καὶ μεταβολὰς καὶ ἀπολῆεις εὐρίσκων, ἐπερώτα σεαυτὸν, Μήτι δεινόν; Οὕτως πάντων οὐδὲ ἡ τοῦ θλου βίου λῆξις, καὶ παῦλα, καὶ μεταβολή.

κβ'. Τρέχει ἐπὶ τὸ σεαυτοῦ ἡγεμονικὸν καὶ τὸ τοῦ θλου, καὶ τὸ τούτου. Τὸ μὲν σεαυτοῦ, ἵνα νοῦν δικαίων αὐτὸ ποιήσης· τὸ δὲ τοῦ θλου, ἵνα συμμνημονεύσης τίνος μέρος εἶ· τὸ δὲ τούτου, ἵνα ἐπιστήσης, πότερον ἄνοια ἢ γνώμη, καὶ ἅμα λογίσῃ, ὅτι συγγενές.

κγ'. Ὡςπερ αὐτὸς σὺ πολιτικοῦ συστήματος συμπληρωτικὸς εἶ, οὕτως καὶ πᾶσα πρᾶξις σου συμπληρωτικὴ ἔστω ζωῆς πολιτικῆς. Ὅτις ἐὰν οὖν πρᾶξις σου μὴ ἔχῃ τὴν ἀναφορὰν, εἴτε προσεχῶς, εἴτε πόρρωθεν, ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος, αὕτη διασπᾷ τὸν βίον, καὶ οὐκ ἔστι εἶναι, καὶ στασιώδης ἐστίν, ὥςπερ ἐν δήμῳ ὁ τὸ καθ' αὐτὸν μέρος διιστάμενος ἀπὸ τῆς τοιαύτης συμφορᾶς.

κδ'. Παιδίων ὄργαι, καὶ παίγνια, καὶ πνευμάτια παροῦς βασιτάζοντα, ὥστε ἐναργέστερον προσσεῖν τὸ τῆς Νεκυίας.

κε'. Ἴθι ἐπὶ τὴν ποιότητα τοῦ αἰτίου, καὶ ἀπὸ τοῦ ὁμοίου αὐτὸ περιγράψας θέασαι· εἴτα καὶ τὸν χρόνον πειρίσσειν, ὅσον πλείστον ὑφίστασθαι πέφυκε τοῦτο τὸ ἴδιος ποιόν.

κς'. Ἀνέτλης μυρία, διὰ τὸ μὴ ἀρκεῖσθαι τῷ σῶ ἡγεμονικῷ, ποιοῦντι ταῦτα ὅσα κατεσκευάσται· ἀλλὰ δις.

κζ'. Ὅταν ἄλλος φέγῃ σε, ἢ μισῇ, ἢ τοιαῦτά τινα ἐκπεπῶσιν, ἔρχου ἐπὶ τὰ ψυχάρια αὐτῶν, διέλεγε ἔσω, καὶ ἴδε, ποῖοι τινὲς εἰσιν. Ὅψει, ὅτι οὐ δεῖ σε σπᾶσθαι, ἵνα τοῦτοις τίποτε περὶ σοῦ δοκῇ. Εὐνοεῖν μέντοι αὐτοῖς δεῖ· φύσει γὰρ φίλοι. Καὶ οἱ θεοὶ δὲ πάντας αὐτοῖς βοηθοῦσι, δι' ὁνείρων, διὰ μαντιῶν, πρὸς ταῦτα μέντοι, πρὸς δ' ἐκείνοις διαφέρονται.

κη'. Ταῦτά ἐστι τὰ τοῦ κόσμου ἐγκύκλια, ἅνω κάτω, εἰς αἰῶνος εἰς αἰῶνα. Καὶ ἦτοι ἐφ' ἕκαστον δρᾶξ ἡ τοῦ θλου διάνοια· ὅπερ εἰ ἐστίν, ἀποδέχου τὸ ἐκείνης δρᾶγῃ· ἢ ἀπαξ ὥρμησε, τὰ δὲ λοιπὰ κατ' ἐπακολούθησιν καὶ τί ἐν τίνι· τρόπον γάρ τινα ἀτομοί, ἢ ἀμερῇ· τὸ δὲ ὅλον, εἴτε θεός, εὐ ἔχει πάντα· εἴτε τὸ εἰκῇ, μὴ καὶ σὺ εἰπῇ. Ἦδη πάντας ἡμᾶς γῇ καλύψει· ἔπειτα καὶ αὕτη μεταβαλεῖ· κακεῖνα εἰς ἄπειρον μεταβαλεῖ· καὶ πάλιν ἐκεῖνα εἰς ἄπειρον. Τὰς γὰρ ἐπικυματώσεις τῶν μεταβολῶν καὶ ἀλλοιώσεων ἐνθυμούμενός τις, καὶ τὸ τέλος, παντὸς θνητοῦ καταφρονήσει.

κθ'. Χειμάρρους ἢ τῶν θλων αἰτία· πάντα φέρει. Ὡς εὐτελῇ δὲ καὶ τὰ πολιτικὰ ταῦτα, καὶ, ὡς ὀρεταί, φιλοσόφως πρακτικὰ ἀνθρώπια! μυζῶν μεστέ. Ἀνέμπε, τί ποτε; ποίησον, ὃ νῦν ἡ φύσις ἀπαιτεῖ. Ὅρμησον, ἐὰν διδῶται, καὶ μὴ περιβλέπου, εἰ τίς εἰσεται· μὴ δὲ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἑλπιεῖ· ἀλλὰ ἀρχοῦ, εἰ τὸ βαρύτερον πρόεισι· καὶ τούτου αὐτοῦ τὴν ἐκβασιν, ὡς ὁ μικρόν τί ἐστι, διανοοῦ. Δόγμα γὰρ αὐτῶν τίς

et cessationes deprehendis, te ipse interroga, « Numquid mali? » Sic igitur neque totius vitæ cessatio et quies et mutatio.

22. Recurrito ad mentem et tuam ipsius et universi et hujus hominis; ad tuam, ut justitiæ studiosam eam reddas; ad universi, ut recorderis, cujus sis pars; ad alterius, ut intelligas, num ignorantia sit an consilium, et simul cogites, esse tibi cognatam.

23. Ut tu ipse ad corpus quoddam civile complendum natus es, sic singulæ actiones tuæ ad vitam civilem complendam faciant. Quæcunque igitur actio tua nec propiorem nec remotiorem rationem ad communem illum finem habet, ea vitam tuam divellit, neque eam unam esse patitur, sed seditiosa est instar ejus, qui in populo suæ factionis homines a tali consensu dirimit.

24. Puerorum rixæ et ludicra, et animulæ cadavera gestantes, ita ut vehementius nos afficiat illud Νεκυίας.

25. Accede ad qualitatem formæ eamque a materia secretam contemplare: deinde longissimum tempus definito, quod res hujus singularis qualitatis per naturam suam durare possit.

26. Perpressus es innumerabilia idcirco, quod non eras contenta mente tua faciente ea, ad quæ comparata est. Verum satis!

27. Ubi alii te reprehendunt aut oderunt aut tales contra te clamores tollunt, adi animulas eorum, penitus te intus in eas demitte, et vide, quales quidam sint. Videbis, non oportere te angi, ut illis nescio quæ opinio de te sit. Bene tamen iis velle debes: natura enim amici estis. Quia etiam dii iis omni ratione consulunt per somnia, per vaticinia, in iis tamen rebus, quæ iis curæ sunt.

28. Eadem sunt mundi vicissitudines in orbem redeuntés sursum, deorsum, a sæculo in sæculum. Atque aut ad singula quæque consilium capit universi mens; quod si est, excipe id, quod ex ejus consilio proficiscitur; aut semel consilium cepit, reliqua autem per consequentiam fiunt et unum* quodammodo conficiunt; aut atomi et corpora individua. Summa autem rei: si deus est, omnia bene habent; si omnia consilio carent, noli tu sine consilio agere. Jamjam terra nos omnes occultabit; mox et ipsa mutabitur, et illa mutabuntur in infinitum, et rursus hæc in infinitum. Nam si quis hos mutationum et vicissitudinum fluctus eorumque celeritatem consideraverit, omnia mortalia contemnet.

29. Torrens est rerum omnium natura: omnia rapit. Quam viles quoque civilis peritiæ studiosi et, ut opinantur, ex philosophiæ præscriptis negotia gerentes homunciones! quam plena mucro! Mi homo, quid tandem? fac quod nunc natura abs te postulat. Aggredere rem, si tibi datur, neque circumspice, an quis cogniturus sit; et noli sperare Platonis rempublicam, sed sufficiat tibi, si vel minimum res prodegit, et cogita, hunc ipsum eventum non parvi quid esse. Decreta enim eorum quis mutare potest? sine horum autem

μεταβάλλει; χωρίς δὲ δογματῶν μεταβολῆς τί ἄλλο, ἢ δουλεία στενόντων, καὶ πείθεσθαι προσποιουμένων; Ὑπαγε νῦν, καὶ Ἀλέξανδρον, καὶ Φίλιππον, καὶ Δημήτριον τὸν Φαληρέα μοι λέγε. Ὅφονται, εἰ εἶδον, τί ἡ κοινή φύσις ἤθελε, καὶ ἑαυτοὺς ἐπαιδαγωγῆσαν· εἰ δὲ ἐτραγῶδησαν, οὐδείς με κατακέριχε μισεῖσθαι. Ἀπλοῦν ἐστί καὶ αἰδῶμον τὸ φιλοσοφίας ἔργον· μή με ἄπαγε ἐπὶ σεμνοτυφίαν.

λ'. Ἄνωθεν ἐπιθεωρεῖν ἀγέλας μυρίας, καὶ ταλετὰς μυρίας, καὶ πλοῦν παντοῖον ἐν χειμῶσι καὶ γαλήναις, καὶ διαφορὰς γινομένων, συγγινομένων, ἀπογινομένων. Ἐπινοεῖ δὲ καὶ τὸν ὑπ' ἄλλων πάλαι βεδωμένον βίον, καὶ τὸν μετὰ σε βιωησόμενον, καὶ τὸν νῦν ἐν τοῖς βαρβάροις ἔθνεσι βιούμενον· καὶ ὅσοι μὲν οὐδὲ ὄνομά σου γινώσκουσιν, ὅσοι δὲ τάχιστα ἐπιλήσονται, ὅσοι δὲ, ἐπαινοῦντες ἴσως νῦν σε, τάχιστα ψέξουσιν· καὶ ὥς οὔτε ἡ μνήμη ἀξιολογὸν γε, οὔτε ἡ δοξα, οὔτε ἄλλο τι τὸ σύμπαν.

λα'. Ἀταραξία μὲν, περὶ τὰ ἀπὸ τῆς ἐκτὸς αἰτίας συμβαίνοντα. Δικαιοσύνη δὲ, ἐν τοῖς παρὰ τὴν ἐκ σοῦ αἰτίαν ἐνεργουμένοις· τουτέστιν, ὁρμητὴ καὶ πράξις, καταλήγουσα ἐπ' αὐτὸ τὸ κοινωνικῶς πράξαι, ὥς τοῦτο σοι κατὰ φύσιν ὄν.

λβ'. Πολλὰ περισσὰ περιελεῖν τῶν ἐνοχλούντων σοι δύνασαι, ὅλα ἐπὶ τῇ ὑπολήψει σου κείμενα· καὶ πολλὴν εὐρυχωρίαν περιποιήσεις ἤδη σεαυτῷ, τῷ τὸν ὅλον κόσμον περιελθέναι τῇ γνώμῃ, καὶ τὸν αἰδίων αἰῶνα περινοεῖν, καὶ τὴν τοῦ κατὰ μέρος ἐκάστου πράγματος ταχέαν μεταβολὴν ἐπινοεῖν, ὥς βραχὺ μὲν τὸ ἀπὸ γενέσεως μέχρι διαλύσεως, ἀχανές δὲ τὸ πρὸ τῆς γενέσεως, ὥς καὶ τὸ μετὰ τὴν διάλυσιν ὁμοίως ἀπειρον.

λγ'. Πάντα, ὅσα ὁρᾷς, τάχιστα φθαρῆσεται καὶ οἱ φθειρόμενα αὐτὰ ἐπιδόντες, τάχιστα καὶ αὐτοὶ φθαρήσονται. Καὶ ὁ ἐσχατοτέρως ἀποθανὼν εἰς ἴσον καταστήσεται τῷ πρώτῳ.

λδ'. Τίνα τὰ ἡγεμονικὰ τούτων, καὶ περὶ ὅλα ἐσπουδάκασι, καὶ δι' ὅλα φιλοῦσι καὶ τιμῶσι! Γυμνὰ νόμιζε βλέπειν τὰ ψυχάρια αὐτῶν. Ὅτε δοκοῦσι βλάπτειν φέγοντες, ἢ ὠφελεῖν ἐξυμνοῦντες, ὅση οἴησις!

λε'. Ἡ ἀποβολὴ οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ μεταβολή. Τούτῳ δὲ χαίρει ἡ τῶν ὅλων φύσις, καθ' ἣν πάντα καλῶς γίνεται, (καὶ) ἐξ αἰῶνος ὁμοειδῶς ἐγίνετο, καὶ εἰς ἀπειρον τοιαῦθ' ἕτερα ἔσται. Τί οὖν λέγεις; ὅτι ἐγίνετό τε πάντα, καὶ πάντα δεῖ κακῶς ἔσται, καὶ οὐδεμία ἄρα δύναμις ἐν τοσοῦτοις θεοῖς ἐξευρέθη ποτὲ ἢ διορθώσουσα ταῦτα, ἀλλὰ κατακέριχται ὁ κόσμος ἐν ἀδιαλείπττοις κακοῖς συνέχεσθαι;

λς'. Τὸ σαπρὸν τῆς ἐκάστῃ ὑποκειμένης ὕλης, ὕδωρ, κόνις, ὀστάρια, γράσος· ἢ πάλιν, πῦροι γῆς τὰ μάρμαρα· καὶ ὑποστάθμια δ' χρυσός, ὁ ἄργυρος· καὶ τριχία ἡ ἐσθῆς· καὶ αἷμα ἢ πορφύρα· καὶ τὰ ἄλλα πάντα τοιαῦτα. Καὶ τὸ πνευματικὸν δὲ ἄλλο τοιοῦτον, ἐκ τούτων εἰς ταῦτα μεταβάλλον.

λζ'. Ἄλις τοῦ ἄθλιου βίου, καὶ γογγυσμοῦ, καὶ πι-

mutatione, quid aliud, quam servitus ingemiscientium et persuasum habere simulantium? I nunc, et Alexandrum, Philippum, Demetrium Phalereum mihi narra! Viderint, an, quid natura communis vellet, intellexerint et se ipsi sub disciplina tenuerint. Si vero tragicorum more egerunt, nemo me, ut eos imitarer, damnavit. Simplex est et verecundum philosophiae opus: noli me ad fastum gravitate tectum abducere.

30. E superiore loco intueri greges innumerabiles, caerimonias innumerabiles et navigationis genus omne in tempestatibus et maris tranquillitate, et rerum praeteritarum, praesentium et decedentium differitates. Contemplare vero etiam vitam dudum sub aliis transactam, et post te transigendam eamque, quae nunc in barbaris gentibus degitur, et quam multi sint, qui ne nomen quidem tuum norint, quam multi, qui ejus mox obliviscuntur, quam multi, qui quom nunc fortasse te laudent, mox vituperaturi sint, atque nec memoriam, nec gloriam neque aliud quidvis ullius pretii esse.

31. Tranquillitas mentis in iis, quae ab externa causa proficiuntur. Justitia in iis actionibus, quarum tu ipse es in causa, hoc est, agendi impetus et actio, quibus hic tantum finis propositus est, ut id, quod societati prosit, facias, ut quod naturae tuae consentaneum sit.

32. Ex iis, quae tibi molestiam creant, multa supervacanea tollere potes, quippe quae tota in opinione tua sita sint: atque amplum liberumque spatium tibi comparabis, si totum mundum mente complexus fueris et aeternum aevum consideraveris et singulatim celerrimam omnium rerum mutationem contemplatus fueris, quam breve sit inter ortum et dissolutionem temporis spatium, quam immensum contra, quod ortum praecessit, quam infinitum pariter id, quod dissolutionem sequetur.

33. Omnia, quae vides, brevi corrumpuntur, et haec qui corrumpi vident, et ipsi brevi corrumpentur, et qui extrema confectus senectute moritur, in idem redigetur cum eo, qui immaturus obiit.

34. Quales sunt horum mentes! quibus rebus studuerunt, quas ob causas diligunt et colunt! Nudas eorum animulas intueri adsuesce. Quando vel vituperando nocere vel laudando prodesse sibi videntur, quanta opinatio!

35. Amissio nihil aliud est, nisi mutatio. Hac autem gaudet universi natura, secundum quam omnia bene fiunt, ab aeterno eadem ratione facta sunt et in infinitum alia ejusdem generis erunt. Quid igitur dicis? Omnia facta esse, omniaque semper futura esse male, et nullam in tot diis unquam facultatem esse repertam, quae ea corrigeret, sed mundum ejus infelicitatis damnatum esse, ut perpetuis malis affligatur?

36. Putredo materiae cuique rei substratae: aqua, pulvis, ossicula, fexor: rursus calli terrae, marmora; aurum et argentum, faeces; pili, vestis; sanguis, purpura et reliqua omnia ejusdem generis. Etiam animula aliud ejusmodi, ex aliis in alia transiens.

37. Jam satis miseræ vitae est et murmurationis et scurri-

θηκισμῷ. Τί ταράσση; τί τούτων καινόν; τί σε ἐξίστησι; τὸ αἶτιον; ἴδε αὐτό. Ἄλλ' ἢ ὕλη; ἴδε αὐτήν. Ἐγὼ δὲ τούτων οὐδὲν ἐστίν· ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς ἤδη ποτὲ ἀπλούστερος καὶ χρηστότερος γένου. Ἴσον τὸ ἑκατὸν ἔτεσι, καὶ τὸ τρισὶ ταῦτα ἰσοτροῖσαι.

λη'. Εἰ μὲν ἤμαρτεν, ἐκεῖ τὸ κακόν. Τάχα δ' οὐχ ἤμαρτεν.

λό'. Ἦτοι ἀπὸ μιᾶς πηγῆς νοεῖς πάντα, ὡς ἐνὶ σώματι, ἐπισυμβαίνει, καὶ οὐ δεῖ τὸ μέρος τοῖς ὑπὲρ τοῦ θείου γινομένοις μέμψασθαι· ἢ ἄτομοι, καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἢ κυκεὼν καὶ σπεδασμός. Τί οὖν ταράσση; Τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις. Τέθνηκας, ἐφαρσας, ὑποκρίνη, τεθνηῶσαι, συναγελάζῃ, βόσκη;

μ'. Ἦτοι οὐδὲν δύνανται οἱ θεοί, ἢ δύνανται. Εἰ μὲν οὖν μὴ δύνανται, τί εὐχῃ; εἰ δὲ δύνανται, διὰ τί οὐχὶ μάλλον εὐχῇ διδόναι αὐτοὺς τὸ μήτε φοβεῖσθαι τι τούτων, μήτε ἐπιθυμεῖν τινας τούτων, μήτε λυπεῖσθαι ἐπὶ τινι τούτων μάλλον, ἢ περὶ τὸ μὴ παρῆναι τι τούτων, ἢ τὸ παρῆναι; πάντως γάρ, εἰ δύνανται συνεργεῖν ἀνθρώποις, καὶ εἰς ταῦτα δύνανται συνεργεῖν. Ἀλλὰ ἴσως ἔρεῖς, ὅτι «Ἐπ' ἐμοὶ αὐτὰ οἱ θεοὶ ἐποίησαν.» Εἴτα, αὐτοὶ κρείσσον χρῆσθαι τοῖς ἐπὶ σοὶ μετ' ἐλευθερίας, ἢ διαφέρεισθαι πρὸς τὰ μὴ ἐπὶ σοὶ μετὰ δουλείας καὶ ταπεινότητος; τίς δέ σοι εἶπεν, ὅτι οὐχὶ καὶ εἰς τὰ ἐφ' ἡμῖν οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσιν; Ἀρξαι γοῦν περὶ τούτων εὐχεσθαι, καὶ ὀφεί. Οὗτος εὐχεται· Πῶς κοιμηθῶ μετ' ἐκείνης! σύ· Πῶς μὴ ἐπιθυμήσω τοῦ κοιμηθῆναι μετ' ἐκείνης! Ἄλλος· Πῶς στερηθῶ ἐκείνου! σύ· Πῶς μὴ χρήζω τοῦ στερηθῆναι! Ἄλλος· Πῶς μὴ ἀποβάλω τὸ τεκνίον! σύ· Πῶς μὴ φοβηθῶ ἀποβαλεῖν! Ὅλως (δὲ) ὥδε ἐπίτρεψον τὰς εὐχάς, καὶ θεωρεῖ, τί γίνεται.

μα'. Ὁ Ἐπίκουρος λέγει, ὅτι ἐν τῇ νόσῳ οὐκ ἦσαν μοι αἱ ὀμιλίαι περὶ τῶν τοῦ σωματίου παθῶν, οὐδὲ κρὸς τοὺς εἰσιόντας τοιαῦτά τινα, φησὶν, ἐλάλουν· ἀλλὰ τὰ προσηγοόμενα φυσιολογῶν διετέλουν, καὶ πρὸς αὐτῶν τούτων ὦν, πῶς ἡ διάνοια συλλαμβάνουσα τῶν ἐν τῷ σαρκιδίῳ τοιούτων κινήσεων ἀταραχτῇ, τὸ ἴδιον ἀγαθὸν τηροῦσα. Οὐδὲ τοῖς ἰατροῖς ἐμπαρεῖχον, φησὶ, καταφρυάττεσθαι, ὡς τι ποιοῦσιν, ἀλλ' ὁ βίος ἤγετο εὖ καὶ καλῶς. Ταῦτα οὖν ἐκείνῳ, ἐν νόσῳ, ἐὰν νοσῇ, καὶ ἐν ἄλλῃ τινὶ περιστάσει· τὸ γὰρ μὴ ἀφίστασθαι φιλοσοφίας ἐν οἷς δῆποτε τοῖς προσπίπτουσιν, μηδὲ τῷ ἰδιώτῃ καὶ ἀφυσιολόγῳ συμπλυαρεῖν, πάσης αἰρέσεως κοινόν, πρὸς μόνῳ (δὲ) νῦν τῷ πρασσομένῳ εἶναι, καὶ τῷ ὀργάνῳ, δι' οὗ πράσσει.

μεδ'. Ὅταν τινὸς ἀναίσχυντία προσκόπτης, εὐθὺς πυνθάνου σεαυτοῦ, δύνανται οὖν ἐν τῷ κόσμῳ ἀνίσχυντοι μὴ εἶναι; οὐ δύνανται. Μὴ οὖν ἀπάτει τὸ εὐναιον. Εἴς γὰρ καὶ οὗτός ἐστιν ἐκείνων τῶν ἀνίσχυτων, οὗς ἀνάγκη ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ πανούργου, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπίστου, καὶ παντὸς τοῦ δτιοῦν ἁμαρτάνοντος, ἔστω σοι πρόχειρον. Ἄμα γὰρ τῷ ὑπομνησθῆναι, ὅτι τὸ γένος τῶν τοιούτων εὐναιόν ἐστι μὴ ὑπάρχειν, εὐμενέστερος ἔσῃ πρὸς

litatis! Quid perurbaris? quia in eis novi? Quid te percelit? num forma? vide eam! num materia? vide eam! Præter has autem nihil est. Quin etiam erga deos fac tandem aliquando simplicior sis ac melior. Perinde est centum ac tribus annis hæc contemplari.

38. Si quis peccavit, illi malum est; fortasse tamen non peccavit.

39. Vel ab una mente, quasi fonte communi, tanquam uni corpori eveniunt omnia, nec par est, partem queri de his, quæ in commodum totius eveniunt, vel atomi et nihil aliud nisi confusio et dissipatio fortuita. Quid igitur perturbaris? Menti* dic: Mortua es, corrupta es, simulas, efferata es, pecudis more congregederis et pascersis.

40. Aut nihil possunt dii aut possunt. Si igitur nihil possunt, cur precaris? si possunt, cur non potius eos precibus rogas, ut tibi dent, ne quid horum extimescas aut cupias neque tali re doleas, quam ut horum aliquid vel absit vel adsit? Omnino enim, si hominibus auxilium præstare possunt, in talibus quoque id possunt. Verum fortasse dices: «Hæc dii in mea potestate posuere.» Itane vero præstat, iis, quæ tui sunt arbitrii, cum libertate uti, quam ea, quæ tui arbitrii non sunt, animo servili et abjecto curare? Quis tamen tibi dixit, deos nobis non ad ea quoque, quæ in nostra potestate sunt, opem ferre? Hæc igitur ab iis precari incipe, et videbis. Alius precatur: utinam mihi contingat concubitus cum illa! Tu: utinam non appetat illius concubitus! Alius: utinam eo priver! Tu: utinam non opus habeam eo privari! Alius: utinam filiolium non amittam! Tu: utinam non metuam amittere! Huc omnino verte vota tua, et vide, quid futurum sit.

41. Epicurus, Quum ægrotarem, inquit, non sermones mihi erant cum iis, qui me invisebant, de corporis affectionibus neque de rebus istiusmodi cum iis, ait, colloquebar; sed perpetuo ea, quæ cæpta erant, de natura rerum disserebam, et in eo ipso occupatus eram, quomodo mens, quamquam istiusmodi in corpusculo motuum particeps, tamen, suum bonum servans, imperturbata staret; neque medicis, inquit, occasionem præbebam sese jactandi, quasi magni quid facerent, sed vita et bene et beate agebatur. Eadem, quæ ille, *tu quoque fac* in morbo, cum ægrotas, et in quacunque alia molestia: nam a philosophia non deficere neque cum indocto et naturæ rerum ignaro garrere, id omnibus philosophorum sectis commune est, sed in ea tantum re, quæ nunc in manibus est, occupari atque instrumento, quo hæc res perficitur.

42. Quum alicujus impudentia offenderis, statim te interroga, «fierine igitur potest, ut in mundo non sint impudentes?» non potest. Noli ergo postulare, quod fieri nequit: nam hic quoque unus est illorum impudentium, quos in mundo esse necesse est. Idem vero et de versuto et infido et quolibet vitioso in promptu tibi sit; simulatque enim recordatus fueris, fieri non posse, quin talium hominum genus sit, singulis eorum te æqualem præbebis. Utile

τοὺς καθ' ἑνα. Εὐχρηστον δὲ καὶ αἰὲν εὐθὺς ἐννοεῖν, τίνα ἔδωκεν ἡ φύσις τῷ ἀνθρώπῳ ἀρετὴν πρὸς τοῦτο τὸ ἀμάρτημα. Ἔδωκε γάρ, ὡς ἀντιφάρμακον, πρὸς μὲν τὸν ἀγνώμονα τὴν πραότητα, πρὸς δὲ ἄλλον ἄλλην τινὰ δύναμιν. Ὅλως δὲ ἔξεστί σοι μεταδιδάσκειν τὸν πεπλανημένον· πᾶς γὰρ ὁ ἀμαρτάνων ἀφ' αμαρτανίου τοῦ προκειμένου, καὶ πεπλάνηται. Τί δὲ καὶ βέβλασαι; εὐρήσεις γὰρ μηδένα τούτων, πρὸς οὓς καὶ παροξύνῃ, πεποικητότα τι τοιοῦτον, ἐξ οὗ ἡ διάνοιός σου χεῖρων ἐμελλε γενήσεσθαι· τὸ δὲ κακόν σου καὶ τὸ βλαβερὸν ἐνταῦθα πᾶσαν τὴν ὑπόστασιν ἔχει. Τί δὲ κακὸν ἢ ξένον γέγονεν, εἰ δ' ἀπαιδεύτος τὰ τοῦ ἀπαιδεύτου πράσσεις; ὅρα, μὴ σεαυτῷ μᾶλλον ἐγκαλεῖν ὀφείλῃς, ὅτι οὐ προσεδόκησας τοῦτον τοῦτο ἀμαρτήσεσθαι. Σὺ γὰρ καὶ ἀφορμὰς ἐκ τοῦ λόγου εἶχες πρὸς τὸ ἐνθυμηθῆναι, ὅτι εἰκὸς ἐστὶ τοῦτον τοῦτο ἀμαρτήσεσθαι, καὶ ὁμοῦς ἐπιλαθόμενος θαυμάζεις, εἰ ἡμάρτηκε. Μάλιστα δὲ, ὅταν ὡς ἀπίστῳ, ἢ ἀχαρίστῳ μέμῃς, εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφῃς. Προδῆλως γὰρ σὸν τὸ ἀμάρτημα, εἴτε περὶ τοῦ τοιαύτου [τὴν] διάθεσιν ἔχοντος ἐπίστευσας, ὅτι τὴν πίστιν φυλάξει, εἴτε τὴν χάριν διδούς, μὴ καταληκτικῶς ἔδωκας, μὴ δὲ ὥστε ἐξ αὐτῆς τῆς σῆς πράξεως εὐθὺς ἀπειληφέναι πάντα τὸν καρπὸν. Τί γὰρ πλεον θέλεις εὖ ποιήσας ἀνθρώπων; οὐκ ἀρκῇ τούτῳ, ὅτι κατὰ φύσιν τὴν σὴν τι ἐπραξας, ἀλλὰ τούτου μισθὸν ζητεῖς; ὡς εἰ ὁ ὀφθαλμὸς ἀμοιβὴν ἀπῆται, ὅτι βλέπει, ἢ οἱ πόδες, ὅτι βαδίζουσιν. Ὡς περὶ γὰρ ταῦτα πρὸς τόδε τι γέγονεν, ἅπερ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν ἐνεργοῦντα ἀπέχει τὸ ἴδιον· οὕτως καὶ ὁ ἀνθρώπος ἐνεργητικὸς πεφυκὼς, ὅσῳ ταν ἑνεργητικὸν, ἢ ἄλλως εἰς τὰ μέσα συνεργητικὸν πράττει, πεποιήκε, πρὸς δ' κατεσκευάσται, καὶ ἔχει τὸ ἑαυτοῦ.

BIBAION I.

α'. Ἐση ποτὲ ἄρ', ὧ ψυχῇ, ἀγαθῇ, καὶ ἀπλῇ, καὶ μία, καὶ γυμνῇ, φανερωτέρα τοῦ περικειμένου σοι σώματος; γέυση ποτὲ ἄρα τῆς φιλητικῆς καὶ στερκτικῆς διαθέσεως; Ἐση ποτὲ ἄρα πλήρης, καὶ ἀνευδεῆς, καὶ οὐδὲν ἐπιποθοῦσα, οὐδὲ ἐπιθυμοῦσα οὐδενός, οὔτε ἐμψύχου, οὔτε ἀψύχου, πρὸς ἡδονῶν ἀπολαύσεις; οὐδὲ χρόνου, ἐν ᾧ ἐπὶ μακρότερον ἀπολαύσεις; οὐδὲ τόπου ἢ χώρας, ἢ αἰέτων εὐκαιρίας, οὐδὲ ἀνθρώπων εὐαρμοστίας; Ἀλλὰ ἀρκεσθῆσθαι τῇ παρουσίᾳ καταστάσει, καὶ ἡσθήσῃ τοῖς παροῦσι πᾶσι, καὶ συμπείσεις σεαυτὴν, ὅτι πάντα σοι παρέσθαι, πάντα σοι εὖ ἔχει, καὶ παρὰ τῶν θεῶν παρέσθαι, καὶ εὖ ἔξει, σοι φίλον αὐτοῖς, καὶ ὅσα μέλλουσι δώσειν ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ τελείου βίου, τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ δικαίου, καὶ καλοῦ, καὶ γεννῶντος πάντα καὶ συνέχοντος, καὶ περιέχοντος, καὶ περιλαμβάνοντος διαλυόμενα εἰς γένεσιν ἑτέρων ὁμοίων; Ἐση ποτὲ ἄρα τοιαύτη, οἷα θεοὶς τε καὶ ἀνθρώποις οὕτω συμπολιτεύεσθαι, ὡς μήτε μέμφεσθαι τι αὐτοῖς, μήτε καταγινώσκεισθαι ὑπ' αὐτῶν;

β'. Παρατῆρει, τί σου ἡ φύσις ἐπιζητεῖ, ὡς ὑπὸ

vero etiam illud est, statim cogitare, quam natura homini virtutem dederit contra hoc peccatum; nam dedit, tanquam remedium, contra ingratum mansuetudinem, contra aliam aliam quandam facultatem. Omnino autem tibi licet, meliora edocere eum, qui deceptus est; quisquis enim peccat, a fine sibi proposito aherrat et deceptus est. Quidnam vero damni tibi illatum est? neminem enim eorum, quibus irascaris, quidquam fecisse reperies, quo mens tua pejor redatur; atque in eo tamen omne malum ac damnum tuum consistit. Quid vero novi aut insoliti fit, ubi indoctus id, quod indocti est, facit. Vide, ne potius te ipsum reprehendere debeas, qui non exspectaveris, fore, ut is hoc peccatum committeret. Nam tu, quamquam ratione nactus eras occasiones cogitandi, credibile esse, hunc ita esse peccaturum, tamen ejus oblitus eum deliquisse miraris. Potissimum autem ubi aliquem ut infidum aut ingratum accusas, in te ipsum descende. Manifesto enim peccatum tuum est, sive, quoniam hominem ita affectum fidem tibi servaturum esse credidisti, sive, quoniam, beneficium quum dares, non simpliciter dedisti, nec tanquam qui ex ipsa actione omnem ejus fructum perciperes. Quid vero, beneficio in alterum collato, plus requiris? nonne sufficit tibi, quod naturæ tuæ convenienter aliquid egisti, sed hujus mercedem postulas? perinde atque si oculus idcirco, quod videt, mercedem postulet, aut pedes, quod ambulant. Quemadmodum enim hæc facta sunt ad munus aliquod, quo quum pro naturæ suæ conditione funguntur, habent, quod ipsorum est: sic etiam homo, utpote ad bene faciendum natus, si in alios beneficium contulit, aut iisdem auxilium præstitit in rebus mediis, fecit id, ad quod natus est, et, quod suum est, obtinuit.

LIBER X.

1. Erisne tandem aliquando, mi anime, bonus, et simplex, et unus, et nudus, et corpore, quod te circumdat, perlucidior? gustabisne tandem affectionem ad amorem et pietatem proclivem? Erisne tandem plenus et nullius rei indigens et nihil ulterius desiderans, nihili amplius appetens neque animati neque inanimati, quo voluptatibus fruaris? nec temporis, in quo diutius fruaris, nec loci aut regionis aut blandæ aeris * temperiei, aut hominum consensus? sed ea, quæ nunc est, conditione contentus delectaberis præsentibus ac persuasum habebis, omnia (quæ) tibi adsunt, bene tibi habere et a diis profecta esse et bene habitura esse, quæcunque illis visa erunt et quæcunque daturi sunt ad salutem illius vivæ naturæ perfectæ et bonæ et justæ et honestæ et omnia gignentis et continentis et ambientis et complectentis, quæ, ut alia similia inde oriantur, dissolvuntur? Erisne tandem talis, qui cum diis hominibusque in tali societatis communione vivas, ut neque quidquam in iis reprehendas neque ab iis condemneris?

2. Observa, quid natura tua requirat, quatenus natura

φύσεις μόνον διοικουμένου· εἴτα ποίει αὐτὸ καὶ προσ-
ῖστο, εἰ μὴ χεῖρον μέλλει διατίθεσθαι σου ἢ ὡς ζώου
φύσις. Ἐξῆς δὲ παρατηρητέον, τί ἐπιζητεῖ σου ἢ ὡς
ζώου φύσις. Καὶ πᾶν τοῦτο παραληπτέον, εἰ μὴ χεῖ-
ρον μέλλει διατίθεσθαι ἢ ὡς ζώου λογικοῦ φύσις. Ἔστι
δὲ τὸ λογικοῦ εὐθὺς καὶ πολιτικόν. Τούτοις δὴ κανόνι
χρῶμενος, μηδὲν περιεργάζου.

γ'. Πᾶν τὸ συμβαῖνον ἤτοι οὕτως συμβαίνει, ὡς
πέφυκας αὐτὸ φέρειν, ἢ ὡς οὐ πέφυκας αὐτὸ φέρειν.
Εἰ μὲν οὖν συμβαίνει σοι, ὡς πέφυκας φέρειν, μὴ δυσ-
χέραινε· ἀλλ' ὡς πέφυκας, φέρε. Εἰ δὲ, ὡς μὴ πέ-
φυκας φέρειν, μὴ δυσχέραινε· φθαρῆσεται γάρ σε ἀπα-
νλώσαν. Μέμνησο μέντοι, ὅτι πέφυκας φέρειν πᾶν,
περὶ οὗ ἐπὶ τῇ ὑπολήψει ἐστὶ τῇ σῇ, φορητὸν καὶ ἀνε-
κτὸν αὐτὸ ποιῆσαι, κατὰ φαντασίαν τοῦ συμφέρειν, ἢ
καθ' ἡμιν σεαυτῷ τοῦτο ποιεῖν.

δ'. Εἰ μὲν σφάλλεται, διδάσκειν εὐμενῶς, καὶ τὸ
παρορώμενον δεικνύναι. Εἰ δὲ ἀδυνατεῖς, σεαυτὸν
αἰτιᾶσθαι, ἢ μηδὲ σεαυτὸν.

ε'. Ὁ τι ἂν σοι συμβαῖνη, τοῦτό σοι ἐξ αἰῶνος
προκατεσκευάζετο· καὶ ἡ ἐπιτοκῆ τῶν αἰτίων συνέ-
κλωθε τήν τε σὴν ὑπόστασιν ἐξ αἰδίου, καὶ τὴν τούτου
σύμβασιν.

ς'. Εἴτε ἄτομοι, εἴτε φύσις, πρῶτον κείσθω, ὅτι
μέρους εἰμὶ τοῦ ὅλου, ὑπὸ φύσεως διοικουμένου· ἐπειτα,
ὅτι ἔχω πῶς οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη. Τούτων
γὰρ μεμνημένος, καθότι μὲν μέρος εἰμὶ, οὐδενὶ δυσα-
ρεστήσω τῶν ἐκ τοῦ ὅλου ἀπονεμομένων· οὐδὲν γὰρ
βλαβερὸν τῷ μέρει, δὲ τῷ ὅλῳ συμφέρει. Οὐ γὰρ ἔχει
πὶ τὸ ὅλον, δὲ μὴ συμφέρει ἑαυτῷ· πασῶν μὲν φύσεων
κοινὸν ἔχουσιν τοῦτο, τῆς δὲ τοῦ κόσμου προσειλη-
γίας τὸ μὴδὲ ὑπὸ τίνος ἔξωθεν αἰτίας ἀναγκάζεσθαι
βλαβερὸν τι ἑαυτῇ γεννᾶν. Κατὰ μὲν δὴ τὸ μεμνη-
σθαι, ὅτι μέρος εἰμὶ ὅλου τοῦ τοιούτου, εὐαρεστήσω
παντὶ τῷ ἀποδιδόντι. Καθόσον δὲ ἔχω πῶς οἰκείως
πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη, οὐδὲν πράξω ἀκοινωνήτων· μάλ-
λον δὲ στοχάσομαι τῶν ὁμογενῶν, καὶ πρὸς τὸ κοινῇ
συμφέρον πᾶσαν ὁρμὴν ἑμαυτοῦ ἄξω, καὶ ἀπὸ τούναν-
των βίον εὐροεῖν· ὡς ἂν καὶ πολίτου βίον εὐρουὸν ἐπινοή-
σεις, προϊόντος διὰ πράξεων τοῖς πολιταῖς λυσιτελῶν,
καὶ ὅπερ ἂν ἡ πόλις ἀπονέμῃ, τοῦτο ἀσπαζομένου.

ζ'. Τοῖς μέρει τοῦ ὅλου, ὅσα φύσει περιέχεται ὑπὸ
τοῦ κόσμου, ἀνάγκη φθεῖρεσθαι· λεγέσθω δὲ τοῦτο ση-
μαντικῶς τοῦ ἀλλοιοῦσθαι· εἰ δὲ φύσει κακὸν τε καὶ
ἀναγκαῖόν ἐστι τοῦτο αὐτοῖς, οὐκ ἂν τὸ ὅλον καλῶς
ἐξετάγοιτο, τῶν μερῶν εἰς ἀλλοτρίωσιν ὄντων, καὶ
πρὸς τὸ φθεῖρεσθαι διαφόρους κατεσκευασμένων. Πό-
τερον γὰρ ἐπεχείρησεν ἡ φύσις αὕτη τὰ ἑαυτῆς μέρη
κακῶν, καὶ περιπτωτικὰ τῷ κακῷ, καὶ ἐξ ἀνάγκης
ἐμπτωτα εἰς τὸ κακὸν ποιεῖν, ἢ ἔλαθεν αὐτὴν τοιαύ-
τῃ γενόμενα; ἀμφοτέρω γὰρ ἀπίθανον. Εἰ δὲ τις,
καὶ ἀρέμενος τῆς φύσεως, κατὰ τὸ πεφυκέναι ταῦτα
ἐξηγάτο, καὶ ὡς γελοῖον, ἅμα μὲν φάναι πεφυκέναι τὰ

tantum regitur: id deinde fac et admitte, nisi natura tua,
qua animal es, eo deterius se habitura sit. Deinceps ob-
servandum, quid natura tua, qua animal es, requirat.
Atque id omne admittendum, nisi natura tua, qua animal
es ratione praeditum, eo deterius se habitura sit. Quod
autem naturae, idem quoque civitati convenit. His jam
regulis utens ne ulla in re curiosius agas.

3. Quidquid contingit, ita contingit, ut tu id ferre natus
es, aut ut non natus es id ferre. Quod si tibi contingit, ut
natus es ferre, noli indignari, sed, ut natus es, perfer; sin,
ut non natus es ferre, noli gravari; peribit enim quum te
consumpserit. Memento tamen, te natum esse ad quidvis
ferendum, quod ut tolerabile facias, in tua opinione situm
est, si cogitaveris, id tibi conducere aut tui esse officii, ut
id facias.

4. Si quis fallitur, benevole eum doce et errorem indica.
Si non potes, te culpa ipsum, aut ne te ipsum quidem.

5. Quidquid tibi contingit, id tibi ab aeterno destinatum
erat, et complexa causarum series ab infinito hoc conjun-
xerat, ut et tu esses et hoc tibi contingeret.

6. Sive atomi, sive natura, primum positum sit, me par-
tem esse universi a natura administrati; deinde, me fami-
liari quadam ratione cum partibus ejusdem generis conjun-
ctum esse. Horum enim memor, quatenus pars sum, nihil
aegre feram eorum, quae mihi ab universo tributa sunt;
nihil enim parti nocet, quod universo prodest. Non enim
habet quidquam universum, quod ei non prosit, quum et
omnes naturae id commune habeant, et praeterea universi
natura id acceperit, ut non ab ulla causa externa cogatur ad
id gignendum, quod ipsi noceat. Itaque quatenus recor-
dabor, me huiusmodi universi partem esse, quidquid obti-
gerit, id gratum acceptumque habebō. Quatenus autem
familiari quadam ratione cum partibus ejusdem generis
conjunctus sum, nihil faciam communioni contrarium, sed
consulam cognatis et omnem conatum ad id; quod societati
communi prosit, dirigam et a contrario avertam. His ita
peractis, vita prospere mihi fluat necesse est, quemadmo-
dum vitam illius civis prospere fluere existimaris, qui per
actiones civibus utiles procedit, et quodecunque civitas ei
tribuat, libenter amplectitur.

7. Partibus universi iis omnibus, quae natura tantum in
mundo continentur, necesse est corrumpi. Dixeris sic ad
graviter significandum « aliud atque aliud fieri. » Si autem
natura et malum et necessarium iis hoc esset, universum
non bene regeretur, partibus ejus in aliud atque aliud trans-
euntibus et ad corrumpendum varia ratione comparatis.
Utrum vero natura ipsa consilium cepit, partibus suis da-
mnum inferendi easque tales efficiendi, ut et fortuito et ex
necessitate in malum incidant, an eam latuit, tales eas fa-
ctas esse? utrumque enim incredibile. Quod si quis, etiam
nulla naturae ratione habita, id inde explicaret, quod haec
semel ita comparatae essent, vel sic ridiculum foret dicere,

μέρη τοῦ θλου μεταβάλλειν, ἅμα δὲ ὡς ἐπὶ τινι τῶν παρὰ φύσιν συμβαινόντων θαυμάζειν, ἢ δυσχεραίνειν, ἄλλως τε καὶ τῆς διαλύσεως εἰς ταῦτα γινομένης, ἐξ ὧν ἕκαστον συνίσταται. Ἦτοι γὰρ σκεδασμὸς στοιχείων, ἐξ ὧν συνεκρίθη, ἢ τροπή, τοῦ μὲν στερεομνίου εἰς τὸ γαῶδες, τοῦ δὲ πνευματικοῦ εἰς τὸ ἀερῶδες ὥστε καὶ ταῦτα ἀναληφθῆναι εἰς τὸν τοῦ θλου λόγον, εἴτε κατὰ περίοδον ἐκπυρουμένου, εἴτε αἰδίους ἀμοιβαῖς ἀνανεομένου. Καὶ τὸ στερέμνιον δὲ, καὶ τὸ πνευματικὸν μὴ φαντάζου τοῦ ἀπὸ τῆς γενέσεως. Πᾶν γὰρ τοῦτο ἔχθες καὶ τρίτην ἡμέραν ἐκ τῶν σιτίων καὶ τοῦ ἐλκομένου ἀέρος τὴν ἐπιβρότην λαβεν. Τοῦτο οὖν, ὃ λαβε, μεταβάλλει, οὐχ ὃ ἡ μήτηρ ἔτεκεν. Ὑπόθου δ', ὅτι ἐκείνῳ σε λίαν προσπλέκει τῇ ἰδίῳ ποιῶ, οὐδὲν ὄντι οἴμαι πρὸς τὸ νῦν λεγόμενον.

η'. Ὀνόματα θέμενος σαυτῷ ταῦτα, ἀγαθὸς, αἰδήμων, ἀληθής, ἔμφρων, σύμφρων, ὑπέρφρων, πρόσχε, ἅπασι μετονομάζει· καὶ πολλὰ ταῦτα τὰ ὀνόματα, ταχέως ἐπ' αὐτά. Μένειν οὖν, ὅτι τὸ μὲν ἔμφρων ἐβούλετό σοι σημαίνειν τὴν ἐφ' ἕκαστα διαληπτικὴν ἐπίστασιν, καὶ τὸ ἀπαρενθύμητον· τὸ δὲ σύμφρων, τὴν ἐκούσιον ἀπόδεξιν τῶν ὑπὸ τῆς κοινῆς φύσεως ἀπονεομένων· τὸ δὲ ὑπέρφρων, τὴν ὑπέρτασιν τοῦ φρονούντος μορίου ὑπὲρ λείαν ἢ τραχεῖαν κίνησιν τῆς σαρκὸς, καὶ τὸ δοξάριον, καὶ τὸν θάνατον, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ἐὰν οὖν διατηρῆς σεαυτὸν ἐν τοῦτοις τοῖς ὀνόμασι, μὴ γλιγόμενος τοῦ ὑπ' ἄλλων κατὰ ταῦτα ὀνομαζέσθαι, ἔση ἕτερος, καὶ εἰς βίον εἰσελεύσῃ ἕτερον. Τὸ γὰρ ἐστὶ τοιοῦτον εἶναι, ὅς μεχρι νῦν γέγονας, καὶ ἐν βίῳ τοιοῦτω σπαράσσεσθαι καὶ μολύνεσθαι, λίαν ἐστὶν ἀναισθήτου καὶ φιλοψύχου, καὶ ὁμοίου τοῖς ἡμιβρώτοις θηριομάχοις, ὅτινες, μεστοὶ τραυμάτων καὶ λύθρου, παρακαλοῦσιν ὅμως εἰς τὴν αὔριον φυλαχθῆναι, παραβληθησόμενοι τοιοῦτοι τοῖς αὐτοῖς ὄνυξι καὶ δῆγμασιν. Ἐμβίβασον οὖν σαυτὸν εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα ὀνόματα. Κὰν μὲν ἐπ' αὐτῶν μένειν δύνη, μένε, ὥσπερ εἰς Μακάρων τινὰς νήσους μετωκισμένος· ἐὰν δὲ αἰσθῇ, ὅτι ἐκπίπτεις, καὶ οὐ περικρατεῖς, ἀπιθὶ θαβρῶν εἰ γωνίαν τινὰ, ὅπου κρατήσεις, ἢ καὶ παντάπασιν ἐξίθι τοῦ βίου, μὴ ὀργιζόμενος, ἀλλὰ ἀπλῶς, καὶ ἐλευθέρως, καὶ αἰδημόνως, ἐν γε τοῦτο μόνον πράξας ἐν τῷ βίῳ, τὸ οὕτως ἐξελθεῖν. Πρὸς μέντοι τὸ μεμνησθαι τῶν ὀνομάτων μεγάλως συλλήψεται σοι, τὸ μεμνησθαι θεῶν, καὶ ὅτιπερ οὐ κολακεύεσθαι οὗτοι θέλουσιν, ἀλλὰ ἐξομοιοῦσθαι ἑαυτοῖς τὰ λογικὰ πάντα· καὶ εἶναι τὴν μὲν συκὴν τὰ συκῆς ποιοῦσαν, τὸν δὲ κύνα τὰ κυνὸς, τὴν δὲ μέλισσαν τὰ μελίσσης, τὸν δὲ ἄνθρωπον τὰ ἀνθρώπου.

θ'. Μῖμος, πόλεμος, πτοία, νάρκα, δουλεία, καθ' ἡμέραν ἀπαλείφεται σου τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα δόγματα, ὑπόσα ὁ φυσιολογητὸς φαντάζει καὶ παραπέμπεις. Δεῖ δὲ πᾶν οὕτω βλέπειν καὶ πράσσειν, ὥστε καὶ τὸ περιστατικὸν ἅμα συντελεῖσθαι, καὶ ἅμα τὸ θεωρητικὸν ἐνεργεῖσθαι, καὶ τὸ ἐκ τῆς περὶ ἐκάστων ἐπιστήμης

partes universi ita comparatas esse, ut mutarentur, simulque id, quasi aliquid, quod contra naturam eveniret, mirari aut id aegre ferre, quum praesertim in eadem dissolvantur singula, e quibus sunt composita; aut enim dissipatio atomorum est, aut mutatio et solidi quidem in terram, et spiritus in aerem, ita ut haec quoque recipiantur in rationem universi, sive hoc intra certum temporis circuitum conflagraret sive perpetuis vicissitudinibus renovatur. Quin ipsum illud solidum et spirabile noli putare idem, quod ab ortu fuit. Hoc enim quidquid est, heri et nudius tertius ex alimentis et aere, quem spiritus hausit, influxit. Id igitur, quod recepit, mutatur, non id, quod mater genuit. Fac autem, id te nimis annectere illi singulari modo affecto, nihil id revera obstare arbitror ei, quod nunc dixi.

8. Nomina adeptus viri boni, verecundi, veritatis studiosi, prudentis, concordis, magnanimi, cave ne aliis nominibus appelleris, et si hac nomina amiseris, celeriter ad ea redi. Memento autem prudentiae nomine tibi significari sedulam singularum rerum considerationem et diligenter institutam; concordiae nomine spontaneam eorum receptionem, quae a natura communi assignantur; magnanimitatis nomine intensionem partis intelligentis ejusque elationem supra levem asperumve carnis motum et gloriam et mortem et alia ejusmodi. Haec igitur nomina si tibi servaveris, aequae tamen admodum appetens, ut alii te illis appellent, alius eris et aliam inibis vitam. Talem enim esse, qualis adhuc fuisti, et in ejusmodi vita raptari et inquinari, hominis est prorsus sensu carentis et vitae avidi et istorum bestiariorum similis, qui, quamquam vulneribus ac sanie repleti, ut in crastinum diem serventur, orant, utpote eodem in statu lisdem ungibus et morsibus objiciendi. In hac igitur pauca nomina te recipe, et, si fieri potest, ut in iis maneat, mane, quasi in aliquas beatorum insulas trajectus; si iis te excidere easque non tueri te sentis, audacter abi in angulum aliquem, ubi ea tuearis, aut omnino e vita abi, neque tamen iratus, sed simplici, libero ac modesto animo, ut qui hoc unum saltem in vita egeris, quod ita decessisti. Ut autem illorum nominum memineris, utique magnum tibi erit auxilium, si deorum memor fueris, atque eos nolle, animalia ratione praedita ipsos adulari, sed velle, si ea omnia sibi quam simillima fiant, ac ficum esse, quae faciat, quae ficus sint, et canem, quae canis, et apem, quae apis, et hominem, quae hominis.

9. Mimus, bellum, terror, torpor, servitus quotidie delebunt illa sancta tua decreta.* Atque quam multa ratione a naturae studio aliena imaginariis aut praetermittis! Omnia autem sic considerare et facere te oportet, ut et, quod praesens necessitas postulat, perficiatur, et facultas contemplandi exerceatur, et fiducia ex certa rei cujusque scientia orta

αἰθαδες σώζεσθαι, λαμβάνον, οὐχὶ χρυπτόμενον. Πότε γὰρ ἀπλότῃτος ἀπολαύσεις; πότε δὲ σεμνότητος; πότε δὲ τῆς ἐφ' ἐκάστου γνωρίσεως, τί τε ἐστὶ κατ' οὐσίαν, καὶ τίνα χώραν ἔχει ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ἐπὶ πόσον πέφυκεν ὑφίστασθαι, καὶ ἐκ τίνων συγκέκριται, καὶ τίσι δύναται ὑπάρχειν, καὶ τίνες δύνανται αὐτὸ διδόναι τε καὶ ἀφαιρεῖσθαι.

ι'. Ἀράχινον μυῖαν θηράσαν μέγα φρονεῖ, ἄλλος δὲ λαγίδιον, ἄλλος δὲ ὑποχῆ ἀφύην, ἄλλος δὲ σὺνδία, ἄλλος δὲ ἀρκτους, ἄλλος Σαρμάτας. Οὗτοι γὰρ οὐ λησταί, ἐὰν τὰ δόγματα ἐξετάζης;

ια'. Πῶς εἰς ἄλλα πάντα μεταβάλλει, θεωρητικὴν μέθοδον κτῆσαι, καὶ διηλεκτικῶς πρόσεχε, καὶ συγγυμνάσθῃσι περὶ τοῦτο τὸ μέρος. Οὐδὲν γὰρ οὕτω μεγαλοφροσύνης ποιητικόν. Ἐξεδύσατο τὸ σῶμα, καὶ ἐνοήσας, ὅτι ὅσον οὐδέπω πάντα ταῦτα καταλιπεῖν ἀπιόντα ἐξ ἀνθρώπων δεήσει, ἀνῆκεν ὄλον ἑαυτὸν, διακαισύνη μὲν εἰς τὰ ὑφ' ἑαυτοῦ ἐνεργούμενα, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις συμβαίνουσι, τῇ τῶν ὄλων φύσει. Τί δ' ἐρεῖ τις, ἢ ὑπολήφεται περὶ αὐτοῦ, ἢ πράξει κατ' αὐτοῦ, οὐδ' εἰς νοῦν βάλλεται, δύο τοῦτοι ἀρκούμενος αὐτός, δικαιοπραγεῖν τὸ νῦν πρασσόμενον, καὶ φιλεῖν τὸ νῦν ἀπονεμόμενον ἑαυτῷ ἀσχολίας δὲ πάσας καὶ σπουδὰς ἀφῆκε, καὶ οὐδὲν ἄλλο βούλεται, ἢ εὐθεῖαν περαίνειν διὰ τοῦ νόμου, καὶ εὐθεῖαν περαίνοντι ἐπεσθαι τῷ θεῷ.

ιβ'. Τίς ὑπονοίας χρεῖα, παρὸν σκοπεῖν, τί δεῖ πράχθῃναι; κἂν μὲν συνορᾷς, εὐμενῶς, ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν· ἐὰν δὲ μὴ συνορᾷς, ἐπέχειν, καὶ συμβούλοις τοῖς ἀρίστοις χρῆσθαι· ἐὰν δὲ ἑτέρα τίνα πρὸς ταῦτα ἀντιβαίνειν, προΐεναι κατὰ τὰς παρούσας ἀφορμὰς λογιζομένως, ἐχόμενον τοῦ φαινομένου δικαίου. Ἄριστον γὰρ κατατυγχάνειν τούτου· ἐπεὶ τοι ἦ γε ἀπόπτωσις ἀπὸ τούτου ἔστω. Σχολαῖόν τι καὶ ἅμα εὐκίνητόν ἐστι, καὶ φαιδρὸν ἅμα καὶ συνεστηχὸς, ὃ τῷ λόγῳ κατὰ κἂν ἐπόμενος.

ιγ'. Πυνθάνεσθαι ἑαυτοῦ, εὐθύς ἐξ ὕπνου γινόμενον, μήτι διοίσει σοι, ἐὰν ὑπὸ ἄλλου γέννηται τὰ δίκαια καὶ καλῶς ἔχοντα; οὐ διοίσει. Μήτι ἐπιλέλῃσαι, ὅτι οὗτοι οἱ ἐν τοῖς περὶ ἄλλων ἐπαίνοις καὶ ψόγοις φρυαττόμενοι, τοιοῦτοι μὲν ἐπὶ τῆς κλίνης εἰσὶ, τοιοῦτοι δὲ ἐπὶ τῆς τραπέζης, οἷα δὲ ποιῶσιν, οἷα δὲ φεύγουσιν, οἷα δὲ διώκουσιν, οἷα δὲ κλέπτουσιν, οἷα δὲ ἀρπαζουσιν, οὐ χερσὶ καὶ ποσίν, ἀλλὰ τῷ τιμιωτάτῳ ἑαυτῶν μέρει, ᾧ γίνεται, ὅταν θέλῃ (τίς) πίστις, αἰδώς, ἀλήθεια, νόμος, ἀγαθὸς δαίμων;

ιδ'. Τῇ πάντα διδούσῃ καὶ ἀπολαμβανούσῃ φύσει ὁ πεπαιδευμένος καὶ αἰδήμων λέγει· « Δὸς, ὃ θέλεις, ἀπόλαβε, ὃ θέλεις. » Λέγει δὲ τοῦτο οὐ καταθρασυνόμενος, ἀλλὰ πειθαρχῶν καὶ εὐνοῶν αὐτῇ.

ιε'. Ὀλίγον ἐστὶ τὸ ὑπολειπόμενον τούτου. Ζῆσον ὥς ἐν ὄρει. Οὐδὲν γὰρ διαφέρει, ἐκεῖ, ἢ ὧδε, ἐὰν τις πανταγοῦ, ὥς ἐν πόλει, τῷ κόσμῳ. Ἰδέτωσαν, ἱστορήσάτωσαν οἱ ἄνθρωποι ἄνθρωπον ἀληθινόν κατὰ φύσιν

conservetur, latens quidem, nec vero abscondita. Quando enim simplicitate frueris? quando gravitate? quando cuiusque rei cognitione, qualis per naturam suam sit, et quem locum in mundo occupet, et quamdiu pro natura sua perdurare possit, et e quibus conflata sit, et quibus subesse possit, et quinam eam et dare et auferre possint.

10. Aranea, musca capta, se effert; alius, ubi lepusculum, alius, quum reticulo apuam, alius, quum apros, alius, quum ursos, alius, quum Sarmatas cepit. Nonne enim etiam hi latrones, si decreta spectaveris?

11. Viam ac rationem contemplandi, quo modo cuncta inter se mutantur, comparatam habe, et semper iis adhibe atque in hac parte te exerce; nihil enim est, quod perinde magnum animum efficiat. Exiit corpus et quum reputaverit, jamjam ab hominibus discessurum se hæc omnia relinquere debere, totum se permisit justitiæ in iis rebus, quas ipse agit, et in iis, quæ accidunt, naturæ universi. Quid autem alii de ipso dicant aut opinentur aut contra ipsum faciant, id ne cogitat quidem, quippe his duobus contentus, ut id, quod nunc agat, juste agat, et id, quod nunc obtingat, libenter amplectatur: reliqua omnia negotia ac studia omisit nihilque aliud cupit quam ut recta via legi convenienter progrediatur et deum sequatur recta progredientem.

12. Quid suspicione opus est, quum considerare tibi liceat, quid sit agendum, et, quum id perspexeris, placide et constanter hac progredi; si non perspexeris, assensum sustinere et optimos quosque in consilium adhibere; si alia aliqua his obstiterint, pro iis, quæ nunc sunt, rerum opportunitatibus considerare progredi, ei, quod justum videatur, firmiter adherentem. Optimum enim est, hoc consequi, quum certo ab hoc aberrare sit turpissimum. Quietus autem simul et agilis, alacris simul et compositus est, quisquis rationi in omnibus obsequitur.

13. Quamprimum e somno expergefactus es, te percontare numquid tua intersit, ut ab alio iusta et honesta fiant. Nil interest. Numquid oblitus es, istos, qui aliis vel laudandis vel vituperandis tantopere se jactant, tales in lecto esse, tales ad mensam, qualia faciant, qualia fugiant, qualia sectentur, qualia furentur, qualia rapiant, non manibus pedibusque, sed pretiosissima sui ipsorum parte, qua, si quis velit, fides acquiratur, verecundia veritas, lex, genius bonus?

14. Naturæ pariter omnia danti ac recipienti probe institutus et verecundus homo: « da, inquit, quidquid vis; aufer quidquid vis! » Neque hoc dicit ferocia elatus, sed illi obtemperans et bene volens.

15. Parvum est, quod reliquum est. Vive ut in monte. Nihil enim refert, hic an illic, modo ubique, tanquam in urbe, sic in mundo. Videant, contemplentur homines ho-

ζῶντα. Εἰ μὴ φέρουσιν, ἀποκτεινάτωσαν. Κρεῖττον γάρ, ἢ οὕτω ζῆν.

ις'. Μηκέθ' ὁλως περὶ τοῦ, οἷον τινα εἶναι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα (δεῖ), διαλέγεσθαι, ἀλλὰ εἶναι τοιοῦτον.

ιζ'. Τοῦ θλου αἰῶνος, καὶ τῆς θλης οὐσίας συνεχῶς φαντασία, καὶ ἔτι πάντα τὰ κατὰ μέρος, ὡς μὲν πρὸς οὐσίαν, κεγγραμῆς· ὡς δὲ πρὸς χρόνον, τρυπάνου περιστροφή.

ιη'. Εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων ἐφιστάντα, ἐπινοεῖν αὐτὸ ἤδη διαλυόμενον, καὶ ἐν μεταβολῇ, καὶ οἷον σῆψει, ἢ σκεδάσει γινόμενον, ἢ καθότι ἕκαστον πέφυκεν ὥσπερ θνήσκειν.

ιβ'. Οἷοι εἰσιν ἐσθίοντες, καθεύδοντες, ὀχεύοντες, ἀποπατοῦντες, τὰ ἄλλα. ἔτι αἰοὶ ἀνδρονόμουμένοι· καὶ γαυρούμενοι, ἢ χαλεπαίνοντες, καὶ ἐξ ὑπεροχῆς ἐπιπληττοντες. Πρὸ ὀλίγου δὲ καὶ ἐδούλευον πόσοις, καὶ δι' οἷα· καὶ μετ' ὀλίγον ἐν τοιούτοις ἔσσονται.

ιζ'. Συμφέρεῖ ἕκαστω, ὃ φέρεῖ ἕκαστω ἢ τῶν θλων φύσις. Καὶ τότε συμφέρεῖ, ὅτε ἐκείνη φέρεῖ.

κα'. « Ἐρᾷ μὲν ὁμῶς γαῖα· ἐρᾷ δὲ ὁ σεμνὸς αἰθέρ· » ἐρᾷ δὲ ὁ κόσμος ποιῆσαι, ὃ ἂν μελλῇ γίνεσθαι. Λέγω οὖν τῷ κόσμῳ, ὅτι σοι συνερῶ. Μήτι δ' οὕτω κἀκεῖνο λέγεται, ἔτι « φιλεῖ τοῦτο γίνεσθαι; »

κβ'. Ἦτοι ἐνταῦθα ζῆς, καὶ ἡδὴ εἰθικας· ἢ ἔξω ὑπάγεις, καὶ τοῦτο ἤθελες· ἢ ἀποθνήσκεις, καὶ ἀπελειτούργησας. Παρὰ δὲ ταῦτα οὐδέν. Οὐκοῦν εὐθύμει.

κγ'. Ἐναργὲς ἔστω αἰὲ τὸ, ὅτι τοιοῦτο ἐκεῖνο ὁ ἀγρός ἐστι· καὶ πῶς πάντα ἐστὶ ταῦτα ἐνθάδε τοῖς ἐν ἄκρῳ τῷ ὄρει, ἢ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, ἢ θπου θέλεις. Ἀντιχρὸς γάρ εὐρήσεις τὰ τοῦ Πλάτωνος· « σηκὸν ἐν ὄρει, φησί, (τὸ τεῖχος) περιβαλλόμενος, » καὶ « βδάλλων βοσκήματα. »

κδ'. Τί ἐστὶ μοι τὸ ἡγεμονικόν μου; καὶ ποῖόν τι ἐγὼ αὐτὸ ποιῶ νῦν; καὶ πρὸς τί ποτε αὐτῷ νῦν χρῶμαι; μήτι κενὸν νοῦ ἐστι; μήτι ἀπόλυτον καὶ ἀπεσπασμένον κοινοῦντας; μήτι προστετηκὸς καὶ ἀνακεκραμένον τῷ σαρκιδίῳ, ὥστε τούτῳ συντρέπεσθαι;

κε'. Ὁ τὸν κύριον φεύγων, δραπέτης· κύριος δὲ ὁ νόμος· καὶ ὁ παρανομῶν, δραπέτης. Ἄμα καὶ ὁ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, ἢ φοβούμενος, ὁ βούλεται τι γεγενῆσθαι, ἢ γίνεσθαι, ἢ γενέσθαι τῶν ὑπὸ τοῦ τὰ πάντα διοικοῦντος τεταγμένων, ὅς ἐστι νόμος, νέμων, ὅσα ἕκαστω ἐπιβάλλει. Ὁ ἄρα φοβούμενος, ἢ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, δραπέτης.

κς'. Σπέρμα εἰς μήτραν ἀφελὲς ἀπεχώρησε, καὶ λοιπὸν ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα ἐργάζεται, καὶ ἀποτελεῖ βρέφος· ἐξ οὗ οἶον; πάλιν τροφὴν διὰ φάρυγγος ἀφῆκε, καὶ λοιπὸν ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα, αἰσθῆσιν, καὶ ὁρμῇ, καὶ τὸ θλον, ζῶην, καὶ ρύμην, καὶ ἄλλα (ὅσα καὶ οἷα;) ποιεῖ. Ταῦτα οὖν τὰ ἐν τοιαύτῃ ἐγκαλύψει γινόμενα θεωρεῖν, καὶ τὴν δύναμιν οὕτως ὁρᾶν, ὡς καὶ τὴν βριθουσαν, καὶ τὴν ἀνωφερῇ, ὁρώμεν, οὐχὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' οὐχ ἥττον ἐναργῶς.

κζ'. Συνεχῶς ἐπινοεῖν, πῶς πάντα τοιαῦτα, ὅποια νῦν γίνεται, καὶ πρόσθεν ἐγένετο· καὶ ἐπινοεῖν γενησόμε-

minem verum, naturæ convenienter viventem. Si eum non ferunt, occidunt : nam id satius, quam sic vivere.

16. Omnino non amplius, de eo, qualem oporteat esse bonum virum, disserere, sed talem esse.

17. Totius ævi ac totius naturæ cogitatio crebro tibi occurrat, et omnia singulatim spectata, quod ad materiam attinet, granum, quod ad tempus, terebræ circum actionem.

18. Ad unamquamque rem animum advertens, eam considera ut jam dissolutam, et in mutatione et quasi putredine et dissipatione versantem, aut quatenus quasi ad moriendum nata sit.

19. Quales sint vescentes, dormientes; coeuntes, excrudentes, reliqua. Deinde quales, ubi infantur, efferantur, irascantur et quasi ex sublimiore loco increpent; paulo ante autem quam multis servirent et ob quas res. Et paulo post inter tales erunt.

20. Conferit cuique, quod cuique fert natura universi, et tum confert, quam illa fert.

21. « Amat imbrem terra, amat sanctus æther. » Amat mundus facere, quidquid futurum est ut fiat. Dico igitur mundo : « idem, quod tu, ego amo. » Numquid etiam sic dicitur illud, « amat hoc fieri? »

22. Aut hic vivis et adsuevisti : aut foras abisti et hoc volebas : aut moreris et munere defunctus es. Præter hæc nihil est. Esto igitur bono animo.

23. Semper tibi evidens sit, hujuscemodi aliquid esse agrum : et ut omnia hic eadem sint, quæ in vertice montis aut in littore aut ubicumque demum vis. Omnino enim vera reperiens hæc Platonis : « ut septo, inquit, in monte menibus circumdatus » et « mulgens pecudem ».

24. Quidam mihi est pars mea principalis? qualem ego eam nunc præsto? quam ad rem ea nunc utor? numquid intelligentia caret? num a communi societate soluta est et divulsa? num caruncula ita adfixa et admixta, ut simul cum ea convertatur?

25. Qui dominum fugit, fugitivus est : dominus autem est lex, et, hanc qui transgreditur, fugitivus. Neque vero minus qui dolet aut irascitur aut metuit, * quippe qui aversetur, factum esse aut fieri aut futurum esse aliquid eorum, quæ ab universitatis administratore constituta sunt, qui ipse lex est, cuique, quod suum est, tribuens. Ergo : qui aut metuit aut dolet aut irascitur, fugitivus est.

26. Hic discedit misso in uterum semine : id deinde alia natura excipiens excolit et absolvit fretum — ex quali qualem! Alimento rursus per gulam demisit, quod alia deinceps causa excipiens sensum inde et motum et omnino vitam ac vires — quot et quales res! efficit. Hæc igitur, quæ tanta caligine involuta fiunt, contemplari oportet, et vim illam siccernere, ut eam, qua res vel deorsum vel sursum feruntur, cernimus, non oculis quidem, nec tamen minus clare.

27. Semper considerare, quomodo, qualia nunc fiunt, talia etiam antea facta esse omnia, et considerare, talia

μεν. Καὶ δὴ δράματα, καὶ σκηναὶ ὁμοειδείς, ὅσα ἐκ πείρας τῆς σῆς, ἢ τῆς πρεσβυτέρας ἱστορίας ἔγνωσ, πρὸ ὁμμάτων τίθεσθαι· ὅσον αὐτὴν δὴν Ἀδριανοῦ, καὶ αὐτὴν δὴν Ἀντωνίνου, καὶ αὐτὴν δὴν Φιλίππου, Ἀλεξάνδρου, Κροίσου· πάντα γὰρ ἐκεῖνα τοιαῦτα ἦν, μόνον δι' ἐτέρων.

κη'. Φαντάζου πάντα τὸν ἐφ' ὧτινι οὖν λυπούμενον, ἢ δυσχερεστοῦντα, ὅμοιον τῷ θυομένῳ χοιριδίῳ καὶ ἀπολακτίζοντι καὶ κεκραγόντι· ὅμοιος καὶ ὁ οἰμώζων ἐπὶ τοῦ κλινιδίου μόνος σιωπῇ τὴν ἔνδρασιν ἡμῶν· καὶ ὅτι μόνῳ τῷ λογιῶν ζῶν δέδοται, τὸ ἐκουσίως ἔπεσθαι τοῖς γινόμενοις· τὸ δὲ ἔπεσθαι ψῖλον, πᾶσιν ἀναγκαῖον.

κθ'. Κατὰ μέρος ἐφ' ἐκάστου, ὧν ποιεῖς, ἐφίστάνων, ἐπερώτα σεαυτὸν, εἰ ὁ θάνατος δεῖνόν διὰ τὸ τοῦτο στέρεσθαι.

λ'. Ὅταν προσκόπῃς ἐπὶ τινος ἁμαρτίᾳ, εὐθὺς μεταβάς, ἐπιλογίζου, τί παρόμοιον ἁμαρτάνεις· ὅσον, ἀργύριον ἀγαθὸν εἶναι κρίνων, (ἢ) τὴν ἡδονὴν, ἢ τὸ δοξάριον, καὶ κατ' εἶδος. Τούτῳ γὰρ ἐπιβάλλων, ταχέως ἐπιλήσῃ τῆς ὀργῆς· συμπέπτοντος τοῦ, ὅτι βιάζεται· τί γὰρ ποιήσεις; ἢ, εἰ δύνασαι, ἀφελε αὐτοῦ τὸ βιαζόμενον.

λβ'. Σατύρωνα ἰδὼν, Σωκρατικὸν φαντάζου, ἢ Εὐτύχην, ἢ Ὑμένα· καὶ Εὐφράτην ἰδὼν, Εὐτυχίωνα, ἢ Σιλουανὸν φαντάζου· καὶ Ἀλκίφρονα, Τροπαιοφόρον φαντάζου· καὶ Ξενοφῶντα ἰδὼν, Κρίτωνα ἢ Σευτήρον φαντάζου· καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀπιδὼν, τῶν Καισάρων τινὰ φαντάζου, καὶ ἐφ' ἐκάστου τὸ ἀνάλογον. Εἴτα συμπροσπιπτέτω σοι· ποῦ οὖν ἐκεῖνοι; οὐδαμοῦ, ἢ οπουδῇ. Οὕτως γὰρ συνεχῶς θεάσῃ τὰ ἀνθρώπινα, καπνὸν, καὶ τὸ μηδέν· μάλιστα ἐὰν συμμνημονεύσῃς, ὅτι τὸ ἅπαρ μεταβαλὼν οὐκέτι ἔσται ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ. Σὺ οὖν ἐν τίνι; τί δ' οὐκ ἀρκεῖ σοι τὸ βραχὺ τοῦτο κοσμίως διαπερᾶσαι; Ὅταν ὕλην καὶ ὑπόθεσιν φεύγεις; τί γὰρ ἔστι πάντα ταῦτα ἄλλο, πλὴν γυμνάσματα λόγου, ἐωρκαῖος ἀκριβείας καὶ φυσιολόγως τὰ ἐν τῷ βίῳ; Μένε οὖν, μέτρι ἐξοικειώσῃς σαυτῷ καὶ ταῦτα, ὥς ὁ ἐρῶν μένος στόμαχος πάντα ἐξοικειοῖ, ὥς τὸ λαμπρὸν πῦρ, ὅτι ἂν βάλῃς, φλόγα ἐξ αὐτοῦ καὶ αὐγὴν ποιεῖ.

λδ'. Μηδὲν ἐξέστω εἰπεῖν ἀληθεύοντι περὶ σοῦ, ὅτι οὐκ ἀπλοῦς, ἢ ὅτι οὐκ ἀγαθός· ἀλλὰ ψευδέσθω, ὅστις τούτων τι περὶ σοῦ ὑπολήψεται· πᾶν δὲ τοῦτο ἐπὶ σοί. Τίς γὰρ ὁ κωλύων ἀγαθὸν εἶναι σε καὶ ἀπλοῦν; σὺ μόνον κρίνον μηκέτι ζῆν, εἰ μὴ τοιοῦτος ἔσῃ. Οὐδὲ γὰρ αἰρεῖ λόγος μὴ τοιοῦτον εἶναι.

λε'. Τί ἐστι τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ὕλης δυνάμενον κατὰ τὸ ὑγιέστατον πράττειν, ἢ ῥηθῆναι; ὅτι γὰρ ἂν τοῦτο ἦ, ἔξεστιν αὐτὸ πρᾶξαι, ἢ εἰπεῖν· καὶ μὴ προφασίζου, ὡς κωλυόμενος. Οὐ πρότερον παύσῃ στένων, πρὶν ἢ τοῦτο πάθῃς, ὅτι, ὅδ' ἐστι τοῖς ἡδυπαθοῦσιν ἡ τρυφή, τοιοῦτό σοι τὸ ἐπὶ τῆς ὑποβαλλομένης καὶ ὑποπιπτούσης ὕλης ποιεῖν τὰ οἰκεία τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ· ἐκλαυσιν γὰρ δεῖ ὑπολαμβάνειν πᾶν, ὃ ἔξεστι κατὰ τῆς ἰδίας φύσιν ἐνεργεῖν. Πανταχοῦ δὲ ἔξεστι. Τῷ

esse futura. Atque totas fabulas et scenas ejusdem generis, quas vel per experientiam tuam vel ex antiqua historia cognovisti, ob oculos ponere, veluti totam Hadriani aulam, totam Antonini aulam, totam aulam Alexandri, Philippi, Cresi; omnia enim illa ejusdem generis fuerunt, modo per alios.

28. Hominem quemcunque ulla de re dolentem aut eam indigne ferentem similem animo tibi finge porcello, qui, dum mactatur, calcitrat et grunit — hujus etiam similis est is, qui solus in lectulo decumbens tacite alligationem nostram deplorat — et animal duntaxat rationi praedito datum esse, ut iis, quae fiunt, sponte obsequatur; simpliciter autem sequi omnibus necessarium.

29. Singulatim ad res, quas agis, singulas animum advertens te ipse interroga, num mors horrenda sit idcirco, quod te hac re privat.

30. Quum peccato alicujus offenderis, statim transiens tecum perpende, quid simile ipse pecces, ut, quod argentum pro bono habes aut voluptatem aut gloriosam et quae hujus sunt generis. Huic enim rei intentus mox irae oblivisceris, si etiam illud tibi succurrerit, eum vi coactum agere — quid enim faciet? — aut, si potes, libera eum vi illa cogente.

31. Satyronem ubi vides, Socraticum tibi finge Eutychem aut Hymena; et Euphratem quum vides, Eutychionem cogita aut Silvanum; Alciphronem viso, animo tuo obversetur Tropaeophorus, et, viso Xenophonte, Crito aut Severus; et te quum adspicis, Caesarum aliquem cogita, et sic in quolibet geminum ei aliquem. Tum tibi succurrat: ubi nunc sunt illi? nusquam aut ubicunque. Sic enim semper spectabis res humanas ut fumi ac nihili instar, praesertim quum simul recordatus fueris, id, quod semel mutatum sit, non per infinitum tempus esse duraturum. Tu autem, quamdiu? cur vero tibi non sufficit, spatium hoc tam breve, prout decet, transigere? Qualem materiam, qualem rem, in qua labores, fugis? Quid enim haec omnia sunt, nisi exercitia rationis, quae accurate, et, ut naturae scrutatorem decet, ea, quae in vita sunt, perspecta habet? Persiste igitur, donec etiam haec tibi familiaria reddideris, quemadmodum bonus stomachus cuncta sibi reddit familiaria et ignis validus, quidquid injeceris, inde flammam et splendorem edit.

32. Nemini liceat, id, quod verum est, loquenti, te dicere non esse simplicem aut bonum, sed mentiatur, quisquis horum aliquid de te opinatur. Quidquid autem hujus generis est, id in tua situm est potestate. Quis enim est, qui te prohibeat, quominus bonus et simplex sis? tu tantum certo statue, non diutius vivere, nisi talis sis futurus. Neque enim ratio te jubet, si non talis sis, diutius vivere.

33. Quid est, quod hac in re optime vel agi vel dici possit? nam quodcunque fuerit, id ipsum facere vel dicere licet, neque causari, te impediri. Non gemere desines, priusquam ita affectus fueris, ut quod voluptariis deliciis, idem tibi sit, in quavis materia subjecta tibi que oblata ea facere, quae propriae hominis constitutioni consentanea sunt: fructus enim loco habendum est, quidquid secundum tuam naturam agere tibi licet. Ubique autem id licet. Cylindro

μὲν οὖν κυλινδρῷ οὐ πανταχοῦ δίδοται φέρεσθαι τὴν ἰδίαν κίνησιν, οὐδὲ τῷ ὕδατι, οὐδὲ πυρὶ, οὐδὲ τοῖς ἀλλοῖς, ὅσα ὑπὸ φύσεως, ἢ ψυχῆς ἀλόγου, διοικεῖται· τὰ γὰρ διείργοντα καὶ ἐνιστάμενα πολλά. Νοῦς δὲ καὶ λόγος διὰ παντός τοῦ ἀντιπίπτοντος οὕτως πορεύεσθαι δύναται, ὡς πέφυκε, καὶ ὡς θέλει. Ταύτην τὴν ῥασιώνην πρὸ ὁμμάτων τιθέμενος, καθ' ἣν ἐνεγκήσεται ὁ λόγος διὰ πάντων, ὡς πῦρ ἄνω, ὡς λίθος κάτω, ὡς κύλινδρος κατὰ πρᾶνοῦς, μηκέτι μηδὲν ἐπιζητεῖ. Τὰ γὰρ λοιπὰ ἐγκόμματα ἥτοι τοῦ σωματικοῦ ἐστὶ τοῦ νεκροῦ, ἢ χωρὶς ὑπολήψεως, καὶ τῆς αὐτοῦ τοῦ λόγου ἐνδόσεως, οὐ θραύει, οὐδὲ ποιεῖ κακὸν οὐδοτιοῦν· ἐπεὶ τοι καὶ ὁ πάσχων αὐτὸ, κακὸς ἂν εὐθὺς ἐγίνετο. Ἐπὶ γοῦν τῶν ἄλλων κατασκευασμάτων πάντων, ὃ τι ἂν κακὸν τινι αὐτῶν συμβῇ, παρὰ τοῦτο χεῖρον γίνεται αὐτὸ τὸ πάσχον· ἐνταῦθα δὲ, εἰ δεῖ εἰπεῖν, καὶ χρεῖτων γίνεται ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐπαινετώτερος, ὁρθῶς χρώμενος τοῖς προσπίπτουσιν. Ὅπως δὲ μέμνησο, θεὶ τὸν φύσει πολίτην οὐδὲν βλάπτει, ὁ πολὺν οὐ βλάπτει, οὐδὲ γε πολὺν βλάπτει, ὁ νόμον οὐ βλάπτει· τούτων δὲ τῶν καλουμένων ἀκληρημάτων οὐδὲν βλάπτει νόμον. Ὁ τοίνυν νόμον οὐ βλάπτει, οὔτε πολὺν, οὔτε πολίτην.

λδ'. Τῷ δεδηγμένῳ ὑπὸ τῶν ἀληθῶν δογμάτων ἀρκαῖ καὶ τὸ βραχύτατον, καὶ ἐν μέσῳ κείμενον εἰς ὑπόμνησιν ἀλυπτίας καὶ ἀφοβίας· οἶον·

Φύλλα τὰ μὲν τ' ἄνεμος χαμάδις χρεῖ . . .

ὡς ἀνδρῶν γενεή.

Φυλλάρια δὲ καὶ τὰ τεκνία σου· φυλλάρια δὲ καὶ ταῦτα τὰ ἐπιδοῶντα ἀξιοπίστως, καὶ ἐπευφημοῦντα, ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων καταρῶμενα, ἢ ἡσυχῇ ψέγοντα καὶ χλευάζοντα· φυλλάρια δὲ ὁμοίως καὶ τὰ διαδεζόμενα τὴν ὑστεροφημίαν. Πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα « ἅρος ἐπιγίγνεται ὄρη »· εἴτα ἄνεμος καταβέβληκεν· ἐπειθ' ὕλη ἕτερα ἀντὶ τούτων φύει. Τὸ δὲ ὀλιγοχρόνιον κοινὸν ἀπάντων· ἀλλὰ σὺ πάντα, ὡς αἰώνια ἐσόμενα, φεύγεις καὶ διώκεις. Μικρὸν καὶ καταμύσεις· τὸν δὲ ἐξενεγκόντα σε ἤδη ἄλλος θρηνήσει.

λε'. Τὸν υγιαίνοντα ὀφθαλμὸν πάντα δρᾶν δεῖ τὰ δραστὰ, καὶ μὴ λέγειν, « Τὰ χλωρὰ θέλω »· τοῦτο γὰρ ὀφθαλμιῶντός ἐστι. Καὶ τὴν υγιαίνουσαν ἀκοήν, καὶ ὁσφρησιν, εἰς πάντα δεῖ τὰ ἀκουστά καὶ ὁσφραντὰ ἐτοιμὴν εἶναι. Καὶ τὸν υγιαίνοντα στόμαχον πρὸς πάντα τὰ τρόφιμα ὁμοίως ἔχειν, ὡς μύλην πρὸς πάντα, ὅσα ἀλίσσουσα κατεσκευάσται. Καὶ τοίνυν τὴν υγιαίνουσαν διάνοιαν πρὸς πάντα δεῖ τὰ συμβαίνοντα ἐτοιμὴν εἶναι· ἢ δὲ λέγουσα, « Τὰ τεκνία σωξέσθω, » καὶ « Πάντες, ὃ τι ἂν πράξω, ἐπαινεῖτωσαν, » ὀφθαλμός ἐστι, τὰ χλωρὰ ζητῶν, ἢ ὁδόντες τὰ ἀπαλά.

λς'. Οὐδεὶς ἐστὶν οὕτως εὐποτος, ᾧ ἀποθνήσκοντι οὐ παρεστῆζονται τινες, ἀσπαζόμενοι τὸ συμβαῖνον κακόν. Σπουδαῖος καὶ σοφὸς ἦν· μὴ τὸ πανύστατον ἔσται

quidem non datur, ut proprio suo ex motu ubique feratur neque aquæ, neque igni, nec reliquis, quæ a natura aut anima ratione carente reguntur; multa enim sunt, quæ hæc coercent iisque resistunt. Mens autem et ratio per omnia, quæ obsistunt, secundum naturam et voluntatem suam procedere potest. Hanc facilitatem, qua ratio per omnia ferri potest, ut ignis sursum, lapis deorsum, cylindrus per declive, ob oculos tibi ponens, nihil amplius require. Reliqua enim omnia impedimenta aut corporei sunt cadaveris, aut sine opinione et ipsius rationis remissione nec vulerant nec minimum quidem mali efficiunt; alioquin qui hoc pateretur, statim deterior fieret. In aliis quidem operibus, quidcunque alicui contingat mali, eo ipso redditur deterius id, quod patitur; hic autem, si ita dicere licet, etiam melior fil homo et laude dignior, si iis, quæ ipsi obijciuntur, recte utitur. Omnino autem memento, civem indigenam nihil lædere, quod civitatem non lædat, nihil autem civitatem lædere, quod legem non violet; eorum autem, quæ infortunia dicuntur, nihil violat legem. Quod igitur legem non violat, id neque civitatem neque civem lædit.

34. Ei, qui veris decretis* acutus est, brevissimum et in medio positum sufficit, quo admoneatur de mœnore et metu abjiciendis, ut

« Sternit humi frondes alias vis aspera venti »

« sic hominum genus est. »

Foliola et liberi tui; foliola et ii, qui maximo sublato clamore, ut fidem dictis faciant, alios celebrant, aut e contrario diris devovent, aut clam vituperant et rident; foliola pariter, qui famam posthumam excipient. Omnia enim hæc « veris nascuntur in hora. » Post ventus ea humum sternit; deinde silva alia in ipsorum locum profert. Brevitas autem temporis communis est omnibus; tu vero omnia perinde atque æterna forent, fugis et sectaris. Mox etiam tui clauduntur oculi, et eum, qui te extulit, mox alius lugebit.

35. Sani oculi est videre omnia, quæ sub visum cadunt, nec dicere: « viridia volo. » Hoc enim ejus est, qui oculis laborat. Sanum porro auditum et olfactum oportet ad omnia, quæ auditu aut olfactu percipi possunt, esse paratum. Bene valentis porro stomachi est, ad omnia alimenta pariter se habere, ac mola se habet ad omnia, ad quæ mola fabricata est. Atque sic etiam mentis sanæ est, ad omnia, quæ eveniant, esse paratam. Illa vero, quæ « Liberos, » inquit, « mihi salvos esse volo », aut, « omnes quidquid faciam laudare volo », oculi instar est, qui viridia pœcit, et dentium, qui mollia.

36. Nemo adeo felix est, cui morienti non adstituri sint quidam, qui malo, quod accidit, lætantur. Bonus et sapiens fuerit: nonnetamen ad extremum erit, qui secum di-

ας, ὁ καθ' αὐτὸν λέγων, « Ἀναπνεύσωμέν ποτε ἀπὸ τούτου τοῦ παιδαγωγοῦ. Χαλεπὸς μὲν οὐδενὶ ἡμῶν ἦν, ἀλλὰ ἡσθανόμεν, ὅτι ἡσυχῇ καταγινώσκει ἡμῶν. » Ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ σπουδαίου. Ἐφ' ἡμῶν δὲ πόσα ἔλλα ἐστὶ, δι' ἃ πολλὸς δ' ἀπαλλακτῶν ἡμῶν; τοῦτο οὖν ἐνοήσεις ἀποθνήσκων, καὶ εὐκολώτερον ἐξελεύσει, λογιζόμενος· ἐκ τοιοῦτου βίου ἀπέρχομαι, ἐν ᾧ αὐτοὶ οἱ κοινῶν, ὑπὲρ ὧν τὰ τοσαῦτα ἡγωνισάμην, ἡδέαμην, ἐφρόντισα, αὐτοὶ ἐκείνοι ἐθέλουσι με ὑπάγειν, ἄλλην τινὰ τύχην ἐκ τούτου βραστήων ἐλπίζοντες. Τί ἂν οὖν τις ἀντέχοιτο τῆς ἐνταῦθα μακροτέρας διατριβῆς; Μὴ μὲντοι διὰ τοῦτο ἔλαττον εὐμενὴς αὐτοῖς ἀπῆθι, ἀλλὰ τὸ ἴδιον ἔθος διασώζων, φίλος, καὶ εὖνους, καὶ ἰλεως, καὶ μὴ πάλιν ὡς ἀποσπώμενος· ἀλλ', ὥσπερ ἐπὶ τοῦ εὐθαντοῦντος εὐκόλως τὸ ψυχάριον ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξελεῖται, τοιαύτην καὶ τὴν ἀπὸ τούτων ἀσυχώρησιν δεῖ γενέσθαι· καὶ γὰρ τούτοις ἡ φύσις (σε) συνῆψε, καὶ συνέκρινεν. Ἀλλὰ νῦν διαλύει; διαλύομαι, ὡς ἀπὸ οἰκείων μὲν, οὐ μὴν ἀνθελκόμενος, ἀλλ' ἀδίστατος· ἐν γὰρ καὶ τοῦτο τῶν κατὰ φύσιν.

λζ'. Ἔθισον ἐπὶ παντός, ὡς οἷόν τε, τοῦ πρασσομένου ὑπὸ τινος, ἐπιζητεῖν κατὰ σαυτὸν· « Οὗτος τοῦτο ἐπὶ τίνα φέρει; » Ἀρχοῦ δὲ ἀπὸ σαυτοῦ, καὶ σαυτὸν πρῶτον ἐξέταζε.

λη'. Μέμνησο, ὅτι τὸ νευροσπαστοῦν ἐστὶν ἐκεῖνο, τὸ ἐνδον ἔγκεχυρμένον· ἐκεῖνο ῥητορεία, ἐκεῖνο ζωὴ, ἐκεῖνο, εἰ δεῖ εἰπεῖν, ἀνθρώπος. Μηδέποτε συμπεριφαντάζου τὸ περιεικείμενον ἀγγεωδές, καὶ τὰ ὄργανα ταῦτα τὰ περιπεπλασμένα. Ὅμοια γάρ ἐστι σκεπάριον, μόνον διαφέροντα, καθότι προσφυῖ ἐστὶν. Ἐπεὶ τοι οὐ μᾶλλον τι τούτων ὀφελός ἐστι τῶν μορίων, χωρὶς τῆς κινούσης καὶ ἰσχύουσας αὐτὰ αἰτίας, ἢ τῆς κερκίδος τῇ ὑφαντρίᾳ, καὶ τοῦ καλάμου τῷ γράφοντι, καὶ τοῦ μαστιγίου τῷ ἡνιόχῳ.

BIBAION IA.

α'. Τὰ ἴδια τῆς λογικῆς ψυχῆς· ἐαυτὴν ὁρᾷ, ἐαυτὴν διαρθεροῖ, ἐαυτὴν, ὅποιαν ἂν βούληται, ποιεῖ, τὸν καρπὸν, ὃν φέρει, αὐτὴ καρποῦται (τούς γὰρ τῶν φυτῶν καρπούς, καὶ τὸ ἀνάλογον ἐπὶ τῶν ζώων, ἄλλοι καρποῦνται), τοῦ ἰδίου τέλους τυγχάνει, ὅπου ἂν τὸ τοῦ βίου πέρας ἐπιστῇ. Οὐχ, ὥσπερ ἐπὶ ὀρχήσεως καὶ ὑποκρίσεως, καὶ τῶν τοιούτων, ἀτελὴς γίνεται ἡ ὧν πράξις, ἐάν τι ἐγκόψῃ· ἀλλ' ἐπὶ παντός μέρους, καὶ ὅπου ἂν καταληφθῇ, πλήρης καὶ ἀπροσδεὴς ἐαυτῇ τὸ προτεθὲν ποιεῖ· ὥστε εἰπεῖν, Ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά. Ἔτι δὲ περιέρχεται τὸν ὅλον κόσμον, καὶ τὸ περὶ αὐτὸν κενόν, καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν ἀπειρίαν τοῦ αἰῶνος ἐκτείνεται, καὶ τὴν περιοδικὴν παλιγγενεσίαν τῶν ὧν ἐμπεριλαμβάνει, καὶ περινοεῖ, καὶ θεωρεῖ, ὅτι οὐδὲν νεώτερον ὄφνεται οἱ μεθ' ἡμᾶς, οὐδὲ περιττότερον εἶδον οἱ πρὸ ἡμῶν· ἀλλὰ τρόπον τινὰ ὁ τετρακοντούτης ἔλιν νοῦν ὁποσονοῦν ἔχει, πάντα τὰ

cat : « Respirabimus tandem aliquando ab hoc pedagogo : nemini quidem nostrum gravis ac molestus fuit, sed sensi, cum nos tacite damnare. » Hæc igitur de viro probo. In nobis autem quam multa alia sunt, propter quæ a nobis liberari cupiant haud pauci? Hæc igitur moribundus contemplaberis et libentius discedes, hæc tecum reputans : « discedo e tali vita, in qua ipsi vitæ socii, quorum gratia tantos suscepi labores, tot fudi preces, tantas sustinui curas, me migrare volunt, quod inde aliud quid levaminis sibi fore sperant. Quid igitur est, cur quis diutius hic morari cupiat? Nec tamen propterea illis minus benevolus hinc discede, sed mores tuos servans, amicus, benevolus, mitis; neque tamen contra quasi vi avellaris, verum, quemadmodum in eo, cui facilis mors contingit, animula facile corpore exsolvitur, talem etiam tuam ab his secessionem esse oportet; cum his enim natura te copulavit et conjunxit. Verum nunc dissolvit? Dissolvor igitur tanquam familiaribus, nec tamen reluctans, sed nulla vi coactus discedens : nam hoc quoque unum est eorum, quæ naturæ conveniunt. »

37. Solemne tibi sit, in singulis cujusvis actionibus, quoad fieri potest, tecum reputare : « Quorsum hæc ejus actio spectat? » A te ipso autem fac initium teque primum explora.

38. Memento, illud, quod te quasi fidiculis huc illic impellat, id esse, quod intus absconditum est; hoc est suadela, hoc vita, hoc, si verum volumus, homo. Noli igitur unquam cum eo mente complecti circumjectum tibi vas et instrumenta illa undique tibi afficta : nam dolabræ sunt similia, abs qua eo tantum differunt, quod adnata sunt. Nam profecto non magis cujusquam harum partium tibi usus est sine illa causa, quæ ea movet eorumque motum retinet, quam radii textrici, aut calami scribenti, aut flagelli currus rectori.

LIBER XI.

1. Hæc sunt propria animo ratione prædito : se ipse videt, se effingit, se, qualem vult esse, reddit, et fructus, quos fert, ipse percipit — plantarum enim fructus et quæ his in animalibus respondent, alii percipiunt — finem suum consequitur, ubicunque vitæ terminus imminet. Non; quemadmodum in saltatione et actione fabularum, manca et mutila rediditur tota actio, si quid inciderit, sed in quacunque parte, et ubicunque deprehensus fuerit, id, quod sibi proposuit, perfectum et omnibus numeris absolutum reddit, ut dicere possit, « ego quæ mea sunt, habeo. » Totum præterea mundum contemplando pervagatur, et, quod hunc ambit, vacuum, et figuram ejus, atque in ævi immensitatem se extendit et omnium rerum regenerationem certis temporum periodis circumscriptam complectitur et considerat, atque intelligit, nihil novi visuros esse posteros nostros, nihilque majus vidisse majores nostros, sed eum, qui quadraginta vixerit annos, si vel minimum mentis habuerit, quodam-

γεγονότα καὶ τὰ ἐσόμενα ἑώρακε κατὰ τὸ ὁμοειδές. Ἴδιον δὲ λογικῆς ψυχῆς, καὶ τὸ φιλεῖν τοὺς πλησίον, καὶ ἀλήθεια, καὶ αἰδώς, καὶ τὸ μηδὲν ἑαυτῆς προτιμᾶν, ὅπερ ἴδιον καὶ νόμου. Οὕτως ἄρ' οὐδὲν διήνεγκε λόγος ὁρθός, καὶ λόγος δικαιοσύνης.

β'. Ῥῥῆς ἐπιτερπούς, καὶ ὀρχήσεως καὶ παγκρατίου καταφρονήσεις, ἐὰν τὴν μὲν ἐμμελῆ φωνὴν καταμερίσῃς εἰς ἑκαστον τῶν φθόγγων, καὶ καθ' ἓνα πύθῃ σεαυτοῦ, εἰ τούτου ἤττων εἶ· διατραπήσῃ γάρ· ἐπὶ δὲ ὀρχήσεως τὸ ἀνάλογον ποιήσας καθ' ἑκάστην κίνησιν, ἢ σφέειν· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ παγκρατίου. Ὅλως οὖν, χωρὶς ἀρετῆς καὶ τῶν ἀπ' ἀρετῆς, μέμνησο ἐπὶ τὰ κατὰ μέρος τρέχειν, καὶ τῇ διαιρέσει αὐτῶν εἰς καταφρόνησιν ἵέναι· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τὸν βίον ὅλον μετέφερε.

γ'. Ὅλα ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἡ ἔτοιμος, ἐὰν ἤδη ἀπολυθῇναι δέῃ τοῦ σώματος, καὶ ἤτοι σβεσθῆναι, ἢ σκεδασθῆναι, ἢ συμμείναι. Τὸ δὲ ἔτοιμον τοῦτο, ἵνα ἀπὸ ἰδικῆς κρίσεως ἐργηται, μὴ κατὰ ψιλὴν παράταξιν, ὥς οἱ Χριστιανοί, ἀλλὰ λελογισμένως, καὶ σεμνῶς, καὶ ὥστε καὶ ἄλλον πείσαι, ἀτραγώδως.

δ'. Πεποίηκα τί κοινωνικῶς; οὐκοῦν ὠφέλημαι· τοῦτο ἵνα αἰ πρόχειρον ἀπαντᾷ· καὶ μηδαμοῦ παύου.

ε'. Τίς σου ἡ τέχνη; ἀγαθὸν εἶναι. Τοῦτο δὲ πῶς καλῶς γίνεται ἢ ἐκ θεωρημάτων, τῶν μὲν περὶ τῆς τοῦ ὅλου φύσεως, τῶν δὲ περὶ τῆς ἰδίας τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς;

ζ'. Πρῶτον αἱ τραγωδαὶ παρήχθησαν ὑπομηστι· καὶ τῶν συμβαινόντων, καὶ ὅτι ταῦτα οὕτω πέφυκε γίνεσθαι, καὶ ὅτι, ὅς ἐπὶ τῆς σκληρῆς ψυχαγωγείσῃς, τούτοις μὴ ἀχθεσθε ἐπὶ τῆς μεζιζονος σκηνῆς. Ὅρατε γάρ, ὅτι οὕτω δεῖ ταῦτα περαινέσθαι, καὶ ὅτι φέρουσιν αὐτὰ καὶ οἱ κεκραγότες· « Ἴδὼ Κιθαρῶν. » Καὶ λέγεται δὲ τίνα ὑπὸ τῶν τὰ δράματα ποιούντων χρησίμως· οἷόν ἐστιν ἐκεῖνο μάλιστα,

Εἰ δ' ἡμελήθην ἐκ θεῶν καὶ παῖδ' ἐμῶν,
ἔχει λόγον καὶ τοῦτο·

καὶ πάλιν,

Τοῖς πράγμασιν γὰρ οὐχὶ θυμούσθαι (χρεών)·

καί,

Βίον θερίζειν ὥστε κάρπιμον στάχυν·

καὶ ὅσα τοιαῦτα. Μετὰ δὲ τὴν τραγωδίαν ἡ ἀρχαία κωμῳδία παρήχθη, παιδαγωγικὴν παρρησίαν ἔχουσα, καὶ τῆς ἀτυφίας οὐκ ἀχρήστως δι' αὐτῆς τῆς εὐθυρρήμοσύνης ὑπομιμνήσκουσα· πρὸς οἷόν τι καὶ Διογένης ταυτί παρελάμβανε. Μετὰ ταῦτα τίς ἡ μέση κωμῳδία, καὶ λοιπὸν ἡ νέα πρὸς τί ποτε παρελίσταται, ἢ κατ' ὀλίγον ἐπὶ τὴν ἐκ μιμήσεως φιλοτεχνίαν ὑπερβύη, ἐπίστησον. Ὅτι μὲν γὰρ λέγεται καὶ ὑπὸ τούτων τινὰ χρήσιμα, οὐκ ἀγνοεῖται· ἀλλὰ ἡ ὅλη ἐπιβολὴ τῆς τοιαύτης ποιήσεως καὶ δραματοποιίας πρὸς τίνα ποτὲ σκοπὸν ἀπέβλεψε;

modo et praeterita et futura vidisse omnia, quum ejusdem speciei sint omnia. Proprium quoque est animo ratione praedito, amare proximos, et veritas, et verecundia, et summa sui ipsius aestimatio, quae etiam legi propria est. Sic igitur non differt recta ratio a ratione legis.

2. Cantilenam jucundam, et saltationem et pancratium contemnes, si voce concinna in singulos sonos divisa, de his singulatim te interrogaveris, num hoc inferior sis; nam te id confiteri pueret; et vero, si simile quid feceris in saltatione, quod ad singulos motus et gestus attinet, idemque in pancratio. In omnibus igitur omnino rebus, excepta virtute et iis, quae e virtute proficiscuntur, ad singulas earum partes recurrere memento et per earum divisionem ad ipsas contemnendas abire. Idem ad totam vitam, fac, transferas.

3. Qualis est animus paratus, si jam debeat a corpore solvi et vel exstingui vel dissolvi vel permanere. Hac tamen promptitudo ut a singulari judicio proficiscatur, nequaquam e mera obstinatione, ut in Christianis, sed re bene deliberata, et cum gravitate et, ut etiam alii id persuadere possis, sine fastu tragico.

4. Feci aliquid, quod societati prodest? Igitur utilitatem consecutus sum: hoc ut semper tibi in promptu sit et occurrat! Nunquam desine.

5. Quenam est ars tua? Bonum esse. Hoc autem quae alia ratione fit, nisi per praecipua tum ad naturam universi, tum ad propriam hominis conditionem spectantia?

6. Primum tragoediae sunt institutae, quae monerent de iis, quae accidunt, eamque esse rerum naturam, ut haec sic eveniant, atque ne, quibus in scena delectamini, iisdem in majore scena offendamini. Nam videtis, non posse fieri, quin haec non accidant, eaque etiam illos sustinere, qui, « Eheu, Cithaeron! » exclamant. Atque dicuntur quaedam ab iis, qui fabulas composuerunt, utiliter, velut potissimum hoc:

« Si me meosque liberos di negligunt,
hulus etiam constat ratio. »

Et rursus:

« Nam nequitiam hominem rebus irasci decet. »

Et:

« Spicas ut frugiferas, sic vitam metere; »

et quae id genus sunt alia. Post tragoediam vetus comedia in medium prolata est, quae paedagogicam usurpabat libertatem et ipsa sermonis licentia ad homines de fastu vitando admonendos non inutilis erat; quo consilio etiam Diogenes quaedam hinc suscepit. Deinde quenam fuerit media comedia et quo consilio nova sit instituta quae paulatim in artificiosum imitationis studium abiit, considera. Nam etiam ab his dici quaedam utilia, nemo ignorat; verum totum hujus poesis et fabularum institutum quorsum spectat?

ζ. Πῶς ἐναργῆς προσπίπτει τὸ μὴ εἶναι ἄλλην βίον ὑπὸ τῶν εἰς τὸ φιλοσοφεῖν οὕτως ἐπιτήδειον, ὥς ταύτην, ἐν ᾗ νῦν ὦν τυγχάνεις;

η'. Κλάδος, τοῦ προσεχοῦς κλάδου ἀποκοπεῖς, οὐ δύναται μὴ καὶ τοῦ ὅλου φυτοῦ ἀποκεκοῦσθαι. Οὕτω δὲ καὶ ἄνθρωπος, ἐνὸς ἀνθρώπου ἀποσχισθεὶς, ὅλης τῆς κοινωνίας ἀποπέπτωκε. Κλάδον μὲν οὖν ἄλλος ἀποκόπτει· ἄνθρωπος δὲ αὐτὸς ἑαυτὸν τοῦ πλησίον χωρίζει, μισήσας καὶ ἀποστραφεὶς, ἀγνοεῖ δὲ, ὅτι καὶ τοῦ ὅλου πολιτεύματος ἕμα ἀποτετέμνηκεν ἑαυτόν. Πλὴν ἐκεῖνό γε δῶρον τοῦ συστήσαντος τὴν κοινωνίαν Διός· ἐξεστὶ γὰρ πάλιν ἡμῖν συμφύνη τῷ προσεχεῖ, καὶ πάλιν τοῦ ὅλου συμπληρωτικοὺς γενέσθαι. Πλεονάκεις μέντοι γινώμενον τὸ κατὰ τὴν τοιαύτην διαίρεσιν, δυσένωντον καὶ δυσἀποκατάστατον τὸ ἀποχωροῦν ποιεῖ. Ὅλους τε οὐχ ὁμοίως δὲ κλάδος, ὁ ἀπ' ἀρχῆς συμβλασθήσας καὶ συμπνους συμμεινὰς, τῷ μετὰ τὴν ἀποκοπὴν αὐθις ἐγχευτρισθέντι, ὃ τί ποτε λέγουσιν οἱ φυτουργοὶ· Ὁμοθεμνεῖν μὲν, μὴ ὁμοδογματεῖν δέ.

θ'. Οἱ ἐνιστάμενοι προΐοντι σοι κατὰ τὸν ὁρὸν λόγον, ὥσπερ ἀπὸ τῆς ὑγιᾶς πράξεως ἀποτρέφει σε οὐ δυνήσονται, οὕτως μὴδὲ τῆς πρὸς αὐτοὺς εὐμενείας ἐκκρουέτωσαν· ἀλλὰ φύλασσε σεαυτὸν ἐπ' ἀμφοτέρων ὁμοίως, μὴ μόνον ἐπὶ τῆς εὐσταθοῦς κρίσεως καὶ πράξεως, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς πρὸς τοὺς κωλύειν ἐπιχειροῦντας, ἢ ἄλλως δυσχεραίνοντας, πρᾶξήτος. Καὶ γὰρ τοῦτο ἀσθενές, τὸ χαλεπαίνειν αὐτοῖς, ὥσπερ τὸ ἀποστῆναι τῆς πράξεως, καὶ ἐνδοῦναι καταπλαγέντα· ἀμφοτέροι γὰρ ἐπίσης λειποτάχται, ὁ μὲν ὑποτρέσας, ὁ δὲ ἄλλοτριωθείς πρὸς τὸν φύσει συγγενῇ καὶ φίλον.

ι'. Οὐκ ἔστι χεῖρων οὐδεμία φύσις τέχνης· καὶ γὰρ αἱ τέχναι τὰς φύσεις μιμοῦνται. Εἰ δὲ τοῦτο, ἡ πᾶσιν τῶν ἄλλων τελευτάτη καὶ περιληπτικωτάτη φύσις οὐκ ἂν ἀπολείποιο τῆς τεχνικῆς εὐμηχανίας. Πᾶσαι δὲ γε τέχναι τῶν κρείττωνων ἐνεκεν τὰ χεῖρω ποιοῦσιν, αἰοοῦν καὶ ἡ κοινὴ φύσις. Καὶ δὴ ἐνθεν μὲν γένεσις δικαιοσύνης, ἀπὸ δὲ ταύτης αἱ λοιπαὶ ἀρεταὶ ὀφίστανται· οὐ γὰρ τηρηθήσεται τὸ δίκαιον, ἐὰν ἦτοι διαφερώμεθα πρὸς τὰ μέσα, ἢ εὐεξαπάτητοι καὶ προπρωτικοὶ καὶ μεταπρωτικοὶ ὦμεν.

ια'. Εἰ οὐκ ἐργεταὶ ἐπὶ σὲ τὰ πράγματα, ὧν αἱ διωξεις καὶ φυγαὶ βορβοῦσί σε, ἀλλὰ τρόπον τινὰ αὐτὸς ἐπ' ἐκεῖνα ἐρχῇ· τὸ γοῦν κρίμα τὸ περὶ αὐτῶν ἡσυχάζετω, κάκεῖνα μενεῖ ἀτρεμοῦντα, καὶ οὔτε διώκων οὔτε φεύγων ὁφθήσῃ.

ιβ'. Σφαῖρα ψυχῆς αὐτοειδής, θαν μῆτε ἐκτείνηται ἐπὶ τι, μῆτε ἔσω συντρέχῃ, μῆτε σπεύρηται, μῆτε συνζήνη, ἀλλὰ φωτὶ λάμπηται, ᾧ τὴν ἀλήθειαν ὁρᾷ τὴν πάντων, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ.

ιγ'. Καταφρονῇσέ μου τίς; ὀφεται. Ἐγὼ δὲ ὀφμαι, ἵνα μὴ τι καταφρονήσεως ἄξιον πράσσω ἢ λέγων εὐρίσκωμαι. Μισῶσσι; ὀφεται. Ἀλλὰ ἐγὼ εὐμενῆς καὶ εὖνους παντὶ, καὶ τούτῳ αὐτῷ ἔτοιμος τὸ παρορώμενον δεῖξαι, οὐκ ὀνειδιστικῶς, οὐδὲ ὡς κατεπιδεικνύ-

M. ANTONINUS.

7. Quam liquido compertum habes, nullum aliud vitæ genus ad philosophandum tam idoneum, quam hoc, in quo forte versaris?

8. Ramus a ramo coherente amputatus non potest non a tota arbore abscissus esse. Sic igitur etiam homo ab uno homine avulsus, tota societate excidit. Ac ramum quidem alius amputat; homo autem se ipse a proximo separat, dum eum odit et aversatur, ignorat autem, se simul a tota civitate sese abscidisse. Veruntamen illud munus est ejus, qui hanc societatem condidit, Jovis, quod nobis licet rursus cum eo, cui antea adhæsimus, coalescere ac rursus partem necessariam ad totius integritatem fieri. Quod tamen sæpe in illa separatione versatur, facit, ut id quod abscessit, laud facile uniri et in pristinum locum restitui possit. Omnino ramus, qui ab initio cum arbore germinavit et cum ea constanter quasi conspiravit, non similis est ei, qui, postquam abscissus erat, iterum insertus est, quidquid dicant hortulani: Una quidem fruticari, verum non una probare eadem decreta.

9. Qui tibi secundum rectam rationem procedenti impedimento sunt, sicut a sana agendi ratione te depellere non possunt, ita neque benevolentiam erga ipsos tibi excusant; sed utrumque pariter tuere, constantiam in judicando et agendo, et mansuetudinem erga eos, qui te impedire aut alia ratione molesti esse conantur. Etenim non minus imbecilli animi est, iis succedere, quam ab actione desistere et consternatum succumbere; uterque enim pariter desertæ stationis reus est et qui metu percussus est et qui cognatum sibi natura et amicum aversatus est.

10. Nulla natura inferior est arte; nam etiam artes naturam imitantur. Quod si est, natura omnium præstantissima et ceteras omnes complectens artium solertiæ neulquam cesserit. Omnes autem artes præstantiorum gratia deteriora efficiunt: igitur etiam communis natura. Atque hinc sane justitiæ origo, ex hac autem reliquæ virtutes oriuntur: non enim servari poterit id, quod justum est, si aut medias res ad nos pertinere putamus, aut nos facile decipi patimur, aut in assentiendo temerari et inconstantes sumus.

11. Non veniunt ad te res, quarum cupido et aversatio te conturbant, verum quodammodo ipse ad eas accedis. Proinde tuum de iis judicium quiescat; quo facto etiam illæ manebunt immotæ: et ut eas neque sectans neque fugiens videberis.

12. Sphæra animi sui similis, quando se neque extendit ad aliquid, neque intro se contrahit, neque dilatatur, neque subidit, sed lumine collustratur, quo veram et omnium rerum et suam ipsius naturam perspicat.

13. Contemnit me aliquis? ipse viderit. Ego vero cavebo, ne quid contemptu dignum agere aut dicere deprehendar. Odit me? ipse viderit. Ego vero omnibus sum mihi et benevolus et paratus, qui huic errorem ostendam suum, neque tamen exprobrandi causa, neque ut ostentem, me

μενος, ὅτι ἀνέχομαι, ἀλλὰ γνησίως καὶ χρηστῶς, ὅς ὁ Φωκίων ἐκείνος, εἰ γὰρ μὴ προσποιεῖτο. Τὰ ἔσω γὰρ δεῖ τοιαῦτα εἶναι, καὶ ὑπὸ τῶν θεῶν βλέπεσθαι ἀνθρώπον πρὸς μηδὲν ἀγανακτικῶς διατιθέμενον, μηδὲ δεινοπαθοῦντα. Τί γάρ σοι κακὸν, εἰ αὐτὸς νῦν ποιεῖς τὸ τῇ φύσει σου οἰκείον, καὶ δέχηι τὸ νῦν τῇ τῶν ὁλων φύσει εὐκαιρον, ἀνθρώπος τεταγμένος πρὸς τὸ γίνεσθαι δι' ὅτου δὴ κοινῇ συμφέρον;

ιδ'. Ἀλλήλων καταφρονούντες, ἀλλήλοις ἀρσπεύονται, καὶ ἀλλήλων ὑπερέχειν θέλοντες, ἀλλήλοις ὑποκατακλίνονται.

ιε'. Ὡς σαπρὸς καὶ κίβδηλος ὁ λέγων. « Ἐγὼ προήρημαι ἀπλῶς σοι προσφέρεισθαι; » Τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; τοῦτο οὐ δεῖ προλέγειν. Αὐτοῦ φανήσεται· ἐπὶ τοῦ μετώπου γεγράφθαι ὀφείλει εὐθὺς ἡ φωνή· Τοιοῦτον ἔχει, εὐθὺς ἐν τοῖς ὀμμασιν ἔξεχει, ὡς τῶν ἐραστῶν ἐν τῷ βλέμματι πάντα εὐθὺς γνωρίζει ὁ ἐρώμενος. Τοιοῦτον ὁλος δεῖ τὸν ἀπλοῦν καὶ ἀγαθὸν εἶναι, ὅσον γράσωνα, ἵνα ὁ παραστάς, ἅμα τῷ προσελθεῖν, θέλει οὐ θέλει, αἰσθῆται. Ἐπιτήδευσις δὲ ἀπλότητος σφάλμη ἐστίν. Οὐδὲν ἐστὶν αἰσχίον λυκοφιλίας. Πάντων μάλιστα τοῦτο φεῦγε. Ὁ ἀγαθός, καὶ ἀπλοῦς, καὶ εὐμενής, ἐν τοῖς ὀμμασιν ἔχουσι ταῦτα, καὶ οὐ λανθάνει.

ις'. Καλλίστα διακτῆν, δύναμις αὕτη ἐν τῇ ψυχῇ, ἐὰν πρὸς τὰ ἀδιάφορα ἀδιαφορῇ. Ἀδιαφορήσει δὲ, ἐὰν ἕκαστον αὐτῶν θεωρῇ διηρημένως, καὶ διλικῶς, καὶ μεμνημένος, ὅτι οὐδὲν αὐτῶν ὑπόληψιν περὶ αὐτοῦ ἡμῖν ἐμποιεῖ, οὐδὲ ἔρχεται ἐφ' ἡμᾶς· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀτρεμεῖ, ἡμεῖς δὲ ἐσμέν, οἱ τὰς περὶ αὐτῶν κρίσεις γεννῶντες, καὶ ὅσον γράφοντες ἐν ἑαυτοῖς, ἔξω μὲν μὴ γράφειν, ἔξω δὲ, κἀν ποῦ λάβῃ, εὐθὺς ἐξαλείψαι· ὅτι ὀλίγου χρόνου ἔσται ἡ τοιαύτη προσοχή, καὶ λοιπὸν πεπαισῆται ὁ βίος. Τί μέντοι δύσκολον ἄλλως ἔχει ταῦτα; Εἰ μὲν γὰρ κατὰ φύσιν ἐστὶ, χαίρει αὐτοῖς, καὶ βράδια ἔστω σοι· εἰ δὲ παρὰ φύσιν, ζήτει, τί ἐστὶ σοι κατὰ τὴν σὴν φύσιν, καὶ ἐπὶ τοῦτο σπεύδε, κἀν ἀδοξον ἤ· παντὶ γὰρ συγγνώμη, τὸ ἴδιον ἀγαθὸν ζητοῦντι.

ιζ'. Πόθεν ἐλήλυθεν ἕκαστον, καὶ ἐκ τίνων ἕκαστον ὑποκειμένων, καὶ εἰς τί μεταβάλλει, καὶ ὅσον ἔσται μεταβαλὼν, καὶ ὡς οὐδὲν κακὸν πείσεται.

ιη'. Καὶ πρῶτον, τίς ἡ πρὸς αὐτοὺς μοι σχέσις· καὶ ὅτι ἀλλήλων ἐνεκεν γεγόναμεν· καὶ καθ' ἕτερον λόγον, προστησόμενος αὐτῶν γέγονα, ὡς κριὸς ποίμνης, ἢ ταῦρος ἀγέλης. Ἄνωθεν δὲ ἐπιθι, ἀπὸ τοῦ, Εἰ μὴ ἄτομοι, φύσις ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα· εἰ τοῦτο, τὰ χείρονα τῶν κρείττωνων ἐνεκεν, ταῦτα δὲ ἀλλήλων.

Δεύτερον δὲ, ὅποιοι τινὲς εἰσὶν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐν τῷ κλίναρι, τάλλα· μάλιστα δὲ, ὅσας ἀνάγκας δογμάτων κειμένους ἔχουσιν· καὶ αὐτὰ δὲ ταῦτα μεθ' οὗο τύφου ποιοῦσι.

Τρίτον, ὅτι, εἰ μὲν ὀρθῶς ταῦτα ποιοῦσιν, οὐ δεῖ δυσχεραίνειν· εἰ δ' οὐκ ὀρθῶς, δηλονότι ἀκοντες καὶ ἀγνοοῦντες. Πᾶσα γὰρ ψυχὴ ἄκουσα στέρεται, ὥσπερ

tolerare, sed ingenue et benigne, ut ille Phocion fuit, nisi quidem id simulavit. Intus enim ea ejusmodi esse oportet, et a diis conspici hominem nullam rem ægre ferentem aut quiritantem. Quid enim mali tibi est, si ipse nunc id agis, quod naturæ tuæ proprium est? et excipis id, quod nunc universi naturæ tempestivum est, quippe constitutus homo, qui per omnia, qualiacunque demum sunt, societas salutis consulas?

14. Qui mutuo se contemnunt, iidem alter alteri assentantur, et qui id agunt, ut alios superent, iidem aliis se submittunt.

15. Quam putidus et fucatus est, qui, « Ego, » inquit, « aperte tecum agere constitui? » Quid agis, homo? hoc præfari te non oportet. Illico apparebit; in fronte inscripta esse debet hæc vox, « Ita se res habet, » statimque ex oculis apparere, quemadmodum in amantis oculis statim omnia intelligit is, qui amatur. Talem omnino oportet esse virum simplicem ac probum, qualis est, qui hircum olet, ut qui ei adstat, simulatque accedit, velit nolit, sentiat. Affectatio autem simplicitatis instar pugionis est. Nil turpius amicitia lupina. Maxime omnium hoc fuge. Vir bonus, simplex et benevolus hæc omnia in oculis habet, nec latent.

16. Optime vitam transigendi facultas ipsa in animo sita est, si res indifferentes in nullo discrimine ponit; id autem faciet, si earum unamquamque sejunctim et ex omni parte spectaverit et meminerit, illarum nullam nos cogere, ut hoc vel illud de iis opinemur, neque ad nos accedere, sed illas quietas consistere, nos autem esse, qui iudicia de iis proferamus easque in nobis ipsis depingamus, quum liceat non depingere, adeoque liceat, si forte clam irrepserint, statim delere: brevi tantum tempore hac cautione opus fore, tum vitæ finem instare. Quid tamen in his * omnino difficile est? Si enim naturæ conveniunt, iis lætare et facilia tibi sunt; si contra naturam, quære, quid tibi secundum tuam naturam sit et ad hoc contendere, etiamsi non gloriosum sit. Venia enim cuique est, qui bonum suum sectatur.

17. Unde prodierint singula, quibus ex materiis substratis singula consent, in quid mutantur, mutata qualia sint futura, et ut nihil mali patiantur.

18. Ac primum: quænam mihi ad eos sit ratio, et nos, alterum alterius causa, natos esse, me alio quodam respectu iis esse præfectum, ut gregi aries, ut armento taurus. Altius vero rem repele, ex hoc: si non atomi, natura est, quæ res administrat; quod si est, deteriora sunt præstantiorum causa, hæc autem, alterum alterius causa.

Deinde, quales sint ad mensam, in lectulo, reliqua; potissimum vero, quibus decretorum necessitatibus cogantur, et hæc ipsa quanto cum fastu agant.

Tum, si recte hæc faciant, non esse ægre ferenda; sin minus, eos manifesto nolentes et ignorantes agere. Omnis enim animus, ut veritate, sic etiam ea virtute, quæ suum

οὐ ἀληθεύς, οὕτως καὶ τοῦ κατ' ἀξίαν ἐκάστω προσ-
φέρεσθαι. Ἀγνοῦνται γοῦν ἀκούοντες ἀδικοί, καὶ
ἐγνώμονες, καὶ πλεονέκται, καὶ καθάπαξ ἀμαρτητικοί
περὶ τοὺς πλησίον.

Τέταρτον, ὅτι καὶ αὐτὸς πολλὰ ἀμαρτάνει, καὶ ἄλλος
τοιοῦτος εἶ· καὶ εἰ τινων δὲ ἀμαρτημάτων ἀπέχῃ, ἀλλὰ
τὴν γε ἔξιν ποιητικὴν ἔχεις, εἰ καὶ διὰ δειλῶν, ἢ δοξο-
κοσίαν, ἢ τοιοῦτό τι κακὸν, ἀπέχῃ τῶν ὁμοίων ἀμαρτη-
μάτων.

Πέμπτον, ὅτι οὐδὲ, εἰ ἀμαρτάνουσι, κατελιπας·
πολλὰ γὰρ καὶ κατ' οἰκονομίαν γίνεται. Καὶ ὅπως
πολλὰ δεῖ πρότερον μαθεῖν, ἵνα τις περὶ ἀλλοτρίας πρά-
ξεως καταληπτικῶς τι ἀποφῇνηται.

Ἑκτον, ὅτι, ὅταν λιάν ἀγανακτῇς, ἢ καὶ δυσπα-
θῇς, ἀκαριαῖος ὁ ἀνθρώποις βίος, καὶ μετ' ὀλίγον
πάντες ἐξεταθήμεν.

Ἑβδομον, ὅτι οὐχ αἱ πράξεις αὐτῶν ἐνοχλοῦσιν
ἡμῖν· ἐκείναι γάρ εἰσιν ἐν τοῖς ἐκείνων ἡγεμονικοῖς·
ἀλλὰ αἱ ἡμέτεραι ὑπολήψεις. Ἄρον γοῦν, καὶ θέλησον
ἀπεῖναι τὴν ὥς περὶ δεινῶν κρίσιν, καὶ ἀπῆλθεν ἡ ὀργή.
Πῶς οὖν ἄρης; Λογισάμενος, ὅτι οὐκ αἰσχρὸν· ἐάν γὰρ
μὴ μόνον ἢ τὸ αἰσχρὸν κακὸν, ἀνάγκη καὶ σὲ πολλὰ
ἀμαρτάνειν, καὶ ληστὴν καὶ παντοῖον γενέσθαι.

Ὀγδοον, ὅσω χαλεπώτερα ἐπιφέρουσιν αἱ ὄργαι
καὶ λύπαι, αἱ ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις, ἤπερ αὐτὰ ἐστίν, ἐφ'
οἷς ὀργιζόμεθα καὶ λυπούμεθα.

Ἐννατον, ὅτι τὸ εὐμενὲς ἀνίκητον, ἐάν γνήσιον ᾖ,
καὶ μὴ σεσηρὸς, μηδὲ ὑπόκρισις. Τί γάρ σοι ποιήσει
δ' ὑβριστικώτατος, ἐάν διατελῇς εὐμενῆς αὐτῷ, καὶ, εἰ
οὕτως ἔτυχε, πρῶτος παραινῇς καὶ μεταδιδάσκεις εὐ-
σκολῶν παρ' αὐτὸν ἐκείνων τὸν καιρὸν, ὅτε κακὰ ποιεῖν
σε ἐπιχειρεῖ, « Μὴ, τέκνον· πρὸς ἄλλο πεφύκαμεν. Ἐγὼ
μὲν οὐ μὴ βλαβῶ, σὺ δὲ βλάβῃ, τέκνον. » Καὶ δει-
κνύει εὐσφῶς καὶ δλικῶς, ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει, ὅτι οὐδὲ
μελισσαι αὐτὸ ποιοῦσιν, οὐδ' ὅσα συναγελαστικὰ πέφυκε.
Δεῖ δὲ μήτε εἰρωνικῶς αὐτὸ ποιεῖν, μήτε ὀνειδιστικῶς,
ἀλλὰ φιλοστόργως καὶ ἀδῆκτως τῇ ψυχῇ· καὶ μὴ ὥς ἐν
σχολῇ, μηδὲ ἵνα ἄλλος παραστὰς θαυμάσῃ· ἀλλ' ἥτοι
πρὸς μόνον, καὶ ἐάν ἄλλοι τινὲς περιστήκωσι. . .

Τούτων τῶν ἐννέα κεφαλαίων μέμνησο, ὥς παρὰ
τῶν Μουσῶν δῶρα εἰληφῶς· καὶ ἄρξαι ποτὲ ἀνθρώπος
εἶναι, ὥς ζῆς. Φυλακτέον δὲ ἐπίσης τῇ ὀργίζεσθαι
αὐτοῖς, τὸ κολακεύειν αὐτούς· ἀμφοτέρω γὰρ ἀκοινώ-
νητα, καὶ πρὸς βλάβην φέρει. Πρόχειρον δὲ ἐν ταῖς
ὀργαῖς, ὅτι οὐχὶ τὸ θυμοῦσθαι ἀνδρικόν, ἀλλὰ τὸ πρᾶον
καὶ ἡμερον, ὥσπερ ἀνθρωπικώτερον, οὕτως καὶ ἀρρε-
νικώτερον· καὶ ἰσχύος καὶ νεύρων καὶ ἀνδρείας τοῦτο
μέτεστιν, οὐχὶ τῷ ἀγανακτοῦντι καὶ δυσαρεστοῦντι.
Ὅσω γὰρ ἀπαθεία τοῦτο οἰκειότερον, τοσοῦτον καὶ δυ-
νάμει. Ὅσπερ τε ἡ λύπη ἀσθενούς, οὕτως καὶ ἡ ὀργή.
Ἀμφοτέροι γὰρ τέτρωνται, καὶ ἐνδεόωκασιν.

Εἰ δὲ βούλει, καὶ δέκατον παρὰ τοῦ Μουσηγέτου
ἔσθω λάβε, ὅτι τὸ μὴ ἀξιοῦν ἀμαρτάνειν τοὺς φαύλους
μακρὸν ἀδυνάτου γὰρ ἐφίεται. Τὸ δὲ συγχωρεῖν ἀλ-

cuique pro dignitate tribuit, invitatus privatur; hinc quoque
dolore afficiuntur, quum iniusti, ingrati, avari, omninoque
in alios peccantes audiunt.

Porro, te quoque ipsum multa peccare et alium ejusdem
generis esse; atque, si quibusdam abstineas peccatis, ta-
men tibi esse habitum, ex quo proficiscantur, etsi ignavia
aut gloriæ cupiditate aut alia mala de causa similibus absti-
neas.

Porro, te, an peccaverint, ne satis quidem intelligere :
multa enim etiam ex prudenti dispensatione sunt; atque
omnino multa explorata haberi oportere, priusquam de
aliorum actionibus certi aliquid statuas.

Porro, quando maxime stomacharis et inique fers, puncti
instar esse vitam humanam et brevi nos omnes vita esse
excessuros.

Porro, non eorum actiones nobis molestiam creare, quippe
quæ in illorum mentibus insint, sed nostras opiniones.
Tolle igitur et missum fac judicium illud, quasi malum es-
set, et abiit ira. Quomodo vero tollas? Reputans tecum,
non esse inhonestum: nisi enim sola turpitudine esset malum,
necesse esset, te quoque multa peccare et latronem et quid
non? fieri.

Porro, quanto molestiora nobis adferant, ira et dolor
qui ex iis oriuntur, quam res ipsæ, propter quas irascimur
et dolemus.

Denique, benevolentiam, si genuina, non simulata aut
fucata sit, invictam esse. Quid enim tibi faciet, qui vel
maxime contumeliosus est, si benevolus ei esse perrexeris,
et, si occasio ita tulerit, eum placide adhortatus fueris, et
eo tempore, quo te lædere conatur, quietus sic admonue-
ris; « Absit, mi fili! ad aliam rem nati sumus: ego quidem
neutiquam læsus ero, sed tu læderis, mi fili! » Atque quam
lenissime et universim ei ostendere, rem sic se habere, neque
apes id facere, neque alias animantes, quæ natura gregatim
vivant. Oportet vero hoc neque irridendi neque expro-
brandi causa te facere, sed cum sincero amoris affectu atque
animo non irritato, neque vero tanquam in schola, neque
ut alius, qui adstat, te admiretur, sed aut ei soli id dici
oportet, aut, * si forte alii adsint....

Horum novem capitulum memento, quasi dona ea a Musis
acceperisses; et incipe tandem homo esse, dum vivis. Pariter
vero cavendum, ne aduleris eos, quam ne irascaris: utrum-
que enim a societatis communione alienum est et damnum
adfert. Accedente autem ira, in promptu sit, non irasci
esse viri, sed lenitatem ac mansuetudinem, ut humaniorem,
ita viro digniorem esse; huic robur et nervos et fortitudinem
inesse, non ei, qui indignatur et offenditur. Quanto enim
propinquius hoc est affectuum vacuitati, tanto etiam po-
tentia propius est. Atque ut tristitia, ita etiam ira infirmi
hominis est; nam uterque vulneratus est et sese dedit.

Si lubet, etiam decimum a Musarum præsiede donum ac-
cipe: nolle peccare pravos homines, esse insanum; quo-
niam appetit id, quod fieri non potest. Concedere, ut erga

λοις μὲν εἶναι τοιούτους, ἀξιοῦν δὲ, μὴ εἰς σέ ἀμαρτάνειν, ἄγνωμον καὶ τυραννικόν.

ιθ'. Τέσσαρας μάλιστα τροπὰς τοῦ ἡγεμονικοῦ παραφυλακτέον διηγεῖσθαι, καὶ ἐπειδὴν φωράσης, ἀπαλειπτόν, ἐπιλέγοντα ἐφ' ἑκάστου οὕτως. Τοῦτο τὸ φάντασμα οὐκ ἀναγκαῖον τοῦτο λυτικὸν κοινωνίας τοῦτο οὐκ ἀπὸ σαυτοῦ μέλλεις λέγειν· τὸ γὰρ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ λέγειν ἐν τοῖς ἀτοπωτάτοις νόμιζε. Τέταρτον δὲ ἐστὶ, καὶ ὁ σεαυτοῦ ὀνειδιεῖς, ὅτι τοῦτο ἡττωμένου ἐστὶ καὶ ὑποκατακλινομένου τοῦ ἐν σοὶ θειοτέρου μέρους τῇ ἀτιμωτέρα καὶ θνητῇ μορᾷ τῇ τοῦ σώματος, καὶ ταῖς τούτου παχέαις ἡδοναῖς.

κ'. Τὸ μὲν πνευματικόν σου, καὶ τὸ πυρῶδες πᾶν, ὅσον ἐγκέκραται, καίτοι φύσει ἀνωφερῆ ὄντα, ὅμως πειθόμενα τῇ τῶν ὄλων διατάξει, παρακρατεῖται ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ συγκρίματος. Καὶ τὸ γεῶδες δὲ τὸ ἐν σοὶ πᾶν, καὶ τὸ ὑγρὸν, καίτοι καταφερῆ ὄντα, ὅμως ἐγήγερται καὶ ἔσθηκε τὴν οὐχ ἑαυτῶν φυσικὴν στάσιν. Οὕτως ἄρα καὶ τὰ στοιχεῖα ὑπακούει τοῖς ὁλοῖς, ἐπειδὴν πᾶσι καταταχθῇ, σὺν βίᾳ μένοντα, μέχρις ἂν ἐκείθεν πάλιν τὸ ἐνδόσιμον τῆς διαλύσεως σημήνη. Οὐ δεινὸν οὖν, μόνον τὸ νοερὸν σου μέρος ἀπειθές εἶναι καὶ ἀγανακτεῖν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ; καίτοι οὐδὲν γε βίαιον τούτῳ ἐπιτάσσεται, ἀλλ' ὁ μόνος κατὰ φύσιν ἐστὶν αὐτῷ· οὐ μέντοι ἀνέχεται, ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν φέρεται. Ἡ γὰρ ἐπὶ τὰ ἀδικήματα, καὶ τὰ ἀκολαστήματα, καὶ τὰς ὀργὰς, καὶ τὰς λύπας, καὶ τοὺς φόβους κινήσεις, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ ἀφίσταμένου τῆς φύσεως. Καὶ ὅταν δέ τι τινος συμβαινόντων δυσχεραίνῃ τὸ ἡγεμονικόν, καταλείπει καὶ τότε τὴν ἑαυτοῦ χώραν. Πρὸς δαιμόνια γὰρ καὶ θεοσέβειαν κατεσκευάσται, οὐχ ἤττον, ἢ πρὸς δικαιοσύνην. Καὶ γὰρ ταῦτα ἐν εἰδὲι ἐστὶ τῆς εὐκοινωνησίας, μᾶλλον δὲ πρεσβύτερα τῶν δικαιοπραγημάτων.

κα'. Ὡς μὲν εἶς καὶ ὁ αὐτὸς ἐστὶν αἰὶ τοῦ βίου σκοπός, οὗτος εἷς καὶ ὁ αὐτὸς δι' ὅλου τοῦ βίου εἶναι οὐ δύναται. Οὐκ ἀρκεῖ δὲ τὸ εἰρημένον, ἐὰν μὴ κακῶς προσθῇ, ὅποιον εἶναι δεῖ τοῦτον τὸν σκοπὸν. Ὡς περ γὰρ οὐχ ἡ πάντων τῶν ὀκισσῶν τοῖς πλείοσι δοκούντων ἀγαθῶν ὑπολήψεις ὁμοία ἐστὶν, ἀλλ' ἡ τῶν τοιῶνδ' ἐτινων, τοῦτέστι τῶν κοινῶν· οὕτω καὶ τὸν σκοπὸν δεῖ τὸν κοινικὸν καὶ πολιτικὸν ὑποστήσασθαι. Ὁ γὰρ εἰς τοῦτον πάσας τὰς ἰδίας ὁρμὰς ἀπευθύνων, πάσας τὰς πράξεις ὁμοίας ἀποδώσει, καὶ κατὰ τοῦτο αἰὶ ὁ αὐτὸς ἐστί.

κε'. Τὸν μῦν τὸν ὀρεινὸν, καὶ τὸν κατοικίδιον, καὶ τὴν πτοίαν τούτου καὶ διασόβειν.

κγ'. Σωκράτης καὶ τὰ τῶν πολλῶν δόγματα Λαμίας ἐκάλει, παιδιὸν δειμάτα.

κδ'. Λακεδαιμόνιοι τοῖς μὲν ξένοις ἐν ταῖς θεωρίαις ὑπὸ τῇ σκιᾷ τὰ βάθρα ἐτίθεσαν· αὐτοὶ δὲ, οὗ ἔτυχε, ἐκαθέζοντο.

κε'. Τῷ Περδίκκᾳ ὁ Σωκράτης περὶ τοῦ μὴ ἔρχεσθαι παρ' αὐτὸν, « Ἰνα, ἔφη, μὴ τῷ κακίστῳ ὀλέθρῳ

alios tales sint, modo non in te peccent, iniquum esse et tyrannicum.

19. Quattuor potissimum mentis aberrationes perpetuo cavendæ, et si quando eas in te deprehenderis, tollendæ eo, quod de singulis sic tecum loqueris : Hæc opinio non est necessaria : hoc societatis vinculum solvit : hoc non a te dicturus es ; non autem a te dicere ineptissimum habelo. Quartum est, in quo tibi ipse exprobras, proficisci id a parte tui diviniore devicta et succumbente parti corporis viliori ac mortali ejusque crassis voluptatibus.

20. Animula tua omneque igneum, quantum commistum est, quamquam natura sursum feruntur, tamen universi dispositioni obtemperantia, hic in hac massa commixta continentur. Quidquid porro in te terrenum et humidum est, quamquam deorsum fertur, tamen sursum attollitur et statum occupat suæ ipsius naturæ non proprium. Sic igitur ipsa elementa universo obtemperant et postquam alibi per vim collocata sunt, ibi permanent, donec iterum dissolutionis signum datur. Nonne igitur turpissimum est, solam tui partem ratione præditam esse immorigeram et locum suum indigne ferre? quamquam ei nihil quidem per vim imponitur, sed ea tantum, quæ naturæ ejus conveniunt — et tamen non sustinet, sed in adversam fertur partem : motus enim, quo ad injurias, voluptatum blanditias, iram, dolorem, metum fertur, nihil aliud est, nisi defectio a natura. Quin etiam mens, quum aliquid eorum, quæ accidunt, ægre fert, stationem suam deserit : ad pietatem enim et deorum venerationem non minus nata est, quam ad justitiam. Nam hæc quoque in eorum numero sunt, quæ ad societatem servandam faciunt, immo vero justis actionibus antiquiora.

21. Cui non unum idemque vitæ consilium est, is unus idemque per totam vitam esse non potest. Neque vero sufficit, quod dictum est, nisi etiam id addideris, quale hoc consilium esse debeat. Quemadmodum enim non eadem est opinio de bonis, quæ quoquo modo bona esse videntur multitudini, sed de certis quibusdam, hoc est, de communibus; ita etiam id consilium nobis proponendum, quod societati communi et civitati accommodatum est. Ad hoc enim qui omnes suos conatus dirigit, is actiones sibi similes præstabit, et hac ratione semper unus idemque erit.

22. Murem montanum et domesticum, et hujus pavorem et trepidationem.

23. Socrates etiam vulgi placita Lamias appellabat, puerulorum terribilia.

24. Lacedæmonii peregrinis sub umbra sedem assignabant in spectaculis : ipsi, ubi fors ferebat, considerabant.

25. Socrates Perdiccam, quod ad carnem non veniebat

ἐπὶλωμαι, » τούτεστι, μὴ εὖ παθὼν οὐ δυνηθῶ ἀντε-
ποιῆσαι.

κς'. Ἐν τοῖς τῶν Ἐφεσίων γράμμασι παράγγελμα
ἔειπε, συνεχῶς ὑπομιμνήσκεισθαι τῶν παλαιῶν τινος
τῶν ἀρετῇ χρησαμένων.

λζ'. Οἱ Πυθαγόρειοι, ἔωθεν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀφορᾶν,
ἐν ὑπομιμνήσκωμεθα τῶν ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύ-
τως τὸ ἐκτῶν ἔργον διανύοντων, καὶ τῆς τάξεως, καὶ
τῆς καθαρότητος, καὶ τῆς γυμνότητος. Οὐδὲν γὰρ
παρακάλυμμα ἀστρου.

κη'. Ὅσος ὁ Σωκράτης, τὸ κώδιον ὑπεζωσμένος, ὅτε
ἡ Ξανθίππη λαβοῦσα τὸ ἱμάτιον ἔξω προῆλθε· καὶ ἂ
εἶπεν ὁ Σωκράτης τοῖς ἐταίροις αἰδεσθεῖσι καὶ ἀναχω-
ρήσασιν, ὅτε αὐτὸν εἶδον οὕτως ἐσταλμένον.

κθ'. Ἐν τῇ γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν οὐ πρότερον
ἀρξεις, πρὶν ἀρχθῆς. Τοῦτο πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ
βίῳ.

λ. Δούλος πέφυκας, οὐ μέτεστί σοι λόγου.

λα'. Ἐμὸν δ' ἐγέλασσε φίλον κῆρ.

λβ'. Μιμνῶνται δ' ἀρετὴν χαλεποὶ βάζοντες ἔπεισιν.

λγ'. Σῦκον χειμῶνος ζητεῖν, μαινομένου· τοιοῦτος ὁ
παῖδιον ζητῶν, ὅτε οὐκ ἔτι δίδοται.

λδ'. Καταφιλοῦντα τὸ παῖδιον δεῖν, ἔλεγεν ὁ Ἐπι-
κτετας, ἐνδὸν ἐπιφθέγγεσθαι, « Αὐρίον ἴσως ἀποθανῆ. »
— Δύσφημα ταῦτα. — Οὐδὲν δύσφημον, ἔφη, φυσικοῦ
τίνος ἔργου σημαντικόν· ἡ καὶ τὸ τοὺς στάχους θερι-
σθῆναι δύσφημον.

λε'. Ὅμοφαξ, σταφυλή, σταφίς, πάντα μεταβολαί,
οὐκ εἰς τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' εἰς τὸ νῦν μὴ ὄν.

λς'. Ληστής προαιρέσεως οὐ γίνεται· τὸ τοῦ Ἐπι-
κτετου.

λζ'. Τέχνην δὲ ἔφη περὶ τὸ συγκατατίθεσθαι εὐρεῖν,
καὶ ἐν τῇ περὶ τὰς ὁρμὰς τόπῳ τὸ προσεκτικὸν φυλάσ-
σειν, ἵνα μεθ' ὁπείκαιρέσεως, ἵνα κοινωνικαί, ἵνα κατ'
ἀξίαν· καὶ ὁρέξεως μὲν παντάπασιν ἀπέχεσθαι, ἐκκλί-
πει δὲ πρὸς μηδὲν τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν χρῆσθαι.

λη'. Οὐ περὶ τοῦ τυχόντος οὖν, ἔφη, ἐστὶν ὁ ἀγὼν,
ἀλλὰ περὶ τοῦ μαινεσθαι, ἡ μή.

λθ'. Ὁ Σωκράτης ἔλεγε· Τί θέλετε; λογικῶν ψυχὰς
ἔχετε, ἢ ἀλόγων; — Λογικῶν. — Τίνων λογικῶν;
ἡγίων, ἢ φαύλων; — Ὑγιῶν. — Τί οὖν οὐ ζητεῖτε;
— Ὅτι ἔχομεν. — Τί οὖν μάχεσθε καὶ διαφέρεσθε;

BIBAION IB.

α'. Πάντα ἐκεῖνα, ἐφ' ἃ διὰ περιόδου εὐχῇ ἐλθεῖν, ἤδη
ἔστιν δύνασαι, ἐὰν μὴ σαυτῷ φθονῆς. Τοῦτο δὲ ἐστίν,
ἐν πᾶν τὸ παρελθὼν καταλίπης, καὶ τὸ μέλλον ἐπι-
τρέψῃς τῇ προνοίᾳ, καὶ τὸ παρὸν μόνον ἀπευθύνῃς πρὸς
ἰουότητα καὶ δικαιοσύνην. Ἰουότητα μὲν, ἵνα φιλῆς
τὸ ἀπονεικόμενον· σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε, καὶ σὲ
πάντα. Δικαιοσύνην δὲ, ἵνα ἐλευθέρως καὶ χωρὶς πε-
ρικλαῆς λέγῃς τε τάληθῃ, καὶ πράσσης τὰ κατὰ νό-
μον, καὶ κατ' ἀξίαν· μὴ ἐμποδίζῃ δέ σε μήτε κακία

« Ne pessimo » inquit, « interitu peream » hoc est, ne gra-
tiam in me collatam referre nequeam.

26. In literis Ephesiorum præceptum erat, ut semper
alicujus ex antiquis, qui virtuti operam dederant, remi-
niscerentur.

27. Pythagorei mane oculos ad cælum tollere nos jubent,
ut eorum recordemur, quæ in iisdem et eadem ratione suum
opus perficiunt, et ordinis ac puritatis ueræque simplicita-
tis : nullum enim velamentum astri.

28. Qualis fuerit Socrates, quum Xanthippe pallio ejus
sumpto foras exisset ; et quid familiaribus suis dixerit pu-
dore suffusus ac recedentibus, quum cum sic indutum vi-
derent.

29. Nunquam scribendi et legendi præcepta dabis, nisi
prius ipse didiceris. Id multo magis in vita.

30. « Quum liber hand sis, jus loquendi non habes. »

31. « Cor meum mihi risit. »

32. « Virtuti gravibus facient convicia verbis. »

33. Ficum hieme quærere, insani est : talis est, qui li-
beros optat, quando non amplius datur.

34. Filiolum exosculanti præcepit Epictetus, ut intus
diceret : « Cras fortasse morieris. » — At hoc mali ominis.
— Nihil, inquit, mali ominis est, quod opus aliquod na-
turæ significat, aut etiam « spicas demeti » mali ominis.

35. Uva acerba, matura, passa, omnes mutationes non
in nihilum, sed in id, quod nunc non est.

36. Liberi arbitrii latro nullus est. Hoc Epicteti.

37. Artem vero assensum præbendi monebat esse repe-
riendam et in loco de appetitionibus cautionem servandam,
ut sint cum exceptione, ut sint societati utiles, ut cujusque
rei dignitatem sequantur, atque appetentia prorsus abstinere
dum, aversatione autem ad nihil eorum utendum, quæ nou
sint in nostra potestate.

38. Non igitur, inquit, certamen est de re vulgari, sed
de eo, utrum insaniamus, necne.

39. Socrates : « Quid, inquit, vultis, utrum animas ha-
bere eorum, qui ratione præditi sunt, an eorum, qui ra-
tione carent? » — Eorum, qui ratione sunt præditi. —
« Quorumnam ratione præditorum? sanorum an pravorum? » —
Sanorum. — « Quare igitur eas non queritis? » —
Quoniam habemus. — « Quomobrem igitur pugnat et
contenditis? »

LIBER XII.

1. Omnia illa, quæ per ambages assequi cupis, jam
nunc habere potes, nisi tibi ipse invides, hoc est, si,
omisso eo, quod præterit, et eo, quod futurum est, com-
misso providentiæ, id duntaxat, quod præsens est, ad san-
ctitatem et justitiam dirigis : ad sanctitatem, ut diligas ea,
quæ tibi destinantur ; tibi enim hoc tulit natura et te huic :
ad justitiam, ut libere et sine ambagibus veritate loqua-
ris atque secundum legem et pro cujusque dignitate agas.
No vero te impediatur neque alterius malitia, neque opinio,

ἄλλοτρία, μήτε ὑπόληψις, μήτε φωνή, μηδὲ μὴν αἰσθησις τοῦ περιτεθραμμένου σοι σαρκιδίου· ὀφεται γὰρ τὸ πάσχον. Ἐὰν οὖν, δεδῆποτε πρὸς ἐξόδῳ γένῃ, πάντα τὰ ἄλλα καταλιπὼν, μόνον τὸ ἡγεμονικόν σου καὶ τὸ ἐν σοὶ θεῖον τιμήσης, καὶ μὴ τὸ παύσεσθαι ποτε (τοῦ) ζῆν φοβηθῇς, ἀλλὰ τό γε μηδέποτε ἀρξασθαι κατὰ φύσιν ζῆν· ἔσθ' ἄνθρωπος ἀξίος τοῦ γεννήσαντος κόσμου, καὶ παύσθ' ἕως ὅτε τῆς πατρίδος, καὶ θαυμάζων ὡς ἀπροσδόκητα τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα, καὶ κρεαζόμενος ἐκ τούτου καὶ τούτου.

β'. Ὁ Θεὸς πάντα τὰ ἡγεμονικὰ γυμνὰ τῶν ὑλικῶν ἀγγείων καὶ φλοίων καὶ καθαρμάτων ὁρᾷ. Μόνῳ γὰρ τῷ ἑαυτοῦ νοερῷ μόνῳ ἅπτεται τῶν ἐξ ἑαυτοῦ εἰς ταῦτα ἐρρύηκτων καὶ ἀπωγευμένων. Ἐὰν δὲ καὶ σὺ τοῦτο ἐπίσης ποιῇς, τὸν πολλὸν περισπασμὸν σεαυτοῦ περιαιρήσεις. Ὁ γὰρ μὴ τὰ περικείμενα κρεάδια ὁρῶν, ἦποι γέ ἐσθῆτα, καὶ οἰκίαν, καὶ δόξαν, καὶ τὴν τοιαύτην περιβολὴν καὶ σκηνὴν θεώμενος, ἀσχολήσεται.

γ'. Τρία ἐστίν, ἐξ ὧν συνέστηκες, σωματίον, πνευματίον, νοῦς. Τούτων τὰλλα, μέχρι τοῦ ἐπιμελείσθαι δεῖν, σά ἐστι· τὸ δὲ τρίτον μόνον κυρίως σόν. Ὁ ἐὰν χωρίσῃς ἀπὸ σεαυτοῦ, τούτεστιν, ἀπὸ τῆς σῆς διανοίας, ὅσα ἄλλοι ποιοῦσιν, ἢ λέγουσιν, ἢ ὅσα αὐτὸς ἐποίησας, ἢ εἶπας, καὶ ὅσα ὡς μέλλοντα ταρασσεῖ, καὶ ὅσα τοῦ περικείμενου σοι σωματίου, ἢ τοῦ συμφύτου πνευματίου, ἀποαίρετα πρόσσεστιν, καὶ ὅσα ἢ ἐξωθεν περιβρέουσα δίνη ἐλίσσει, ὥστε, τῶν συνειμαρμένων ἐξηγμένην (καὶ) καθαρὰν τὴν νοερὰν δύναμιν, ἀπόλυτον ἐφ' ἑαυτῆς ζῆν, ποιοῦσαν τὰ δίκαια, καὶ θέλουσαν τὰ συμβαίνοντα, καὶ λέγουσαν τὰ ληθῆ· ἐὰν χωρίσῃς, φημί, τοῦ ἡγεμονικοῦ τούτου τὰ προσηρητημένα ἐκ προσπαθείας, καὶ τοῦ χρόνου τὰ ἐπέκεινα, ἢ τὰ παρωχηκότα, ποιήσης τε σεαυτὸν, ὅλος δ' Ἐμπεδόκλειος

Σφαῖρος κυκλοτερής, μονὴ περιήθει γαίῳν,

μόνον τε ζῆν ἐκμελετήσης, δ' ἔξῃς, τούτεστι, τὸ παρόν· δυνήσῃ τό γε μέχρι τοῦ ἀποθανεῖν ὑπολειπόμενον ἀταράκτως καὶ εὐγενῶς καὶ ἡλεως τῷ σεαυτοῦ δαίμονι διαβιώναι.

δ'. Πολλάκις ἐθαύμασα, πῶς ἑαυτὸν μὲν ἕκαστος μάλλον πάντων φιλεῖ, τὴν δὲ ἑαυτοῦ περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν ἐν ἑλάττω λόγῳ τίθεται, ἢ τὴν τῶν ἄλλων. Ἐὰν γοῦν τινα θεὸς ἐπιστάς, ἢ διδάσκαλος ἐμφρων, κελεύσῃ, μηδὲν καθ' ἑαυτὸν ἐνθυμείσθαι καὶ διανοεῖσθαι, δ' μὴ ἅμα [γε] γινώσκων ἐξοίσει, οὐδὲ πρὸς μίαν ἡμέραν τοῦτο ὑπομενεῖ. Οὕτω τοὺς πελας μάλλον αἰδούμεθα, τί ποτε περὶ ἡμῶν φρονήσουσιν, ἢ ἑαυτούς.

ε'. Πῶς ποτε πάντα καλῶς καὶ φιλανθρώπως διατάξαντες οἱ θεοί, τοῦτο μόνον παρείδον, τὸ ἐνίοις τῶν ἀνθρώπων, καὶ πάνυ χρηστούς, καὶ πλεῖστα πρὸς τὸ θεῖον ὥσπερ συμβόλαια θεμένους, καὶ ἐπὶ πλεῖστον δι' ἔργων δόλων καὶ ἱερουργιῶν συνήθεις τῷ θεῷ γενομένους, ἐπειδὴν ἀπαξ ἀποθάνωσι, μηκέτι αὐθις γίνεσθαι, ἀλλ' εἰς τὸ παντελὲς ἀπεσθῆναι; Τοῦτο δὲ εἴπερ καὶ οὕτως

neque vox, nec vero sensus carunculae tibi circumdatae; nam viderit id, quod palitur. Si igitur, quocumque tandem tempore in exitu futurus sis, ceteris omnibus missis, principalem tui partem et divinam particulam magni aestimaveris neque hoc metueris, ne vivere aliquando desinas, sed ne nunquam naturae convenienter vivere incipias, homo eris mundo, qui te protulit, dignus et desines in patria tua peregrinus esse eaque, quae quotidie fiunt, tanquam inopinata admirari et ab hoc vel illo pendere.

2. Deus mentes omnes hisce corporeis vasis, corticibus, sordibus denudatas videt. Sola enim sua ipsis intelligentia ea tantum attingit, quae ab ipso in illas derivata ac delibata sunt. Quod ipsum si tu quoque facere adnaveris, multa temet molestia liberabis. Qui enim carnem sibi circumdatam non respicit, is multo minus in veste, domo, gloria et alio huiusmodi cultu et apparatu contemplandis occupabitur.

3. Tria sunt, ex quibus constas: corpusculum, anima, mens. Horum reliqua, quatenus eorum cura tibi demandata est, tua sunt, tertium autem solum proprie tuum. Quamobrem si a te ipso, hoc est, a mente tua separaveris quaecumque alii dicunt et faciunt, et quaecumque ipse dixisti et fecisti et quaecumque ut futura conturbant et quaecumque vel circumdati corpusculi vel huic congenitae animulae non tui sunt arbitrii, et quaecumque extrinsecus circumfluens vertigo volvit, ita ut vis intelligendi rebus a fato obvenientibus exempta, pura ac libera apud se ipsam vivat, justa agens; ea, quae accidunt, libenter accipiens et, quae vera sunt, loquens; si, inquam, a mente haec separaveris, quae e communi cum corpore affectione ei adherent et temporis id, quod futurum est, et id, quod praeteriit, teque ipse feceris talem, qualis est globus Empedocleus:

« Orbis teres mansione laetifica gaudens. »

atque id tantum temporis, quod vivis, hoc est praesens, bene ut vivas studueris, poteris id, quod usque ad mortem relinquitur vitae, tranquillius, generosius et genio tuo propitius transigere.

4. Saepenumero mirari soles, quomodo fiat, ut, quomodo sese magis quam alios quisque diligat, suam tamen ipsius de se opinionem minoris faciat, quam aliorum. Igitur si cui deus aut prudens praeceptor adstans ei praeceperet; ne quidquam cogitaret aut animo conciperet, quod non, simul atque conceperit, proferre posset; ne unum quidem diem id sustineret. Adeo magis alios, quid de nobis sentiant veremur, quam nos ipsos.

5. Quomodo fit, ut dii, qui pulcre et cum singulari ergo genus humanum amore omnia disposuerunt, hoc neglexerint, quod inter homines etiam ii, qui admodum probi sunt, qui quasi plurima cum diis commercia habent iisque per opera pia et sacra ministeria maxime familiares existunt, postquam semel defuncti sunt, non amplius reduncuntur, sed prorsus extinguuntur? Hoc si quidem sic s

ἔχει, εὖ ἴσθι, ὅτι, εἰ ὡς ἐτέρως ἔχειν ἔδει, ἐποίησαν ἂν. Εἰ γὰρ δίκαιον ἦν, ἦν ἂν καὶ δυνατόν, καὶ εἰ κατὰ φύσιν, ἤνεγκεν ἂν αὐτὸ ἡ φύσις. Ἐκ δὲ τοῦ μὴ οὕτως ἔχειν, ἐπερ οὐχ οὕτως ἔχει, πιστοῦσθω σοι, τὸ μὴ δεῖσθαι οὕτω γίνεσθαι. Ὅρᾳς γὰρ καὶ αὐτὸς, ὅτι τοῦτο παραζητητῶν δικαιολογῇ πρὸς τὸν θεόν· οὐκ ἂν δ' οὕτω διελεγόμεθα τοῖς θεοῖς, εἰ μὴ ἀριστοὶ καὶ δικαιοτάτοί εἰσιν. Εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν τι περιεῖδον ἀδίκως καὶ ἀλόγως ἡμελημένον τῶν ἐν τῇ διακοσμῇσει.

ζ'. Ἐθίξε καὶ ὅσα ἀπογινώσκεις. Καὶ γὰρ ἡ χεὶρ ἡ ἀριστερὰ, πρὸς τὰ ἄλλα διὰ τὸ ἀνέθιστον ἀργὸς οὖσα, τοῦ γαλινοῦ ἐβρώμενεστέρον, ἢ ἡ δεξιὰ, κρατεῖ. Τοῦτο γὰρ εἰθισται.

ζ'. Ὅποιον δεῖ καταληφθῆναι ὑπὸ τοῦ θανάτου καὶ σώματι καὶ ψυχῇ· τὴν βραχύτητα τοῦ βίου, τὴν ἀχάριαν τοῦ ὀπίσω καὶ πρόσω αἰῶνος, τὴν ἀσθένειαν πάσης ὧλης.

η'. Γυμνὰ τῶν φλοιῶν θεάσασθαι τὰ αἰτιώδη· τὰς ἀναφορὰς τῶν πράξεων· τί πόνος· τί ἡδονή· τί θάνατος· τί δόξα· τίς δ' ἐαυτῷ ἀσχυλίας αἰτίας· πῶς οὐδεὶς ὑπ' ἄλλου ἐμποδίζεται· ὅτι πάντα ὑπόληψις.

θ'. Ὅμοιον δ' εἶναι δεῖ, ἐν τῇ τῶν δογμάτων χρήσει, παγκρατιστῇ, οὐχὶ μονομάχῳ· ὁ μὲν γὰρ τὸ ξίφος, ὃ χρῆται, ἀποτίθεται καὶ ἀναιρεῖται· ὁ δὲ τὴν χεῖρα αἰεὶ ἔχει, καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἢ συστρέφει αὐτὴν, δεῖ.

ι'. Ὅποια αὐτὰ τὰ πράγματα, δρᾶν, διαιροῦντα εἰς ὕλην, αἶτιον, ἀναφοράν.

ια'. Ἡλικίην ἐξουσίαν ἔχει ἄνθρωπος μὴ ποιεῖν ἄλλο, ἢ ὅπερ μέλλει ὁ θεὸς ἐπαινεῖν, καὶ δέχεσθαι πᾶν, ὃ ἂν νέμῃ αὐτῷ ὁ θεός.

ιβ'. Τὸ ἐξῆς τῇ φύσει μήτε θεοῖς μεμπτέον· οὐδὲν γὰρ ἐκόντες, ἢ ἄκοντες, ἀμαρτάνουσι, μήτε ἀνθρώποις· οὐδὲν γὰρ οὐχὶ ἄκοντες. Ὡστε οὐδενὶ μεμπτέον.

ιγ'. Πῶς γελοῖος καὶ ξένος, ὁ θαυμάζων ὅτι οὖν τῶν ἐν τῷ βίῳ γινομένων;

ιδ'. Ἦτοι ἀνάγκη εἰμαρμένη, καὶ ἀπαράβατος τάξις, ἢ πρόνοια ἰαλάσιμος, ἢ φυρμὸς εἰκασιότητος ἀπροστάτητος. Εἰ μὲν οὖν ἀπαράβατος ἀνάγκη, τί ἀντιτείνεις; Εἰ δὲ πρόνοια, ἐπιδεχομένη τὸ ἰαλάσκεσθαι, ἔξιν σαυτὸν ποίησον τῆς ἐκ τοῦ θεοῦ βοηθείας. Εἰ δὲ φυρμὸς ἀνηγεμόνευτος, ἀσμένιζε, ὅτι ἐν τοιούτῳ τῷ κλύδωνι αὐτὸς ἔχεις ἐν σαυτῷ τινα νοῦν ἡγεμονικόν. Κἂν παραφέρῃ σε ὁ κλύδων, παραφερτέω τὸ σαρκίδιον, τὸ πνευμάτιον, τὰλλα· τὸν γὰρ νοῦν οὐ παροίσει.

ιε'. Ἡ τὸ μὲν τοῦ λύχου φῶς, μέχρι σφεισθῇ, φαίνει, καὶ τὴν αὐγὴν οὐκ ἀποβάλλει· ἡ δὲ ἐν σοὶ ἀλήθεια, καὶ δικαιοσύνη, καὶ σωφροσύνη προαποσβήσεται;

ις'. Ἐπὶ τοῦ φαντασίαν παρασχόντος, ὅτι ἡμαρτε, τί δαὶ ὁδα, εἰ τοῦτο ἀμάρτημα; εἰ δὲ καὶ ἡμαρτεν, ἐπὶ (οὐ) κατέκρινεν αὐτὸς ἐαυτόν; καὶ οὕτως ὅμοιον νῦν τῷ καταδρύπτειν τὴν ἐαυτοῦ ὄψιν. Ὅτι ὁ μὴ ἄλλω τὸν φαῦλον ἀμαρτάνειν, ὅμοιος τῷ μὴ θέλοντι τὴν σὺκὴν ὅπῃ ἐν τοῖς σύκοις φέρειν, καὶ τὰ βρέφη ἀπλημυρίζεσθαι, καὶ τὸν ἵππον χρεμετίζειν, καὶ ὅσα

habet, certo scito, si aliter se habere deberet, deos sic res institutos fuisse. Nam si justum esset, fieri quoque posset, et si naturæ consentaneum esset, natura id ferret. Ex eo igitur, quod non ita se habet, si quidem non ita habet, persuasum habet, non oportuisse id fieri. Ipse quoque intelligis, te in hac rei indagatione cum deo de jure disceptare, cum diis vero non ita ageremus, nisi optimi et justissimi essent. Quod si ita est, nihil contra justitiæ ac rationis legem in mundi dispositione neglectum prætermiserint.

6. Adsuesce etiam iis, quæ fieri posse desperas: nam etiam sinistra manus, quum ad alia opera ob desuetudinem iners sit, frenum tamen validius, quam dextra, tenet; ei enim rei adsueta est.

7. Qualem oporteat deprehendi a morte tum corpore tum animo; brevitatem vitæ, immensitatem ævi præteriti ac futuri et omnis materiæ imbecillitatem considera.

8. Nudatas corticibus contemplari formas; et quo referantur actiones; quid dolor; quid voluptas; quid mors; quid gloria; quis sibi ipse molestiarum auctor; quomodo nemo ab alio quoquam impediatur; omnia in opinione sita.

9. Similem esse oportet in decretorum usu pancratiastæ, non gladiatoris; hic enim gladium, quo utitur, deponit et interficitur; ille vero manum semper præsto habet, neque alia re opus habet, quam ut manum contorqueat.

10. Quales sint res ipsæ intueri, divisione facta in materiam, formam et rationem, in qua sunt ad alias res.

11. Quanta homini est potentia, ut nihil aliud faciat, nisi quod Deus probaturus sit, et libenter accipiat, quicquid Deus illi assignarit.

12. Quidquid naturæ consequens est, de eo nec dii sunt accusandi, quippe qui nihil nec sponte neque invito peccent, neque homines; hi enim nihil non invito peccant. Ergo nihil accusandum.

13. Quam ridiculus ac peregrinus, qui quidquid est eorum, quæ in mundo fiunt, admiratur!

14. Aut necessitas fatalis et ordo inviolabilis, aut providentia placabilis, aut confusio temeraria sine summo aliquo rectore. Si igitur necessitas inviolabilis, cur reluctaris? si vero providentia, quæ placari possit, auxilio divino dignum te præsta; si mera confusio, quæ rectore caret, eo contentus esto, quod in tanto rerum fluctu in te ipso mentem aliquam rectricem habes. Quodsi æstus ille te corripuerit, carunculam, animulam et reliqua abripiat! mentem enim non abripiet.

15. An vero erit, ut lucernæ lumen, donec exstinguatur, luceat, et splendorem non amittat; in te autem veritas et justitia et temperantia prius exstinguantur?

16. Si quis opinionem tibi excitet, quasi peccavit, tu tecum: Num certo mihi constat, an hoc sit peccatum? aut si peccaverit, an se ipse peccati reum non damnaverit? Hoc enim perinde est ac si suum ipsius vultum dilaceret. Eum, qui nolit, improbum peccare, similem esse ei, qui nolit ficum in fructibus succum ferre, et infantes vagire et equum hinnie et quæ alia sunt necessaria. Quid enim

ἄλλα ἀναγκαῖα. Τί γάρ πάθη, τὴν ἔξιν ἔχων τοιαύτην; εἰ οὖν γοργὸς εἶ, ταύτην θεράπευσον.

ιζ'. Εἰ μὴ καθήκει, μὴ πράξις· εἰ μὴ ἀληθὲς ἐστὶ, μὴ εἴπηρ. Ἡ γὰρ δρμή σου ἐστὺν.

ιη'. Εἰς τὸ πᾶν αἰεὶ δρᾶν, τί ἐστὶν αὐτὸ ἐκείνο τὸ τὴν φαντασίαν σοι ποιοῦν, καὶ ἀναπτύσσειν, διαιροῦντα εἰς τὸ αἷτιον, εἰς τὸ ὑλικόν, εἰς τὴν ἀναφορὰν, εἰς τὸν χρόνον, ἐντὸς οὗ πεπαῦσθαι αὐτὸ δέήσει.

ιθ'. Αἰσθου ποτὲ, ὅτι κρεῖττον τὴν καὶ δαιμονιώτερον ἔχεις ἐν σαυτῷ τῶν τὰ πάθη ποιοῦντων, καὶ καθάπαξ τῶν νευροσπαστούντων σε. Τί μου νῦν ἐστὶν ἡ διάνοια; μὴ φόβος; μὴ ὑποψία; μὴ ἐπιθυμία; μὴ ἄλλο τι τοιοῦτον;

κ'. Πρῶτον, τὸ μὴ εἰκῆ, μηδὲ ἄνευ ἀναφορᾶς. Δεύτερον, τὸ μὴ ἐπ' ἄλλο τι, ἢ ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος τὴν ἀναγωγὴν ποιεῖσθαι.

κα'. Ὅτι μετ' οὐ πολλὸ οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσῃ, οὐδὲ τούτων τί, ἀ νῦν βλέπεις, οὐδὲ τούτων τίς τῶν νῦν βιούντων. Πάντα γὰρ μεταβάλλειν καὶ τρέπεσθαι καὶ φθείρεσθαι πέφυκεν, ἵνα ἕτερα ἐφεξῆς γίνηται.

κβ'. Ὅτι πάντα ὑπόληψις· καὶ αὕτη ἐπὶ σοί. Ἄρρον οὖν, ὅτε θέλεις, τὴν ὑπόληψιν, καὶ ὥσπερ κάμψαντι τὴν ἄκραν, γαλήνην, σταθερὰ πάντα, καὶ κόλπος ἀκύμων.

κγ'. Μία καὶ ἡτισοῦν ἐνέργεια, κατὰ καιρὸν παυσαμένη, οὐδὲν κακὸν πάσχει, καθ' ὃ πέπαυται· οὐδὲ ὃ πράξας τὴν πράξιν ταύτην, κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπαυται, κακὸν τι πέπονθεν. Ὅμοιως οὖν τὸ ἐκ πασῶν τῶν πράξεων σύστημα, ὅπερ ἐστὶν ὁ βίος, ἐὰν ἐν καιρῷ παύσῃται, οὐδὲν κακὸν πάσχει κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπαυται· οὐδὲ ὃ καταπαύσας ἐν καιρῷ τὸν εἰρμόν τοῦτον, κακῶς διατέθῃ. Τὸν δὲ καιρὸν, καὶ τὸν ὅρον δίδωσιν ἡ φύσις, ποτὲ μὲν καὶ ἡ ἰδία, ὅταν ἐν γήρᾳ, πάντως δὲ ἡ τῶν ὄλων· ἥς τῶν μερῶν μεταβαλλόντων, νεαρὸς αἰεὶ καὶ ἀκμαῖος ὁ σύμπας κόσμος διαμένει. Καλὸν δὲ αἰεὶ πᾶν καὶ ὥραῖον τὸ συμφέρον τῷ ὄλῳ. Ἡ οὖν κατάπαυσις τοῦ βίου ἐκάστῳ οὐ κακὸν μὲν, ὅτι οὐδὲ αἰσχρόν· εἴπερ καὶ ἀπροαίρετον, καὶ οὐκ ἀκοινωνήτον· ἀγαθὸν δὲ, εἴπερ τῷ ὄλῳ καίριον καὶ συμφέρον, καὶ συμφερόμενον. Οὕτω γὰρ καὶ θεοφύρητος, ὁ φερόμενος κατὰ ταῦτα θεῷ, καὶ ἐπὶ ταῦτα τῇ γνώμῃ φερόμενος.

κδ'. Τρία ταῦτα δεῖ πρόχειρα ἔχειν. Ἐπὶ μὲν ὧν ποιεῖς, εἰ μήτε εἰκῆ, μήτε ἄλλως, ἢ ὡς ἂν ἡ δίκη αὐτῇ ἐνθρηγγῇ· ἐπὶ δὲ τῶν ἔξωθεν συμβαινόντων, ὅτι ἥτοι κατ' ἐπιτυχίαν, ἢ κατὰ πρόνοιαν· οὔτε δὲ τῇ ἐπιτυχίᾳ μεμπτέον, οὔτε τῇ προνοίᾳ ἐγκλητέον. Δεύτερον, τὸ ὅποιον ἕκαστον ἀπὸ σπέρματος μέχρι ψυχώσεως, καὶ ἀπὸ ψυχώσεως μέχρι τοῦ τὴν ψυχὴν ἀποδοῦναι, καὶ ἐξ ὄλων ἡ σύγκρισις, καὶ εἰς οἷα ἡ λύσις. Τρίτον, εἰ ἄφνω μετέωρος ἐκάρθῃς κατασκέψαιο τὰ ἀνθρώπεια, καὶ τὴν πολυτροπίαν, ὅσην, κατανοήσῃς, συνιδὼν ἅμα καὶ ὅσον τὸ περιοικοῦν ἐναερίων καὶ ἐναιθερίων· ὅτι, δσάκις ἂν

aliud facere potuit, quum talem habitum habeat? Si igitur strenuus es, hunc habitum sana.

17. Si non convenit, noli id facere; si non est verum, noli id dicere. Tuus enim esto impetus.

18. Universum semper intueri, quid sit ipsum illud, quod opinionem in te excitat, idque diligenter explicare dividendo in causam et materiam et consilium, quo existerit, et tempus, intra quod finem sit habiturum.

19. Sentias fac tandem aliquando, esse aliquid in te praestantius et divinius, quam ea, quae affectus movent atque omnino tanquam fidiculis te trahunt. Quid mihi nunc est mens? num metus? num suspicio? num libido? num aliud quid ejusmodi?

20. Primum, ne quid temere aut sine certo consilio. Deinde, ut non alio, nisi ad societatis salutem referatur.

21. Brevi neque ipse ullus usquam eris, nec quidquam eorum, quae vides, neque eorum, qui nunc vivunt, quicquam. Omnia enim ita nata sunt, ut mutantur, vertantur, intereant, ut inde alia sua quaeque serie oriantur.

22. Omnia, opinio; et haec in te sita est. Tolle igitur, quando libet, opinionem, atque, ut promontorium praeter- vecto maris tranquillitas, sic tibi omnia serena et portus aestu vacans.

23. Una aliqua quaecumque demum est actio, quae suo tempore desit, nihil mali patitur eo, quod desit; neque is, qui illius actionis auctor est, eo, quod illa desiit, mali quid patitur. Eodem igitur modo omnium actionum complexus, qui vita dicitur, si tempore suo desinet, nihil inde mali patitur, quod desiit, nec qui suo tempore huic seriei finem fecit, male affectus est. Tempus autem ac terminum natura constituit, interdum propria, ut in senectute, omnino autem universi natura, cujus partibus sese mutantibus, novus semper ac vegetus totus mundus permanet. Pulcrum autem semper et tempestivum, quod universo prodest. Cessatio igitur vitae singulis quidem non est malum, quia neque inhonesta est, siquidem neque a potestate nostra pendet nec societati repugnat; bonum autem, si quidem universo tempestiva et commoda est et cum eo fertur. Ita enim etiam numine divino fertur, qui eadem, qua deus, via fertur et mente sua ad eadem fertur.

24. Haec tria in promptu haberi oportet: in iis, quae agis ne quid temere agas aut secus, quam ipsa justitia egisset; in iis vero, quae extrinsecus accidunt, ea vel casu fortuito vel providentia evenire, et neque fortunam culpandam, neque de providentia querendum. Secundum, quale unumquodque sit a semente usque ad animationem, ab animatione usque dum animam reddit, ex qualibus conflatum sit, et in qualia dissolvatur. Tertium, si repente in sublime elatus res humanas cerneret, earumque, quanta esset, varietatem considerares, eodem conspectu comprehens dens quantum undique aeriorum et aetheriorum sedes sua habet, te, quotiescunque erectus esses, eadem semper vi

ἔαροῦς, ταῦτά ὄψει, τὸ ὁμοειδὲς καὶ τὸ ὀλιγοχρόνιον. Ἐπὶ τούτοις δ' ὁ τύφος;

κβ'. Βάλε ἔξω τὴν ὑπόληψιν σέσωσαι. Τίς οὖν ὁ κωλύων ἐκβάλλειν;

κγ'. Ὅταν δυσφορῆς ἐπὶ τινι, ἐπελάβου τοῦ, ὅτι πάντα κατὰ τὴν τῶν ὄλων φύσιν γίνεται, καὶ τοῦ, ὅτι τὸ ἁμαρτανόμενον ἄλλότριον, καὶ ἐπὶ τούτοις τοῦ, ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον οὕτως αἰετὶ ἐγίνετο, καὶ γενήσεται, καὶ νῦν πανταχοῦ γίνεται, καὶ τοῦ, ὅση ἡ συγγένεια ἀνθρώπου πρὸς πᾶν τὸ ἀνθρώπειον γένος οὐ γὰρ αἱματίου, ἢ σπερματίου, ἀλλὰ νοῦ κοινωνία. Ἐπελάβου δὲ καὶ τοῦ, ὅτι ὁ ἐκάστος νοῦς θεὸς, καὶ ἐκείθεν ἐρρύηκε· τοῦ, ὅτι οὐδὲν ἴδιον οὐδενός, ἀλλὰ καὶ τὸ τεχνίον, καὶ τὸ σωματίον, καὶ αὐτὸ τὸ ψυχάριον ἐκείθεν ἐλήλυθεν τοῦ, ὅτι πᾶν ὑπόληψις τοῦ, ὅτι τὸ παρὸν μόνον ἐκάστος ζῇ, καὶ τοῦτο ἀποβάλλει.

κδ'. Συνεχῶς ἀναπολεῖν τοὺς ἐπὶ τινι λίαν ἀγανακτήσαντας, τοὺς ἐν μεγίσταις ὀδύσιν, ἢ συμφοραῖς, ἢ ἔχθραις, ἢ ὁποιασοῦν τύχαις ἀκμάσαντας· εἴτα ἐφιστάνειν, πού νῦν πάντασ' ἐκεῖνα; καπνὸς, καὶ σποδὸς, καὶ μῦθος, ἢ οὐδὲ μῦθος. Συμπροσπιπτεύω δὲ καὶ τὸ τοιοῦτο πᾶν, ὅσον Φάβιος Κατουλλίνος ἐπ' ἀγροῦ, καὶ Λούσιος Λαῦκος ἐν τοῖς κήποις, καὶ Στερτίνιος ἐν Βαίαις, καὶ Τιβέριος ἐν Καπρίαις, καὶ Οὐήλιος Ροῦφος, καὶ ὁλος ἡ πρὸς ὅτιοις μετ' οἴσσεως διαφορά· καὶ ὡς εὐτελεῖς πᾶν τὸ κατεντεινόμενον· καὶ ὅση φιλοσοφώτερον τὸ ἐπὶ τῆς δοθείσης ὅλης ἐαυτὸν δίκαιον, σώφρονα, θεοῖς ἐπόμενον ἀφελῶς παρέχειν. Ὁ γὰρ ὑπὸ ἀτυφίᾳ τύφος τυφόμενος, πάντων χαλεπώτατος.

κε'. Πρὸς τοὺς ἐπιζητοῦντας, « Πού γὰρ ἰδὼν τοὺς θεοὺς, ἢ πόθεν κατελιγνῶς, ὅτι εἰσὶν, οὕτω σέβεις; » πρῶτον μὲν καὶ ὀφείδει δραστοί εἶσιν· ἔπειτα μέντοι οὐδὲ τὴν ψυχὴν τὴν ἐμαυτοῦ ἐώρακα, καὶ ὁμως τιμῶ. Οὕτως οὖν καὶ τοὺς θεοὺς, ἐξ ὧν τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἐκάστοτε περὶώμαι, ἐκ τούτων, ὅτι τε εἰσὶ, καταλαμβάνω, καὶ αἰδοῦμαι.

κθ'. Σωτηρία βίου, ἑκάστον δι' ὅλου αὐτοῦ τί ἐστιν ὄρεσθαι, τί μὲν αὐτοῦ τὸ ὕλικόν, τί δαὶ τὸ αἰτιώδες· ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ δίκαια ποιεῖν, καὶ τάληθ' ἰλέγειν. Τί λοιπόν; ἢ ἀπολαύειν τοῦ ζῆν, συνάπτοντα ἄλλο ἐπ' ἄλλω ἀγαθόν, ὥστε μηδὲ τὸ βραχύτατον διάστημα ἀπολείπειν.

λ'. Ἐν φῶς ἡλίου, κἂν διεργηται τοῖς τοίχοις, ὄρεσιν, ὄλοις μυρίοις. Μία οὐσία κοινὴ, κἂν διεργηται ἰδίως ποιοῖς σύμμασι μυρίοις. Μία ψυχὴ, κἂν φύσει διεργηται μυρίαις καὶ ἰδίαις περιγραφαῖς. Μία νοερά ψυχὴ, κἂν διακεκρίσθαι δοχῇ. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα μέρη τῶν εἰρημένων, ὅσον πνεύματα καὶ ὑποκείμενα, ἀναίσθητα καὶ ἀνοικείμενα ἀλλήλοισι· καίτοι κακείνα τὸ νοοῦν συνέχει καὶ τὸ ἐπὶ τὰ αὐτὰ βριθόν. Διάνοια δὲ ἰδίως ἐπὶ τὸ μύφουλον τείνεται, καὶ συνίσταται, καὶ οὐ διεργεται τὸ κοινωνικὸν πάθος.

λα'. Τί ἐπιζητεῖς; τὸ διαγίνεσθαι; ἀλλὰ τὸ αἰσθάνεσθαι; τὸ ὁρμᾶν; τὸ αὔξεσθαι; τὸ λήγειν αὐθις· τὸ φωνῇ

surum esse ejusdemque generis res, easque ad breve tempus duraturas. De his fastus!

25. Ejice foras opinionem, salvus eris. Quis igitur prohibet, quominus eam ejicias?

26. Quando aliquid moleste fers, oblitus es, omnia secundum naturam universitatis fieri; tum vero, alterius peccatum a te alienum esse; præterea, omnia, quæ nunc fiant, semper ita facta esse et futura esse et nunc ubique fieri; porro, quam sancta sit hominis cum universo hominum genere cognatio, non enim sanguinis et seminis, sed mentis communio est. Oblitus vero etiam es hujus, quod animus uniuscujusque ratione præditus deus est et inde fluxit; tum porro, nihil cuiquam esse proprium, sed et filiolum et corpusculum et ipsam animulam inde fluxisse; porro, omnia in opinione sita esse, denique, unumquemque id tantum temporis, quod præsens est, et vivere et amittere.

27. Continuo recolere memoriam eorum, qui aliqua de re vehementer indignati sunt, qui summis honoribus aut calamitatibus aut inimicitii aliæ quacunque fortuna nobilitati sunt, deinde reputare, ubi nunc illa omnia? Fumus et cinis et fabula aut ne fabula quidem. Succurrant tibi porro quæ hujus generis sunt omnia, ut Fabius Catullinus rure, Lucius Lupus in hortis, Stertinius Bais, Tiberius Capreis, Velius (?) Rufus, et quidquid est hujusmodi vehementis studii, quod opinione nititur; et quam vile omne, quod intenditur, quanto magis philosophum deceat, in quavis data materia justum, temperantem et diis simpliciter obedientem se præstare. Fastus enim sub modestia gliscens omnium maxime intolerabilis.

28. Interrogantibus, « Ubi deos conspicias aut, unde compertum habens, eos esse, eos ita veneraris? » primum etiam visu percipi possunt; deinde vero, neque animum meum vidi et tamen eum in honore habeo. Sic igitur etiam deos ex iis, quibus quoquo tempore eorum vim experior, et esse intelligo et eos veneror.

29. Vitæ salus, res singulas ex omni parte, quid sint, intueri, quæ earum sit materia, quæ forma: toto ex animo, quæ justa sunt, facere; quæ vera sunt, dicere. Quid reliquum est? quam ut vita fruaris, bonum alii bono ita adnectens, ut ne minimum quidem spatium relinquatur.

30. Unum lumen solis, etiamsi muris, montibus, aliisque innumerabilibus dividatur. Una communis materia, etiamsi innumeris corporibus certo modo constitutis dividatur. Una anima, etiamsi naturis innumerabilibus et propriis limitibus dividatur. Unus animus ratione præditus, etiamsi diremptus esse videatur. Ceteræ vero rerum, quas dixi, partes, ut spiritus et materiæ substatæ, sensus expertes et a communionis studio alienæ: quamquam etiam has mens continet, et gravitas, quæ eas in eundem locum cogit. Mens autem singulari quodam modo ad naturas ejusdem generis fertur, neque divellitur ab ea societatis studium.

31. Quid præterea expetis? diutius in vita esse? an vero sentire? animo moveri? crescere? rursus denasci? voce

χρησθῆσαι; τὸ διανοεῖσθαι; τί τούτων πόθου σοι ἄξιον δοκεῖ; Εἰ δὲ ἕκαστα εὐκαταφρόνητα, πρόσσιθι ἐπὶ τελευταῖον, τὸ ἐπεσθαι τῷ λόγῳ καὶ τῷ θεῷ. Ἀλλὰ μάχεται τῷ τιμᾶν ταῦτα τὸ ἄχθεσθαι, εἰ διὰ τοῦ τεθνηκέναι σπαρήσεται τις αὐτῶν.

λβ'. Πόστον μέρος τοῦ ἀπείρου καὶ ἀχανοῦς αἰῶνος ἀπομεμέρισται ἑκάστω; τάχιστα γὰρ ἐναφανίζεται τῷ αἰδίῳ. Πόστον δὲ τῆς ὅλης οὐσίας; πόστον δὲ τῆς ὅλης ψυχῆς; ἐν πόστῳ δὲ βωλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἔρπει; πάντα ταῦτα ἐνθυμούμενος, μηδὲν μέγα φαντάζου, ἢ τὸ, ὡς μὲν ἡ σὴ φύσις ἄγει, ποιεῖν, πάσχειν δὲ, ὡς ἡ κοινὴ φύσις φέρεται.

λγ'. Πῶς ἑαυτῷ χρῆται τὸ ἡγεμονικόν; Ἐν γὰρ τούτῳ τὸ πᾶν ἐστι. Τὰ δὲ λοιπὰ, εἰ προαίρετά ἐστιν, ἢ ἀπροαίρετα, νεκρά καὶ καπνός.

λδ'. Πρὸς θανάτου καταφρόνησιν διεγερτικώτατον, ὅτι καὶ οἱ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν καὶ τὸν πόνον κακὸν κρίνοντες, ὁμῶς τούτου καταφρόνησαν.

λε'. Ὡς τὸ εὐκαιρὸν μόνον ἀγαθὸν, καὶ ὅ τὸ πλείους κατὰ λόγον ὁρθὸν πράξεις ἀποδοῦναι τῷ ὀλιγωτέρῳ ἐν ἴσῳ ἐστὶ, καὶ ὅ τὸν κόσμον θεωρῆσαι πλεῖον, ἢ ἐλάσσονι χρόνῳ οὐ διαφέρει, τούτῳ οὐδὲ ὁ θάνατος φοβερόν.

λς'. Ἄνθρωπε, ἐπολιτεύσω ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει· τί σοι διαφέρει, εἰ πέντε ἔτεσιν, (ἢ τρισί;) τὸ γὰρ κατὰ τοὺς νόμους, ἴσον ἑκάστῳ. Τί οὖν δεινόν, εἰ τῆς πόλεως ἀποπέμψει σε οὐ τύραννος, οὐδὲ δικαστὴς ἄδικος, ἀλλ' ἡ φύσις ἡ εἰσαγαγοῦσα; οἷον εἰ κωμῳδὸν ἀπολύει τῆς σκηνῆς ὁ παραλαβὼν στρατηγός. — Ἀλλ' οὐκ εἶπον τὰ πέντε μέρη, ἀλλὰ τὰ τρία. — Καλῶς εἶπας ἐν μέντοι τῷ βίῳ τὰ τρία ὅλον τὸ δρᾶμά ἐστι. Τὸ γὰρ τέλειον ἑκείνος ὁρᾷ, εἰ τότε μὲν τῆς συγκρίσεως, νῦν δὲ τῆς διαλύσεως αἴτιος· σὺ δὲ ἀναίτιος ἀμφοτέρων. Ἀπιθὶ οὖν ὤλεας· καὶ γὰρ δὲ ἀπολύων ὤλεας.

uti? cogitare? Eoquid horum tibi videtur desiderio dignum? Quodsi haec singula satis vilia sunt, progredere ad ultimum, Deum et rationem sequi. Horum autem cultui repugnat, inique ferre, si quis per mortem his cariturus sit.

32. Quantula pars infiniti et immensi aevi unicuique assignata est? celerrime enim in aeternitate evanescit. Quantula totius materiae? quantula totius animae? in quantula totius terrae glebula repis? Haec omnia tecum reputans nihil magni facias, nisi hoc, ut agas, quemadmodum natura tua jubet, et feras, ut communis natura fert.

33. Quomodo mens se ipsa utitur? In hoc enim sita sunt omnia. Reliqua * non tui sunt arbitrii; si non tui arbitrii, cadavera et fumus.

34. Maximam vim ad mortis contemptum excitandum habet hoc, quod etiam ii, qui dolorem pro malo et voluptatem pro bono habebant, eam contempserunt.

35. Cui id tantum, quod tempestivum, bonum est, et cui perinde est, plures an pauciores secundum rectam rationem actiones exegerit, et cuius nihil refert utrum longiore an breviori temporis spatio mundum contemplatus sit, huic mors quoque non est formidini.

36. Homo, civis fuisti in magna hac civitate. Quid tua interest, utrum quinque annis, an tribus? Quod enim sit secundum legem, id aequum est unicuique. Quid igitur adeo grave est, si hac civitate te emittit, non tyrannus, non injustus iudex, sed natura, quae te in eam induxit? perinde ac si histronem idem praetor, qui eum conduxit, e scena dimittit. — Verum quinque actus fabulae non peregi, sed tres tantum. — Recte dicis; in vita tamen etiam tres actus totam fabulam constituunt. Finem enim determinat is, qui olim concretionis auctor fuit, et nunc dissolutionis auctor est; tu vero neutrius auctor es. Abi igitur propitius; nam is quoque, qui te exsolvit, propitius est.

INDEX NOMINUM.

A

Adrianus, IV, 33; VIII, 5, 25, 37;
X, 27.

Æsculapius, V, 8; VI, 43.

Agrippa, VIII, 31.

Alciphro, X, 31.

Alexander, grammaticus, I, 10. — Pla-
tonicus, I, 12 — Macedo, III, 3;
VI, 24; VIII, 3; IX, 29; X, 27.

Antisthenes. Antisthencum, VII, 36.

Antoninus, IV, 33; VI, 26, 30, 44;
VIII, 25; X, 27.

Apollonius, I, 8, 17.

Archimedes, VI, 47.

Arcus, VIII, 31.

Athenodotus, I, 13.

Athos, VI, 36.

Augustus, IV, 33; VIII, 5, 31.

B

Bacchius, I, 6.

Baise, XII, 27.

Beatorum insulæ, X, 8.

Benedicta, I, 17.

Brutus, I, 14.

C

Cæcilianus, IX, 50.

Cæsar (Gaius), III, 3; VIII, 3.

Cæso, IV, 33.

Caleta, I, 17.

Camillus, IV, 33.

Capræ, insula, XII, 27.

Carnuntum, II, 17.

Cato, I, 14; IV, 33.

Catullinus. *Vid.* Fabius.

Catulus, I, 13.

Cecrops, IV, 23.

Celer, VIII, 25.

Chabrias, VIII, 37.

Chaldaei, III, 3.

Charax, VIII, 25.

Chrysippus, VI, 42; VII, 19.

Clotho, IV, 34.

Crates, VI, 13.

Crito, X, 31.

Cræsus, X, 27.

D

Demetrius, Platonius, VIII, 25 —

Phalereus, IX, 29.

Democritus, III, 3.

Dio, I, 14.

Diogenes, VIII, 3.

Diogenetus, I, 6.

Diotimus, VIII, 25, 37.

Domitius, I, 13

E

Empedocles, XII, 3.

Epictetus, VII, 19; XI, 34, 36; ejus
libri commentarii, I, 7.

Epicurus, IX, 41.

Epitynchanus, VIII, 25.

Eudæmon, VIII, 25.

Eudoxus, VI, 47.

Euphrates, X, 31.

Eutyches, X, 31.

Eutychio, X, 31.

Euty chius, I, 6.

F

Fabius Catullinus, XII, 27.

Falerus (liquor), VI, 13.

Faustina, VIII, 25.

Fronto, I, 11.

G

Gaius. *Vid.* Cæsar.

Granuas, fluvius, I, 17.

H

Helice, IV, 48.

Helvidius, I, 14.

Herac litus, III, 3; VI, 42, 47; VIII, 3.

Herculanum, IV, 48.

Hipparchus, VI, 47.

Hippocrates, III, 3.

Hymen, X, 31.

I, J

Julianus, IV, 50.

L

Lacedæmonii, XI, 24.

Lamia, XI, 23.

Lanuvium, I, 16.

Leonatus, IV, 33.

Lepidus, IV, 50.

Lorium, I, 16.

Lucilla, VIII, 25.

Lucius Lupus, XII, 27.

Lupus. *Vid.* Lucius.

M

Mæcenas, VIII, 31.

Marcianus, I, 6.

Maximus, I, 16, 17; VIII, 25.

Menippus, VI, 47.

Montinus, II, 15.

N

Nero, III, 16.

O

Origanio, VI, 47.

P

Panthea, VIII, 37.

Perdiccas, XI, 25.

Pergamus, VIII, 37.

Phalaris, III, 16.

Philippus, IX, 29; X, 27.

Philistio, VI, 47.

Phocio, XI, 13.

Phœbus, VI, 47.

Plato, VII, 48; IX, 29; X, 48.

Pompeii, IV, 48.

Pompeius, III, 3; VIII, 3.

Pythagoras, VI, 47.

Pythagorei, XI, 27.

Q

Quadi. *Vid.* Granuas.

R

Rusticus, I, 7, 17.

S

Sarmatæ, I, 10.

Satyro, X, 31.

Scipio, IV, 33.

Secunda, VIII, 25.

Severus, I, 14; X, 31.

Sextus, I, 9.

Silvanus, X, 31.

Sinuessa, I, 7.

Socrates, I, 16; III, 3, 6; VI, 4;
VII, 19, 66; VIII, 3; XI, 23, 25,
28, 39.

Socraticus, X, 31.

Stertilius, XII, 27.

T

Tandasis, I, 6.

Telauges, VII, 66.

Tiberius, XII, 27.

Trajanus, IV, 32.

Tropæophorus, X, 31.

Tuscula, I, 16.

U, V

Velius Rufus, XII, 27.

Verus, Marci avus, I, 1; VIII, 37. —
Marci frater adoptivus, VIII, 25.

Vespasianus, IV, 32.

Volesus, IV, 33.

X

Xanthippe, XI, 28.

Xenocrates, VI, 13.

Xenophon, X, 31.